

UNIVERZITA KARLOVA
Fakulta humanitních studií

JITKA SLEZÁKOVÁ

**Varieta vietnamské češtiny jako příklad transkulturní komunikace
v České republice**

Disertační práce

Školitel: Doc. PhDr. Petr Zima, CSc.

Praha, 2007

Bibliografická identifikace

Jméno a příjmení autora: **Jitka Slezáková**

Název disertační práce: **Varieta vietnamské češtiny jako příklad transkulturní komunikace v České republice**

Název disertační práce anglicky: **The variety of Vietnamese Czech as an example of transcultural communication in the Czech Republic**

Studijní program: Antropologie

Studijní obor: Sociolingvistická antropologie

Školitel: Doc. PhDr. Petr Zima, CSc.

Rok obhajoby: 2007

Klíčová slova v češtině: transkulturní komunikace, vietnamská čeština, etnická menšina v České republice

Klíčová slova v angličtině: transcultural communication, Vietnamese Czech, ethnic minority in the Czech Republic

Výzkum byl proveden za podpory Grantové agentury Univerzity Karlovy, číslo projektu 403/2005/A-SP/FHS a 375/2006/A-SP/FHS.

Tato disertační práce je výsledkem autorského výzkumu mezi vietnamskými mluvčími češtiny a samostatného studia teoretických otázek jak v oboru sociolingvistické antropologie, tak také v oblasti morfologické, fonetické a lexikální jazykové analýzy. Veškeré použité materiály jsou uvedeny v seznamu literatury.

Poděkování patří mému školiteli Doc. Zimovi především za prvotní podnět při výběru tématu a za odborné konzultace. Velmi oceňuji spolupráci se specializovanými pracovišti Univerzity Karlovy, zejména s Fonetickým Ústavem a Ústavem Dálného východu, zde hlavně konzultace s PhDr. Lucií Hlavatou a externí spolupracovnicí Ing. Truong Thi Phuong Mai. Z neakademických kruhů děkuji za podporu celé rodině...

J. Štěrba

OBSAH:

Úvod	3
I. Jazyková varieta Vietnamců v České republice v kontextu kontaktní lingvistiky	6
1. Nástin problematiky	6
2. Vietnamská komunita v České republice	7
2.1. <i>Sběr dat</i>	7
2.2. <i>Historie a současnost</i>	8
3. Komunikační situace Vietnamců v České republice	10
3.1. <i>Interakce mezi etnickými skupinami</i>	11
3.2. <i>Interakce v rámci etnické skupiny</i>	12
3.3. <i>Otázka identity</i>	12
4. Klasifikace jazykové variety Vietnamců v České republice	14
4.1. <i>Jazyková varieta Vietnamců v ČR a kategorie pidžinů</i>	14
4.2. <i>Jazyková varieta Vietnamců v ČR a kategorie kreolů</i>	18
4.3. <i>Jazyková varieta Vietnamců v ČR ve vztahu k SLA</i>	20
5. Shrnutí I.	22
II. Analýza vietnamské češtiny z pohledu SLA – jazyková variabilita	23
6. Způsob sběru dat	23
7. Hodnocení jazykové úrovně a metodologie SLA	25
7.1. <i>Současné trendy v metodologii SLA</i>	25
7.2. <i>Jednotky analýzy</i>	27
7.3. <i>Modifikovaný způsob analýzy</i>	28
8. Charakteristika jazykových variet mluvčích	32
9. Přehled morfosyntaktické analýzy vietnamské češtiny	64
9.1. <i>Syntaktické vztahy vietnamské češtiny</i>	64
9.2. <i>Flexe vietnamské češtiny</i>	65
9.3. <i>Struktura výpovědí vietnamské češtiny</i>	66
10. Hodnocení tempa a sloves	67
11. Problém individuální variability	69
12. Fonetika	70
12.1. <i>Fonetický systém vietnamštiny</i>	70
12.2. <i>Výslovnost vietnamské češtiny</i>	72
13. Důvody rozdílné úspěšnosti mluvčích při SLA	75
13.1. <i>Způsob osvojování druhého jazyka</i>	76
13.2. <i>Věk</i>	76

13.3. <i>Pohlaví</i>	77
13.4. <i>Nadání</i>	77
13.5. <i>Osobnost a strategie</i>	78
13.6. <i>Motivace</i>	78
14. Shrnutí II.	80
III. Analýza vietnamské češtiny z pohledu pidžinizace – hledání	
jazykové jednoty.....	82
15. Analýza typické obchodní situace	82
16. Gramatické kategorie a operace vietnamské češtiny	85
16.1. <i>Kategorie jmen a operace s ní spojené</i>	86
16.2. <i>Kategorie sloves a operace s ní spojené</i>	89
16.3. <i>Zápor</i>	92
17. Prozodie vietnamské češtiny	96
17.1. <i>Přízvuk</i>	97
17.2. <i>Tónový průběh</i>	101
18. Lexikum	103
18.1. <i>Metodologie</i>	104
18.2. <i>Data</i>	104
18.3. <i>Nástin budoucího výzkumu</i>	107
19. Shrnutí III.	108
Závěr.....	109
Literatura.....	111
Seznam tabulek, grafů a zkratek.....	114
Příloha: Lexikální tabulky	115
Pravidla používaná při přepisu textu	121
Přehled používaných písem a symbolů	122
Textová příloha	123
Seznam vyobrazení	243
Obrazová příloha	244

Úvod

Kdekoli se setkají lidé mluvící různými jazyky, tam je přirozená tendence vést k hledání způsobu, jak překlenout vzniklou komunikační propast - snaží se najít nějakou kompromisní řečovou formu. Lingvistickým důsledkem takového kontaktu mohou být jazykové variety ze široké škály, sahající od pouhých slovních výpůjček až po vznik nových jazyků. Mezi těmito extrémny je celá řada potenciálních variet, které vykazují různou míru ovlivnění ze strany jazyků v kontaktu. Příčinou odlišností výsledných jazykových variet jsou různé interní (lingvistické) a externí (sociální a psychologické) faktory.

Mezi lingvistické faktory patří především povaha vzájemného vztahu kontaktních jazyků, zejména jejich typologická blízkost, respektive vzdálenost. Ta se projevuje v jednotlivých rovinách struktury jazyka, tedy ve slovní zásobě, ve fonologii, morfologii, syntaxi a prozodii. Dalším faktorem působícím na výsledek jazykového kontaktu jsou univerzálně platné zákony a omezení, vztahující se k obecné lidské schopnosti komunikovat v dosud neznámém jazyce. Jako zástupce sociálních faktorů, které přispívají k výsledné podobě variety, jmenujme alespoň povahu, délku a intenzitu kontaktu mezi skupinami mluvčích, jejich velikost a sociální prestiž a funkce, které má vzájemná komunikace plnit. K tomu pak na individuální rovině přistupují další faktory, jako jsou vztah ke kontaktním jazykům nebo motivace používat jeden nebo druhý jazyk.

V České republice žijí v současné době příslušníci mnoha etnických menšin, kteří po střetu s odlišnou kulturou dosáhli různou měrou přijetí této kultury (*akulturace*) a s tím související schopnosti komunikovat s majoritní populací. Jedna skupina mezi nimi zaujímá specifické místo. Při své každodenní obživě se dostává do kontaktu se členy hostitelské země a musí se vyrovnávat s nutností interkulturní komunikace. Její pobyt v České republice už trvá poměrně dlouhou dobu, a přesto dosud většina Čechů dostatečně nezná její kulturu a mentalitu. Tato skupina působí sice dojmem uzavřenosti a její jazyk je typologicky češtině velmi vzdálený, ale komunikační problémy ve styku s majoritou se omezují na minimum. Řeč je o komunitě vietnamských obchodníků a podnikatelů. Při transkulturní komunikaci používají specifickou jazykovou varietu, která byla předmětem mého výzkumu.

Varieta češtiny, kterou mluví členové vietnamské komunity v České republice, dosud zkoumána nebyla. Ze sociolingvistického hlediska se o existenci vietnamského, respektive čínského pidžinu češtiny v tuzemsku ve stručnosti zmiňoval pouze K. KUČERA (1995). Jinak bývá pojem „*pidgin Czech*“ užíván převážně v literárních kritikách, v souvislosti s překladatelskými prohrěšky vůči češtině (JANIŠ 1996, LIPČÍK 2005). Vietnamskou komunitou u nás se zabývali někteří badatelé v době, kdy Vietnamci začínali přijíždět do ČR v rámci mezivládních dohod mezi ČSR a VSR a získávali odbornou praxi v našich závodech (HEROLDOVÁ – MATĚJOVÁ 1987, I. VASILJEV 1986). V současnosti se vietnamskou problematikou zabývá S. BROUČEK (2003) z Etnologického ústavu AV ČR nebo M. JIRASOVÁ (2005), kladoucí důraz především na vietnamské studenty. Otázka komunikace s příslušníky hostitelské země je ovšem v novějších pracích zmíněna pouze okrajově (CARR 1996). Používaná jazyková varieta podrobnější analýze podrobena nebyla. Z hlediska vietnamštiny můžeme v minulosti najít případ, kdy se podílela jako jeden ze substrátních jazyků na procesu pidžinizace. Šlo o pidžinizaci francouzštiny v letech 1862-1954 ve francouzské Indočíně. Jejím výsledkem byl jazyk *Tay Boi*, který bohužel zevrubně zdokumentován není. Jednotlivé poznámky o něm lze nalézt roztroušeně v literatuře o pidžinizovaných jazycích. Problematika komunikace ostatních etnických menšin v ČR byla zkoumána ve CVVOE (Centrum výzkumu vývoje osobnosti a etnicity) jako součást výzkumu identity a vztahu etnických menšin k české veřejnosti. Podobné problematice se věnoval sociolingvistický výzkum v Německu (JÄGER 2003). Studium *Gastarbeiterdeutsch* zde má poměrně dlouhou tradici. Datuje se od článku „Zum Pidgin-Deutsch der Gastarbeiter“ (CLYNE 1968¹).

Hlavním cílem předkládané práce je zdokumentovat, analyzovat a charakterizovat jazykovou varietu, kterou používají příslušníci vietnamské komunity z řad podnikatelů (převážně obchodníků) při transkulturní komunikaci v České republice. Nutnost zachycení této variety je dána za prvé dobou jejího trvání, protože podmínky pro její existenci jsou ohroženy vstupem ČR do Evropské Unie a s tím souvisejícími změnami obchodní situace. Za druhé se jedná o jazykovou varietu v mnohém specifickou, které u nás dosud nebyla věnována dostatečná pozornost. Jde o střetnutí dvou typově naprosto odlišných jazyků, flektivního a polysyntetického,

¹ Převzato z JÄGER (2003)

resp. izolačního. Vietnamština nemá afixy, slovesa se nečasují, morfologie je chudá a nejvýraznějším rysem je tónovost. Analýza má zjistit, jakým způsobem se tyto odlišnosti projeví v gramatických rysech variety češtiny vietnamských podnikatelů v ČR. Kromě toho je otázkou také klasifikace této variety. Jedná se o případ nedokonalého osvojení majoritního jazyka nebo o autonomní jazykový kód? Pro nalezení odpovědi je třeba charakterizovat vietnamskou varietu češtiny v kontextu kontaktní lingvistiky (*contact linguistics*) a zařadit ji tak do příslušné kategorie kontaktních jazyků. Zejména jsou zde konfrontovány znaky charakteristické pro projevy v pidžinizovaných a kreolizovaných jazycích se znaky objevujícími se při osvojování druhého jazyka – *Second Language Acquisition* (SLA).

Práce je koncipována do tří tematických celků. Nejdříve je studovaná jazyková varieta představena v rámci kontaktní lingvistiky ze sociolingvistického hlediska a jsou nastíněny možné výsledky kontaktní situace (část I). Je provedeno srovnání podmínek a komunikační situace vietnamské komunity v ČR v minulosti a dnes, s přelomovým rokem 1989.

Dále je varieta vietnamské češtiny posuzována jako specifický případ SLA (část II). Pro analýzu je využita metodologie SLA, která zkoumá variabilitu úspěšnosti mluvčích z hlediska cílového jazyka. To znamená, do jaké míry mluvčí respektují gramatické a výslovnostní *formy* češtiny. Dále nás zajímají také důvody vedoucí k variabilitě v rámci jazykové komunity Vietnamců. Důraz je kladen na jazykové změny, přizpůsobení či transformace kontaktní jazykové variety jako výsledky konkrétních konfigurací (psycho)sociálních faktorů u jednotlivých mluvčích. Na základě stanovených hodnotících kritérií je široké spektrum mluvčích systematizováno.

Po rozboru jazykových rysů individuálních se v následujícím oddíle (část III) naopak zaměřujeme na jednotící rysy studované jazykové variety. Konkrétně zda a ve kterých jazykových rovinách je varieta ustálená a jaké jsou důvody této ustálenosti. Jazyková varieta zde není nahlížena z perspektivy cílového jazyka – češtiny, nýbrž jako nový, samostatný jazyk. Snažíme se zjistit, jakým způsobem jsou v něm realizovány základní gramatické *funkce* (kategorie a operace). Protože metodologie užívaná při výzkumu je rozmanitá, je popsána vždy v úvodu příslušné kapitoly. V zásadě lze říci, že využívá stávající postupy v jednotlivých oborech, které jsou vždy modifikovány pro konkrétní účely.

I. Jazyková varieta Vietnamců v České republice v kontextu kontaktní lingvistiky

1. Nástin problematiky

Kontaktní lingvistika jako vědecká disciplína vzešla z diskusí mezi lingvisty konce 19. století o platnosti rozdělení jazyků podle genetické příbuznosti (model tzv. *Stammbaum-theorie*). V té době se objevily důkazy, že v mnoha jazycích existují vedle sebe rysy pocházející z různých jazyků. Tím bylo zpochybněno tvrzení této teorie o tom, že původ konkrétního jazyka je možné vystopovat k jednomu jedinému zdroji a že jeho změny jsou dány především vnitřním vývojem. Naopak se začala prosazovat myšlenka, že u všech jazyků je možné pozorovat určitou míru míšení, danou vnějšími vlivy. Vedle problematiky jazykových svazů (vymezených areálně) se soustředila pozornost na jazykovou situaci etnickým menšin, čelících silnému vlivu ze strany majoritního národního jazyka. V této souvislosti se kromě lingvistických charakteristik kontaktních jazykových variet začala ve větší míře věnovat pozornost také sociálnímu kontextu, zejména otázkám uchování jazyka (*language maintenance*) a jazykového posunu (*language shift*). Výrazného vzestupu se kontaktní lingvistika jako interdisciplinární věda dočkala zásluhou díla WEINREICHA (1953) a HAUGENA (1950), kteří systematizovali teorii této disciplíny a spojili lingvistickou analýzu se sociální analýzou kontaktních situací a jejich důsledků. Snaží se především podle sociolingvistického popisu bilingvní komunity předpovídat formu vzájemného ovlivnění jazyků (*interference*).

V současné literatuře z oboru kontaktní lingvistiky (WINFORD 2003) jsou uváděny tři základní případy jazykového kontaktu: zachovávání rodného jazyka z generace na generaci (*language maintenance*), posun k jinému jazyku (*language shift*) a vznik nového kontaktního jazyka (*language creation*). V tomto rámci bude posuzována jazyková varieta Vietnamců v České republice. Výskyt prvního typu v případě vietnamské komunity nemůžeme prozatím posoudit s ohledem na délku pobytu mluvčích v hostitelské zemi, protože druhá generace imigrantů ještě nedosahuje dospělého věku. Naopak příslušnost k dalším dvěma kontaktním typům je předmětem následujícího hodnocení. Jazykovým posunem se rozumí částečné nebo úplné upuštění od rodného jazyka skupiny ve prospěch jazyka jiného (WINFORD

2003: 15). Mezi nové jazyky, které jsou důsledkem kontaktních situací, pak patří především pidžiny a kreoly. Stranou zůstává ještě jedna možnost překlenutí komunikační propasti. Tou je volba třetího jazyka, na kterém se mluvčí shodnou jako na společném médiu komunikace. Je to jazyk označovaný *lingua franca*, který však v českém prostředí využit není.

Protože bez pochopení sociální dynamiky kontaktní situace není možné výslednou varietu charakterizovat, seznámíme se nejdříve se společenskými podmínkami vietnamské komunity v České republice. Při posuzování kontaktní situace je představen sociální kontext interkulturní komunikace Vietnamců.

2. Vietnamská komunita v České republice

2.1. Sběr dat

Podklad výzkumu tvoří sonda mapující situaci vietnamské komunity, která byla provedena v roce 2002 v okresním městě Jihlavě (SLEZÁKOVÁ 2005). Zaměřovala se na otázky spojené s identitou vietnamské komunity, zejména na způsob sebeidentifikace členů komunity, jejich vztah k majoritní populaci a na komunikaci. Důležitost sondy je i v tom, že popisuje místní vietnamskou komunitu jako celek. Na základě rozhovorů je možné odhadnout přibližný počet příslušníků vietnamské menšiny v Jihlavě a nejbližším okolí včetně rodinných příslušníků na 80 osob. Při získávání kontaktů v terénu bylo objeveno přibližně 40 vietnamských podnikatelů, z nichž bylo osloveno 26 osob (11 odpovědí bylo negativních). Zkoumaný vzorek tvoří 12 mluvčích (M2-M13) a k tomu jedna česká žena ze smíšeného manželství a dva respondenti, kteří nesouhlasili se zvukovým záznamem rozhovoru (R1-R3). Věkový průměr dosahuje 34,5 let (v rozmezí od 18 do 56 let), s délkou pobytu v České republice od 1 do 23 let. Získaná etnografická data nejenže vytvářejí kontext pro jazykovou situaci Vietnamců v ČR, ale napomáhají také lingvistickému poznání tím, že přibližují pohled do psychologických faktorů, jakými jsou například motivace nebo postoj k jazyku. Oficiální údaje o vietnamské komunitě z období před rokem 1989 jsou doplněny na základě výpovědí informanta – někdejšího českého zástupce vietnamské komunity v Jihlavě.

2.2. Historie a současnost

Vietnamští občané začali organizovaně přijíždět do Československa už v 50. letech 20. století, po navázání diplomatických vztahů mezi ČSR a VDR. V rámci mezinárodní pomoci válkou postiženému Vietnamu k nám roku 1956 přijela skupina 100 dětí², které zde měly získat základní vzdělání. Vietnam v té době prožíval období krize, a proto využíval možnosti vzdělávání svých pracovních sil v zahraničí. Na základě vzájemných mezivládních dohod přijížděli žáci odborných průmyslových škol a studenti vysokých škol. Jejich počet byl omezen kvótami pro přijímání zahraničních studentů do Československa. Ročně jich přijíždělo dvacet až padesát. Většina z nich se vrátila do Vietnamu, do vysokých funkcí ve státních podnicích.

Další mezivládní dohody byly podepisovány v 60. a 70. letech. Na jejich základě k nám přijíždělo několik tisíc vietnamských pracovníků a praktikantů v oborech strojírenství, kovoprůmyslu, chemického průmyslu apod. V roce 1981 bylo v Československu už 30 000 vietnamských občanů, z toho dvě třetiny pracující v dělnických profesích³. Byli to většinou vybraní mladí učni ve věku 16 až 18 let. Po příjezdu je převzal do péče pověřený český pracovník (organizátor, zástupce), který měl na starost vyřizování veškerých problémů komunity na našich úřadech. Zajišťoval oficiální zdravotní prohlídky, ubytování, praktickou pomoc a také povinné tříměsíční kurzy českého jazyka. Díky tomu byla jejich znalost češtiny dostačující a nezpůsobovala žádné vážnější problémy v práci. Učni obvykle zůstávali v továrně po dobu 3 až 4 let, poté je vystřídala další skupina. Vietnamská komunita tehdy měla charakter pracovních skupin. Její členové žili společně v ubytovnách, odděleně od české majority. Kromě kontaktů s českým mistrem Vietnamci obvykle do styku s jinými Čechy nepřicházeli. Naopak měli dost příležitostí vést aktivní život v rámci své vlastní komunity. Vedle každodenních kontaktů společně slavili národní svátky a festivaly jako například lunární Nový rok.

Po politickém přelomu v Československu roku 1989 se situace vietnamské komunity zásadně změnila. Přední politici se přestali zajímat o bývalou spolupráci se zeměmi RVHP. Česká republika vyrovnala finančně své nesplněné závazky vůči

² Děti ve věku od šesti do třinácti let byly soustředěny do dětského domova v Chrastavě u Liberce. Do Vietnamu se vrátily v roce 1959 kvůli obavám ze ztráty vlastní kulturní identity. V Československu tehdy zůstalo jen patnáct nejstarších dětí, vybraných podle jejich znalostí češtiny.

³ *Cizinci v České republice 2003*. Praha, Český úřad statistický – Scientia 2003, s. 31, tab. 1-3.

Vietnamu a přerušila téměř veškeré mezistátní vztahy. Třetina Vietnamců se vrátila zpět do vlasti, třetina odjela dál na západ, třetina zůstala a začala podnikat. Od té doby přicházejí do České republiky další Vietnamci už většinou z jiných důvodů než za studiem a odbornou praxí. Za nimi často přijíždějí také jejich rodiny, děti a příbuzní. Bez ohledu na své předchozí vzdělání se žijí především obchodní činností v podmínkách tržního hospodářství. Nacházejí uplatnění i přes jazykové nedostatky, protože mohou získat živnostenský list prostřednictvím vietnamského odpovědného zástupce. Ačkoli ke své obživě potřebují komunikovat česky, nově příchozí Vietnamci žádné jazykové kurzy nepodstupují. Mnozí sice pod pultem skrývají učebnici nebo slovník češtiny, ale většinou se učí mluvit přímo na ulici v kontaktu s českými zákazníky nebo od svých přátel. Jen málokteří z nich ovládají češtinu na dobré úrovni. Jejich ubytování není koncentrované v ubytovnách, ale naopak rozptýlené do různých lokalit. Díky tomu jsou interetnické kontakty častější a snazší. Čeští občané mají také stále více příležitostí k seznámení s vietnamskou kulturou i mimo obchodní kontext. Vedle zahraničních poznávacích zájezdů⁴ se mohou Češi seznámit se zajímavostmi zemí Dálného východu i v domácím prostředí. Jejich specifika a způsob života se stávají nejen námětem televizních reportáží⁵, ale byla také prezentována například při Dnech vietnamské kultury ve Slaném v dubnu 2006.

Většina Vietnamců neví, jak dlouho v ČR zůstane. Doba největšího rozkvětu stánkového prodeje byla v letech 1990 – 1995. Dnes ji vystřídala doba hypermarketů. Zároveň se zvýšila konkurence obchodníků z Číny, Polska nebo Turecka. Obávaným faktorem z pohledu Vietnamců je i vstup ČR do Evropské unie, což přináší nejen přísnější celní předpisy, účinnější kontroly a vyrovnání cen mezi ČR a Německem, ale také změnu v nutnosti jazykové komunikace. Nový živnostenský zákon, související s ochranou práv spotřebitelů na dorozumění se při nákupu mateřštinou, požaduje, aby v každé prodejně byl alespoň jeden člověk ovládající český jazyk. Stánky trhovců přitom nepředstavují výjimku. V současnosti proto směřuje trend k vytváření smíšených pracovních kolektivů českých a vietnamských prodavačů, které se přesouvají ze stánků do kamenných obchodů, nebo vznikají dokonce celá vietnamská obchodní centra (LUŇÁKOVÁ, SKALKOVÁ 2007).

⁴ Viz specializované cestovní kanceláře na stránkách: <http://www.selectiveasia.com/vietnam.aspx> nebo <http://www.e-travelvietnam.com/>.

⁵ Například monotematické pořady České televize: Vietnamská komunita (ze seriálu Cesty víry – únor 2005), Vietnamci (ze seriálu Cizinci u nás – březen 2004), Vietnamská ohlédnutí (srpen 2003) nebo jako součásti pořadů o menšinách v ČR: Jak se stát Čechem (ze seriálu Oko – září 1999), Cizinec není našinec (ze seriálu Sněží – leden 1996) aj.

Podle statistických údajů Českého statistického úřadu pobývá dnes (ke 30.6.2006) legálně na území ČR přes 38 tisíc Vietnamců, což je 13% všech cizinců. Žijí především v Praze, na Karlovarsku a na Ostravsku. Po Ukrajincích (32%) a Slovácích (18%) tvoří třetí nejpočetnější skupinu cizinců. Neoficiálně jich je však až 60 tisíc. Z toho je 35% mladých lidí, odhaduje se, že žáků základních škol je asi 6 tisíc a mládeže od 16 do 26 let asi 20 tisíc (N.THUNG 2005). Z právního hlediska se však nejedná o menšinu. Vietnamci ve své naprosté většině nejsou občany ČR, a proto spadají do skupiny cizinců, jejichž pobyt stále reguluje stát svou imigrační politikou.

Tabulka 1: Srovnání společenské a komunikační situace Vietnamců v ČR v minulosti a dnes.

	Situace před r. 1989	Situace po r. 1989
Typ imigrantských skupin	Pracovní skupiny	Vícegenerační komunity
Typ imigrantů	Studenti a učni	Většinou příbuzní, podnikatelé
Styl imigrace	Organizovaná, výběrová	Neorganizovaná, spontánní
Počet imigrantů	Omezený	Neomezený, mnoho nelegálně
Způsob učení se češtině	Povinné kurzy	Individuální: přátelé, obchod
Komunikace s majoritou	Omezená, dostačující	Nutná, různá
Organizátor - zástupce	Český	Vietnamský
Ubytování	Centralizované: ubytovny	Decentralizované: byty, domy
Izolovanost od majority	Ano: kontakt pouze s prostředníkem a mistrem	Ne zcela: smíšená manželství, přátelé, české chůvy
Délka pobytu	Pevně stanovená: 4 roky	Různá: 1 ÷ 23
Pracoviště	Továrny	Tržiště, obchody, služby
Život komunity	Aktivní	Různý: velká vs. malá města

3. Komunikační situace Vietnamců v České republice

Zatímco v minulosti tvořila omezená sféra působnosti vietnamské komunity příznivé podmínky k udržení rodného jazyka, dnes je situace komplikovanější. To, co vede k šíření jazykových návyků, je sociální interakce jednak v rámci jazykové komunity a jednak vzájemně mezi zúčastněnými jazykovými komunitami. Proto je třeba zkoumat komunikační situaci jako konfiguraci (sociologických a psychologických) faktorů spjatých se společenskou situací a partnery komunikačních aktů.

3.1. Interakce mezi etnickými skupinami

V současnosti je život vietnamské komunity ovlivněn dvěma protichůdnými tendencemi. Na jedné straně stále přetrvává sociální uzavřenost vůči majoritě. Na druhé straně se objevuje nutnost obchodní komunikace se zákazníky. Uzavřenost vietnamské komunity je dána několika příčinami. V první řadě jde o velkou odlišnost kultury, ze které Vietnamci přijíždějí. K provázanosti komunity přispívají tradiční hodnoty, kterými jsou soukromí rodiny a silné rodinné vazby. Vietnamci žijí v úzkém rodinném kruhu a věnují málo pozornosti veřejným záležitostem. Příbuzní a známí se vzájemně jezdí navštěvovat přes celou republiku. Izolovanost vietnamské komunity je dále posilována stále přetrvávajícím pocitem dočasnosti. Většina Vietnamců do ČR přijela s myšlenkou krátkodobého dvou až tříletého pobytu. V neposlední řadě je izolovanost podporována existencí vietnamských velkoobchodů, které připomínají vietnamské město s veškerými službami. Zde mnozí Vietnamci tráví čas nejen prací, ale naleznou tu také obchody s asijskými potravinami, vietnamského lékaře, právníka, kadeřníka a zábavu. Posledním faktorem, který upevňuje uzavřenost komunity, je institut zástupce. Strategie běžná z dřívějších se ukázala efektivní i po roce 1989. Nyní však pomoc a orientaci příchodícím Vietnamcům v českém prostoru zajišťují příbuzní či jiné důvěrné osoby z řad samotných Vietnamců. Zdá se tedy, že tradiční schéma se dostalo do jiné roviny. Nutnost přímé komunikace s majoritou nevede k intenzivnější integraci, ale naopak umožňuje vnitřní rozvrstvení komunity. Někteří její členové se specializovali na poskytování služeb svým krajanům. Působí jako prostředníci na úradech, tlumočníci, finanční a daňoví poradci.

Současný vzestup vietnamské komunity způsobuje prohlubování interetnických kontaktů. Vietnamci sami svou komunitu nepovažují za tak uzavřenou, jak se jeví z pohledu většiny Čechů. Jedním důkazem je vysoký počet smíšených manželství. Takové rodiny zůstávají v ČR a doma mluví česky. Mnoho rodin platí pro své děti českou chůvu. Často je považována za člena rodiny a nazývána babičkou. Děti s ní tráví většinu času, a jsou tedy v kontaktu s českou kulturou od raného dětství. Pokud jde o obchodní rovinu kontaktu, vietnamští obchodníci a jejich české kolegyně nejen spolupracují, ale často jsou dobrými přáteli a také učitelkami češtiny. Stejně kladné vztahy mají Vietnamci i se svými sousedy. Problémy se zákazníky se omezují na pouhá nedorozumění a další potenciální konflikty jsou omezeny díky nízké účasti Vietnamců na společenském životě. Jsou příliš zaměstnání a veškerý čas

věnují práci. Další výhodou pro interetnické kontakty je přirozená přizpůsobivost Vietnamců a jejich všudypřítomná zdvořilost. A konečně k usnadnění vzájemné komunikace Vietnamci používají jako přezdívky česká jména.

3.2. Interakce v rámci etnické skupiny

Pokud jde o organizovanost komunity, je třeba rozlišovat mezi většími a menšími městy. Každý Vietnamec si může v ČR přečíst jeden ze tří týdeníků, které zde jejich komunita vydává ve vietnamštině, a každá rodina sleduje satelitní vysílání vietnamských televizních programů. Ale příležitosti ke společenskému vyžití se omezují na několik větších měst. V roce 1992 byla založena v Praze samostatná organizace, Svaz vietnamských podnikatelů. Byl to první větší pokus o organizované spojení vietnamských občanů u nás. Má své pobočky i v jiných oblastech, kde žije hodně Vietnamců. Mezi její úkoly patří pomáhat v kontaktu s českými úřady, a to hlavně mladým, kteří sem přišli v poslední době a mají jazykové potíže. Kromě praktických věcí, týkajících se podnikání, pořádá Svaz občas pro vietnamskou komunitu kulturní akce, na které zve umělecké soubory z Vietnamu. Rovněž se podílí na vydávání časopisu *Que Huong* (Domov).

I přes zdánlivou jednotu vietnamské komunity panují mezi jejími členy nejednoznačné vztahy. Existují sice silné rodinné vazby, ale vztahy mezi starousedlíky a nově příchozími jsou spíš chladné, lhostejné až nedůvěřivé. Příčin je několik - především rozdílný přístup k hostitelské zemi, její kultuře a jazyku, související s různou motivací imigrantů v ní setrvávat. Zatímco někteří zde již založili rodiny a zůstávají kvůli dětem, noví členové sledují hlavně finanční důvody. Proto obvykle nejsou vítanými společníky na oslavách a vzájemné kontakty jsou minimální. Být podnikateli totiž zároveň znamená být konkurenty.

3.3. Otázka identity

I přes zmíněné otevírání vietnamské komunity vůči majoritní společnosti většina Vietnamců žijících v ČR považuje za důležité udržovat své národní tradice. Vedle úcty k předkům a přípravy jídla považují za nejdůležitější prvek své identity rodný jazyk. V soukromí má jednoznačně primát vietnamština. Výjimku tvoří smíšená manželství, kde se mluví česky a mezi vietnamským rodičem a dítětem může být používána i vietnamská varieta češtiny, jak dokazuje příklad mluvčího M26 a jeho

dcery. Jinak v rámci komunity používá střední generace vietnamštinu. Proniká do ní jen několik izolovaných českých slov (pozdravy) nebo sousloví oficiální terminologie při kontaktu s úřady (např. „*dlouhodobý pobyt*“).

Jazyková otázka je však rozporuplná při výchově dětí. Protože jsou děti neustále vystaveny českým kulturním vlivům, rodiče na jedné straně preferují vietnamskou výchovu ve vietnamštině. Vštěpují dětem například tradiční způsob oslovování (vykání prarodičům i rodičům), jímž se vyjadřuje respekt a úcta. Na druhou stranu však rodiče usnadňují svým potomkům akulturaci prostřednictvím kontaktu s českými chůvami. To často vede i k nedorozuměním v rodinách. Generace, která vyrostla v ČR, už má komunikativní kompetenci v češtině a je schopna ji používat ve více doménách. Pro mnoho vietnamských dětí není vietnamština jazykem tak blízkým, jak by si přáli jejich rodiče. Často ovládají češtinu lépe než vietnamštinu a také ji ke komunikaci mezi sebou používají raději. Někdy vystupují dokonce v roli reprezentanta rodiny při kontaktu s českými mluvčími, jako tomu bylo během výzkumu u mluvčího M5, a dostávají se tak vůči svým rodičům do pozice, která by byla podle tradic ve Vietnamu nemyslitelná.

Výsledkem je kontrast mezi deklarovanou identitou, zdůrazňující roli jazyka, a identitou založenou na každodenní zkušenosti a kulturním kontaktu (viz Tabulka 2). Zatímco vietnamský jazyk jako nástroj komunikace je (u druhé generace) na ústupu, zůstává stále cenným symbolickým prvkem etnika.

Tabulka 2: Domény užívání jazykových variet Vietnamců v ČR

Domény užívání	Střední generace	Děti
Mezi sebou	vietnamština	čeština
V soukromí	vietnamština	vietnamština + čeština
Interetnická komunikace	variety češtiny	čeština

4. Klasifikace jazykové variety Vietnamců v České republice

V této kapitole jsou podrobně charakterizovány možné jazykové výstupy interkulturní kontaktní situace, se kterými je porovnávána varieta vietnamských podnikatelů v ČR, a to z hlediska sociolingvistického.

4.1. Jazyková varieta Vietnamců v ČR a kategorie pidžinů

Pidžiny typicky vznikají jako pomocné médium komunikace mezi mluvčími dvou nebo více navzájem nesrozumitelných jazyků pro určité omezené nebo specializované účely, většinou pro obchod.⁶ (SALZMANN 1996: 82) Protože rozsah funkcí pidžinu bývá úzký, za jeho základní jazykové charakteristiky se považují omezený slovník a podstatně redukováná gramatická struktura. Ze sociokulturního pohledu je pak zdůrazňováno především to, že neslouží jako mateřský jazyk nebo první jazyk žádné skupiny. Tím se pidžiny obvykle vymezují oproti druhé skupině nově vznikajících jazyků, kreolům.

Jazyková varieta Vietnamců v ČR je obvykle řazena mezi pidžinované jazyky (KUČERA 1995):

Nebývalá migrace vede v současnosti k tomu, že pidžinizace zasahuje nejen angličtinu, ale probíhá v různých koutech světa... Jejimi nositeli v Česku se staly tisíce asijských (především čínských a vietnamských) obchodníků... Někteří z nich mluví česky velmi dobře, někteří naopak nemluví téměř vůbec, ale většina z nich komunikuje s Čechy (a většinou také se svými kolegy z jiných asijských zemí) právě něčím, co bychom mohli nazvat Pidgin Czech.

Na první pohled se jako jazykový kompromis k usnadnění interetnické komunikace opravdu pidžinům podobá. Pidžiny ovšem tvoří dost nesourodou skupinu. Různou měrou se v nich například projevuje vliv kontaktních jazyků, které mohou přispívat k výsledné varietě buď všechny rovným dílem (Russenorsk) nebo jako zdroj převažuje jeden dominantní jazyk (Chinese Pidgin English). Můžeme je klasifikovat také podle sociální situace, ve které jsou obvykle užívány. Kromě obchodních situací vznikají pidžiny při námořních plavbách (dnes vymřelá Lingua Franca ve Středomoří,

⁶ Etymologie samotného pojmu pidžin není zcela jasná. Nejznámější je patrně vysvětlení, které odráží nejčastější funkci, pro kterou je pidžin používán – obchod. Jako odvozenina z anglického výrazu *business* původně označoval varietu Chinese Pidgin English, která sloužila k transkulturní komunikaci v jižní Číně počátkem 18. století. Může však pocházet také z názvu *Pigeon English*, odkazujícího na zprostředkující posílání poštovních holubů.

založená na románských jazycích), v pracovním kontextu buď na plantážích (Hawai'i Pidgin English) nebo při komunikaci zaměstnavatelů s domácím služebnictvem (Butler English v Indii) a při dalších interetnických kontaktech, jako je např. vojenská okupace (Japan Pidgin English) nebo šíření náboženství a obřadů (Chinook Jargon⁷). Celou tuto skupinu je možné označit za *prototypické pidžiny*. Kromě nich existují ještě další variety označované jako *extended pidgins* (Tok Pisin, Nigerian Pidgin). Jsou mnohem propracovanější a s prototypickými pidžiny mají společné vlastně jen pojmenování. Svými funkcemi i strukturou se podobají víc kreolům. V důsledku této variability nepanuje mezi jazykovědci shoda v definici pidžinů. Každý při popisu zdůrazňuje jinou stránku, ať už v rovině jazykové nebo sociokulturní.

Rozdílná kritéria pro charakteristiku pidžinů předvedme na příkladu kanadské školy (LEFEBVRE 1998, LUMSDEN 1999). Tato škola nevede pevnou linii mezi pidžiny a kreoly, protože považuje procesy působící při vzniku těchto variet za podobné. Ve svém výkladu zdůrazňuje sociální faktory spojené s typickou koloniální situací⁸. Podle ní se (1) pidžiny a kreoly vyvíjejí v multilingvních komunitách, ne v bilingvních. (2) Tyto komunity obsahují několik *substrátních jazyků*, jimiž mluví většina populace, a jeden *superstrát* patřící malé, ale ekonomicky silné sociální skupině. (3) Mluvčí substrátu mají omezený přístup k superstrátu. (4) Pidžiny a kreoly vznikají relativně rychle a (5) jsou to smíšené jazyky. To znamená, že odvozují své vlastnosti jak ze substrátu (syntax a sémantika), tak ze superstrátu (fonetická forma). Toto míšení není náhodné.

Při posuzování vietnamské variety češtiny podle kanadské školy zjistíme, že nesplňuje minimálně první tři body. (1) Komunita asijských obchodníků není multilingvní. Většina mluvčích pochází z Hanoje a okolí, a dorozumívá se tudíž středovietnamským dialektem. Komunikace s dalšími etniky probíhá výjimečně. Pokud se potřebují domluvit například s Číňany, pak starší generace ovládá čínštinu a mladší používá angličtinu. V tom se podmínky Vietnamců v ČR liší od analogické

⁷ Termín žargon (*jargon*) se dnes kvůli své negativní konotaci používá jen v ustálených vlastních názvech jazykových variet. Jeho původ sahá do koloniální éry, kdy ho používali Evropané k hanlivému, ponižujícímu pojmenování nedokonalých jazykových variet evropských jazyků, kterými se s nimi domlouvali místní lidé.

⁸ Jejich studie vychází ze studia vzniku Haitského kreolu (HC), který je typickým příkladem radikálního plantážního kreolu. Formoval se v souvislosti s přechodem na pěstování cukrové třtiny na Haiti (tehdy Saint-Dominigue) kolem roku 1690. V té době se na ostrově mluvilo francouzskými dialekty (superstrát HC) a převážně západoafrickými jazyky (substrát HC). V určitých obdobích jako substrát působily také typologicky odlišné jazyky bantuské.

komunikační situace zahraničních pracovníků v Německu, tzv. Gastarbeiterdeutsch (GAD), kterou mluví zahraniční pracovníci několika různých národností.

(2) Mluvící substrátu netvoří většinu a v důsledku stratifikace komunity mohou být v ekonomicky dobrém postavení. Důkazem pozitivní sociální mobility je například existence mnoha kamenných obchodů, jejichž vietnamští majitelé zaměstnávají české prodavačky, nebo rozšiřování sfér podnikání do oborů gastronomie a služeb.

(3) Díky otevřenosti vietnamské komunity vůči majoritní společnosti mají Vietnamci v ČR relativně dobrý přístup k superstrátu. Navíc, někteří prodejci se sami snaží naučit česky také pomocí slovníků a jiných učebních materiálů.

I přes nesoulad s kritérii kanadské školy by však bylo možné klasifikovat češtinu Vietnamců jako pidžin. Zařazením do širšího klasifikačního rámce a důrazem na probíhající procesy (podle SCHUMANNA 1978)⁹ může ke vzniku pidžinů vést i bilingvní komunikační situace. Musela by však být splněna podmínka, že tímto jazykem mluví opravdu alespoň dvě skupiny mluvčích. Pidžiny jsou totiž v transkulturní komunikaci užívány oboustranně a měly by se proto odlišovat od tzv. lámaného jazyka cizinců. Pokud je forma lámaného jazyka užívána pouze jednou skupinou mluvčích v jejich kontaktu s mluvčími druhé skupiny, ale naopak ne, pak se s největší pravděpodobností nejedná o pidžin, ale buď o zjednodušenou varietu češtiny (*foreigner talk*), nebo o případ nedokonalého osvojení druhého jazyka (AMS 1995: 26). Podmínku splňuje například již zmíněná varieta GAD, kterou vedle zahraničních pracovníků v pracovním prostředí používají také rodilí mluvčí němčiny - jejich mistři. Češi ale na rozdíl od nich při transkulturní komunikaci mluví výhradně česky nebo používají *foreigner talk*.

Vedle sociálních faktorů charakterizujících pidžiny stojí ještě faktory strukturální. Pidžiny, jak už bylo uvedeno výše, jsou z hlediska kontaktní lingvistiky řazeny mezi nově vzniklé jazyky. To implikuje existenci stabilizovaného systému, který se řídí vlastními pravidly a stává se cílovým jazykem (*target language*) mluvčích. Pokud jde v tomto směru o definování pidžinů, odborníci jsou zajedno. Nejedná se o zkomolené nebo negramatické verze zdrojových jazyků, ale o legitimní jazyky s vlastní gramatikou, kterou je nutné se naučit stejně jako jiné jazyky. Námitka o zjednodušení struktury pidžinů platí pouze ve srovnání s jejich zdrojovými jazyky.

⁹ SCHUMANN, J. *The pidginization process: a model for second language acquisition*. Newbury House, Rowley, Mass, 1978. (převzato z LARSEN-FREEMAN, LONG 1991)

Ne každý zjednodušený jazyk je možné považovat za pidžin. Přestože mezi pidžiny existuje mnoho rozdílů, platí o jejich struktuře několik obecných zásad:

a) Ačkoli je morfologie zjednodušená, vždy se v nějaké formě vyskytuje. Jestliže je zdrojový jazyk flektivní, pak jsou možné dva modely. Při časování se pro všechny osoby a časy užívá buď jedna ohebná slovesná forma nebo holý slovesný kmen. Gramatické role jsou v obou případech naznačovány nezávislým zájmenem. Počet zájmen je většinou omezený na 1., 2. a 3. osobu bez rozlišení rodu a čísla. Všechny doposud známé pidžiny vykazují také alespoň nějakou derivační morfologii¹⁰. Morfologický proces reduplikace je v pidžinech ojedinelý, a to i v případech, kdy jeden ze zdrojových jazyků reduplikaci běžně užívá¹¹. Pro vyjádření záporu existuje jediný univerzální signál negace. V souvislosti s absencí morfologie je ve většině pidžinů redukován inventář gramatických morfémů. Důsledkem je příklon k analytickému typu jazyka.

b) Slovosled představuje mezi pidžiny nejvíce variabilní charakteristiku. Neexistuje jediný typ slovosledu běžný ve většině pidžinů. Obvykle je identický se slovosledem jednoho ze zdrojových jazyků. Bývá hlavním prostředkem k vyjádření gramatických funkcí. Častým jevem je inverzní slovosled adjektiv a jmen. Protože v syntaxi chybí pravidla pro změnu slovosledu, má formu několika základních větných vzorců bez vztahů subordinace, bez pasivních konstrukcí a inverzního slovosledu v otázce.

c) Fonologie může, ale nemusí být vždy nutně zjednodušená. Souhlásky jsou obvykle přizpůsobeny fonologickému systému rodného jazyka mluvčích. Tóny se většinou v pidžinech neobjevují, i když zdrojové jazyky tónové jsou¹².

d) Slovník pidžinů většinou nepředstavuje smíšení přispívajících jazyků, ale mívá jen jediný zdroj. Typicky jedno slovo v pidžinu má několik ekvivalentů v nepidžinizovaném jazyce. Slovní zásoba je chudší také z důvodu vynechávání funkčních slov.

¹⁰ Například Vietnamese Pidgin French odlišuje slovesa od jmen pomocí slovesné přípony, odvozené od zakončení infinitivního tvaru ve francouzštině (AMS: 32).

¹¹ Ve Vietnamese Pidgin French je reduplikace vzácná, ačkoli ve vietnamštině je téměř jediným morfologickým procesem (AMS: 33).

¹² Vietnamese Pidgin French ani Chinese Pidgin Russian nebo Chinese Pidgin English tóny nemají (AMS: 35). Tonální systém nebo systém tónového přízvuku je však vyvinutý u kreolů karibské oblasti (všechny mají jen dva tóny – nízký a vysoký).

e) Vyjadřování slovesného času, modality a vidu (Tense, Mood, Aspect – TMA) je v pidžinech umožněno pomocí kontextu, případně časovými gramatickými morfémy.

Jestliže je pro pidžiny charakteristická autonomie jazykového systému, pokusíme se nejdříve podle komunikační situace posoudit podmínky pro vytvoření a stabilizaci jednotné jazykové variety Vietnamců v ČR. Sjednocující role vietnamské komunity je oslabena přílivem nových členů, kteří se od starousedlíků liší nejen jazykovou vybaveností, ale i celkovou orientací a postojem. Z toho plyne chladná povaha vzájemných vztahů. V důsledku nedůvěřivosti a konkurenčního prostředí dochází k předávání jazykových znalostí ve směru k nově příchozím zřídka. Ti jsou naopak zdrojem stále nových impulsů. K další diferenciaci jazykové variety přispívá stratifikace a sociální mobilita v rámci komunity. Když se Vietnamci snaží v hostitelské zemi dorozumět s místními obyvateli, jejich cílem není varieta užívaná vietnamskými kolegy, ale čeština určená k transkulturní komunikaci. Každému ze zdrojových jazyků je vymezena vlastní komunikační sféra. Vietnamská čeština neslouží vnitrokomunitní komunikaci. Mezi sebou vietnamští obchodníci mluví výhradně vietnamsky. Je tedy zřejmé, že v současné době neexistují příznivé podmínky pro stabilizaci jazykové variety Vietnamců v ČR.

Podrobnější jazykové rozdíly v rámci vietnamské komunity s dopadem na stabilizaci výsledné variety jazykového kontaktu budou posuzovány v následujících kapitolách. Z rozboru sociálních faktorů komunikace je ale už nyní zřejmý jeden fakt. Ačkoli je jazyková varieta Vietnamců v ČR, stejně jako většina běžných pidžinů, jazykem obchodu, pidžinem ji nazývat nelze. Pokud se chceme této terminologii přiblížit, pak o ní můžeme mluvit jako o pidžinizovaném jazyku. V souladu s Jakobsonovsky chápanou dynamičností systému tím oproti výslednému stavu zdůrazníme proces, který by za jiných společenských podmínek mohl vést ke vzniku pidžinu.

4.2. Jazyková varieta Vietnamců v ČR a kategorie kreolů

Kreoly jsou často charakterizovány jako jazykové variety, které se vyvinuly z pidžinů, avšak jsou strukturálně komplexnější a mají širší sféry užívání. Rostoucí nároky na původní kontaktní jazykovou varietu způsobí rozšíření slovníku a

propracování skladby, což je proces opačný od pidžinizace. Takový jazyk se může stát mateřštinou dětí, může se v něm vyvinout písemný systém a může získat i polooficiální status a vlastní jméno. Kreolština je tedy pidžin, který se stal prvním jazykem nějakého řečového společenství¹³ (SALZMANN 1993: 84). V souvislosti s osvojením a rozšířením pidžinu během jedné generace dětí se mluví o *nativizaci* nebo o náhlé (*abrupt*) kreolizaci. Životní cyklus jazykové variety Vietnamců v ČR takové klasické formulaci neodpovídá. Pidžinizovaná čeština se nevyvíjí v kreol ve smyslu *nativizace*. Vietnamské děti si jako první jazyk osvojují češtinu namísto pidžinizované variety češtiny, jakou mluví v transkulturní komunikaci jejich rodiče. Přesto jazykové variety některých vietnamských mluvčích vykazují rysy postpidžinového vývojového stadia. Jsou používány ve více komunikačních sférách, mají komplexnější syntax a bohatší lexikum. Můžeme je považovat za kreoly?

Nový pohled na tradiční otázky studia kreolů poskytla již zmíněná kanadská škola. Její zástupci se zabývají procesy působícími při vzniku nových jazyků. Vysvětlují pomocí nich výslednou podobu kreolů. Nerozlišují přitom striktně mezi kategoriemi pidžinů a kreolů, protože v obou případech působí podobné procesy: relexifikace (*relexification*), reanalýza (*reanalysis*) a variantně pro jednotlivé představitele kanadské školy buď vynechání funkčních kategorií (*functional category elipsis* - LUMSDEN), nebo vyrovnání dialektů (*dialekt levelling* - LEFEBVRE). V protikladu k náhlé kreolizaci mluví o postupné (*gradual*) kreolizaci, jejímiž aktéry jsou dospělí. Relexifikace je při ní proces, během něhož mluvčí, který už má svůj rodný jazyk, vytváří novou slovní zásobu. Propojuje svou rodnou syntax a sémantiku s novými fonetickými tvary, odvozenými z cílového jazyka. Tento proces je při formování kreolů považován za klíčový. Za prvé proto, že se vztahuje k lexiku, kde se nachází nejvíce informací odlišujících jednotlivé jazyky. Za druhé je relexifikace tolik důležitá proto, že je zdrojem pro další dva procesy. *Vynechání funkčních kategorií*¹⁴ souvisí se zjednodušením kontaktní variety. Třetí proces – *reanalýza* – vysvětluje, jakým způsobem gramatické kategorie přispívají v pozdějších stádiích k expanzi jazykové variety. Neodvozují svou formu přímo z forem gramatických kategorií superstrátu, ale jejich základem jsou lexikální jednotky. Výslovnostní forma (*phonological representation*) slovníkové jednotky je pak rozšířena nebo přenesena

¹³ Teorii nativizace propracoval D. BICKERTON, který za klíčové aktéry kreolizace považuje děti.

¹⁴ Jednou z hlavních vlastností definujících funkční kategorie je absence sémantického obsahu. V české terminologii se tedy jedná o synsémantika – slova s významem závislým, gramatickým.

na funkční kategorii¹⁵. Díky různému pojetí lexika v rámci kanadské školy je chápání celého procesu variabilní. Podle LUMSDENA se proces relexifikace nevztahuje na funkční kategorie, takže se v raných stádiích pidžinizace/kreolizace neobjevují. Pro LEFEBVRE naopak funkční kategorie součástí slovníku jsou a relexifikace se na ně vztahuje. Místo procesu vynechání funkčních kategorií zavádí proces *dialect leveling*, pomocí kterého se ve výsledné varietě stírá variabilita daná větším množstvím jazyků v kontaktu.

Kromě těchto tří procesů zástupci kanadské školy zdůrazňují vliv substrátního jazyka při genezi kreolů. Povaha substrátu je podle nich pro výslednou jazykovou varietu důležitější než podoba předcházejícího pidžinu. A nakonec rozvíjejí teorii vzniku kreolů jako zvláštního případu SLA. V určitém stádiu se mluvčí přestanou přibližovat superstrátnímu jazyku, který už nadále není jejich cílem. Osvojování druhého jazyka tedy ustrne v nedokončené podobě. Důvodem může být buď skutečnost, že dospělí mluvčí si při učení uchovávají syntax rodného jazyka, nebo že si osvojují pouze základní vlastnosti cílového jazyka. K oslabení nativizační teorie přispěly i jiné výzkumy. SANKOFF - LABERGE (1974)¹⁶ například tvrdí, že Tok Pisin jako první jazyk (L1) se nijak zvlášť neliší od variety rozšířeného Tok Pisin jako druhého jazyka (L2). Nejradikálnější změny v něm proběhly během expanze do nových sfér než při nativizaci.

Pokud v případě jazykové variety Vietnamců v ČR dochází ke kreolizaci, jejími nositeli jsou rovněž dospělí. Představuje tak speciální případ SLA, korespondující s pohledem kanadské školy. V části III budeme zjišťovat, zda je toto tvrzení podepřeno také jazykovými důkazy, které by potvrdily působení tří zmíněných procesů.

4.3. Jazyková varieta Vietnamců v ČR ve vztahu k SLA

Nyní se od vzniku nových jazyků jako výsledku kontaktní situace dostáváme k výsledku obecně nazývanému v rámci kontaktní lingvistiky jako jazykový posun. Čeština a vietnamština jsou jazyky natolik vzdálené, že se vietnamští obchodníci, pokud chtějí v hostitelské zemi komunikovat, musejí naučit alespoň do určité míry

¹⁵ U LEFEBVRE se reanalýza týká jakýchkoli slovníkových jednotek.

¹⁶ převzato z AMS 1995

česky. Jazyková varieta Vietnamců v ČR tedy logicky čerpá své lexikální jednotky z české slovní zásoby (*lexifier language*). Stejně tak její struktura, především fonologie, vychází ze snahy přiblížit se češtině. Zdá se tedy, že spíše než o vznik nového jazyka může jít o osvojování druhého jazyka (SLA). To totiž nemusí probíhat jen formou řízeného vyučování v kurzech cizího jazyka, ale také přirozenou cestou. V tomto smyslu se odlišují dva typy SLA, i když mají mnoho společného. První případ je označován jako *foreign language acquisition* nebo *second language learning*, kdy je cizí jazyk formálně vyučován, většinou mimo své domácí prostředí (např. kurzy češtiny ve Vietnamu pro příjíždějící zahraniční učně a dělníky). Druhý případ je pak *second language acquisition*, někdy s přívlastkem přirozená (*natural*).

Přirozená SLA probíhá v prostředí, kde má osvojovaný jazyk status rodného jazyka, a kde se mluvčí snaží naučit cílový jazyk prostřednictvím více či méně přímé interakce s jeho mluvčími, ať už se jedná o rodilé mluvčí nebo o jiné, kteří se ho již naučili. Typickým příkladem (FREEMAN - LONG 1991) je situace zahraničních dělníků (gastarbeiterů) a migrujících pracovních sil v Evropě. Pracující z Turecka, Řecka, Itálie, Španělska, Ukrajiny a dalších zemí opouštějí své domovy a rodiny a hledají zaměstnání v západoevropských zemích. Většinou nemají v úmyslu, na rozdíl od jiných migračních skupin, usadit se natrvalo v hostitelské zemi. Tito mluvčí obvykle neovládají aktivně ani pasivně jazyk v novém prostředí. V situacích přirozené SLA bývá jejich primárním cílem získat komunikační kompetenci pro běžné životní situace, ne osvojení optimální úrovně cílového jazyka. Proto si mluvčí cílový jazyk volně přizpůsobují takovým způsobem, aby co nejvíce usnadnil jejich potřebu komunikovat. Známým výsledkem takového procesu u našich západních sousedů je jazykový kód – Gastarbeiterdeutsch (GAD) – jehož výzkum má již dlouhou tradici (JÄGER 2003, CLYNE 1968).

V České republice se v podobné, i když ne v úplně stejné situaci, nachází současná vietnamská komunita. První rozdíl je v tom, že nejde o manuálně těžce pracující dělníky, ale o podnikatele, jejichž sociální status se postupně zlepšuje. Za druhé komunikační potřeba vietnamských podnikatelů vzniká z nutnosti obchodní komunikace, a proto je používání kontaktního jazykového kódu jednostranné. Za třetí je vietnamská komunita národnostně homogenní. Je zřejmé, že se komunikační situace vietnamské češtiny odlišuje od GAD právě v těch bodech, které ji přibližují k SLA, zatímco GAD lze zařadit spíše mezi pidžiny. Ačkoli primárním cílem

Vietnamců v ČR bylo jistě také hlavně komunikovat, dnes již část mluvčích usiluje o kvalitnější osvojení nového jazyka i prostřednictvím učebních materiálů.

Na základě hodnocení sociálních podmínek vietnamské komunity v ČR a komunikační situace lze zařadit jazykový kód, který je výsledkem interkulturní komunikace, do kontextu SLA. Výsledkem tohoto procesu je široká variabilita a různá míra úspěšnosti při osvojování druhého jazyka. Jako souhrnný název všech variet je zaveden pojem *interlanguage* (IL), který je charakteristický formami na pomezí mezi prvním jazykem mluvčích a osvojovaným jazykem. Vzniká, jestliže mluvčí nesprávně aplikují pravidla L1 na cílový jazyk, nebo když si nedokonale osvojí hranice pravidel L2, a proto v nich systematicky chybují. Pokud mluvčí nedostávají zpětnou vazbu, korigující tyto chyby, jejich jazyková varieta ustrne v nedokonalé fázi procesu SLA. Jednotlivé variety mohou sahát od *basilektů*, které jsou definovány jako sociolingvisticky nízké, nejméně standardní variety jazyka, přes střední stádium pod pojmem *mezolekty* až po *akrolekty*, které na druhém konci spektra představují varietu s nejvyšší prestiží a formami téměř identickými se standardem.

Ze sociolingvistického hlediska budeme sledovat, zda toto rozlišení koreluje se společenským postavením členů vietnamské komunity, kdy na jedné straně figurují nově příchozí Vietnamci a na druhé straně pak starousedlíci nebo prominentní zástupci vietnamské komunity (elita).

5. Shrnutí I.

V prvním oddíle byla věnována pozornost především sociálním podmínkám komunikace vietnamské menšiny v ČR, které byly srovnány s podmínkami pro vznik nových kontaktních jazyků – pidžinů a kreolů. Jedním ze zásadních kritérií pro zařazení do kategorie nových jazyků je existence stabilizovaného systému. Rozdíly v rámci komunity (především vztahy mezi starousedlíky a nově příchozími, rozdělení rolí v důsledku rozvrstvení komunity a nerovné možnosti ke společenskému životu ve velkých a malých městech), stejně jako rostoucí míra interkulturních kontaktů však vhodné podmínky pro šíření a stabilizaci jazykových návyků nevytvářejí. Na základě sociolingvistického popisu proto byla jazyková varieta Vietnamců předběžně zařazena do kategorie přirozené SLA. Jako případ jazykového posunu ji nadále budeme nazývat vietnamská čeština.

II. Analýza vietnamské češtiny z pohledu SLA – jazyková variabilita

6. Způsob sběru dat

Počátek výzkumu SLA se datuje do 60. let 20. století, kdy se pozornost přesunula od toho, jak je jazyk vyučován, k tomu, jak se sami mluvčí jazyku učí. Tato změna úhlu pohledu souvisí s předpokladem, že v lidské mysli je předurčen způsob, jakým mluvčí zpracovávají jazyková data, jimž jsou vystaveni. Postupně se mezi jazykovědci etablovaly dva základní přístupy k výzkumu SLA: diachronní - dlouhodobý (*longitudinal*) a synchronní - průřezový (*cross-sectional*). Zatímco první je vhodný pro pozorování individuálního jazykového vývoje, kdy jsou data sbírána v periodických intervalech od jediného subjektu v delším časovém rozmezí, druhý přístup sleduje výsledek procesu osvojování jazyka a využívá pro studium větší skupiny subjektů prostřednictvím jednorázových setkání s respondenty. Pro výzkum jazykové variety vietnamské komunity v České republice byl primárně využit druhý, synchronní, přístup. Přesto je možné diachronní hledisko alespoň napodobit. Pokud subjekty reprezentují celou paletu úrovní jazykových dovedností, pak je jejich úhrnný výkon v určitém okamžiku srovnatelný s vývojovým obrazem, jaký bychom dostali při studiu jazykového vývoje individua v čase¹⁷. Důraz byl kladen na co možná nejvyšší míru spontánnosti. Přestože bylo od mluvčích požadováno zodpovězení určitých verbálních úkolů, záměr jazykové analýzy zůstal skrytý a naopak jim byl ponechán prostor pro vlastní projev.

Základ předkládaného výzkumu tvoří data získaná prostřednictvím polořízených rozhovorů, které byly digitálně nahrávány pro následnou jazykovou analýzu. Koncept rozhovorů byl sestaven ve dvou alternativách, z nichž bylo možné volit podle situace a schopností mluvčích. V obou případech byly pro stimulaci mluvčích používány vizuální pomůcky. Hlavním zdrojem jazykových dat byly diskuze nad fotografiemi s tematikou vietnamské kultury. Mluvčí byli žádáni o vysvětlení zobrazených situací (viz Obrazová příloha). Kromě získání materiálu pro morfosyntaktický rozbor zde byla zjišťována úroveň vietnamské češtiny podle schopnosti bavit se o tématech, která

¹⁷ Takový přístup by bylo možné využít v praxi, například při sestavování přirozené posloupnosti určitých gramatických jevů pro osnovy a učebnice jazykových kurzů češtiny pro cizince.

jsou vzdálena komunikačním situacím, do nichž se mluvčí běžně dostávají při své každodenní obživě. Za druhé byly sestaveny obrazové materiály ke zmapování slovní zásoby mluvčích. Byly koncipovány tematicky podle základních kategorií lingvistických seznamů¹⁸ (*word lists - WL*): části těla, oblečení, potraviny, barvy, tvary, přírodní jevy, zvířata a různé předměty denní potřeby. Tyto jazykové jednotky měly zároveň poskytnout materiál pro srovnání výslovnostních rozdílů u jednotlivých mluvčích. Snaha uplatnit při elicitaci dat metodu *role play* zůstala ze strany respondentů nepochopena. Naopak mohla být pro analýzu využita data zaznamenaná při navazování kontaktů, která nesouvisí s obrazovými materiály, ale týkají se života členů vietnamské komunity v České republice.

Výzkum probíhal v místech s vysokou koncentrací příslušníků vietnamské minority (Praha, Cheb) a pro analýzu byly využity také texty z předcházejícího výzkumu v Jihlavě¹⁹. Přestože mluvčí byli vybíráni náhodně, lze vzorek považovat za dostatečně reprezentativní. To platí především v případě Jihlavy, kde byla zmapována celá místní vietnamská komunita. I v ostatních případech jsou zastoupeni mluvčí reprezentující všechny důležité sociální kategorie (pohlaví, věk, různá délka pobytu v ČR, viz Tabulka 4). Z celkového počtu 66 oslovených vietnamských podnikatelů bylo pro výzkum využito nahrávek 37 mluvčích v celkové délce přibližně 12 hodin. Tento rozsah jazykových dat může být považován za dostatečný, protože se nejedná o kvantitativní studii, která by měla dokazovat předem stanovenou hypotézu. Naopak, je využita spíš kvalitativní metodologie pro popis existující jazykové variety.

Počet mužů: 22 (59,5 %)

Počet žen: 15 (40,5 %)

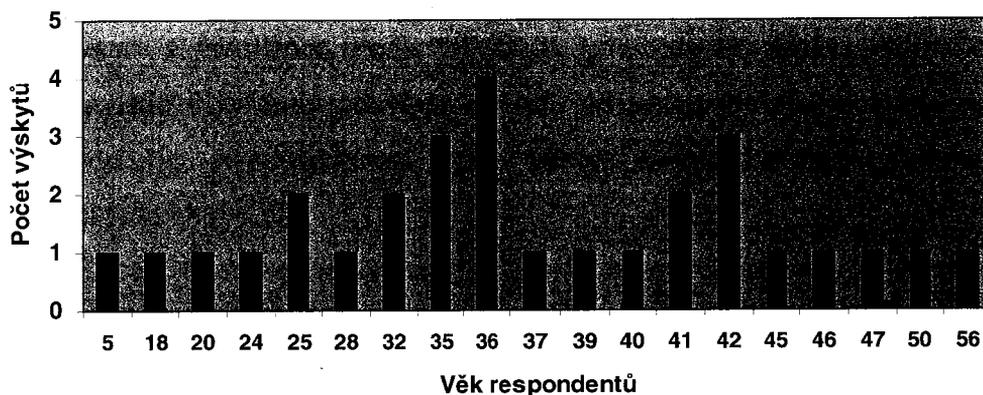
Věk 5 – 56 let, průměrný věk: 35,4 let, medián: 36 let

Délka pobytu v ČR 3 – 23 let, průměrně: 10,2 let, medián 10 let

¹⁸ viz NIDA (1965), SAMARIN (1967)

¹⁹ Je třeba upozornit, že v důsledku toho lze celý korpus rozdělit do dvou kategorií podle typu komunikační situace. Do první patří texty mluvčích M1 až M14, které představují relativně přirozený dialog exploračního respondenty, i když do spontánního projevu mají pochopitelně někdy daleko. Druhou kategorií tvoří mluvčí M15 až M37, jejichž texty se většinou nepodobají přirozenému rozhovoru, protože jsou výsledkem elicitace dat.

Graf 1: Věková struktura respondentů

7. Hodnocení jazykové úrovně a metodologie SLA

7.1. Současné trendy v metodologii SLA

Charakterizovat jazykovou úroveň (*proficiency*) a najít vhodná kritéria pro její měření není snadné. Pro osvojování českého jazyka vietnamskými podnikateli nelze například použít multidimenzionální model, který byl vyvinut v německém prostředí pro podobnou situaci. Lingvisté zde pro výzkum osvojování němčiny italskými a španělskými dělníky (*Zweitspracherwerb Italienischer und Spanischer Arbeiter*²⁰) sestavili pořadí pěti vývojových sekvencí založených na pravidlech slovosledu. V důsledku volného slovosledu v češtině se musíme obrátit k jinému modelu.

Souhrnný pohled na vývoj metodologie SLA podává SATO (1990). Je z něj patrný přesun pozornosti od statického výzkumu jazykové variety jako výsledku osvojování L2 ke sledování procesu jejího utváření. Zároveň se rozšiřuje oblast výzkumného zájmu. Soustřeďuje se vedle prvotní analýzy jazykových forem („*form only analysis*“) také na analýzu jazykových funkcí, a to ve dvou doplňujících se podobách: „*form to function*“ nebo „*function to form analysis*“. Protože tradiční jednotky jazykové analýzy (morfémy, slova, věty) nejsou při výzkumu SLA vždy vhodné, musí být brána v úvahu také role diskurzu a vzájemná souvislost jednotlivých rovin jazyka (např. syntaxe a diskurzu)²¹. Syntaxi nelze porozumět bez odkazu na její užití v komunikaci. Proto je pro třídění jazykových variet využita Givónova funkčně –

²⁰ ZISA projekt prováděný na Universitě v Hamburku v 70. letech pod vedením JÜRGENA a MEISELA.

²¹ Podobnou problematikou se zabývá O. MÜLLEROVÁ (1994)

typologická teorie SLA, která těmto novým kritériím vyhovuje. Byla vyvinuta jako nástroj studia historické jazykové změny, ale používá se také v ostatních situacích jazykové variability²², včetně synchronních studií osvojování jazyka u dětí, SLA a studií pidžinizace a kreolizace. Podle GIVÓNA (převzato od SATO 1990: 24) se mluvčí a lingvistické systémy pohybují směrem od pragmatického komunikačního kódu ke kódu více syntaktickému. Tento proces *syntaktikalizace* se projevuje v několika základních rysech:

- a) **struktura**: téma - komentář (topic – comment, odtud T-C) → podmět - přísudek (subject – predicate, odtud S-P)
- b) **vztahy mezi propozicemi**²³: naznačeny pouze juxtapozicí, vztah koordinace (spojky a, nebo) → naznačeny gramaticky, vztah subordinace (vedlejší věta příslovečná, vzažná, doplněk...)
- c) **tempo**: pomalé → rychlé
- d) **přítomnost gramatické morfologie**: ne → ano
- e) **poměr sloves ku jménům**: vyšší, jednoduchá slovesa → nižší, komplexní slovesa
- f) **délka úseku v jednom intonačním průběhu**: krátká → dlouhá

Spolehlivost GIVÓNOVY teorie se stala předmětem mnoha diskuzí. Nejvíce pozornosti si zaslouží především dva kontroverzní body a) a e). Pokud jde o strukturu, objevují se potíže dvojího typu. Jde jednak o precizní definování zkoumaných struktur a jednak o oblasti jejich výskytu. Struktura T-C znamená, že v počáteční pozici je umístěna stará informace a nová informace následuje v komentáři. V podstatě odpovídá klasickému rozlišování mezi „*jádrem-základem*“ nebo v jiné terminologii pojmům „*téma-réma*“. Téma je charakterizováno buď jako daná informace, o které je výpověď, nebo jako výchozí bod pro to, co následuje, nebo jako referenční rámec pro následující diskurz. Réma je pak jakákoli informace, kterou chce mluvčí o tématu poskytnout. Aplikace těchto definic na konkrétní data je v praxi variabilní. Záleží na každém badateli, jakým způsobem odlišuje téma od subjektu, případně interpretuje

²² například Studie CH.J. SATO (1990) o přirozeném osvojování angličtiny jako druhého jazyka dvěma vietnamskými bratry (10 a 12 let), kteří byli jako uprchlíci separováni od své vietnamské rodiny v Philadelphii, Pennsylvania.

²³ Propozice je chápána jako významová jednotka textu, odpovídající obvykle větě.

vynechávání sloves a podmětů v dané struktuře z hlediska minimálně syntaktické výpovědi.

K tomu přibývá ještě podstatnější problém: každá ze struktur se týká jiné domény. Zatímco S-P se vyskytuje na systémové úrovni vět (viz Kapitola 7.2), T-C se vztahuje k výpovědi jako k jednotce diskurzu. Je to struktura typická pro všechny spontánní mluvené projevy (MÜLLEROVÁ 1994: 17). Proto není vhodné klást obě struktury do opozice.

Platnost kritéria poměru sloves ku jménům (bod e) nebyla dosud ověřena (FREEMAN – LONG 1991: 269). Byla však předmětem několika studií²⁴, ve kterých byl porovnáván IL mluvčích španělštiny a angličtiny. Počet sloves zde byl měřen procentuálně ze vzorku dané délky (159 slov nebo 100 řádků transkribovaného textu) nebo poměrem sloves ku slovesům a jménům. V obou případech vykazovali mluvčí basilektu nižší procentuální zastoupení sloves než mluvčí mezolektu (ve vzorku 159 slov bylo procentuální zastoupení sloves u mluvčího basilektu 6% a u mluvčího mezolektu 19%). Podle závěrečného tvrzení je vhodné chápat malý poměr sloves jako výrazný rys nesyntaktické řeči.

7.2. Jednotky analýzy

Jedním z nepostradatelných kroků před samotnou analýzou je stanovení a definování jejích jednotek. *Věta* je vymezována jako základní a minimální formální jednotka textu, která je i obsahově úplná (ČERMÁK 2004: 294). U DANEŠE a DOKULILA (1958) jí odpovídá termín *větná výpověď*. Je to především jednotka systémová, která je vhodná při syntaktické segmentaci pro analýzu psaného nebo připraveného mluveného textu (např. proslovu). Ve spontánním mluveném projevu však nelze větu spolehlivě identifikovat. Je to způsobeno tím, že v takovém textu obvykle existuje několik míst, které by mohly sloužit jako předěly mezi větami. Dále je častým jevem nedokončování vět, takže lze text popisovat jen jako sled určitých syntaktických konstrukcí. Pokud se při výzkumu pojem věty objeví, je třeba ho chápat především v tomto smyslu.

Pojem *výpověď* v pojetí novější české lingvistiky splývá s pojmem *promluvy* (textu, diskurzu). Znamená konkrétní realizaci abstraktního modelu věty (ČERMÁK 2004: 151) a koresponduje tak s Danešovou *výpovědní událostí*. Konečně poslední

²⁴ STAUBLE – SCHUMANN (1938) a KELLEY (1938), převzato od SATO (1990)

jednotkou, která nejvíce odpovídá přirozenému průběhu komunikace, je obsahově pragmatická jednotka (OPJ). Je to základní komunikační jednotka, která vzniká při obsahově-pragmatické segmentaci textu. Vymezuje ji jako takový úsek textu, jímž mluvčí sděluje nějakou syntakticky a významově relativně ucelenou část celku (MÜLLEROVÁ 1994: 45).

7.3. Modifikovaný způsob analýzy

Při ověřování GIVÓNOVÝCH kritérií v konkrétních výzkumech došlo k významným upřesněním. Týkají se povahy kritérií, ve kterých je zřejmá zaujatost ve prospěch psaného jazyka a věty (ve formálním smyslu) jako základní jednotky analýzy. Proto je nutné při aplikaci na data mluveného textu kritéria upravit a doplnit:

- a) **Struktura:** Příslušnost struktury T-C do pragmatické domény znamená, že pouhý její výskyt v textu nemůže být považován za popření syntaktického kódu. Naopak, v souvislosti s aktuálním větným členěním se běžně objevuje v diskurzu i u rodilých mluvčích, jejichž jazykový kód je plně gramatikalizovaný. Pragmatická organizace musí být chápána jako univerzální, a tudíž jako základní způsob strukturování systémů typu IL. Téma a komentář přitom mohou být v textu rozloženy dále od sebe, v sekvencích obsahujících i několik výpovědí, z nichž každá může být sama o sobě strukturována prostřednictvím subjektu a predikátu. Při analýze proto není rozhodující, zda mluvčí užívají *bud'* strukturu T-C *nebo* S-P, ale je-li v rámci sekvencí (OPJ) přítomna *také* strukturace S-P. S ohledem na nejednoznačné vymezení jednotlivých struktur je jejich výskyt během analýzy demonstrován konkrétními příklady.
- b) **Vztahy mezi propozicemi:** Opozice mezi syntaktickými vztahy juxtapozice, souřadnost versus gramatické vztahy, podřadnost zůstává zachována. Juxtapozice je zde chápána jako prosté umístění členů vedle sebe bez syntaktického vztahu, souřadnost jako gramatický vztah rovnocenných komponentů. Tato opozice je sledována pouze na úrovni věty, ne na úrovni slova. Stejně jako pro strukturu výpovědi však také zde platí, že výskyt paratakticky za sebou řazených řetězců²⁵

²⁵ Tzv. „*enumerative Redeweise*“ (Wilhelm HAVERS: Handbuch der erklärenden syntax. Heidelberg 1931)

není příznakem primitivnosti struktury, ale spíš obvyklým projevem spontánních mluvených textů.

- c) **Tempo:** Za účelem měření rychlosti vyslovení je text segmentován ze zvukového hlediska. Měrnou jednotkou je přitom slabika, jejíž rytmické opakování v čase je považováno za hlavní faktor při vnímání mluvního tempa (ZIMA 1959: 99). Obvykle je tempo udáváno v počtu slabik za 1 vteřinu. Například průměrné tempo v češtině je 5 slabik za vteřinu (KRČMOVÁ 1998). V takto krátkém časovém úseku by však nebylo možné zohlednit výskyt a trvání pauz, které jsou pro zkoumaný text charakteristické a způsobují jeho nerovnoměrnost. Tempo proto musí být měřeno v delších segmentech. Za jednotku byl zvolen počet slabik za jednu minutu. Pro analýzu byly vybírány pokud možno souvislé úseky výpovědí (v textu je zaznamenán čas). Pokud nedosahují stanovené délky, jsou počítány vybrané úseky, případně je využit postup extrapolace. Za samostatné slabiky zde nejsou považovány identické slabiky při zadržování. Vokalizované předložky *va*, *sa* a podobně naopak ano.
- d) **Přítomnost gramatické morfologie:** Zde je hodnocena míra používání flexe a gramatické shody, rozdělená do kategorií konjugace (K) a deklinace (D). U konjugace je posuzována shoda v osobě a v čísle a tvoření minulého času. U deklinace sledujeme předmětné a předložkové vazby, tvoření tvarů zájmen a shodu adjektiv s řídicími jmény. Aby mohla být míra gramatické morfologie kvantifikována, jsou nejprve identifikovány jednotlivé jevy ve všech obligatorních kontextech (u rozsáhlých textů ve vybraných úsecích) a poté jsou porovnány se skutečnými výskyty správných tvarů²⁶. Výsledek je vyjádřen procentuálně. Pro zanesení do tabulky byla zvolena mezní hodnota rozlišující pragmatický kód od syntaktického: pro konjugaci 75%, pro deklinaci 65%. Jestliže je flexe realizována správně v těchto a vyšších hodnotách, je řazena na stranu syntaktického kódu a naopak. Důvodem pro přísnější posuzování slovesné flexe je častý výskyt neplnovýznamových sloves, jejichž tvary jsou do značné míry zautomatizované.
- e) **Poměr sloves ku jménům:** Toto kritérium není hodnoceno, a to z důvodu běžného výskytu nevyjádřeného podmětu v češtině. Jsou však ověřovány výsledky dosavadních výzkumů pokud jde o procentuální zastoupení samotných

²⁶ Nejsou posuzovány ustrnulé vazby typu *víte?* nebo *já nevím*, které jsou sice správné, ale díky své povaze pro hodnocení nerelevantní.

sloves. Je použita lingvistická metoda pro měření bohatství slovníku TTR (*Type-Token Ratio*), podle níž se stanoví poměr určitých slov (*Types* – v našem případě sloves) ku všem slovům v daném textu (*Tokens*). Aby měl výsledek výpovědní hodnotu, je třeba srovnávat segmenty textu stejné velikosti. S ohledem na zkoumaný materiál, který nemá u všech mluvčích povahu souvislého textu, bylo tradiční vymezení úseku podle počtu slov zkreslující. Proto je vybírána vždy nejsouvislejší část textu s využitím segmentace provedené při měření tempa. Pro doplnění a korekci procentuálního výskytu sloves jsou charakterizovány strategie mluvčích v diskurzu (např. elipsa sloves, opakování) a na základě GIVÓNOVY teorie také typy sloves: za komplexní jsou považovány složené slovesné tvary; jednoduchým slovesům odpovídají obsahově základní slovesa s vysokou frekvencí užívání (tzv. *centrum*) jako protiklad k bohatému repertoáru různých sloves užívaných s nižší frekvencí (tzv. *periferie*). Podle těchto doplňujících kritérií jsou procentuální údaje TTR upraveny znaménky +, - buď nahoru nebo dolů. Podíl konkrétních typů sloves hodnotí čísla v lomeném údaji. Znamenají poměr výskytů všech (plnovýznamových nebo pomocných) sloves ku počtu různých typů sloves.

- f) **Délka úseku v jednom intonačním průběhu:** Kritérium sledováno není. Důvodem je neshodné rozlišení intonačních úseků, respektive nedodržování intonačního vzorce češtiny.
- g) Naopak přibývají dvě nová kritéria. První se týká prozodické dimenze jazyka. Je to **přízvuk**, který hodnotíme srovnáním s češtinou jako odpovídající české normě (v tabulce značeno +) nebo naopak v rozporu s ní (značeno -).

Protože v mluveném projevu jsou v rámci syntaxe často narušována a pozměňována ustálená pravidla spojování slov, je potřeba stanovit měřítko pro přijatelnost textu, který ještě dává smysl a plní svůj komunikativní účel. Proto je poslední položkou **celková srozumitelnost** projevu, která je chápána jako základní kritérium úspěšnosti textu. Východiskem je subjektivní hodnocení výzkumného pracovníka při prvním kontaktu s respondenty²⁷. Pro zanesení do tabulky je míra této vlastnosti kvantifikována počtem znamének (+), kde platí:

²⁷ Pro spolehlivější evaluaci je vhodné ještě následné ověření jinými subjekty, které z důvodů rozsáhlosti korpusu provedeno nebylo. Je však možné v textu sledovat posun v interpretaci sdělení a dodatečném rozpoznání slov a významů při pozdějším poslechu. Z toho důvodu jsou na první poslech nejasné úseky zaznamenány jako nesrozumitelné (---) a dodatečně zjištěný význam je uveden v závorce.

- + Syntaktická výstavba i výslovnostní nepřesnosti činí text na více místech špatně srozumitelným.
- ++ V textu se ojediněle nacházejí nesrozumitelná slova nebo úseky.
- +++ Celý text je až na výjimky ve výslovnosti velmi dobře srozumitelný.

Přehled upravených kritérií je shrnut v Tabulka 3. Podle nich byla ručně prováděna analýza jednotlivých rysů vietnamské češtiny, a to formou značení na okraji vytištěného korpusu.

Tabulka 3: Přehled modifikovaných Givónových kritérií pro jazykovou analýzu

	Rysy pragmatického kódu	→	Rysy syntaktického kódu
1.	výpovědi typu téma – komentář většinou bez struktury S-P		výpovědi typu téma – komentář obsahující také strukturu S-P
2.	juxtapozice, souřadnost		gramatické vztahy, podřadnost
3.	konjugace a shoda přítomna zřídka, časté používání infinitivu a nerealizace koncovek		konjugace a shoda většinou přítomna
	chybné nebo ojedinělé předmětné a předložkové vazby		předmětné a předložkové vazby většinou korektní
4.	pomalé tempo		rychlé tempo
5.	přízvuk v rozporu s českou mluvnici		přízvuk podle české mluvnice
6.	nízké procento zastoupení sloves jednoduchá, základní slovesa		vyšší procento zastoupení sloves složené slovesné tvary, bohatší repertoár sloves
7.	špatná srozumitelnost projevu		velmi dobrá srozumitelnost projevu

8. Charakteristika jazykových variet mluvčích

Během zkoumání korpusu jsou v této kapitole shromažďovány, sledovány, tříděny a popisovány předem určené jevy, charakteristické pro jednotlivé mluvčí (M1-M37) vietnamské češtiny. Každý respondent je hodnocen nejdříve slovně a jeho jazykové dovednosti jsou ilustrovány příklady (v Textové příloze označeny podtržením). Kromě popisu jazykových rysů jednotlivých variet je hodnocen především osobní styl mluvčích a fonetické odchylky od české výslovnosti. Poté jsou charakteristiky všech respondentů srovnány podle stanovených kritérií v Tabulka 4. Iniciálou S je naznačeno přiblížení syntaktickému kódu, iniciálou P přiblížení pragmatickému kódu. Sedm rysů ze třetí tabulky se zde objevuje ve sloupcích 1 až 7. Poslední dva sloupce ve čtvrté tabulce představují osobní charakteristiky mluvčích: V osmém sloupci je zaznamenáno pohlaví respondenta (m/ž) a věk/délka pobytu v České republice. Devátý sloupec udává způsob nabývání českého jazyka (F-formální / P-přirozený). Za formální způsob je považována povinná krátkodobá výuka v kurzech češtiny, organizovaných při příjezdu vietnamských praktikantů do českých podniků. Snahy samouků naopak jako formální výuka chápány nejsou.

M1: Dívka má dokonalou komunikativní kompetenci v českém jazyce na všech jazykových rovinách, včetně prvků místního nářečí. Po fonetické stránce se její projev v nejmenším neliší od rodilých mluvčích. Podle jejího otce mluví lépe česky než vietnamsky.

Gramatická morfologie: K 51/50 = 98%, D 18/16 = 88,9%

Měření tempa v úsecích (1:00 – 1:42, 3:48 – 4:06) = 182 slabik /min.

TTR = [(18+5) / (80+32)] x 100 = 21,6%. Typy sloves:

plnovýznamová: 12/10 – *chybět* (2x), *chodit* (2x), *zkoušet*, *utíkat*, *vyrostla*...

pomocná 12/1 – tvary slovesa *být*, složené tvary: ANO

M2: Mluvčí má výbornou komunikativní kompetenci, projevil se jako komunikativní typ. Vzhledem k svému působení v roli tlumočníka a zástupce komunity ovládá širokou slovní zásobu, včetně ustálených slovních spojení:

kouká jinýma očima; sňatek uzavřeli; konflikty (namísto neutrálního problému); *většinou strávíme* (namísto jsme) *spolu doma; pronajmutý*

obchody; krajané (u jiných mluvčích naše lidi); šli jsme do klubovny; strach z krabů nebo z langusty; lidový písničky, málokdy odmlouvá rodičům; na matrice, nejste od český obchodní inspekce, zvyklý od maličký (od malička); neuvědomujou si; horkokrevný lidi, domácí typ; po válce v džungli...

Sekvence výpovědí jsou převážně strukturovány jako S-P, modelové příklady struktury T-C se naopak objevují výjimečně: *naše lidi to jsou taky různí*

Gramatická morfologie (v prvním odstavci): K 49/48 = 98%, D 30/28 = 93,3%.

Mluvčí ve většině případů respektuje flexi a shodu a správně užívá přivlastňovací a zvrtná zájmena. Díky formálnímu seznámení s gramatikou češtiny, dlouholeté praxi a pravděpodobně i talentu mluvčí vykazuje znalost i složitějších gramatických pravidel (např. TAM):

vid: *jako kdy se sedí (k)dy si sednete ke stolu; pozvám (oprava) já pozvu*
konjunktiv: *možná kdybych studoval třeba něco... vysokou školu; to by se tam nevešli*

komparativ: *nejstarší lidé; nejmíň sto lidí; čím míň člověk má jako skontaktujeme, tak to jako tím míň problémy*

vztahy subordinace: *hodně lidi kdo má (oprava) kteří neměli; těšíme se domů, abychom tam; neříkám je to sto procent, protože některý; když někdo umřel...tak každý den*

Ze suprasegmentálních rysů je hlavní odlišností od české výslovnosti kladení přízvuku na jinou než první slabiku slova (většinou na předposlední slabiku nebo po záporné předponě *ne-*). Může jít o nahrazení kvantity (délky samohlásky) přízvukem. Tato anomálie však není u mluvčího pravidlem. Naopak, přízvuk (tučně) využívá k subjektivnímu zdůraznění klíčových výrazů.

*některý mají taky problémy... tak oni **maj** problém... a problém i proto který nedomluví se; **nechoděj** do **hospody**, ve **společnosti***

Foneticky mluvčí nemá žádné větší problémy, s výjimkou ojedinělých případů nepřesné nebo váhavé výslovnosti českého /ř/, měkkých souhlásek a sykavek:

večeři [večeri], děti [dzeři], dědeček [dzedeček]; vysokou [višokou] školu, strach [šstrax], už [uz], společně [společně], [zzviknete], špatný [špatni:]; vyzvedli [vizvjedli]

Při vyslovování problematických slovních tvarů mluvčí používá strategii segmentace nebo postupné realizace slova:

*nej-bliž-ší přá-telé; kra-ja-né; samo-statně;
měsí\ měsíček; na trž\ tržišti*

Dodržuje pravopisnou výslovnost iniciálního /j/ ve tvarech slovesa *jsem, jsme*. V morfologii se kombinují prvky spisovné a obecné češtiny (*je to takovej dost tvrdý režim; dneska svět takovej spojený*) s prvky místního nářečí (sufix *-jou*). Celkově vyznívá projev mluvčího souvisle, čistě a srozumitelně. Hezitační zvuky a expletiva používá velmi střídavě.

Měření tempa (v úseku 10:40-11:40): 265 slabik /min.

TTR = $(23 / 131) \times 100 = 20,2\%$. Typy sloves:

plnovýznamová: 14/12 – *tisknout (3x), pěstujou, zvyknete, přeložej...*

pomocná a modální: 9/3 - tvary sloves *mít (5x), moci (2x), být (2x)*

složené tvary: ANO

M3: Respondentka neprojevovala ochotu komunikovat a odkazovala raději na jiného mluvčího (M4). V některých případech vůbec neporozuměla nebo nepřesně porozuměla otázce. Obavy, nejistota a jazyková nedokonalost byly kompenzovány častým smíchem. Struktura projevu je hodnocena podle úvodního, nejdelšího souvislého úseku. Je typický svou přetokností. Bez výrazných intonačních předělů se zde řadí vedle sebe neúplné gramatické konstrukce (často bez sloves: *dlouho do česky – dlouho žije v Česku*). Existenciální vazby jsou nahrazovány přivlastňovacími (*já mam tři let tady*). Pouze v nich se objevuje vztah S-P. Naopak, struktura T-C se v textu vyskytuje opakovaně:

*kamarád moje, on umí česky
děti, do škola chodí*

Gramatická morfologie: K 33/23 = 69,7%, D 23/6 = 26,1%. Slovesné tvary jsou infinitivní nebo mají jednotný tvar 3.os.sg.

sama učit; ja neumí česky; ja bojí; pomáhá mi; on chodí

Záměna modálních sloves, segmentace a vynechání podmětu vede k nejasné interpretaci, jako v následující výpovědní jednotce:

všechno mluvit musí, umí všechno, musí mluvit a málo česky nemusí mluvit

(kdo umí všechno, ten může mluvit, kdo mluví málo česky, nemůže mluvit)

Jmenná shoda není respektována (z *Jihlava; do škola chodí; on má manželka*), přivlastek shodný stojí až za řídicím substantivem (*kamarád moje; mam číslo telefonní; mam televizi vietnamský*), chybí zvrtná zájmena (*musí θ zeptat*) a

morfologická bohatost při odvozování (jednotný tvar *česky* pro významy: *do Česka, Češka, český, český*). Díky melodičnosti a většinou správnému kladení přízvuku projev působí plynule, ale není vždy dobře srozumitelný a významově jednoznačný. Některé hlásky jsou problematické, není vždy respektována kvantita samohlásek:

všechno [sechno]; každý [kazdi:]; zeptat [saptat]; tři [tsi]; čtyři [tiri]; děti [dze'i]; chodí [chodi:]; pěkný [pekni:]; trochu [troku]; chcete [sete]; měsíc [mňesik]; jaký [aki:]; rádio [zadio:]; pomáhá mi; ja mam

Měření tempa v úsecích 2x(0:00 – 0:25)+(2:30 – 2:40): 2x101 + 32 = 234 slabik/min.

TTR: (36 / 129) x 100 = 27,9%. Typy sloves:

plnovýznamová: 8/4 - *mluvit* (5x), *bojí, chodí, zeptat*

modální: 10/3 - *mam* (1x), *ne/umí* (5x), *ne/musí* (4x)

elipsa sloves: *já jenom θ (mluvím, umím?) normální*, složené tvary: NE

M4: Podle doporučení své kolegyně (M3) respondent ochotně souhlasil s rozhovorem a byl velmi komunikativní. Tvrdí o sobě, že nemá problémy se česky domluvit. Dokonce jedná jako zástupce komunity v oficiálních záležitostech. Přesto je zpočátku obtížné mu porozumět, dokud si posluchač nezvykne na jeho osobní styl a vyjadřovací návyky. Hlavní překážkou je časté užívání expletivních výrazů (v následujícím příkladu tvoří 42% textu), které jsou významově nadbytečné, často nefunkční a znesnadňují orientaci v toku myšlenek: *(to) jako; (tak) jako; to je*. Bez nich (pokud budeme číst pouze tučné) by byl text lépe srozumitelný a ekonomičtější:

Tazatel: Měl jste nějaké problémy?

M4: *pro mě tak to je tak to domluvit jako ja to vim, to je některý tak kromě toho že je to jako viděl poprvé tvář že to jako jsem to je Vietnamci jo nebo cizí tak oni to maj jako to je něco tak jako mluvit to je třeba to jako tykat...*

(Význam: Domluvit se umí, ale negativně vnímá, když mu jako cizinci někdo tyká.)

Problematické jsou také rozsáhlé vsuvky a odbočky. Naopak pozitivně lze hodnotit částici přitakání *jo*, která v textu nahrazuje intonaci a slouží jako předěl logických celků nebo ukončení sdělení. Struktura má jednoznačně charakter T-C:

*já bývám tady to je dlouho
některý slovo tak to fakt jako těžký*

Jednotlivé segmenty oddělené pauzami jsou strukturně jednoduché, mluvčí je realizuje téměř rutinně a často se opakuje. Chybí však vnitřní vazba. Výjimečně je naznačen vztah subordinace:

*jesli to my jsme to mluvit česky, tak to jako oni nerozumí
většinou Vietnamci, který byli tady i přes deset let
když já to jako můžu, tak já chodit do práce normálně
to je mluvit, aby pamatoval co jsem předtím chodil
musim...sám vyřídit, aby to má trochu peníze*

Gramatická morfologie (v úseku 6:05-11:30): K 75/36 = 48%, D 59/32 = 54%.

V případě slovesné flexe mluvčí využívá vyhýbavou strategii. V inkriminovaných slovních tvarech nerealizuje koncovky, takže nelze rozeznat infinitiv od ohebného tvaru. Také se objevují novotvary (pravděpodobně utvořené podle vzoru prodáváš):

*Vietnamci který **obchodováš**
nebo to jako **pracováš** některý eště chodit do školy
známe to už dávno, to ještě to jsem to chodi- (l/t) do školy*

Čas většinou vyplývá z kontextu nebo je naznačen časovou částicí:

předtím tak chodit do školy

Skloňování a shoda jsou variabilní. Předložkové vazby jsou obvykle realizovány správně:

*pro mě, u nás, ve škole, do školy, s nim, o životě, v hospodě, tři měsíce, ve Vítkovicích, v Ostravě, ve Vietnamu, půl života
ale: pro člověk, v Česká republika*

Přízvuk většinou odpovídá obecné češtině. Nepravidelnosti v podobě přízvukované předposlední slabiky je možné přičítat nářeční oblasti, ve které respondent v mládí pobýval (Ostravsko):

tady se učim to jako za vyučení jako ve Vítkovicích jo v Ostravě jako učiliště

Vedle vokalizace neslabičných předložek se objevují následující změny výslovnosti:

většinou [vjetsinou]; špatně [spatně]; slušný [slusni:]; živí [zivi:]; zboží [zbozi:]; pochopili [poxo-bili]; svátky [svatki:]; divoký [zivoki:]; mezi [mjezi]; tři [tsi]; přes [pře-]; dítě [dzi:ře]; říkáme [zi:ka:me]; mě [mie]; tisíc [tisi:t]; kovář [kova:r]; vyřídit [vyzi:d'it]; razítko [zazi:tko]; rodičů [rodičů]

Nesnadno identifikovatelné fonetické páry, které mluvčí vyslovuje homofonicky:

těžký - český; jsem - i sem

Tvary nesrozumitelné v důsledku polykání počátečních hlásek slova:

(o)slavuju; (kro)mě toho; (ne)ni problém, (ja)ko

Měření tempa (v úseku 21:30– 22:30): 249 slabik / min.

TTR = $(22 / 147) \times 100 = 15 \%$. Typy sloves:

plnovýznamová: 8/6 – *obchodovat* (2x), *pomáhat* (2x)

pomocná: 14/2 - tvary slovesa *být* (9x), *mít* (5)

Pozn. Ustálená fráze *to je* nemá funkci slovesnou, nýbrž ve struktuře T-C odděluje téma od komentáře: *my jsme to je taky mluvi česky*; složené tvary: ANO

M5: Respondent je mluvčím rodiny, při rozhovoru zastupoval otce stojícího opodál. To mělo zřejmě vliv na nejistotu při komunikaci, která se projevovala stručnými odpověďmi a nápadně tichým hlasem. Verbální komunikace byla často nahrazována zvuky přitakání nebo negace, mimikou a gestikulací. Ve škole je z češtiny hodnocen známkou 4. V důsledku nedostatku více souvislých úseků nelze spolehlivě hodnotit strukturu výpovědí: vyskytuje se jak T-C tak S-P.

T-C: *eště sestra, pět let, ona tady narodila*

starý pán tak von voni to umí čínsky

S-P: *první máma tady taky pracuje jako v Teslu*

Z větných vztahů se vyskytuje pouze souvětí souřadné v poměru odporovacím (spojka *ale*):

vona teď je v obchodě jako tam, ale moc jako neumí česky

uměl jsem taky dost, ale teď už nevím

Gramatická morfologie: K36/33 = 91,7%, D 25/18 = 72%. Slovesná flexe je dodržována, týká se ovšem jen úzkého repertoáru základních sloves:

být, mít, muset, moci, ne/umět, vědět, zapomenout, vysvětlit, potřebovat, dát si (pivo), hrát, pracovat, jmenovat, narodit.

Minulý čas vyjádřen pomocí časového adverbia: *předtím jako pracuje*

Jmenná flexe je převážně dodržována:

ve Vietnamu, v Hradci, v obchodě, ve škole, v únoru, tam máme rodinu, hrajou proti sobě

ale: (časopis) o mobily, mám ještě bratranec

Ve fonetice je výrazným rysem nedbalostní vynechávání hlásek:

ta(d)y, (j)méno, (j)sem, pro(tože) vona ta(d)y by(d)lí, (vy)světlím.

Složitější výrazy jsou segmentovány, jako problematická se ukázala výslovnost /ch/: *trochu [troku]*. Projev je ovlivněn rysy obecné češtiny - protetické /v/: *von ví, vod Hanoje.*

Měření tempa v úsecích $2x[(4:14-4:32)+(6:32-6:45)] = 2x(51+32) = 166$ slabik /min.

TTR = $(20 / 94) \times 100 = 21,3\%$. Typy sloves:

plnovýznamová: 3/2 - *hrát* (2x), *zapomněl* (1x)

modální: 5/2 - *ne/ví* (3x), *neumí* (2x)

elipsa sloves: *tady už šest let*

M6: Respondentka byla velmi komunikativní a sdílná. V jejím projevu je dobře patrný způsob osvojování druhého jazyka v přímém kontaktu s mluvčími češtiny. Má dobře odposlouchanou intonaci, projev působí melodicky a přirozeným dojmem, s lexikálními a morfologickými rysy obecné češtiny i nářečí:

stejný furt takový věci; ptám co chcou; vona tady bydlí

Výpovědi jsou převážně strukturovány prostřednictvím S-P. Pokud se objevuje typ T-C, jeho přítomnost lze vysvětlit přirozenými vlastnostmi spontánního mluveného textu:

jsem byla už tady už sedumnáct let, tak na to do školky, to je už pozdě

Větné vztahy jsou souřadné i podřadné, často se vyskytují vedlejší věty příčinné se spojkou protože, ale také například předmětné a vztažné:

*teďka už tykáme, protože
nevěděli, že co to je den třeba, kdy slavíme Nový rok
říkam, že chci jenom na povídání
ta pani, co naše hlídá malý
musíme, protože kdy-(ž/by) teďka budeme do Vietnamu, no oni vietnamsky umí málo*

Gramatická morfologie (v úseku 0-4:11): K 68/64 = 94,1%, D 53/40 = 75,5%. Mluvčí respektuje zásady časování, například v odstavci 1:12 – 2:10 je pouze jeden chybný infinitivní tvar (*mluvit*). Naopak je správně použitý slovesný vid (*chodí – přídou*) i čas (*neuměly*). Jmenná shoda je dodržována pouze v dobře známých a často užívaných spojeních. Přivlastňovací zájmena jsou problematická:

*do školky; ve školce; v stánku; den pro matku; u babičky; na trhu; na diskotéce; koupíme čokoládu, beránky; do Vietnamu; podle mě
ale: podle muj manžel; podle naše kalendář; podle naše děti; muj práce;
máme svůj stánku; muj sestřenice; zavolat všechno kamarádi...*

Přízvuk je na první slabice jako v češtině většinou jen v místech citového zdůraznění:

podle naše holky; taková jako příjemná; jó to nevím; povídáme tak umím

Často se nevyskytuje na první slabice, někdy je doprovázen nebo nahrazen výraznějším tónem:

je to takový; u babičky; už maličký; dvanáctého února; na povídání; mají normálně; třeba restaurace

Zatímco nerelevantní přízvuk není na úkor srozumitelnosti, potíže působí komolení slov v souvislosti s odlišnou výslovností některých hlásek, např. /ř/ → [tč] nebo [č].

třeba něco potřebujou [tčeba něco počebunou]; až teďka [as tečka], [teška].

Další foneticky nepřesné tvary:

celý [seli:]; pracuju [prasuju]; blbý [babi:]; protože [protoje]; třeba [tčeba]; až [ad]; už [uz]; pozdě [poďe]; vás [va:t]; říkala [ži:kala]; rozumíme [zozumi:me]; večeri [večeri]; většinou [většinou]; Sněhurka [sňehulka]; nebaví [neba:vi]; na pomáhání [na pomaha:ni:]

Měření tempa (v úseku 3:11 – 4:11): 279 slabik/min. V důsledku rychlého tempa mluvčí redukuje slova: *(kdy)ž muj práce; furt takový (vě)ci; tak(ov)y; mam na(ro)zenina; bavim (ja)ko normálně; pro(to)že my máme; (ur)čitě.*

TTR = $(25 / 163) \times 100 = 15,3 \%$. Typy sloves:

plnovýznamová: 13/9 – *slavíme* (3x), *ptali* (2x), *vysvětlím* (2x)

pomocná a modální: 12/4 – tvary sloves *být* (7x), *nevědět* (2x), *muset* (2x), *mají* (1x)

+ tázací částice *víte*; složené tvary: ANO

M7: Během rozhovoru se mluvčí dostatečně neprojevil. Většinu textu tvoří jednoduché odpovědi, které mají často neslovesný charakter. Strukturované odpovědi jsou typu T-C, případně s prvky koordinačních a subordinačních vztahů:

*to doma to je málo času doma
doufám to děti to nebude stejný
děti tak zná jo, že on ví tak kdy(ž) chce něco jo, (j)de tak musí koupit
(děti vědí, on ví, že když chce něco, tak jde a musí koupit)
hlavně ty český, protože vietnamský taky má, ale to málo*

Gramatická morfologie: K 50/35 = 70,0%, D 17/15 = 88,2%. V některých případech mluvčí využívá vyhýbavé strategie nerealizace koncovek slovesných tvarů. Je evidentní problematická výslovnost některých hlásek, které se nápadně liší od češtiny:

že už známe [te ud na:me]; tři [ši]; někdy taky na trhu [ňe-gdi ta-ki ta trhu]; čtyřicet dva [trisedva]; moc [mot]; jinej [inej]; stejný [tejni:]; chce [xse]

Měření tempa v úsecích (3:48 - 4:07, 4:21 - 4:43, 4:50 - 5:00): 71 + 36 + 44 = 151 slabik / min.

TTR = $[(11+10+7) / (42+50+25)] \times 100 = 23,9\%$. Typy sloves:

plnovýznamová: 9/6 – *pracovat* (3x), *domluvit* (2x), *mluví*, *prodávají*, *rozumí*, *doufám*
pomocná a modální: 19/5 – *ne/má* (6x), tvary slovesa *být* (3x), *musím*, *může*, tázací
částice *víš*, *víte*

složené tvary: NE; elipsa sloves

M8: Mluvčí mluvila klidným monotónním hlasem, obecnou češtinou (*furt*, *to není stejný*) s prvky českomoravského nářečí z Jihlavska, kde v současnosti žije (sufix *-jou*). Často, pravděpodobně automaticky, používala kontaktní výraz *víte*. Výpovědi jsou strukturovány většinou na S-P, s přísudkem jmenným beze spony, nebo v neslovesné podobě:

já (jsem) tady už dlouho; první syn (chodí) do školky; pani (je) taky nemocná, eště (je) mladý ale nemocná

Z větných vztahů je nejčastěji používána vedlejší věta podmínková a dále příčinná, předmětná, podmětná nebo způsobová:

*jesli (muj syn) něco zeptat... tak já taky moc nemůžu
já moc nekupuju, protože každý pani prodavačka dá hodně
kupujeme nějaký, co děti chce
já to nezajmá, jaký on podívá
moc nerozumím, jak vypadá*

Gramatická morfologie (v úseku 4:25-11:16): K 61/78 = 78%, D 44/18 = 41%. Shoda podmětu s přísudkem je většinou dodržována. Ačkoli se to někdy nedaří, mluvčí se snaží vyjadřovat správně. Dokladem jsou opravy chyb:

protože děti ve školi potřebují, co říct, co potřebuje (-syn, jen on je školou povinný), takže my kupujou, kupujeme nějaký co děti chce, víte, ale jenom co potřebuje

Předmětné a předložkové vazby, stejně jako přívlastky shodné jsou převážně problematické:

*on furt podívat pohádka; mám syn; já to nezajmá; je taky jednu pán; ve školi;
každý pani prodavačka; dva roků*

Přívlastek shodný bývá až za řídícím jménem:

čaj vietnamský zelený; jedlo vietnamský dobrý.

Přízvuk je většinou umístován správně. Následující tvary jsou foneticky problematické:

děti [dzeti]; nahore [nahore]; tři měsíce [tši mñesi:kse]; těžko [t'ezko]; protože [protolē]; chodí [xozī]; potřebuje [pošebuje]; teď [tek]; úřad [u:ra]; čas [čat]; ženský [ženški.]; ovocný [ovočni.]; měsíc [mñesík]

Měření tempa (v úseku 8:52 - 9:56): 188 slabik /min.

TTR = $(15 / 107) \times 100 = 14\%$. Typy sloves:

plnovýznamová: 8/7 – *myslím* (2x)

pomocná a modální: 7/3 – *má* (4x), *nevím* (1x), tázací částice *víte* (2x)

pravidelně elipsa sponového slova *být*: *já myslím, tady θnejhorší práce*

M9: Mluvčí zastává v komunitě funkci tlumočnicka a prostředníka na úřadech. K češtině má blízký vztah, považuje ji za svůj druhý rodný jazyk. Jeho projev je stručný až úsečný, přesto obsahuje řadu složitějších gramatických vazeb se strukturou vět S-P. Tvoří opisný slovesný tvar pro trpný rod, používá i vztažná zájmena.

*byl jsem vybrán, abych tady studoval
na začátku ano, protože jako ti, kteří tady studovali anebo pracovali
měli jsme spolu dceru, a tím pádem já jsem*

Gramatická morfologie (v úseku 0-3:30): K 47/46 = 97,9%, D 34/33 = 97,1%.

O bohaté slovní zásobě svědčí řada sousloví a ustálených obrátů:

*čas mě tlačí; jak se (to) vezme; nevíjou, do čeho dou; voják z povolání; to
nehraje roli; to je spíš věc povahy; tak zvaně guláš*

Přes časté zadržávání při výslovnosti je projev jako celek naprosto srozumitelný.

Objevují se v něm prvky češtiny jak spisovné, tak obecné, tak nářeční:

já jsem tak jako takový jako blbej; nevíjou, že tak do čeho dou

Fonetická realizace hlásek i přízvuk je v souladu s českou výslovností.

Měření tempa v úsecích (2:11-2:50, 6:06-6:27): 121 + 76 = 197 slabik /min.

TTR = $[(22+11) / (87+43)] \times 100 = 25,4\%$. Typy sloves:

plnovýznamová: 12/10 – *vybral* (2x), *mluvili* (2x), *požádal*, *studoval*, *odletět...*

pomocná a modální: 21/4 – sloveso *být* ve složených tvarech pro minulý čas a trpný rod (16x), *měli* (2x), *musel* (2x), *nechtěli*; složené tvary: ANO

M10: Mluvčí prokazoval a sám potvrdil nedostatečnou jazykovou kompetenci. Vyjadřovací potíže doprovázel omluvným pousmáním s komentářem: *já nevím, co bude mluvim*. Pokud tvořil větné konstrukce, využíval strukturu T-C:

všechno tady Vietnamci oni taky takle pracovat

Gramatické vztahy jsou většinou koordinační v poměru odporovacím, v subordinačních není dodržována shoda:

když já a brácha tady pracovam, tak bude tady.

Gramatická morfologie: K 38/26 = 68,4%, D 13/3 = 23,1%. Jazyková varieta mluvčího dosud není ustálena. Dostatečně jsou osvojeny zatím jen tvary sloves být a mít. Při konjugaci i deklinaci ostatních jednotek jsou gramatické tvary rozkolísané a předmětné a předložkové vazby většinou chybné.

tři roků – patnáct roků; koukáme na karaty; mám maminka; mám sourozenci

Přízvuk je většinou na první slabice, s výjimkou etnonyma *Vietnamci, vietnamský*. Zvláštností jsou morfologické tvary sloves *chcu, su*. Foneticky problematické jsou například tvary:

tři [tsi]; Česká Lípa [li:bə]; dvacet čtyři [dvase štiri]; moc [mot]

Měření tempa v úsecích (0:56-1:02, 1:24-1:30, 2:04-2:40, 2:54-3:09, 5:43-5:52): 17 + 21 + 68 + 38 = 144 slabik /min.

TTR = [(3 + 3 + 8 + 2 + 2) / (10 + 11 + 38 + 21 + 14)] x 100 = 19,1%. Typy sloves:

plnovýznamová: 7/6 – *mluvit (2x), pracovat, rozumim, učil, říkat, koukáme*

pomocná a modální: 11/5 – tvary slovesa *být (5x), nevím (3x), ne/mám (2x), nemůžu, chcu*

elipsa sponového slovesa *být: vietnamský θ taky hezký*, složené tvary: ANO

M11: Mluvčí má k češtině kladný vztah. Sám o sobě tvrdí, že rozumí dobře, ale verbální projev mu dělá potíže. Přitom má výborně osvojenou výslovnost, a to i problematických hlásek. Pro obtížnější slovní tvary je charakteristická zvlášť pečlivá výslovnost (*ministerstvo, nejdůležitější*), jiné jsou naopak redukovány: *dlouhodobý pobyt* → *dlouhu pobyt; vietnamské velvyslanectví* → *velvysví*

Při strukturování výpovědních celků se mluvčí často pohybuje v rámci typu T-C a hojně přitom používá spojovací výraz *tak*:

*někdy v září, tak já jsem přijel do Československa
starší lidi, tak neoslavují narozenina*

Gramatické vztahy jsou vyjadřovány, například ve vedlejších větách nebo pomocí vztažných zájmen:

*tak to nejdůležitější, a proto
já myslim, že to je všude stejné*

jsou lidi, který ještě žijí

dám (adresu), abyste napsala... abych připravoval, proto(že) já česky moc neumím

Gramatická morfologie (v úseku 9:04-15:27): K 74/69 = 93,2%, D 38/34 = 89,5%. Při konjugaci jsou při respektování času a vidu používány i složené slovesné tvary (*jsem dostudoval; jsem se učil*). Předmětné a předložkové vazby jsou co do správnosti variabilní (shoda je dodržována většinou ve spisovné formě):

na vojenské škole; ve válce; s manželkou; kolem tisíc vietnamských podnikatelů; Brno je velké město; slaví...patnáctého měsíčně;

ale: pracoval na vietnamské velvyslanectví; podle lunární kalendář; svůj tradice; pracoval na ministerstvo práce

Měření tempa (v úseku 4:32 – 5:32): 168 slabik /min.

TTR = $(11 / 107) \times 100 = 10,3 \%$. Typy sloves:

plnovýznamová: 4/4 - říct, drží, vydrží, slaví. V jiných úsecích bohatost slovníku.

pomocná a modální: 8/3 – náležité tvary slovesa být (6x), má, vim

Kontrolní úsek (9:04-10:00): 99 slov, 13 sloves = 13,1%, složené tvary: ANO, elipsa:

Vietnamci, kteří žijí v České republice

M12: Ačkoli mluvčí hodnotil své jazykové znalosti negativně, při rozhovoru prokazoval dostatečnou komunikativní kompetenci, se smyslem pro vtip. Jeho hovorová čeština s prvky místního nářečí (sufix -jou) je celkově dobře srozumitelná, i když ojedinělá slova jsou v důsledku nedbalé výslovnosti nejasná. V projevu se vyskytuje řada nedokončených větných konstrukcí a odbočení. Charakterem se blíží struktuře S-P. Gramatické vztahy jsou v bohatém repertoáru vedlejších vět:

časová: *když se vrátím domu, oni už šli spát;*

příčinná: *jinak nejde, protože peníze potřebujeme na děti;*

vztažná: *přišli sem hodně nový Vietnamci, který neznáme;*

přívlastková: *už máme strach, že...*

podmínková: *když neznám, tak jako nechci pozvat někam.*

Gramatická morfologie (v úseku 4:48-8:25): K 65/61 = 93,8%, D 41/28 = 68,3%.

Konjugace je většinou správná, pro minulý a budoucí čas mluvčí respektuje i složené slovesné tvary a vid. Naopak u předložkových a předmětových vazeb se již odchylky od normy objevují.

jsem tam studoval; budou vědět; budu slavit; předtím jsme chodili; jsme mohli domluvit; jsem byl nemocnej; měl jsem volno; na diskotéku třeba skoro nepu\ (oprava) nechodíme

hodně problémů; něco jinýho; podle nás; do kostela; do práce; v práci; (kolik vám je) mně je; mezi vámi;
ale: od kamarádi; koukali na cizinci; chování mezi lidmi; má svůj práce; dělám od šest hodin do jedenáct hodin

Přízvuk je variabilní. Buď je podle české výslovnosti na první slabice, nebo je na jiné slabice (*tam byli Američani, jižní Vietnam, tolik zaplatit; musíme jim vysvětlovat; rychlé občerstvení*), nebo nahrazuje délku samohlásek (*na limonádu; do továrny; po práci*). Fonetické tvary s jinou výslovností v češtině:

třeba [šeba]; moc [mot]; až [az]; Češi [čexši]; dělali [zelali]; na večeri [na večeri]; prostě [proště].

Měření tempa (v úseku 4:58-5:58): 192 slabik / min.

TTR = $(21 / 105) \times 100 = 20\%$. Typy sloves v prvním úseku:

plnovýznamová: 11/10 – uvidíte (2x), zvykli, sehnat, chlastat, spát, zaplatit...

pomocná a modální: 12/6 – tvary slovesa být (6x), mít (2x), nemůžou, nechtějí, nemusíte, vím; složené tvary: ANO

M13: Respondentka mluví tichým, nejistým hlasem. Pravděpodobně nerozumí otázkám a také její projev vede k nedorozumění. Většina reakcí se omezuje na jednoslovné odpovědi (zčásti způsobeno zjišťovacím charakterem otázek, aby mohl být kontakt vůbec navázán) nebo krátká slovní spojení bez větných vazeb a bez sloves. U strukturovaných odpovědí jde o holé věty, se slovesem většinou v infinitivním tvaru nebo ve tvaru 3.os.pl.

*já nevím, taky vidí málo; já umí málo
to je Vietnamci, učit málo, hodně práci
manžel říkat, (že máme) hodně práci
Vietnamu hodně teplo, já už dovolenou, dva týden*

Gramatická morfologie: K 34/17 = 50%, D 19/13 = 68,4%.

Problematické fonetické tvary: *nemocnice [nemonice]; třicet [tšiset]; říkat [zi:kat].*

Namísto obtížného tvaru „děti“ používá zpodstatnělé adjektivum *malý*.

Měření tempa v úsecích (1:29 - 1:45, 2:56 - 3:12, 3:46 - 4:24): 32 + 43 + 90 = 165 slabik/min.

TTR: $[(4 + 8 + 5) / (20+24+48)] \times 100 = 18,5\%$. Typy sloves:

plnovýznamová: 3/2 – učit (2x), vidí

pomocná a modální: 14/5 – tvary slovesa *být* (5x), *nemam* (3x), *ne/umí* (3x), *nevím* (2x), *můžu*

elipsa sponového slovesa: *(ve)Vietnamu θ hodně teplo*; opakování: *malý umí dobře umí česky*; složené tvary: NE

M14: Mluvčí má kultivovaný projev na vysoké úrovni, bohatou slovní zásobu, působí velmi vstřícně a uvolněně. V lexiku se objevují ustálené slovní obraty, včetně specializované terminologie a anglických výpůjček. Mluvčí většinou dodržuje morfologická pravidla spisovné češtiny s některými rysy češtiny hovorové. Ve výslovnosti nejsou patrné výraznější odchylky, komplikovanějším výrazům je věnována pozornost (jsou segmentovány). Jedná se o typický příklad úspěšné SLA.

dá se to; je to spíš jako o tom, že nemam; to nějak padlo; v rámci služební cesty; po ukončení highschool; jako obchodní manager; materialismus; infrastruktura; životní úroveň klesla; stát... tahá z mého účtu; ale na druhé straně; musí taky z něčeho žít

Udržování pomalejšího tempa a prodlužování koncových vokálů přispívá ke správným gramatickým a fonetickým formulacím. Podobný účel má také zadržávání, které není na úkor srozumitelnosti.

u kamarád\ kamarádky; jednou tři týdně\ zaa tři týdný

Některé negramatické tvary mohou být způsobeny snahou o co nejlepší vyjádření a opuštěním započaté konstrukce:

po dlouhodobě (← po dlouhou dobu)

Struktura vět S-P vyjadřuje gramatické vztahy závislosti vět hlavních a vedlejších:

protože teprve začíná, takže nechtěj moc jako se mnou hrát předpokládám, že se vrátím po získání nějaké zkušenosti

Gramatická morfologie (v úseku): K 55/54 = 98,2%, D 44/41 = 93,2%. Mluvčí správně používá přivlastňovací i zvrtná zájmena.

*(já) se připravuji na společný, společná hra, bowling; jíme kapry; vaříme vietnamské speciality; (Vietnamci) udržují vietnamskou kulturu; (ostatní) často se scházejí
spíše pro nás; s nimi; podle mě; kromě té češtiny; nic zvláštního; na začátku; jednou týdně
ale: zúčastnit na taneční kurs; ho šéfuju; budeme jako něco udělat; věnovat tyhle věci; na víkendů*

Přízvuk je variabilní. Vedle správného přízvuku jsou jako přízvučné vyslovovány dlouhé slabiky (zároveň s nepatrným zvýšením tónu): *kamarádky; na začátku*.

Měření tempa (v úseku 0:13-1:22): 178 slabik /min.

TTR = $(20 / 95) \times 100 = 21,1\%$. Typy sloves:

plnovýznamová: 11/9 – utratil (2x), pracuju (2x), studoval, vrátil, ukončil...

pomocná: 9/1 – sloveso *být* ve složených tvarech pro minulý čas; složené tvary: ANO

M15: Tichý projev je členěn mnoha pauzami na jednotlivá slova. Mluví nestrukturuje text do vět. Charakter T-C vyplývá ze situace při popisu fotografií, je mu rozumět jen díky kontextu:

tento, že rýže - takový - bude dělat - rýže, ten léto - to mam dát, (aby) byl suchý, potom dělat - rýže

Gramatická morfologie: K 44/24 = 54,5%, D 18/8 = 44,4%. Ze slovesných tvarů mluví používá pro většinu situací infinitiv nebo 3.os. sg. Není přitom zřejmé, zda je tento tvar automatický nebo je nerealizována koncovka.

*proč vy zajmat vietnamský?
já bydlí(m) kousek tady; rozumí(š)?*

Správně je zafixován budoucí tvar (*bude dělat, bude vařit*) a otázka (*proč se ptáš?*).

Předmětné a předkožkové vazby se vyskytují zřídka, s chybnou morfologií:

z Brno; v Bohnice; proč vy zajmat (o) vietnamksý

Porozumění znesnadňuje i nepřesná výslovnost řady hlásek. Některé tvary je možné odhadnout, jiné nebyly identifikovány vůbec.

dělá [zalam]; Brno a Bratislava [bəlo: a beči-šava]; národ [na:ros]; u vás [u vat]; umřel [umže]; učitel [učite]; kostel [kos-te]; kohout [ko-hou]; první [pr-ňi:]

Přízvuk je kolísavý, krátká slova mají často stoupavý tón.

Měření tempa v úsecích (1:36-2:26, 3:28-3:40): 101 + 34 = 135 slabik /min.

TTR $[(8 + 6) / (48 + 20)] \times 100 = 20,6\%$. Typy sloves:

plnovýznamová: 9/5 – *dělat* (3x), *oblékat* (2x), *dát*, *bydlí*+tázací částice *rozumíte* (2x)

pomocná: tvary slovesa *být* (3x), *mít* (2x); elipsa spony: *tento θ starý národ*

M16: Mluví je uvedena jen jako typický případ odmítnutí rozhovoru s poukazem na nedostatečnou znalost češtiny a odkazem na kompetentní osobu.

M17: I přes značnou ochotu a snahu mluvčí nemá dostatečné schopnosti (především v oblasti slovní zásoby) pro popis fotografií. Jeho projev je útržkovitý. Vyjadřuje se v holých větách. V jednom výjimečném náznaku se objevil subordinační vztah: *na vlasy taky bílý na koukat (aby bylo vidět, že) ten rodina*

Gramatická morfologie (v úseku 17:30-28:29): K 60/38 = 63,3%, D 48/20 = 41,7%.

Sloveso má často infinitivní tvar, případně chybí sponové sloveso.

ten čistí oblek; děti on učít se (ve) školy; ten má rodina; pán dělat v kostel; potom já vyměnit; ten dědeko má foucha bílý (ten dědeček má bílé vousy)

V případě deklinace má mluvčí také značné problémy:

ten kočka; dvě ucho; muj děti; do škola; bydlím v češky (v Čechách); velký budova

Přízvuk je většinou shodný s českým. Výjimkou je spontánní reakce na otázku příchodního obchodníka, která nápadně kontrastuje s výslovností opakované odpovědi, a to především svou melodičností a výškou hlasu. Fonetické rysy lexikálních jednotek se často liší od české výslovnosti, někdy až přes míru srozumitelnosti. Pro mluvčího je charakteristické slabikování slov.

rodina [lodina]; řízek [zi:ze]; rýže [zi:ze]; teplo [těplo:]; bílý [bi:li]; špinavý [švinavi:]; nemám čas [němam čat]; vousy [fouxa]

Měření tempa (v úseku 23:13 – 24:15): 148 slabik /min.

TTR: $(8 / 88) \times 100 = 9,1\%$. Typy sloves:

plnovýznamová: 4/3 - *koukat (2x), chybět, dělat*

modální: 4/4 – *ví, nechci, není, musí*

elipsa spony: *u mě θ celý syn a dcera*; složené tvary: NE

M18: Mluvčí má přerývaný projev, ve kterém pro odpovědi využívá strategii použití vazby z předcházející otázky. Vyskytuje se v něm také stereotypní opakování potvrzovací vazby „že jo?“. Má stoupavou intonaci, stejně jako i jiné výrazy, takže projev působí zpěvným a vstřícným dojmem. Pro komentování fotografií slouží struktura T-C s jednotným tvarem zájmena (*tento kočka; tento kuřecí; tento jsou*). Je charakteristická postupným doplňováním informací. V jednotlivých konstrukcích se objevuje i vazba S-P, většinou v holých větách:

on jezdí hodně; ona taky modlit se; tady jsou svině

Gramatická morfologie (v úseku 0:00-7:46): K 86/57 = 66,3%, D 21/11 = 52,3%. Slovesa jsou nejčastěji ve tvaru infinitivu. Pokud jsou ohebné tvary tvořeny, mají neustálené používání. Výjimkou výlučně správného užívání je minulý čas 1.os.sg. a otázka 2.os. pl.:

já sme taky učila; ja poznám, taky někdy viděla; ale teď zapomněla vy umíte vietnamsky?; vy taky chcete do Vietnamu, na dovolen(ou)? ale: někdo potřebujou učít se; ja furt pracuje; sama nechodit do tý školy

Deklinace je nepravidelná. Správné kladení přízvuku je znesnadněno segmentací slov, kdy je každá z částí sama o sobě přízvučná:

ten žel-va.; ne-pamatuju; potom zá-vítky; ja ne-znam; o Vietnamu; vy u-míte vietnamsky?

Výslovnost některých hlásek a spojení je nepřesná a při rychlejším tempu problematická pro porozumění.

národní zpívá [narodňi: pi:va]; podívat [podzi:vát]; do školy [do skoli]; sušené [susene]; správně [pra:vje]; želva [že-va:]

Měření tempa v úsecích (3:48-4:18, 11:29-11:59): 86 + 112 = 198 slabik /min.

TTR: [(9 + 12) / (54 + 43)] x 100 = 21,6%. Typy sloves:

plnovýznamová: 18/9 - *pamatuju* (4x), *zapomněla* (3x), *umřít* (3x), *učila* (2x)

pomocná: 3/2 – *jsou* (2x), *mam*; složené tvary: NE

M19: Projev má hovorový charakter, je hodně segmentovaný, ale členění slov a oddělování krátkých slovních spojení ani zadržování nejsou na závadu celkové srozumitelnosti. Mluvčí používá strukturování typu T-C:

naše děti vietnam(ské), tak chodí do český škola český jazyk, tak to je takový, to je ňáký, co říkat

Objevují se souřadné gramatické vztahy:

pokud uděláme nebo pracujeme, musíme učít něco takový, protože nemůžeme bez (toho) mluvit; nevím, co to děláte, takže já zatím nevím; naše děti chodí do česká škola a říká pak, že opravdu tak moc (těžký jazyk)

Gramatická morfologie: K 93/78 = 83,9%, D 24/14 = 58,3%. Kromě infinitivních slovesných tvarů jsou ostatní tvary tvořeny většinou v souladu s pravidly české konjugace. Mluvčí používá přivlastňovací zájmena ve správném tvaru, naopak předmětné a předložkové vazby jsou variabilní:

za rohem; za hodinu;

ale: máme kolega; do český škola; naše děti vietnam(ské)

Přízvuk je umíst'ován správně, výslovnost se blíží české výslovnosti, vokály jsou prodlužovány.

Měření tempa v úsecích (1:34-2:04, 5:53-6:24): $81 + 115 = 196$ slabik /min.

TTR = $[(11 + 18) / (52 + 69)] \times 100 = 24\%$. Typy sloves:

plnovýznamová: 12/9 – *učit* (3x), *pracovat* (2x), *helejte*, *řeknu*, *zkusíte*, *rozumí...*

pomocná a modální: 17/5 – tvary slovesa *být* ve funkci spony (11x), *máme* (2x), *umí* (2x), *vím*, *musí*; složené tvary: NE; elipsa: NE

M20: Mluvčí má velmi tichý projev v hovorovém stylu (*ňákej státní, jenom kecat, velký město*). V tematických celcích popisujících fotografie (například 1:24 – 1:55) převažuje struktura T-C. Dílčí úseky, představující postupně doplňované informace formou juxtapozice, však obsahují i S-P:

každý týden máme svátek; a todle všechno...bude spolu; babička nebo kamarád jsou už mrtvý

Gramatická morfologie: K $56/37 = 66,1\%$, D $26/6 = 23,1\%$. V textu se vyskytuje jen úzký repertoár sloves. Snaha o konjugaci neústí vždy v gramaticky správné tvary:

dědeček, babička, děti nebo kamarádka a všechno bude (budou) spolu; jsou už mrtvý, to bude dělat teď tyčinka

Shoda není často dodržována především v důsledku automatického používání vazby „to je“ (*to je deštníky; to je slipy*). Tato vlastnost je u existenciálních konstrukcí obecně velmi běžná (viz také M37), a to především v jazycích bez normativní gramatiky²⁸. Deklinace dodržována není:

to není na město okraj (na kraji města); to je muj děti

Přízvuk je dodržován částečně, pouze u krátkých slov. U delších a komplikovaných slov a ve spojení s přízvučnou předložkou je umíst'ován chybně:

mrt-vý; divadlo; na slunce; na město

Potíže při výslovnosti a tichý hlas vedou k nesrozumitelnosti:

(pro)dává; mouka [mouxa:]; chudný (chutnat?); nusny (nudle?)

Měření tempa v úsecích (1:24-1:55, 2:23-2:52): $94 + 91 = 185$ slabik [min.

²⁸ „In languages without a tradition of prescriptive grammar, speakers are freer to respond to this sort of functional naturalness.“ (Payne 1997: 124)

TTR = $[(5 + 12) / (45 + 50)] \times 100 = 15,8\%$. Typy sloves:

plnovýznamová: 3/3 – *kecat, prší, dělaj*

pomocná a modální: 14/4 – tvary slovesa *být* (9x), *mít* (3x), *známe, nevím*

složené tvary: NE, elipsa spony

M21: Mluvčí při komunikaci působí vyrovnaným dojmem, její projev je rozvláčný. Díky tomu je také dobře srozumitelný smysl sdělení, i když někdy mají jednotlivá slova nepřesnou výslovnost. Slovní zásobu doplňuje lexikálními výpůjčkami a opisným vyjádřením:

materiál natura; music [mjuzik] moderní; starý city [siti]; není pravda jako myslim peníze (ne opravdové peníze)

Převažující struktura výpovědi je T-C, členy jsou řazeny volně za sebou bez respektování slovosledu a shody.

lidi umře taky maj potrebuje vy jako ovoce (když lidi umřou, taky potřebují ovoce jako vy)

oni maj taky, jako sám dělej každý (každý to dělá sám)

tahle látka taky, oni maj taky sami výrobce (tuhle látku vyrábějí sami)

Gramatická morfologie: K 54/35 = 64,8%, D 21/7 = 33,3%. Konjugace je vyřešena užíváním univerzální vazby, odkazující k subjektu („oni maj“) ve spojení s příslušnou vazbou nebo slovesem, které je pak v libovolném tvaru:

oni maj prodaj ryby (oni prodávají ryby)

oni maj nechat takhle všechno věci starý (všechny staré věci takhle nechávají)

oni maj umí takle dělaj hezký (oni umějí dělat takle hezký)

Mínulý čas vyjádřen pomocí adverbia: *už dávno lidi takový oblíká*

Příklady deklinace a jmenné shody:

u nás jako hodně místo... pro každý; dělaj na vodu (vodě)... taky žije tam u vodu; tam hodně sluníčko; takovej látka

Mluvčí dodržuje hlavní přízvuk na první slabice slova/taktu, ale řada českých slovních tvarů je foneticky problematická:

dělají [dzelej], [zelaj], [zalaji]; školní [sskolni:]; kostel [ko-te]; prodají [pudgeji:]; domácí [domaši]

Měření tempa (v úseku 5:10 – 6:10): 196 slabik /min.

TTR = $(14 / 98) \times 100 = 14,3\%$. Typy sloves:

plnovýznamová: 3/3 – *chodí, mluvit, prodaj*

pomocná: 11/2 - tvary slovesa *být* (7x), *mít* (4x); složené tvary: NE

M22: Respondent má přerývaný projev, slova segmentuje do slabik. Nápadné je především umístování přízvuku odlišné od češtiny, často v kombinaci s vyšším tónem:

vyhrát; Vietnam; houpačka; kdy končit; bambus; postavit; do le:sa; u reka (u řeky); polévku; na sluníčko; narody (národy); šedesát procent; vietnamský jazyk; umřít.

S přihlédnutím k povaze textu coby komentářů tematických fotografií má celková struktura charakter T-C. Jednotlivé úseky komentářů většinou obsahují S-P, s přísudkem převážně v infinitivním tvaru.

*on žije jako na hory u lesa;
Vietnamci jako musí bílá... oni nosit bílá
tento jako máma nebo táta umřít
on potom může vařit jako polévku
děti hraje karty; ale: děti oni dělat sám*

Větné členy jsou v juxta pozici. Jediný výskyt subordinace v textu má chybnou stavbu:

tak jíme, kdy končit, bude napije čaj (když končíme jídlo, napijeme se čaje)

Gramatická morfologie (v úseku 0:00-6:55): K 57/33 = 57,9%, D 33/14 = 42,4%.

Shoda je dodržována jen výjimečně, pravděpodobně náhodně:

*pro děti, na trhu, u vás, u lesa;
ale: oni vyprat tam na\ do řeka; oni dělat jako u řeka; tento na ulice něco
prodávat; žije jako na hory; oni dělaj sám; někdo taky prodávaj rýže; ve
vietnamský, ve vietnanců (ve Vietnamu)*

Problematická výslovnost:

kuře [kuze]; kořalka [kozalka]; alkoho(l); kohou(t); (o)slavovat; (j)iný

Měření tempa (v úseku 6:55 – 7:55): 182 /min.

TTR = (11 / 101) x 100 = 10,9%. Typy sloves:

plnovýznamová: 3/3 – pálí, žije, narodili

pomocná a modální: 8/2 – tvary slovesa být (7x), nevím

M23: Projev je členěn častými pauzami, a to i v rámci slov. Nápadné je především umístování přízvuku odlišné od češtiny, často v kombinaci s vyšším tónem:

život; na tržiště; na jiho; hezký barák; koupit.

Objevuje se struktura S-P, ale bez uplatnění konjugace. Shoda ani deklinace většinou respektovány nejsou:

oni tady chodit, koupit;
já taky pracuju (ve smyslu pracoval);
oni prodavat na trh(u) u reka (u řeky); ale také: *oni prodavaj všechno;*
na sever(u) není; tady na ulice jako obchodní;
já jsem tady jenom jeden roků; tři měsíc(e).

Gramatická morfologie: K 41/25 = 61%, D 28/12 = 42,9%.

Měření tempa v úsecích (0:15 - 0:38, 0:48 - 1:10, 1:22 - 1:49): 60 + 67 + 77 = 204 slabik /min.

TTR = $[(9 + 6 + 5) / (33 + 38 + 42)] \times 100 = 17,7\%$. Typy sloves:

plnovýznamová: 9/5 – *učit* (5x), *prodávat* (2x), *poslouchat*, *pracovat*, *zůstat*

pomocná: 11/3 – tvary slovesa *být* (8x), *mít* (2x), *umí*; složené tvary: ANO

M24: Mluví prokázala dobré znalosti v oblasti slovní zásoby, kde lze dobře sledovat foneticky problematické hlásky. Komplikované kombinace hlásek v českých slovech, vedoucí k nepřesné výslovnosti nebo k vynechávání těchto hlásek, v některých případech vedou i k nepochopení. Smysl může vyplývat pouze z kontextu, jako u dvojic podobně znějících slov:

česky-těžký; koupat-kopat; hrnec-hrnek;
Ostatní tvary: *(d)neska (př)íde; lukavise (rukavice); deset mi-nuš (minut);*
žambonšský (japonský); foukás (vousy); ra: roků (?)

Větné úseky mají strukturu S-P většinou s přísudkem v neurčitě tvaru. Gramatické vztahy vyjádřeny nejsou, s výjimkou vedlejší věty příčinné se spojkou „protože“.

já trochu rozumit, tak prodávat (trochu rozumím, když prodávám)
umí česky a nevím (jestli) dneska přijde nebo
vy nemluvit vlk já nevím co to je (kdybyste neřekla vlk, tak nevím, co to je)
ale: protože jsem cizinec, je asi nedobrý

Přívuk není vždy umístěován v souladu s českou výslovností:

vietnamsky; vařit; mluvit; rozumit; cizinec.

Gramatická morfologie (v úsecích 0-2:45, 6:56-8:47, 13-13:25, 17:31-18:12): K 58/41 = 70,7%, D 28/15 = 53,6%.

Měření tempa v úsecích (13:00-13:25, 17:31-18:12): 78 + 111 = 189 slabik /min.

TTR = $[(6 + 17) / (42 + 67)] \times 100 = 21,1\%$. Typy sloves:

plnovýznamová: 6/3 – *nemluvit* (2x), *malovat* (2x), *řikala* (2x)

pomocná a modální: 17/3 – tvary slovesa *být* (8x), *mít* (5x), *nevím* (4x); elipsa spony, složené tvary: NE

M25: Nesrozumitelnost projevu je dána několika faktory: nepřesnou výslovností hlásek, komolením celých slov, absencí významových sloves. Naopak časté zadržávání, dělení slov a umísťování přízvuku odlišné od češtiny na srozumitelnost takový vliv nemají. Projev však díky tomu působí velmi nesouvislým dojmem. V textu se vyskytují dva náznaky gramatického spojení vět, které svědčí o rané fázi v osvojování druhého jazyka:

*za málo, protože jenom za život, to je všechno
todle nevím, ona že umí česky nebo ne, nevím (nevím, jestli umí česky)*

Gramatická morfologie: K 53/44 = 83%, D 18/10 = 55,6%.

Měření tempa v úsecích (0:21-1:11, 5:03-5:22): 138 + 44 = 182 slabik /min.

TTR = [(21 + 8) / (78 + 29)] x 100 = 27,1%. Typy sloves:

plnovýznamová: 12/7 – *mluvit* (5x), *řekli* (2x), *učit*, *zeptat*, *slyšet*, *piješ*, *papat*

pomocná a modální: 17/6 – *nevím* (5x), tvary slovesa *být* (5x), *ne/umí* (3x), *mají* (2x), *můžete*

Pozn. Vyšší počet sloves je v důsledku nesprávného tvoření záporu: **není spolu mluvíme* a opakování: *nevím ona že umí česky nevím*

M26: Projev je nesouvislý, celkový dojem je však klidný, uvolněný. Slova jsou segmentována do slabik, často komolená až do nesrozumitelné nebo nejednoznačné podoby:

[fotula] Fortuna?; [čexno] všechno; [sku:zi] schůzi/scházi?

Struktura je většinou S-P, objevují se i subordinační vztahy:

každý rok dva nebo třikrát my tady dělat pro děti

ani nevím, který místo jenom tadyto

všude takový, kdy mám hodně vietnamský (všude, kde/když je hodně Vietnamců)

hodně děti, tak oni nemůžu vařit hodně rýži (když je hodně dětí, nemůžou...)

Pokud se vyskytuje struktura T-C, odpovídá povaze mluveného textu:

děti, oni umí víc normálně (než) my, kdo prodá(váme)

učit teďko česky nebo anglicky nebo rusky, to je těžký

Gramatická morfologie: K 75/40 = 53,3%, D 60/28 = 46,7%. Slovesa bývají buď v infinitivním tvaru nebo v neidentifikovatelném tvaru bez koncovky:

oni děla / oni dělat; který vyhrá; ja ted'ko mluvi / my furt mluvit; my koupi

Přízvuk je variabilní. Vedle správného umístění podle pravidel mluvené češtiny se objevují i odchylky:

do divadlo; od vietnamský; závítky; do vody

Měření tempa v úsecích (7:49-8:35, 8:47-9:02): $176 + 60 = 236$ slabik /min.

TTR $[(13 + 4) / (100 + 33) \times 100] = 12,8\%$. Typy sloves:

plnovýznamová: 5/4 – *dělat (2x), vidim, zpívat, koukam*

pomocná: 12/2 – tvary slovesa *být (8x), mít (4x)*

M27: Projev je kvůli nedostatečné slovní zásobě fragmentovaný a rozpačitý.

Mluvčí přiznává komunikační potíže (*já taky nevím jak mluvit pro tebe*) a doprovází je smíchem. V rámci komentářů k fotografiím je struktura výpovědních úseků S-P.

Uvozovací vazba „*to je*“ často není gramaticky spojena s následujícím úsekem:

*já mam tři děti to je učí(t) oni do školy
to je zpíváš jako tady*

Gramatická morfologie (v úseku 0-5:54): K 44/29 = 66%, D 41/23 = 56,1%. Při dodržování flexe a shody je zjevná neustálenost tvarů:

*na škola; oni prodávej; oni oblékat; má voda (vodu); komu (kdo) koupit; v Plzeň
ale: do školy; o prázdninách; na horách; v Chebu; pro tebe; oni dělají*

Podobná rozkolísanost je patrná i v případě přízvuku:

Vietnam; já taky nevím; jenom papír; na horách; oni taky prodat; otec

Mnoho slovních tvarů je foneticky problematických:

bratr [pratr]; dědeček [dzedeček]; schůzi [sku:zi]; kvůli dešti [kuli de'e]

Měření tempa v úsecích (3:21-3:47, 4:12-4:29, 5:32-5:54): $72 + 45 + 66 = 183$ slabik/min.

TTR = $[(6 + 8 + 7) / (41 + 28 + 39)] \times 100 = 19,4\%$. Typy sloves:

plnovýznamová: 7/4 – *mluvit (3x), učit (2x), svítí, pracovat*

pomocná a modální: 14/3 – tvary slovesa *být (8x), mít (5x), nevím*

M28: Z projevu je zřejmé, že mluvčí je zvyklý komunikovat česky, a to i o specifických tématech. Má bohatou slovní zásobu, používá i ustálená spojení a obraty:

*houpačka, pískoviště, maska, košíky, chovatelka, zneužívají, hazard, riška;
dračí tanec, trestný čin, jak se říká, vykoupit nevěstu...*

Řada slov je v důsledku rychlého tempa a nedbalé (automatické) výslovnosti zkracována:

p(r)ot(o)že, pro(s)tě, no(r)má(l)ně, (vi)te, (ja)ko.

S přihlédnutím k mluvenému charakteru textu je projev syntaktikalizovaný jak z hlediska struktury, tak z hlediska gramatických vztahů, jen s několika málo výjimkami gramatických nepřesností:

*pokud' je Vánoce, tak kolik je vás tam
oni mluví třeba tak třicet procent svoje řeči
když jedete na kole nebo na motorku, tak to spadnete
a když já prostě chce svatbu jo, tak vždycky...přátelé z mé strany, jako ženicha
tady oni suší neoloupané rýže*

Ve většině ostatních výrazů je však shoda a flexe dodržována. Shodný přívlástek je umístován vzhledem ke jménu ve správné pozici:

*vy máte kohouta; oni prodávaj ty bambusy; (oni) mají pletené tašky; přeložit do angličtiny; nevěstu a ženicha nevidim; příbuzní toho mrtvého;
v bahně; po sklizni; bez výhry; u oběda; pro zábavu; na vesnici; z řeky.*

Gramatická morfologie (v úseku 0-3:50): K 61/58 = 95,1%, D 67/61 = 91%.

Vhodné členění promluvy pomocí pauz a intonace umožňuje recipientovi snadnou orientaci a porozumění, a to i v některých případech nezvyklého umístění slovního přízvuku.

Měření tempa v úseku (0:45 – 1:45): 241 slabik /min.

TTR = $(17 / 131) \times 100 = 13\%$. Typy sloves:

plnovýznamová (bohatý repertoár): 7/6- *tancujou* (2x), *vychovávat*, *vsadíte*, *otevřou*...

pomocná a modální: 10/5 – tvary slovesa *být* (5x), *muset* (2x), *umět*, *mít* + kontaktní částice *víte*

M29: I přes značnou snahu komunikovat mluvčí nezaznamenává úspěch. Smysl sdělení se dá jen stěží odhadovat za pomoci kontextu a gestikulace. Projev je velmi nesouvislý s mnoha dlouhými pauzami a hezitačními zvuky. Je segmentovaný na jednotlivá slova, která jsou dále členěna do slabik s prodlužovanou výslovností koncových vokálů. Přízvuk je variabilní. Porozumění je kromě špatné výslovnosti dále ztíženo nestrukturovaností projevu a absencí jakýchkoli gramatických vazeb.

Gramatická morfologie: K 46/19 = 41,3%, D 27/7 = 26%.

Měření tempa (v úseku 15:54 – 16:54): 118 slabik /min.

TTR = $(6 / 59) \times 100 = 10,2\%$.

Typy sloves: plnovýznamová: 2/1 – pracovat, pomocná: 4/1 – je

Pozn. Mluvčí často opakuje slovesa a slovesné fráze.

M30: Přestože jsou jednotlivá slova často dělena do slabik, celý projev vyznívá melodicky. Mluvčí využívá důrazu a zeslabení hlasu pro vyjádření významnosti sdělení. Koncové slabiky vyslovuje obvykle se zvýšeným tónem. Struktura je S-P s gramatickými vztahy vyjadřujícími důvodové a předmětné vazby vedlejších vět:

on říká, že tak tady drahý nájem, tak někam on dělat on pro mě peníze, protože potřebuju peníze, ale jsem říkala...

Gramatická morfologie: K 85/66 = 77,6%, D 39/27 = 69,2%. Při konjugaci se objevují i tvary pro minulý a budoucí slovesný čas.

ta pani taky hlídala; (já) jsem říkala; potom on přijde; pro mě; u vás; bez vody

Nejistota při tvoření korektních tvarů se projevuje používáním infinitivů, často ve spojení s oslabenou výslovností koncové hlásky. Přízvuk bývá posunutý a kombinovaný s vyšším tónem:

on končit; kamarád; sedmnáct; (j)sem říka:la; podívejte se

Změny ve výslovnosti:

jenom [jednom]; měsíc [mňesiks]; papír [bapiə]; koupit [kobit]; to [do]; říkala [řika:la]; (v)šude; (j)e.

Měření tempa (v úseku 2:07 – 3:07): 211 slabik /min.

TTR = $(29 / 115) \times 100 = 25,2\%$. Typy sloves:

plnovýznamová: 13/6 – říkat (4x), dělat (4x), potřebuju (2x), vyhodit, pomáhat, najít

pomocná a modální: 16/5 – tvary sloves mít (5x), chtít (4x), být (3x), moci (2x), muset (2x)

Pozn. Vyšší počet sloves je dán opakováním: *oni říkaj nemůžu nebo nemůže*; složené tvary: ANO

M31: Mluvčí rozhovor odmítl. Je uveden jako ukázka rozhovoru se zákaznící.

M32: Vysoký počet krátkých, jednoslabičných slov a dělení delších slov dodává projevu dojem úsečnosti. V souvislosti s tím je třeba také hodnotit přízvuk,

který se jeví správně, a tempo, jehož rychlost je relativní. Mluvčí nahrazuje nedostatek jazykové kompetence bohatou gestikulací. Struktura je T-C, části výpovědí jsou volně řazeny za sebou.

Gramatická morfologie: K 54/26 = 48,1%, D 11/3 = 27,3%. V případě konjugace nebyl započítán opakovaný výskyt sloves *rozumíte* a *víš*, které mají povahu tázacích částic, jejich užívání je automatické a má na hodnocení zkreslující dopad. Konjugace je dodržována většinou jen v 1.os. sg. a 2.os.pl.

já mam - vy mate; nerozumím – rozumíte?

U deklinace řevazují existenciální věty se substantivem v nominativu. Ve většině ostatních případů flexe dodržena není:

já mam jednu kohou; a může takle dva dělat, dva tak pracuje

Změny ve výslovnosti:

lodě [lodze]; dělat [zelat']; to (j)sou; kohou(t); může [mu:ze]; rýže [ži:že]; trochu [troku]; za rohem [zalohem]

Měření tempa (v úseku 1:00-2:00): 214 slabik /min.

TTR = $(16 / 138) \times 100 = 11,6\%$. Typy sloves:

plnovýznamová: 6/3 – *dělat* (4x), *hrát*, *pracuje*

pomocná a modální: 10/3 - tvary sloves *být* (7x), *mít* (2x), *může*

Pozn. Mluvčí hojně užívá kontaktní výrazy *víš* (3x) a *rozumíte* (2x), často vypouští sponu a používá chybný záporný tvar **neni hrát*

M33: V projevu je typické zadržávání ve výslovnosti, které společně s dělením slov do slabik nepříznivě ovlivňuje plynulost. Proti této tendenci naopak působí prodlužování koncových vokálů, připojování hezitačních zvuků nebo opakování výrazů z otázek komunikačního partnera. Mluvčí má nedostatečnou slovní zásobu. Ke kompenzaci používá vedle gestikulace (např. pro výraz modlení) a opisů také strategii nadbytečného opakování, často bez rozvíjení obsahu sdělení.

starý = minulý hodně dlouho rok, minulý hodně

Struktura promluvy je T-C se členy volně řazenými vedle sebe:

tati nebo mami umří, tak to je děti, tak udělám takle (když zemřou rodiče, děti dělají tohle)

lidi a koukat, dva kohou, dva kohou jenom bum bum (lidi se koukají, jak se dva kohouti bijí)

Pro text je charakteristická negramatičnost. Gramatická morfologie: K 113/65 = 57,5%, D 22/5 = 22,7%.

moje (kohout); dva kohou(ti) bude; ve Vietnam(u); není narozeniny; ryba suchý; na ulice (na ulici); udělat (jinde také udělám) sama; ona koukaj televize (na televizi); děti do divadlo; na vás (váš)...

Někdy vede až k nejasné interpretaci výpovědi:

a mladý, tak všechno lidi a děti, udělám, hraje a taky vrátím peníze

Podobně chybná výslovnost způsobuje nejednoznačnou interpretaci homofonních výrazů (*vrátim/brát jim*) nebo nesnadnou identifikaci slov vůbec. Vedle správného přízvuku se objevuje i přízvuk posunutý:

Vietnam; závitek; uvařit; učitel; bambus; automatik

Změny výslovnosti:

(j)méno; (j)enom; kohou(t); todle; neumim'; udělá [udzela]; práce [bra:ce]; koupit [koubit]; večeri [večeri]; neznám [něznam]; koupit [kou'bit]

Měření tempa v úsecích (4:05-4:35, 6:46-7:16): 108 + 51 = 159 slabik /min.

TTR = [(11 + 11) / (54 + 61)] x 100 = 19,1%. Typy sloves:

plnovýznamová: 14/5 – udělat (9x), zavázat (2x), uvařit, práť, usekam

pomocná a modální: 8/4 – tvary slovesa být (6x), *nemaj*, *nevím*, tázací částice *viš*

Pozn. chybný záporný tvar **není udělám*, pro řadu významů použité neutrální sloveso *udělat*.

M34: Mluvčí reprezentuje příklad zdvořilého odmítnutí, vyvolaného obavami komunikovat o nezvyklých tématech.

M35: Mluvčí nemá dostatečnou jazykovou kompetenci na to, aby mluvila o tématech vzdálených její každodenní situaci. Při komunikaci si vypomáhá gestikulací a úsměvem. Projev je velmi jednoduchý, není strukturován do vět, má charakter juxta pozice.

Gramatická morfologie: K 37/27 = 73%, D 22/5 = 22,7%. Výpovědi jsou obvykle neslovesné nebo se slovesem v infinitivním tvaru. Správná konjugace je přítomná jen v případech pravděpodobně často užívaných vazeb:

voni prodávaj; вона umí; (ty) umíš; zeptej (se); já nevím; já nebydlím

Deklinace dodržována není. Pro substantivum a adverbium je používán tentýž tvar slova.

s kuře; jeden paní; bílý (rýže); do Vietnam; vietnam(sky); (j)eden šest (1.6.)

Přízvuk je na správném místě používán ke zdůraznění, v některých slovech je posunutý:

koupit; zabít; Vietnam; paní; učit; mluvit; umí

Pro výslovnost je typické přidávání protetického /v/ (*voni*), výslovnost /n/ [*venku*], výslovnost tvrdého /y/ měkce: ryby [*ri-bi:*], rozdělování [*pr-ší*] a komolení slov (*hně-da* = hlídá). Srozumitelnost je často možná jen díky kontextu. Další výslovnostní změny:

bílý [bi:li]; umřel [um^lžeə]; (j)eden šest, tr(ž)-ni-ce; moč

Měření tempa v úsecích 2x (0:27 - 0:41, 4:46 - 4:53, 5:36 - 5:45): 2x (52 + 20 + 21) = 186 slabik /min.

TTR = $[2x(5 + 5 + 3) / 2x(27 + 11 + 11)] \times 100 = 26, 6\%$. Typy sloves:

plnovýznamová: 5/4 – *učit* (2x), *mluvit*, *zeptej*, *prodávaj*

pomocná a modální: 8/2 – tvary sloves *ne/umět* (6x), *ne/mít* (2x). Vysoký počet sloves způsoben opakováním krátkých vět typu: *já neumí, on umí*; složené tvary: NE

M36: Mluvčí nedokáže překonat komunikační problémy při popisu skutečností, které nesouvisejí s jeho běžnou komunikační situací:

vim, co to je, ale jako nevím říct česky... nevím, co mam říct

Pro projev je charakteristická nerovnoměrnost v tempu vyjadřování. Text je členěn výraznými pauzami, mezi nimiž jsou jednotlivé sekvence slov vyslovovány velmi rychle. Text má většinou strukturu S-P, mezi jednotlivými částmi výpovědi je souřadný vztah:

*češka tady byla včera, ale dneska má volno
třeba Nový rok nebo to je to jako svátek*

Gramatická morfologie: K 59/51 = 86,4%, D 22/5 = 22,7%. Mluvčí má snahu dodržovat flexi, především u slovesných tvarů, včetně tvarů budoucích. Infinitiv je používán spíš výjimečně.

*nemáte - nemají - má; pracuju; Češka byla; iděte (jedete); děláme; přide;
bude víc rozumět
v městě; u vás; z toho; do Vietnamu; na návštěvu; za mam(o)u*

ale: *na město (do města); od ráno pět hodin*

Výraznější odchylkou od češtiny než chybný přízvuk (*volno; nový*) je nerespektování kvantity vokálů, respektive jejich zkracování (*řict; svatek; prace*), které může být důsledkem rychlého osobního tempa, podobně jako redukování počátečních slabik. Rychlá výslovnost společně se změnou některých hlásek negativně ovlivňují jak srozumitelnost tak také celkový dojem.

kohou(t); všechno [šedno:]; rostou [osto:]; dvacet [dvaset]; do práce [do brace]; večer [veče]; jeno (jenom / jednou?)

Měření tempa v úsecích (0:41-0:53, 1:04-1:12, 1:48-1:59, 2:05-2:15, 2:22-2:41): 50 + 20 + 42 + 28 + 68 = 158 slabik /min.

TTR = $[(8 + 4 + 7 + 3 + 14) / (29 + 17 + 24 + 23 + 40)] \times 100 = 24,8\%$. Typy sloves:

plnovýznamová: 10/4 – *řict* (5x), *prodat* (2x), *ne/rozumět* (2x), *dělat*

pomocná a modální: 23/4 – tvary sloves *mít* (10x), *být* (7x), *ne/vědět* (5x), *umět*

Pozn. Vyšší počet sloves je způsoben častým opakováním a užíváním ustálené fráze *nevím, co mám říct*; složené tvary: ANO

M37: Respondentka je mezi členy své komunity na vietnamském tržišti vnímána jako reprezentantka při komunikaci s českými mluvčími. S touto rolí je pravděpodobně ztotožněná, má velmi vstřícný projev. Podle vlastních slov jsou její komunikační schopnosti dostatečné při běžném rozhovoru, na popis předložených materiálů však nestačí:

takový neumím, ale jenom mezi (sebou) tak my povídáme, to jo, domluvíme, ale tohle ne

Nedostatečnou slovní zásobu kompenzuje opisy:

mimino bambus – bambusový výhonek; *budě větší* – vyroste; *kolo a tři koly* – tříkolka

Struktura T-C se objevuje nejen jako přímý důsledek popisu fotografií, ale také v úsecích vysvětlujících dané téma:

*všichni, tak to je oni chodí;
rýže, je to bílý, takový bílý
ve rodiny jako mrtvý, jako umře a oni dělaj a pak potom
(Když v rodině někdo umře, tak dělaj tohle, a potom...)*

V syntaxi se vyskytuje subordinační vztah, ale často s vynecháním spojovacích výrazů:

*někdy já (j)sem slyšela, (že) oni tam jako dávají
tlumočník jako, (který) hodně umí česky
voda na pití, protože tam nahoře oni nemají vodu, takže oni musí jako...
chodí jako okolo ten člověk (toho člověka), co umřel*

Gramatická morfologie (v úseku 0-5:54): K 65/57 = 87,7%. D 32/23 = 71,9%. Mluvčí se snaží používat i složené slovesné tvary:

já by chtěla vám vysvětlila; není musí svátek

V případě nejistoty nejsou realizovány koncovky. Jinak je konjugace převážně správná:

*my povídáme; jsem byla; jsem slyšela; bude suchý; on umí; vy jste; (vy) nechcete?; (ona) dělá, vaří; (oni) prodávají, dělají, nechají, bydlejí
ale: to je hračky; je to schody*

Při deklinaci mluvčí často hledá správný tvar nebo předložku a sama se opravuje:

fotky... lidí; úplně nahoře... hora... na hory; pro...na pití; ve ško... ve škole

Celkově je deklinace velmi neustálená:

*šest měsí(ců); krátký doba; na sobota; na vařit; ve rodiny (v rodině);
v kostel(e); okolo ten člověk
ale: v továrně; ve škole; s masem*

Dají se sledovat variantní tvary slov:

Akusativ: *nemají vodu - dávají voda*
KDE?: *na horách - na hory; na zemi - na zem(i)*

Přízvuk je většinou umístěn správně na první slabice s několika výjimkami:

u vás; babička; ve městě; ja to nevím; nejdřív; na sluníčko

Výslovnost je usnadňována segmentací slov, vokalizací (v *to* *to* *to*) a objevuje se také protetické /v/ (*je to vono*). Je charakteristická měkká a prodloužená výslovnost vokálu /y/: [*ri:bi:*], [*karti:*], [*krevet:*]. Další výslovnostní změny:

prodávají [prodavají]; každý [kaz-di:]; kohou(t); měsí(c); jídlo; bydlejí

Měření tempa v úsecích (4:26-4:47, 8:12-8:52): 81 + 132 = 213 slabik /min.

TTR = [(9 + 13) / (48 + 72)] x 100 = 17,5%. Typy sloves:

plnovýznamová: 10/6 – *dělat* (5x), *dávají, slyšela, řekni, nemluvim, nerozumím*

pomocná a modální: 11/5 – tvary sloves *být* (5x), *muset* (3x), *nevím, nemají, tázací částice víte*

Pozn. Mluvčí užívá zpodstatnělá slovesa *chození, pití*

Tabulka 4: Přehled sledovaných jazykových rysů

	morfosyntax ²⁹				prozodie		verba TTR	sroz.	identifikace	
	1.	2.	3.		4.	5.	6.	7.	8.	9.
			Konj.	Dekl.						
M1	S	S	S	S	182	+	+21,6	+++	z 5/5	P
M2	S	S	S	S	265	+/-	+20,2	+++	m 39/18	F
M3	P	P	P	P	234	+	-27,9	+	z 30/10	P
M4	P	P	P	P	249	+	13,4	+	m 37/20	F
M5	?	P	S	S	166	+	21,3	+	m 18/6	F
M6	S	S	S	S	279	+/-	+15,3	++	z 25/7	P
M7	P	?	P	S	151	+	-23,9	+	m 42/13	F
M8	S	S	S	P	188	+	-14	++	z 32/10	P
M9	S	S	S	S	197	+	+25,4	+++	m 50/23	F
M10	P	P	P	P	144	+	19,1	+	m 24/3	P
M11	P	S	S	S	168	+	+13,1	++	m 56/7	F
M12	S	S	S	P	192	+/-	+20,0	++	m 36/14	F
M13	P	P	P	P	165	+	-18,5	+	z 32/6	P
M14	S	S	S	S	178	+/-	+21,1	+++	m 25/6	F
M15	P	P	P	P	135	+/-	-20,6	+	m ?	?
M17	P	P	P	P	148	+	-9,1	+	m 45/12	F
M18	S	P	P	P	198	-	-21,6	+	z 35/4	P
M19	P	S	S	P	196	+	24	++	z 40/10	?
M20	S	P	P	P	185	-	-15,8	+	m 35/5	P
M21	P	P	P	P	196	+	-14,3	++	z 36/10	?
M22	S	P	P	P	182	-	10,9	+	m ?	?
M23	S	P	P	P	222	-	17,7	+	m 42/15	F
M24	S	P	P	P	189	-	-21,1	+	z 28/8	P
M25	S	P	S	P	182	-	-27,1	+	m ?/10	F
M26	S	S	P	P	236	+/-	12,8	+	m 36/13	?
M27	S	P	P	P	183	+/-	19,4	+	z 46/10	P
M28	S	S	S	S	241	+	+13	+++	m 41/20	F
M29	P	P	P	P	118	+/-	10,2	+	m 36/7	P
M30	S	S	S	S	211	+/-	-25,2	++	z 47/10	P
M32	P	P	P	P	214	+	-11,6	+	m ?	?
M33	P	P	P	P	159	+/-	-19,1	+	z 42/5	P
M35	P	P	S	P	186	+/-	-26,6	+	z 41/5	P
M36	S	P	S	P	158	+	-24,8	+	m 20/3	P
M37	P	S	S	S	213	+	17,5	++	z 35/20	F

²⁹ Morfosyntax je chápána jako oblast jazykového systému zahrnující kategorie společné morfologii i syntaxi (ČERMÁK 2004: 264), např. číslo substantiva, čas a pasivum verba aj.

9. Přehled morfosyntaktické analýzy vietnamské češtiny

9.1. Syntaktické vztahy vietnamské češtiny

Větné vztahy ve vietnamské češtině jsou celkově zjednodušené. Většina mluvčích používá ve svém projevu na několika místech způsob vyjadřování, který buď nemá povahu vět nebo se jedná o věty neúplné. Jsou to jednoslovné odpovědi, neslovesné věty a různé nedokončené syntaktické konstrukce. Navíc je identifikace jednotlivých v textu komplikována nedodržením obvyklé české intonace. Někteří mluvčí oddělují jednotlivé tematické sekvence speciálními částicemi (*jo* - M2, M4, M7; *tak* - M11) nebo vazbou *to je* (M4, M27). Představují tak příklad vzájemné souvislosti jazykových rovin. Nemají zde syntaktickou funkci spojovacích výrazů a spony, nýbrž jsou jednotkami diskurzu.

Ačkoli zjednodušení větné stavby může být považováno za jeden ze znaků pidžinizovaných jazyků, tyto jevy jsou charakteristické pro mluvený text obecně. Podle MÜLLEROVÉ (1994) v mluveném textu nefungují dva základní syntaktické rysy věty: její syntaktická a významová úplnost a intonační signalizace této úplnosti. Dále, mluvčí vyslovují obsah po etapách jednotlivými výpověďmi a jejich spojeními. Jejich syntaktická schémata nejsou plně realizována. Zaznamenané případy syntaktických vztahů se dělí do několika kategorií:

Konstrukce s výskytem u všech mluvčích:

1. odpovědi, které nemají povahu věty (jednoslovné, neslovesné, nedokončené)
 2. tvoření holých vět – jednoduchých syntaktických konstrukcí
 3. souvětí se souřadně spojenými větami včetně konektorů, které ovládá většina mluvčích, ať už pro spojování vět nebo větných členů.
- v poměru slučovacím – spojky: *a*, *potom*, *nebo a potom*,
 - v poměru odporovacím – spojka: *ale*

Konstrukce s výskytem jen u uvedených mluvčích:

4. souvětí s větami v podřadicím vztahu, s vynecháním (části) spojovacích výrazů
- věta podmínková – konektor: *θ...tak* (A: M24, M33; B: M26, M37)
 - věta předmětná – bez konektoru: (A: M24, M25, M33; B: M37)

- věta vztážná – bez konektoru: **B: M37**
- 5. souvětí s větami v podřadicím vztahu včetně správných spojovacích výrazů
- věta příčinná – konektor: *protože* (**A: M24, M25, B: M6, M8, M12, M30, M37; C: M9, M14**)
- věta podmínková – konektor: *když...tak* (**A: M7, M10; B: M12; C: M28**), *jestli...tak* (**B: M4, M8**), *pokud* (**B: M19; C: M28**)
- věta předmětná – konektor: *že* (**A: M7; B: M6, M11, M19, M30; C: M2, M14**), *co* (**A: M24; B: M4**), *aby* (**C: M2**), *který* (**A: M26**)
- věta účelová – konektor: *aby, abych, abyste* (**B: M4; C: M2, M9, M28**)
- věta vztážná – konektor: *kterí* (**B: M4, M11, M12; C: M9**), *co* (**B: M6, M8, M37**), *kdo* (**A: M26**)
- věta důsledková – konektor: *takže* (**B: M19, M37**), *tím pádem* (**C: M9**), *a proto* (**B: M11**), *tak* (**B: M30**)
- věta podmětná – konektor: *jaký* (**B: M8**), *abyste* (**C: M28**)
- věta časová – konektor: *když* (**B: M12**), *kdy* (**A: M22**)
- věta způsobová – konektor: *jak* (**B: M8**)
- věta přívlastková – konektor: *abych* (**C: M9**)
- neidentifikovatelný typ věty (buď místní nebo podmínková) – konektor: *kdy* (**A: M26**)

9.2. Flexe vietnamské češtiny

V této oblasti jazyka shledávala většina vietnamských respondentů největší problémy při osvojování češtiny. Zatímco u slovanských jazyků je flexe běžným morfosyntaktickým prostředkem, ve vietnamštině se s ní nesetkáme. Důvodem je charakter vietnamštiny, kdy slovo tvoří jeden neměnný morfém. Mluvnické kategorie může vietnamština vyjadřovat různými prostředky, ale rozhodujícím činitelem je kontext. U vietnamské věty vytržené z kontextu nepoznáme číslo, rod ani čas³⁰. Při posuzování flexe se během výzkumu jako užitečné ukázalo rozdělení do kategorií flexe slovesné a jmenné. Nejenže je mezi oběma typy rozdíl v úspěšnosti osvojování, ale je znatelný i nepoměr v četnosti výskytu ohebných tvarů. Počet obligatorních

³⁰ Například prostředky vyjadřující čas se mohou ve vietnamštině nacházet v různém postavení vzhledem k predikátu nebo mohou být v předcházející větě. Předcházející věta umístěná do minulosti určuje, že následující věta se také vztahuje k minulosti.

kontextů pro slovesnou flexi je celkově vyšší než je tomu u jmen. Jak v případě konjugace tak v případě deklinace se mluvčí blíží více pragmatickému kódu. V případě konjugace je však poměr případů pragmatického ku syntaktickému kódu příznivější (19:15) než u deklinace (23:11). Složitější slovesné tvary, vyjadřující správně například vid nebo konjunktiv, jsou zastoupeny pouze výjimečně (M2). To vše je vysvětlitelné strategickým chováním mluvčích. Ať už vědomě nebo nevědomky, vyhýbají se takovým typům konstrukcí osvojovaného jazyka (např. jmenné deklinaci), ve kterých předpokládají vyšší procento chybování. Vyšší míra korektnosti při konjugaci je rovněž způsobena omezováním se na úzký repertoár dobře známých slovesných tvarů, především pomocných a modálních sloves (např. M5, M7, M20, M25, M35).

9.3. *Struktura výpovědí vietnamské češtiny*

Užívání výpovědních typů T-C a S-P je ve zkoumaném vzorku mluvčích rovnoměrné. Pokud jde o vztahy větných celků v textech, převažuje využití prostého sledu a parataxe na úkor gramatických vztahů a hypotaxe v poměru 20:14. I v případě juxtapozice však mluvčí dosahují do určité míry úspěšnosti v komunikaci. Rysy pragmatického kódu se objevují v běžném hovoru nejen u mluvčích s nedokonalou kompetencí v druhém jazyce, ale i u mluvčích, kteří si češtinu osvojili téměř jako rodilí mluvčí. Nápadné přiblížení pragmatickému kódu je zde dáno mluveným charakterem textu. Ten také vysvětluje některé další jevy, se kterými jsme se při morfosyntaktické analýze shromážděných dat setkali. Jedná se zejména o následující charakteristiky syntaktické výstavby mluveného textu, které lze považovat za modelové (MÜLLEROVÁ 1994: 40) a vyskytují se běžně i ve spontánních textech Čechů:

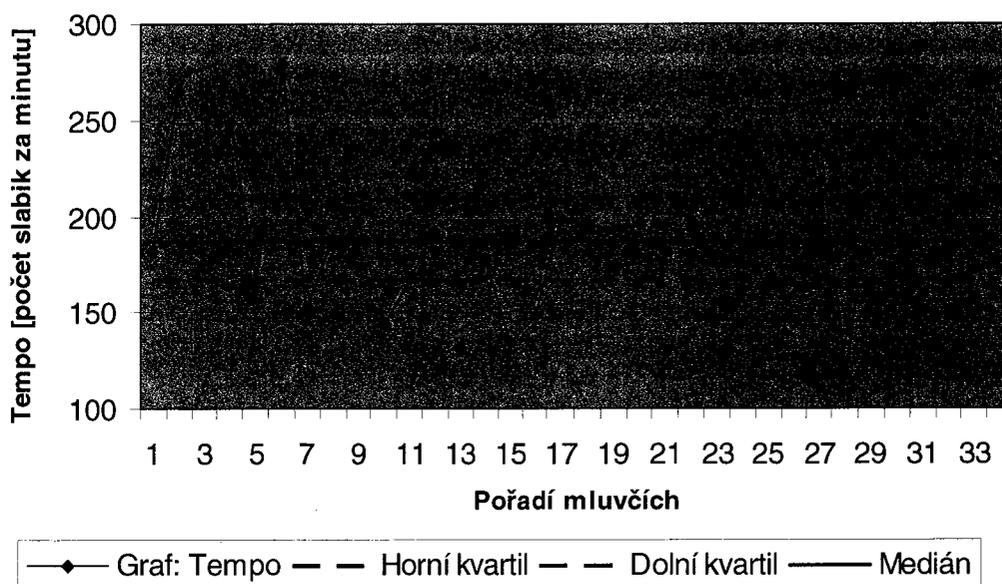
- Nepravidelnosti větné stavby: anakolut, samostatný větný člen, redukce (elipsa, úspornost), apoziopse
- Větné členy a větné celky se kladou lineárně vedle sebe bez přesnějšího vyjádření jejich obsahové závislosti. Snaha mluvčích po určité strukturaci vede ke slovosledným modifikacím.
- Opravy, zpřesňování a dvojitá vyjádření jako výrazné indikátory produkce textu, formulačních procesů mluvčího a procesů spojených s jeho snahou výstižně se vyjádřit.

- Opravy, zpřesňování a dvojí vyjádření jako výrazné indikátory produkce textu, formulačních procesů mluvěcího a procesů spojených s jeho snahou výstižně se vyjádřit.
- Užívání přídatných výrazů (členicích signálů), např. *to jako* (M4), *víte* (M6, M8, M37).
- Opakování slov při zamýšlení se

10. Hodnocení tempa a sloves

Mluvčí se přirozeně liší v tempu vyjadřování. Průměrné tempo zkoumaného vzorku je 191.47 slabik za 1 minutu projevu. Hodnota mediánu je 187 slabik za minutu, přičemž nejpomalejší tempo má mluvčí M29 (118 slabik/min) a nejrychlejší tempo mluvčí M6 (279 slabik/min). V následujícím Graf 2 jsou zaneseny také hodnoty horního a dolního kvartilu (v rozmezí 166.5 – 209.3 slabik/min), vymezujícího oblast, kde se nacházejí dvě čtvrtiny nejčastějších případů.

Graf 2: Tempo

Při hodnocení nelze automaticky považovat mluvěcího s rychlejším tempem za jazykově zdatnějšího než mluvěcího s tempem pomalejším. Rychlost projevu má různé příčiny a souvisí s výskytem pauz. Je třeba rozlišovat tempo osobní a věcné. První je

pomaleji, méně důležité naopak rychleji a často tišeji. Dvě následující srovnání jsou příkladem asymetrie mezi tempem a úspěšností (srozumitelností) promluvy.

(1) **Nízké tempo** ve zkoumaném vzorku reprezentují většinou mluvčí, kteří jsou ve svém projevu v důsledku nedostatečné jazykové kompetence váhaví a nejistí. Projevuje se to také sníženou hlasitostí a doprovodným rysem je častá gestikulace a úsměvy: M5 (166 slabik/min), M10 (144 slabik/min). Celková srozumitelnost je u nich hodnocena negativně. Oproti nim stojí mluvčí M11 (168 slabik/min) nebo M14 (178 slabik/min), jejichž tempo rovněž nedosahuje ani průměrné hodnoty, avšak srozumitelnost je naopak vysoká. Jejich projev byl charakterizován jako uvolněný a kromě kritéria tempa má rysy syntaktického kódu. Pomalé tempo podporované také segmentací slov a zadržáváním je strategií, kterou mluvčí uplatňují pro tvoření správných gramatických tvarů. Díky němu mohou věnovat zvýšenou pozornost i správné fonetické realizaci problematických hlásek a slov.

(2) **Vysoké tempo** je očekáváno především u těch respondentů, kteří mají dobrou komunikační kompetenci. To se na jedné straně potvrdilo, jako v případě mluvčích M2 (265 slabik/min) nebo M28 (241 slabik/min). Rychlost tempa je zde rovnoměrná během celého projevu a počtem pěti slabik za vteřinu se blíží průměrnému tempu češtiny:

úsek 8:34 – 8:35: *mlu-ví ne-bo to* (M28)

úsek 5:05 – 5:06: *tak se sej-de-me* (M2)

Oba dodržují členění vět podle zásad věcného tempa. Společně s náležitým umístováním pauz a správnou intonací má toto tempo kladný vliv na celkovou srozumitelnost projevu. Do stejné kategorie velmi vysokého tempa, přesahujícího horní kvartil (>209.3 slabik/min), však spadají i mluvčí s horší srozumitelností projevu (hodnocenou jen jedním znaménkem +), především M26 (236 slabik/min) a M32 (214 slabik/min). V jejich projevu je charakteristická strategie slabikování slov v kombinaci s velkým množstvím krátkých slov a vysoké tempo je na úkor srozumitelnosti.

Podobná situace jako při hodnocení tempa se ukazuje také v případě slovesné analýzy. Mluvčí s dobrou komunikační kompetencí (M6, M11 a M28) dosahují podle procentuálního poměru TTR podprůměrných hodnot a jsou kladně hodnoceni teprve ve spojení s typologií a bohatostí slovesné složky. Naopak méně zdatní mluvčí (M3)

dosahují vysokých čísel TTR, která jsou redukována až s ohledem na záporná znaménka uvedená v tabulce při hodnocení sloves.

11. Problém individuální variability

V předcházejících odstavcích jsme se věnovali klasifikaci charakteristických rysů vietnamské češtiny jednotlivých mluvčích. Vedle rozdílných jazykových výkonů v rámci komunity jsme se přitom setkali také s variabilitou ve výkonech jednotlivců. Neplatí totiž pravidlo, že jakmile se subjekt naučí určitou strukturu nebo konstrukci, tak ji bude automaticky používat ve všech kontextech. Naopak, existuje individuální (nesystematická) variabilita tvarů. Je daná tím, že některé úkoly nebo kontexty jsou komunikativnější než jiné a mluvčí se při nich soustředí víc na sdělení významu než na formu³¹. Následující morfologické tvary jsou příkladem takové volné variability:

nemaj vodu - dávaj voda (M37); každý má práci - každý má práce (M12); do školy - do škola (M17); pro mě problém - my sám dělat problémy (mě samotnému, M2)

Jiné úkoly se běžně při komunikaci opakují, a proto má mluvčí ustálenou vyjadřovací formu. Týkají se následujících situací:

kontakt se zákazníkem (viz část III, kap.15): *větší máme tady (M31)*;
vyjadřovací potíže: *nevím, co to je (M35)*;
témata týkající se dětí: *do školy (M8); málo papat (M26)*;
toponymum bydliště: *v Chebu, ale: v Plzeň (M27)*.

Podobně je tomu s variabilitou také ve fonetice, a to jak v rovině segmentální tak suprasegmentální. Ačkoli je mluvčí schopen při pečlivé výslovnosti dodržet délku českých samohlásek a vyslovit problematické souhlásky, ne vždy jim v projevu věnuje dostatečnou pozornost.

starý - staary (M21); tři koly - ši koly (M37); děti - dzeti (M2); většinou - většinou (M4); už - uz (M6)

Také přízvuk je variabilní:

³¹ Asymetrie mezi obsahem a formou výpovědi, která často vede i ke změnám zvoleného schématu, je charakteristická pro mluvený text vůbec (MÜLLEROVÁ 1994).

na lodi – *na lodi* (M28); *nevím* – *nevím* (M33); *umí* – *umí* (M35); *bambus* – *bambus* (M37)

12. Fonetika

Rovina fonetiky bývá často z gramatiky neprávem vyčleňována (ČERMÁK: 120). Protože je však při studiu SLA právě ona na první poslech nejnápadnější, pokusíme se na základě kontrastivní analýzy fonetických systémů češtiny a vietnamštiny předem stanovit problematické hlásky. Pokud se budou jejich výskyty u jednotlivých mluvčích převážně shodovat, můžeme to interpretovat jako vliv prvního jazyka. V opačném případě se jedná pouze o variabilitu při realizaci neznámých nebo ve vietnamštině odlišně používaných hlásek.

12.1. Fonetický systém vietnamštiny

Fonetický systém vietnamštiny obsahuje 17 souhlásek a 12 samohlásek. Má bohatší vokální systém než čeština. Existuje v něm protiklad otevřených a uzavřených samohlásek, podobně jako ve francouzštině.

Tabulka 5: Vokální systém vietnamštiny

	Nezaokrouhlené →		Zaokrouhlené
	Přední	Střední	Zadní
Zavřené	i [i]	u [.]	u [u]
Polo zavřené	ê [e]	o [.]	ô [o]
Polootevřené	e [.]	â [.]	o [.]
Otevřené		a / ä [ä]	

Vietnamská abeceda:

aA	ăĂ	âÂ	bB	cC	dD	đĐ	eE	êÊ	gG	hH
[a]	[ʌ]	[ɤ]	[be]	[se]	[je]	[de]	[ɛ]	[e]	[ʒe]	[hat]
iI	kK	lL	mM	nN	oO	ôÔ	ơƠ	pP	qQ	rR
[i]	[ka]	[ɛle]	[me]	[ne]	[o]	[o]	[ə]	[pe]	[ku]	[ɛrə]
sS	tT	uU	ưƯ	vV	xX	yY				
[ɛt]	[te]	[u]	[u]	[ve]	[itsə]	[ijai]				

Písmena F, J, W, Z se používají pouze ve slovech přejatých z cizích jazyků, takže rozšířená abeceda má celkem 33 znaků.

Dále se ve vietnamštině používá 11 kombinací fonetických prvků:

ch gh kh nh ng ngh ph th tr gi qu

Pozn. Pouze osm ze 17 písmen a 11 složených znaků se může objevovat ve finální pozici: (-c -ch -ng -nh -m -n -p -t).

18 písmen pro konsonanty a 11 složených znaků dává dohromady 24 konsonantů (viz Tabulka 6).

Tabulka 6: Konsonantický systém vietnamštiny (podle HLAVATÁ, SLAVICKÁ 2003)

b	tr	d	ph	g,gh	h	kh	d,gi,y*	c, k, q	l	m	n
[b]	[tʰ, č]	[d]	[f]	[g]	[h]	[x]	[j]	[k]	[l]	[m]	[n]
nh	ng,ngh	p	x	s	t	th	ch	v	d, gi	r	
[ŋ]	[ŋ]	[p]	[s]	[s, š]	[t]	[tʰ]	[tʰ]	[v]	[z]	[z, ž]	

* Písmeno y je semivokál. V pozici před vokálem se stává vokálem: yêu > iêu [ieu]. V pozici za vokálem se stává konsonantem [j], který zkracuje předcházející vokál: tay > [taj]. Palatály d, gi jsou vyslovovány většinou Vietnamců (ze středního a jižního Vietnamu) jako [j]

** V hanojském dialektu se nerozlišuje ch – tr, s – x, d/gi – r.

Z tohoto přehledu je zřejmé, že většina vietnamských souhlásek má v češtině své ekvivalenty, u některých je mírně odlišná výslovnost a pouze tři konsonanty ve vietnamštině chybí úplně (c, ř, đ). Odlišnou výslovnost vokálů český mluvčí nerozeznává, většinou ji zaznamená pouze jako dikci, charakteristickou pro vietnamské cizince.

Shrnutí nejčastějších výslovnostních odchylek podle předcházející analýzy chyb u jednotlivých mluvčích ukáže, zda budou očekávané potíže při vyslovování těchto hlásek potvrzeny. V Tabulka 7 je nejprve uvedena česká výslovnost, ve vedlejším sloupci varianty vietnamské češtiny (symbol θ znamená nerealizaci hlásky), ve třetím sloupci jsou příklady z analyzovaných dat.

Kromě očekávaných problematických hlásek, které ve vietnamské abecedě chybí, se objevily další typy odlišné výslovnosti. Nedá se tedy říci, že k potížím vedou nutně jen rozdíly mezi L1 a L2. Naopak platí, že i shodné hlásky způsobují problémy. Jedná se o hlásky, které vietnamští mluvčí sice umějí vyslovit, ale z různých důvodů je zaměňují, případně nerealizují. Můžeme je rozdělit do několika skupin:

1. Záměna hlásek způsobená obtížným rozlišením znělých a neznělých obouretnic (bilabiál) $b - p$ v neznámých spojeních a kontextech. Vietnamština nezná opozici těchto hlásek.
2. Posuny ve výslovnosti (*de/palatalizace*) pod vlivem prvního jazyka. Mluvčí dovedou hlásky vyslovit, ale neslyší mezi nimi rozdíl, protože v hanojském dialektu splývají: $z - \dot{z}$, $s - \dot{s}$.
3. Odlišná výslovnost pod vlivem abecedy: výslovnost písmene d je $[z]$ a podobně r má ve vietnamštině dvojí výslovnost: ve středovietnamském dialektu $[r]$, v ostatních dialektech $[z, \dot{z}]$. Při snaze realizovat české r mluvčí vyslovují různé náhradní hlásky, nejčastěji l . Pod vlivem vietnamštiny se však objevuje také jinak neobvyklé z . Dalším případem je výslovnost c jako $[se]$. Odtud také pojmenování Vietnamců, na které upozornil při osobním rozhovoru I. VASILJEV: *Sù* je zkrácením etnonyma ve vietnamské výslovnosti (*Vietnamsù* → *Sù*).
4. Nerealizování hlásek, pravděpodobně z důvodu úspornosti a artikulačních potíží: ve střední pozici mezi vokálem a konsonantem $l, s, z = \{V_K\}$ nebo v iniciální pozici před konsonantem $v, \dot{c}, s, ch = \{\#_K\}$. Pro nerealizaci hlásky j jsou dvě vysvětlení. Buď není vyslovována vzhledem ke svému charakteru semivokálu a zásadám jeho výslovnosti ve vietnamštině, nebo je důvodem charakteristická artikulace této hlásky českými mluvčími a následně snížená slyšitelnost z hlediska vietnamských příjemců. Ostatní hlásky jsou problematické kvůli svému

Tabulka 7: Odchylyky vietnamské výslovnosti od české normy

→		Příklady	→		Příklady	
c	t	tʰisi:t, mot	ř	r	kova:r, večeri, nahore, u:raz (úřad)	
	θ	mo_, nemo_nice		s, š	tsi, tši	
	k	mňesik (měsíc)		z	zika:me, vyzi:dʰit, zi:ze(k), kuze, kozalka	
	s, se	prasuju, dvacet, seli:, Va:nose, lukavise (rukavice),		ž	ži:kala, umže(l)	
	č	ovočny:	tr	č,š	čeba, pošebuje, šeba	
p	b	poxobili, li:bə (Lípa), bapiə (papír), ko(u)bit, bra:ce	l	θ	umže_, učite_, koste_, že_va_, a_koho_	
				ə	bəbi:	
b	p	pratr	s	š	vyšokou, štrach, ženški:, prošťe	
r	z	zadio:, zazi:tko, zozumi:me, zi:ze (rýže)		t	va:t, čat, bambut	
	ž	ži:že		θ	_tejny:, ko_tel	
	ə	bəlo: (Brno), bapiə (papír)		č	θ,š	_tyry, štyry
ž	l	Sněhulka, loďina, za lohem, Klumlova, lukavice	š	s	spatny:, vjetsinou, slusny:, (v)sechno, svinavy: (špinavý), do skoly, susene:	
				v	θ	_šude, _sechno
				ď	dz	dzeti, dzedeček, podzi:vat, lodze
					č, š	tečka, teška
					d	chodi:, rodiču:, hodin
				k	tek	
				z	zivoki:, xози:, zelali	
z	s	saptat (zeptat)	ch	k	troku, sku:zi	
	θ	po_d'e, _na:me, _pi:va		θ	_sete (chcete)	
ě	e	pekny:, vetšinou, kvetina	d	(v)šedno:		
				á	a	pomaha:, ja mam, svatki:, (z)pi:va, , prodavaj
ně	ie	mie, správie (správně)	a	á	neba:vi, řika:la	
				í	i	bi:li, neba:vi, řika:la
j	θ	_aký, _inej, _sou, _me:no, _enom, _ídlo	á	a	neba:vi, řika:la	
						í
d	z	u:raz, na:roz	á	á	neba:vi, řika:la	
						í
palatali- zace	t	tʰeplo:, mjezi, němam, ňevim, ňeznam, vyzvjedli, vjelky:	í	i	bi:li, neba:vi, řika:la	
						í

sousedství s jiným konsonantem $c, l, s = \{V_K\}$, $ž = \{K_K\}$, což je ve vietnamštině nezvyklé. Nerealizace konsonantů ve finální pozici $l, c, t = \{V_#\}$ je způsobena vlivem rodného jazyka. Ve vietnamštině se na rozdíl od češtiny všechny koncové souhlásky vyslovují jako závěrové (*okluzívy*) bez exploze. Mluvidla se tedy pouze nastavují do artikulační polohy, ale k vyslovení nedojde, odtud např. *kohou(t)*.

5. Změny v důsledku velkého rozdílu mezi stránkou fonetickou a grafickou.

Vietnamští mluvčí nechápu výslovnost *ě* jako [je] a vyslovují hlásku tvrdě.

Naopak v některých případech uplatňují, pravděpodobně ve snaze o korektnost, změkčování hlásek, které není na místě. Z podobného důvodu dochází i ke komolení slov jako např. *anděl* [anžen].

6. Nesnadno identifikovatelné fonetické páry, které mluvčí vyslovuje homofonicky: *těžký - český; jsem - i sem; koupat - kopat; hrnec - hrnek*.

7. Další výslovnostní odchylky společné několika mluvčím, způsobené různými vlivy:

- Vliv L1:

ocas [o:šat] - ve vietnamské abecedě není *c*, konsonant *s* se nikdy nevyskytuje ve finální pozici.

- Vliv nedokonalé SLA:

(o)slavovat, (o)slava - chybné odvozování, mluvčí znají pravděpodobně jen slovesný tvar *slavit*.

dědítka (dědeček) - neznalost správné koncovky překonána zobecněním známých zásad derivační morfologie

- Jazykové procesy:

jenom [jednom] - výjimka potvrzující pravidlo, že mluvčí se snaží vyhýbat shlukům několika konsonantů. Pokud by byl výskyt těchto shodných tvarů způsoben užíváním v rámci vietnamské komunity, naznačovalo by to vývoj lexikálních jednotek směrem k pidžinované varietě. I když se tvar vyskytuje u členů stejné komunity (v Jihlavě: M4, M18 a v Chebu: M24, M25, M30), pravděpodobnější vysvětlení představuje kontaminace výrazů *jeden - jenom*.

vousy: M17 [fouxa:]; M24 [fouka:s]

nudle: M17 [nuški]; M20 [nusni], M25 [nudna] - mluvčí si zřejmě zafixovali v IL chybnou stereotypní formu obtížně vyslovitelných slov.

8. Nedodržování délky českých vokálů, které souvisí se složením vietnamské slabiky. Slabika ve vietnamštině obsahuje čtyři fonetické jednotky, mezi kterými existují tři druhy spojení (viz Tabulka 8). Rozdíl mezi napjatou a nenapjatou slabikou připomíná délku slabiky v češtině. Ale ve skutečnosti je dlouhá tonála kompenzována krátkou finálou a naopak. Výsledkem je stejná délka slabik, jako v následujícím případě:

nenapjaté spojení: tonála dlouze - finála krátce: tai [ta:i] - *ucho*

napjaté spojení: tonála krátce - finála dlouze: tay [tai:] - *ruka*

Z tohoto důvodu vietnamští mluvčí nedovedou vždy pochopit rozdíly v kvantitě českých samohlásek a zaměňují krátké vokály za dlouhé a naopak.

Tabulka 8: Struktura vietnamské slabiky

<i>Fonetické jednotky</i>	<i>Způsoby spojení</i>
počáteční souhláska - iniciála	zaokrouhlenost / nezaokrouhlenost
slabikotvorná samohláska - tonála	znělost / neznělost
koncová hláska – finála	napjatost / nenapjatost
tón	

Sledované změny ve výslovnosti obvykle nejsou na úkor srozumitelnosti. Vysvětlení podává fonetická teorie: „Akustická podoba mluvních útvarů je u recipientů, pro které je kontaktní jazyk jazykem rodným, vnímána na principu asociace jako akustický celek.“ (HÁLA 1975: 102) To znamená, že českým komunikačním partnerům stačí zaslechnout v projevu vietnamských mluvčích jen část slova, a přesto zachycené sdělení dešifrují správně. Při identifikaci je pro ně rozhodující globální podoba slova bez ohledu na detaily - hlásky. Ustálený komunikační kontext (obchod) je tu výhodou. Z hlediska Vietnamců je celostní vnímání kontaktního jazyka brzděno, a to tím více, čím méně mluvčí jazyk ovládá a také čím méně má příležitostí ho slyšet.

Na závěr kapitoly ještě poznámka, že vliv rodného jazyka mluvčích se neprojevuje pouze při výslovnosti, ale také v psaném projevu. Tak můžeme na vietnamských tržištích vidět nápisy jako například: VYPRODEY (výprodej), COSILE (košile), TEPLAKY nebo 5 PÁRU (párů).

13. Důvody rozdílné úspěšnosti mluvčích při SLA

Při výzkumu SLA se vedle otázky *jak* je jazyk osvojován věnuje pozornost také otázce *proč* je či není úspěšně osvojován. Vedle vlivu předchozí formální výuky druhého jazyka můžeme najít důvody ve dvou oblastech: společenské a individuální variabilitě. Společenská rovina se týká jednak vertikální sociální mobility a jednak míry kontaktu s mluvčími majoritní společnosti a z toho vyplývajícího přístupu ke zdrojovému jazyku. Individuální rovina souvisí s takovými charakteristikami jako jsou věk, pohlaví, délka pobytu v cizím prostředí, nadání, sociálně-psychologické vlastnosti (motivace, přístup mluvčího k jazyku), osobnost respondenta nebo výukové

strategie. Protože tyto faktory působí vzájemně, není možné určit mezi nimi jeden nejvýznamnější. Přesto se pokusíme stanovit alespoň relativní míru jejich vlivu na úspěšnost SLA v případě vietnamské komunity žijící v ČR. Úspěšnost je přitom posuzována z hlediska srozumitelnosti.

13.1. Způsob osvojování druhého jazyka

Rozdělení mluvčích podle způsobu výuky souvisí s délkou pobytu v ČR. Pouze respondenti, kteří zde pobývali již před rokem 1989, mohli studovat češtinu v organizovaných jazykových kurzech. Vliv této formální výuky na srozumitelnost projevu ve zkoumaném vzorku nebyl prokázán. Mluvčí, kteří v minulosti jednorázový kurz češtiny absolvovali, jsou rozloženi ve všech třech kategoriích úspěšnosti. Je to způsobeno pravděpodobně intenzivním, ale krátkým trváním jazykových kurzů. Nápadná je pouze souvislost s pohlavím respondentů, jak ukazuje Tabulka 9, kde jsou ženy vyznačeny tučně. V kategorii formální výuky je zastoupena pouze jediná žena (M37).

Tabulka 9: Souvislost způsobu osvojování druhého jazyka na srozumitelnost projevu

Srozumitelnost	+	++	+++
P - praktická výuka (pobyt do 10 let)	M3, 10, 13, 18, 20, 24, 27, 29, 33, 35, 36	M6, 8, 30	M1 - dítě
F - formální výuka	M4, 5, 7, 17, 23, 25, 26	M11, 12, 37	M2, 9, 14, 28

13.2. Věk

Vliv věku při SLA je obecně považován za nejednoznačný (FREEMAN-LONG 1991: 154), dá se však shrnout do jednoduché formule: starší lidé se učí rychleji, mladší se učí lépe. Dospělí jsou v protikladu k dětem obvykle v nevýhodě, pokud jde o kvalitu ve fonetické rovině. Těžko si osvojí druhý jazyk bez náznamu cizího akcentu, a to i v případě mluvčích, kteří jsou plně integrováni v hostitelské zemi³². Dospělí jsou naopak ve výhodě co do tempa učení se syntaktických a

³² Srovnej např. dospělé mluvčí M2, M14 s dívkou M1, která jako jediná z celého vzorku dosáhla výkonu srovnatelného s roditelými mluvčími.

morfologických jevů. Mezníkem, považovaným za kritické období, je věk okolo šesti let. Při posuzování ve skupině dospělých Vietnamců vliv věku patrný není. Úspěšní mluvčí reprezentují všechny věkové kategorie: M14 (25 let), M28 (41 let), M2 (39 let), M9 (50 let).

13.3. Pohlaví

Zajímavé je hodnocení z hlediska pohlaví, které je třeba provádět s ohledem na rozdělení rolí muže a ženy ve společnosti, respektive s ohledem na možnosti jejich sociální mobility. Pomineme-li zástupce dětí, byli jako nejúspěšnější mluvčí (s hodnocením +++) označeni výhradně muži (M2, M9, M28 a M14). Jejich činnost jim umožňuje časté užívání L2 v konverzační praxi. První tři působí jako zástupci a mluvčí komunity, čtvrtý je manažerem české firmy. Mezi ostatními dobrými mluvčími (hodnocenými ++) však už tvoří ženy v počtu šesti polovinu mluvčích kategorie. Vysvětlení tohoto faktu poskytují výsledky výzkumu rozdílů konverzačního chování mužů a žen (GASS – VARONIS 1986³³). Ukazují, že ženy iniciují více dotazů směřovaných k pochopení významů, čímž získávají srozumitelnější vstupní data než muži. Naopak výhodou mužů při SLA podle tohoto výzkumu je jejich dominantní postavení při konverzaci. Tento závěr nebyl u zkoumaného vzorku prokázán. Sledujeme-li dominantní postavení v rámci přítomných manželských dvojic respondentů (M2, M17, M18, M20, M24, M33), je rozložení podle pohlaví rovnoměrné. Navíc můžeme uvést ještě další důvod vysoké úspěšnosti žen. Je to jejich lepší schopnost porozumět slyšenému textu, která byla rovněž zjištěna při výzkumu SLA (FARHADY 1982²⁹).

13.4. Nadání

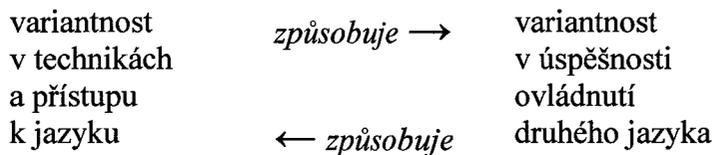
Nadání se projevuje nezávisle na věku a pohlaví respondentů. Mezi důvody, proč se lidé učí jazyky různým tempem, patří vlastnosti, které můžeme nazvat *fonetická* a *gramatická citlivost*. První vyjadřuje schopnost identifikovat distinktivní zvuky fonetického systému neznámého jazyka. Druhá se vztahuje k rozpoznávání gramatických funkcí slov ve větách. Třetí složka se pak týká vnímání slovní zásoby a hospodaření s jejími prvky. Poslední dvě jmenované se obvykle měří v testech cizího jazyka. V situaci mezietské komunikace Vietnamců v ČR však jako nejdůležitější

³³ přežato z LARSEN-FREEMAN, LONG (1991)

vystupuje složka, která je jen těžko měřitelná a je hodnocena podle subjektivních pocitů mluvčích. Je to schopnost komunikovat, kterou ilustruje mluvčí M4. Ačkoli jeho fonetická i gramatická citlivost, stejně jako slovní zásoba byly při analýze hodnoceny nízko, mluvčí funguje jako reprezentant komunity a jazykové potíže subjektivně nepociťuje.

13.5. Osobnost a strategie

Schopnost komunikovat je ovlivňována osobními charakteristikami mluvčích a používanými komunikačními strategiemi. Osobnost respondentů sice nebyla během výzkumu detailně zkoumána, ale můžeme předpokládat obecně platné tendence. Kladný vliv na úroveň jazykového projevu má sebevědomý, emfatický a extrovertní charakter mluvčího, který je při komunikaci ochotný tvořit a odhadovat nové jazykové tvary a konstrukce. Opakem je člověk úzkostlivý, introvertní, který má zábrany používat nové jazykové tvary a konstrukce a je citlivý k jejich odmítnutí ze strany recipienta. Jednotliví mluvčí užívají při komunikaci v druhém jazyce odlišné strategie. Některé z nich jsou produktivní více, jiné méně. Mezi úspěšné taktiky patří monitorování vlastní promluvy, které se projevuje v opravách sebe sama. Mluvčí se však pohybují v začarovaném kruhu, protože užití těchto technik a přístupů k jazyku závisí na úspěšnosti ovládnutí cílového jazyka:

13.6. Motivace

Důvody, proč se lidé učí druhý jazyk, jsou různé. Pomineme-li formální požadavky na složení zkoušky, přichází v případě etnické menšiny v úvahu buď ovládnutí jazyka jako užitkového nástroje pro potřeby běžného života nebo osvojení jazyka jako prostředku integrace a získání nové identity. První typ motivace nehraje u vietnamských obchodníků velkou roli. Ačkoli shodně tvrdí, že znalost jazyka je pro ně velmi důležitá, k provozování jejich činnosti dostačuje i minimální úroveň komunikativní kompetence. Svým dílem k tomu přispívá dříve zmíněný institut

zástupce komunity. Naopak druhý typ tzv. *integrativní motivace* má značnou důležitost, protože se obvykle pojí s rozšiřováním komunikačních domén. Zvětšuje se okruh komunikačních partnerů, jejichž vztahy s mluvčím nabývají na důležitosti. Nový jazyk je používán nejen při kontaktu se zákazníky, ale také ve styku s českými kolegy, sousedy a přáteli. Aspirant nového jazyka získává kladný vztah k rodilým mluvčím a jejich cílovému jazyku, čímž je zpětně ovlivňována kvalita osvojovaného jazyka. Silná touha komunikovat je jedním z nejdůležitějších předpokladů charakterizujících úspěšného mluvčího.

14. Shrnutí II.

Pro výzkum vietnamské češtiny byl na základě dosud užívaných metod vypracován modifikovaný analytický postup, s jehož pomocí byla hodnocena jazyková úroveň variet jednotlivých mluvčích. Závěry jsou shrnuty v přehledné Tabulka 4. Tato tabulka je východiskem pro seřazení mluvčích podle úspěšnosti na škále sahající od basilektové variety přes mezolektovou k akrolektové varietě (Tabulka 10). Pomyslnou hranici mezi těmito třemi skupinami můžeme vést na základě mimolingvistických charakteristik mluvčích, a to v bodech o hodnotách 4.5 a 10. V tomto rozmezí se nacházejí respondenti, jejichž ovládnání češtiny je v komunitě pokládáno za natolik dostatečné, že byli během výzkumu doporučeni jako mluvčí místních skupin Vietnamců - v rámci blízkého okolí, respektive jednotlivých

Tabulka 10: Škála mluvčích podle míry úspěšnosti při osvojování druhého jazyka.

(Míra úspěšnosti)														
basilekt										akrolekt				
2	2.5	3	3.5	4	5	5.5	6	7	8	8.5	9.5	11	11.5	12
13	15	22	27	3, 7	4	26	5	8	11	30	6	1	2	9
17	29	32	35	10, 18	21				19	12		28	14	
20	33			23, 24	36				37					
				25										
A					B					C				
(Mluvčí podle pořadí)														

Čísla vyjadřující míru úspěšnosti jsou součtem hodnocení v jednotlivých sloupcích Tabulka 4 převedených na číselné údaje, kdy platí:

Pro morfosyntax: S → 1, P → 0

Tempo je hodnoceno podle hodnoty mediánu (187) takto: $t < 187 \rightarrow 0$, $t > 187 \rightarrow 1$

Přízvuk: + → 1, - → 0, +/- → 0.5

Plynulost a srozumitelnost: + → 1, ++ → 2, +++ → 3

Poměr sloves (s) je hodnocen podle průměrné hodnoty (18,7%) v závislosti na typu sloves:

$s > 18,7\%$ a se znaménkem + → 3

$s > 18,7\%$ nebo $s < 18,7\%$ a zároveň se znaménkem + → 2

$s < 18,7\%$ nebo $s > 18,7\%$ a zároveň se znaménkem - → 1

$s < 18,7\%$ a zároveň se znaménkem - → 0

tržnic (skupina B). Hodnoty vyšší než 10 bodů zastupují oficiální reprezentanti komunity (skupina C). Jazykový kód těchto respondentů odpovídá úspěšnému osvojení druhého jazyka. Hodnoty nižší než 4.5 naopak představují mluvčí s nedokonalým projevem - stručným, nesouvislým a podobně (skupina A). Díky rozdělení spektra mluvčích na tři kategorie můžeme vybrat vhodné zástupce pro následnou analýzu v části III (kapitola 16). Jsou to především mluvčí skupiny B, jejichž jazykový kód je již do určité míry ustálený, ale ještě nedosáhl kvalit úspěšného osvojení L2. Analýza struktury výpovědí a vztahů mezi jejími jednotlivými částmi ukázala, že mezi podstatné vlivy při formování výsledného jazykového kódu patří mluvená povaha textu. Při tvoření ohebných tvarů se zase projevila vyhýbavá strategie známá z procesu SLA. Dále jsme se zaměřili na tempo a slovesnou složku. Tyto kategorie nelze posuzovat samy o sobě, ale jen v širších souvislostech. Komplementární platnost kritérií se ukázala jako nutnost zejména při hodnocení tempa, které může být nízké z rozličných důvodů, a proto se objevuje i u komunikačně zdatných mluvčích. Pro hodnocení sloves pak byl vedle celkové srozumitelnosti projevu důležitý nejen jejich počet, ale také typ.

Zvláštní pozornost byla věnována fonetické rovině jazyka. V rámci variability zde byla zjištěna řada jednotlicích rysů vietnamské češtiny, způsobených společným prvním jazykem mluvčích. Ve výjimečných případech sledujeme také výsledky nedokonalého osvojování druhého jazyka. Jednotlicí rys procesu pidžinizace jednoznačně prokázán nebyl.

Dále byla úspěšnost mluvčích hodnocena podle jejich individuálních charakteristik. Za nejdůležitější je vedle nadání a osobnosti mluvčích považována především motivace.

III. Analýza vietnamské češtiny z pohledu pidžinizace – hledání jazykové jednoty

Vedle variability vietnamské češtiny, kterou jsme se zabývali doposud, je možné najít určité charakteristiky na jednotlivých rovinách jazyka, jež jsou všem členům zkoumané jazykové komunity Vietnamců společné a je možné je považovat za systematické. To znamená, že alespoň některé z nich – jak již bylo ukázáno v případě fonetiky (viz kap.12) - se dají předpovědět a vysvětlit. Budeme se snažit odhalit tyto jednotící rysy a zjistit, čím jsou způsobeny. Respektive, do jaké míry se jedná o ustálené rysy nového jazyka (P/C) nebo o vliv zdrojových jazyků mluvčích, případně o jiné faktory.

15. Analýza typické obchodní situace

Mnohé společné rysy lze vysvětlit jako důsledek stejné komunikační situace, běžné v jiných pidžinizovaných jazycích. Takovou typickou obchodní komunikaci vietnamského mluvčího (M) se zákazníkem (Z) si představíme na konkrétním příkladu. Při její analýze nepůjde o identifikaci vybraných syntaktických jevů, tak jak je to běžné při výzkumu SLA, ale o vysvětlení každého místa textu. Interpretace je provedena v rámci obsahově-pragmatických jednotek (OPJ), jejichž funkce je explicitně vyjádřena v kulatých závorkách.

Obchodní rozhovor mluvčího M29:

- 1M *dobr(y)deen*
2Z *prosim vás pěkně/ obyčejný tričko/ černý/ nebo nějaký tmavý/ XXL ale bych potře(boval)a↓*
3M *ano↓ (hledá)// XL?*
4Z *noo/ dvě X*
5M *taki neňi:/// fšechno/ mali:↓ čtiricet korun/ jenom↓*
6Z *nejde vo cenu/ de vo to aby to bylo↓© (rozbaluje a prohlíží zboží)*
7M *ano/ dobri:*
8Z *a to šedivý taky nemáte větší↑?*
9M *šedi: ma:m (hledá)// tu asi neňi:↓ tady ma:m/ tady šedi:*
10Z *tak ukažte*
11M *šedi:/ svjetli: tady dvakra:t/// ano*
12Z *tak já vezmu todle a uvidíme*
13M *ano*
14Z *kolik stojí?*

15M *čtircet/ korun/ (platí)/ díkyuu*

16Z *taky děkuji↑*

Analýza rozhovoru:

1M

(1) *dobr(ý) deen* (zahájení rozhovoru, navázání kontaktu)

- zdvořilostní stereotypní formule; pozdrav

2Z

(2) *prosim vás pěkně/ obyčejný tričko/ černý/ nebo nějaký tmavý/ XXL ale bych potře(boval)a↓* (prosba, žádost)

- *prosim vás...*: forma oslovení a současně úvod prosby

- ... *obyčejný tričko, černý, nebo nějaký tmavý* ...: specifikace prosby, obsah sdělován po etapách, postupně upřesňován, slovosled obrácený (*obyčejný černý nebo nějaký tmavý tričko*)

- ... *XXL ale bych potřebovala*: ustálená elipsa, obrácený slovosled (*ale potřebovala bych velikost XXL*), kondicionál vyjadřuje zdvořilost

3M

ano// XL?

(3) - *ano...*: jednoduchá odpověď

(4) - ... *XL?*: ověření žádosti

4Z

(5) - *no/ dvě X*: upřesnění žádosti, významový nesoulad (*ne, dvě X*)

5M

taky neňi:/// fšechno/ mali:√ čtircet korun/ jenom↓

(6) - *taky neňi: fšechno mali:...*: vyjádření záporu

(7) - ...*čtircet korun, jenom*: ustálená elipsa (je vypuštěno sloveso), obrácený slovosled (*stojí jenom čtyřcet korun*), výraz *jenom* má dodatkový charakter daný umístěním na konci

6Z

(8) *nejde vo cenu/ de vo to aby to bylo↓☺*

- věta kvalifikační, pousmání odlehčuje konverzaci

7M

ano/ dobri:

(9) - *ano...*: zdvořilostní vyjádření souhlasu s předcházejícím tvrzením

(10) - ... *dobri:*: hodnotící tvrzení, elipsa (text je redukován co do ukazovací i verbální složky)

8Z

(11) *a to šedivý taky nemáte větší↑?* (zjišťovací otázka), stoupavá intonace

- *a to...*: spojka *a* má navazovací platnost (navazuje na předcházející kontext), zároveň má i funkci začátkovou

- ... *šedivý taky nemáte větší?*: negativní dotaz, kontextová elipsa: *a to šedivý (triko) taky nemáte větší*

9M

šedi: ma:m// tu asi neňi:↓ tadi ma:m/ tadi šedi:

(12) – *šedi: ma:m...:* (automatické přitakání), zjednodušený tvar adjektiva, kontextová elipsa

(13) - *tu asi neňi:!* *tady ma:m, tady šedi:.* (deiktické situační prostředky k verbálnímu vyplnění pauzy) dvojí vyjádření téže skutečnosti (konstatování nálezu) nebo postupné vyjádření skutečnosti (*tady mám šedý*), kontextová elipsa (*šedý tričko*)

10Z

(14) tak ukažte (výzva)

- *tak...:* přídatný výraz má začátkovou platnost

- ... *ukazte:* elipsa (nulová realizace objektové valence)

11M

(15) *šedi:/ svjetli: tady dvakra:t/// ano:* (konstatování)

- postupné upřesnění

12Z

tak já vezmu tohle a uvidíme (rozhodnutí)

(16) - *tak já vezmu tohle...:* přídatný výraz *tak* se začátkovou platností; ustálená elipsa zvratného zájmena (*si vezmu*); hovorový tvar ukazovacího zájmena *tohle*, zájmeno v zástupné platnosti (*tričko*)

(17) - ...*a uvidíme:* (vyjádření naděje ve správný výběr), plurál bez jasně vyjádřeného subjektu

13M

(18) *ano* (souhlas): krátký, bez dalšího komentáře - zdvořilostní formule

14Z

(19) *kolik stojí?* (dotaz na cenu): ustálený obrat, doplňovací otázka s intonační linií antikadence

15M

čtiricet/ korun/// díkyju (ukončení rozhovoru, vyjádření vděčnosti)

(20) *čtiricet korun...:* ustálená elipsa odpovědi při dotazování na cenu

(21) ... *díkyju:* zdvořilostní obrat

16Z

taky díkyju↑ (vyjádření vděčnosti) - univerzální stereotypní formule

V běžném obchodním rozhovoru jako je tento lze vysledovat několik charakteristických rysů. Za prvé se v něm objevují zdvořilostní obraty, především při zahajování a ukončování rozhovoru nebo při nabízení zboží. Dokladem jejich stereotypní povahy je mimo jiné ustálená výslovnost typická prodlužováním vokálů. Druhým nejnápadnějším rysem je vynechání větných členů a částic (objektu, predikátu, zvratného zájmena), které má charakter ustálené nebo kontextové elipsy, případně použití zájmena v zástupné platnosti. Za třetí je zřejmá strohost vyjadřování

ze strany prodávajícího, používajícího často jen jednoslovné odpovědi. Charakteristické je užívání dodatkových výrazů ať už s platností začátkovou (*a, tak*) nebo koncovou (*jenom*). Dále se objevují slovosledné modifikace, deiktické (ukazovací) situační prostředky a dvojí nebo postupné vyjádření skutečnosti. Z těchto výsledků plyne závěr, že rozhovory při nakupování nepředstavují běžnou podobu komunikace. Naopak jde o oblast verbální interakce, která má svá pevná pravidla, ustálený repertoár vyjadřovacích prostředků, způsobů žádání a nabízení zboží, pojmenování zboží atd. Proto mají vietnamští mluvčí při běžném aktu nakupování k dispozici jen relativně malý prostor pro spontánní rozvíjení rozhovoru a tím k nabývání a upevňování nových jazykových znalostí. Mohou se spolehnout na kontext komunikační situace. Díky němu může recipient – zákazník ve většině případů význam sdělení odhadnout. Totéž platilo během výzkumu při popisu fotografií, kdy byl kontext jasně určován obrazovými materiály. Jakmile mluvčí odbočil od tématu, porozumění bylo ztíženo (například v daných kontextech u těchto mluvčích: M23 - želva, M29 - horoskopy).

V následujících kapitolách se zaměříme na úroveň jazykových dovedností Vietnamců v ČR při neobchodní komunikaci. Předpokládáme, že zde pro tvoření gramatických tvarů vietnamští mluvčí používají stejné vzorce jako v obchodní komunikaci. Hojnější výskyt gramatických tvarů nám však lépe umožňuje sledovat obecnější tendence. Pro analýzu byli vybráni pouze mluvčí ze skupiny „B“, jejichž komunikační kód se nejvíce blíží pidžinizované varietě. Oproti skupině „A“ je relativně ustálený, ale nepřibližuje se české normě do takové míry jako u mluvčích skupiny „C“.

16. Gramatické kategorie a operace vietnamské češtiny

Z pohledu pidžinizace není možné nahlížet vietnamskou češtinu jako nedokonalou varietu češtiny, ale je nutné ji chápat jako autonomní jazyk. Proto se snažíme sledovat, jak jsou v ní vyjadřovány základní gramatické kategorie. Jelikož je však v centru pozornosti původ zjištěných gramatických forem, nechceme se při popisu vyhýbat srovnání se zdrojovými jazyky vietnamské češtiny. Dále jsou zjištěné gramatické formy konfrontovány s typickými charakteristikami pidžinizovaných / kreolizovaných jazyků, tak jak byly uvedeny v části I (kapitola 4.1 a 4.2). Pro analýzu je využita charakteristika variet jednotlivých respondentů z 8. kapitoly a nově je

představen typ přivlastňovacích, existenčních a místních vazeb, způsob vyjádření vlastností, záporu, reflexivity a času. Tato analýza je nakonec shrnuta v Tabulka 13, kde jsou používané formy v jednotlivých kategoriích seřazeny sestupně podle četnosti.

16.1. Kategorie jmen a operace s ní spojené

Mluví vietnamské češtiny rozlišují podstatná a přídavná jména, zájmena a číslovky. Ve zkoumaných textech se vyskytuje šest gramatických pádů pro singulár i plurál a je rozlišován mužský, ženský a střední rod. Snaha o dodržování shody, dokumentovaná v textu autoopravami mluvčích, je úspěšná jen do určité míry. Typickým rysem, který je možné považovat za znak pidžinizačního procesu, je zde relativně ustálený způsob tvoření předložkových vazeb. Jedná se o ustrnulé flektivní vazby, kde je morfologickým indikátorem pouze předložka, zatímco jméno se vyskytuje v nominativu. V Tabulka 11 je vidět, že pravidla deklinace vycházejí z

Tabulka 11: Příklady deklinace vietnamské češtiny

	Singular			Plural		
	M	F	N	M	F	N
Nom.	<i>muj manžel, jiný kraj</i>	<i>moje mamka, nová doba</i>	<i>některé slovo</i>	<i>nějaký svátky</i>	<i>vietnamské ženy</i>	<i>naše děti tři koťy</i>
Gen.	<i>do kostela do Hradce podle manžel, kalendář</i>	<i>výročí babičky bez elektriky, vody málo zemi z Jihlava</i>	<i>do divadlo, od ráno</i>	<i>hodně problémů šest měsíc od kamarádi</i>	<i>moc věcí podle naše holky</i>	<i>podle naše děti</i>
Dat.	<i>na trhu na trh</i>	<i>říkáme jí na ulice</i>		<i>Vietnamci proti sobě</i>	<i>na horách</i>	<i>musim na ně vysvětlit</i>
Ak.	<i>mají svého organizátora, mám syn pro člověk</i>	<i>máme rodinu, jednu pani, povídat pohádka má svůj práce</i>		<i>máme baráky, na vizinci</i>		<i>dali vajička</i>
Lok.	<i>v obchodě, v stánku, o životě, o mobility</i>	<i>na vojenské škole, v rodině v Tesla, v Praha</i>	<i>v letišti, ve městě</i>	<i>o mobility</i>		
Instr.	<i>za rohem, nedomluví se rodičem</i>	<i>ukázat rukama s mamkou</i>	<i>s masem s kuře</i>	<i>mezi vakový mezi lidí</i>		

českého jazyka, ovšem s některými odchylkami (podbarveno). Stejně je tomu i v případě derivační morfologie. Například při tvoření zdobnělin se vyskytují slovo tvorné přípony -eček, -íček, -íčko, -ička: *dědeček* (M5, M11), *dářeček* (M12), *čajíček* (M8), *sluníčko* (M37), *maličký buchtičky* (M6), *dostal pětničku* (M30). Naopak morfologické procesy vietnamštiny, jakým je například reduplikace, se pro tvoření nových pojmenování u této skupiny mluvčích nepoužívají. Jediný případ

souvýskytu dvou synonym byl zaznamenán u mluvčí M21 (*dělaj hezký pěkný*). Sémanticky zde však nedochází ke změně významu, ale pouze k intenzifikaci vlastnosti. Podobná situace je u několika mluvčích ve skupině A: *prší moc hodně* (M20), *moc moc daleko* (M26). Dalším procesem obohacování jmenné složky je nominalizace. Tento způsob odvozování jmen od sloves nefunguje spolehlivě ve všech kontextech:

na pití – na vařit (= vaření, M37)
kamarádi na povídání – podle vidět (= od pohledu, M6)
pití – maj na šije (= šití, M21)
lepší na koukání (M12)
peníze na zaplatí (= zaplacení, M8)
jsou pochopení (= mají pochopení, M11)

Běžným jevem je také nulová derivace, kdy v sobě jeden morfologický tvar zahrnuje několik různých funkcí: *česky = český, česky, Češka, Česko; vietnam = Vietnam, vietnamský* apod.

Pro vyjadřování místa vietnamští mluvčí používají obvykle stejný způsob, jaký je běžný v češtině. To je usnadněno obdobným systémem existujícím ve vietnamštině, kde jsou namísto kategorie předložek užívány před jmény elementy signalizující místní vztahy. Ve vietnamské češtině jsou nejčastější předložkové vazby, u kterých však není vždy správně dodržena deklinace. Někdy je předložka vynechána a místní vztah je naznačen pouhou flexí jména nebo se naopak ve vazbách vyskytuje nadbytečná předložka. Další strategií je místo vyjádřené substantivem v nominativním tvaru jednotného čísla. Při vyjadřování místa pomocí adverbíí je nutné sledovat především jejich umístění ve větě. V textu se vyskytují zcela nepravidelně, přibližně kopírují český slovosled. Vliv vietnamštiny, kde stojí buď na začátku nebo na konci věty, zde patrný není, například:

to doma to je málo času doma my; tak může doma taky pracovat (M7)
původní to jsem tady pracoval v továrně; já už tady bydlím asi 13 roků (M7)
učil jenom to sešit doma sám; proto všechno tady Vietnamci oni taky... (M10)
vidím, že ženský tady hodně pijete; jak jsem (si) tady zvyk (M12)
kohout bouda vy tady nejsou (nemáte) (M15)

Přídavná jména jsou představena na způsobu vyjadřování vlastností. Většina mluvčích používá ve frázích přívlastek shodný, stojící před jménem, tedy způsob shodný s češtinou a odlišný od vietnamštiny. Ve vietnamštině mají modifikátory - s výjimkou číslovek, které se vždy objevují před jménem - postavení za jménem, ke kterému se vztahují, například:

nhà 'dům'

nhà mới 'nový dům'

nhà mới màu trắng 'nový bílý dům'

Takový inverzní slovosled se ve vietnamské češtině objevuje co do četnosti na druhém místě. Vedle vlivu rodného jazyka to můžeme přičítat povaze mluveného textu, kdy je výpověď rozvíjena a utvářena postupně. Vynechání řídicího jména při vyjadřování vlastností pravděpodobně souvisí buď s vyjadřovacími potížemi, kdy si mluvčí nevybavuje vhodné substantivum, nebo jde o analogii eliptických procesů při osvojování mateřského jazyka v dětské řeči. Další strategií je opis pomocí předložkové vazby. A nakonec mluvčí ve frázích využívají juxtaopozice dvou jmen. Jméno řídicí zde stojí buď před nebo za jménem charakterizujícím: *vůně tyčinky* (= vonné, M11), *děti vietnam* (vietnamské, M19), *rom lidí* (M21). Ve vietnamštině totiž může substantivum plnit i funkci adjektiva (adverbia nebo i slovesa) a slovní druh je určován podle slovosledu. Pro srovnání využívají mluvčí vietnamské češtiny u často užívaných adjektiv trojí stupeň vlastnosti: *lepší* (M12), *horší*, *starší*, (M11), *větší*, *nejlepší* (M37), *menší*, *normálnější* (M8).

Nominální predikáty mají buď stejnou formu jako v češtině (tzn. subjekt + spona + adjektivum) nebo je vynechána spona (subjekt + adjektivum). Sponové sloveso *být* někteří mluvčí nahrazují přivlastňovacím slovesem *mít*. Tento fakt může být důsledkem vlivu vietnamštiny. Elipsa spony je pak charakteristická jak pro vietnamštinu, kde je v adjektivním predikátu spona fakultativní, tak pro P/C. Pravděpodobně pod vlivem rodného jazyka je často na místě adjektiva použito adverbium nebo naopak. Ve vietnamštině tyto dva slovní druhy mají totožný tvar a liší se pouze svým umístěním ve větě. Zatímco adjektiva stojí za jmény, adverbia jsou vázána na slovesa. Ve vietnamské češtině se tyto slovní druhy rozlišují (nejčastější opozice: *normálně* – *normální*). Poziční pravidlo vietnamštiny však není striktně dodržováno, jsou užívány komplementárně.

každý potřebuje (být) opatrně (= opatrný, M8).

(jméno) je dlouho \ dlouhý (M19)

(naučil se) mluvit sprostý (= sprostě), *je to těžko* (= těžké, M12)

a hlavní oni maj také (= hlavně, M21)

Jiná záměna slovních druhů - adjektiva a verba - byla nalezena u mluvčího M12 při použití tvaru *zvyk*. Zatímco ve větě *jak jsem tady zvyk* odpovídá slovesu, v následující

větě je v pozici adjektiva: *takový zvyk už jsem tady*. Příčinou může být gramatická podobnost těchto kategorií ve vietnamštině.

Pro kategorii zájmen najdeme v textu zástupce následujících druhů: osobní (*já - mě; on - s ním, mu; ona - jí; my - nás, nám; vy - vás; se, si, sobě...*) přivlastňovací (*muj; moje; svůj* pro všechny rody), ukazovací (*to, tohle...*), tázací (*co*), vztažná (*kdo, který*), neurčitá (*všechno* – obvykle jednotný tvar pro rod životný i neživotný, *sám, někdo*), a záporná (*nic, nikdo*). Podrobně byly zkoumány přivlastňovací vazby. Ve vietnamské češtině jsou nejčastěji používány shodně s češtinou (tzn. přivlastňovací zájmeno + jméno). Ve frázích většinou není patrný vliv rodného jazyka mluvčích, kde se přivlastňovací fráze tvoří buď prostřednictvím volného přiřazení (při juxtapozici je slovosled: jméno + osobní zájmeno) nebo pomocí přivlastňovacího elementu (*của*), stojícího vždy před substantivem nebo osobním zájmenem, kterému přivlastňujeme, což je slovosled opačný od češtiny. Ojedinelým náznakem působení vietnamštiny v přivlastňovacích frázích je v některých případech inverzní pořadí přivlastku shodného s řídicím členem (*kamarád moje*).

Jediný způsob vyjadřování reflexivity, který mluvčí používají, kopíruje zásady češtiny. Není však u všech mluvčích ustálený. Zatímco ve vietnamštině má element zvratnosti³⁴ (*tu*) pevné postavení před slovesem, v češtině jeho pozice kolísá v závislosti na rytmu. Někteří respondenti kladli zvratné zájmeno za sloveso, ať už to bylo v souladu s češtinou (M1, M2, M4, M10, M19, M24, M28, M30) či nikoli (M11, M12, M14, M17, M18, M20):

a problém i proto který nedomluví se (M2)

potom to je končit se komunista (M4)

oni taky učít se dobrý (M19)

Tyto příklady svědčí o tom, že pozice zvratného zájmena v nich má spíše charakter chyby než vlivu L1. Zběhlost v užívání zvratných zájmen *se, si* u mluvčích vietnamské češtiny je v souladu s pořadím mluvčích podle Tabulka 10, a může tedy sloužit jako doplňkové měřítko úspěšnosti.

16.2. Kategorie sloves a operace s ní spojené

³⁴ Další vietnamské elementy zvratnosti stojí za slovesem, avšak mají odlišnou funkci: zájmeno *minh*, vyjadřující dativ, se většinou pojí s elementem *tu*, a pomocí elementu *nhau* se vyjadřuje vzájemnost minimálně dvou osob.

Většina mluvčích v komunikaci uplatňuje slovesnou flexi kopírující zásady českého časování. Kromě toho se objevují některé z následujících strategií (seřazeno sestupně podle četnosti). Jsou uplatňovány napříč spektrem mluvčích (skupina „B“ tučně) s výjimkou oficiálních zástupců komunity, reprezentujících akrolektovou varietu. Zatímco mluvčí skupiny „A“ dávají přednost strategii infinitivů, reprezentanti skupiny „B“ preferují druhou strategii oslabené výslovnosti koncovek. Ačkoli se u některých mluvčích vyskytuje jediná slovesná forma pro více osob tak jako v jiných pidžinech, u většiny se setkáme s více nebo méně úspěšným užíváním několika ohebných tvarů pro různé osoby i čísla.

1. Strategie rezignující na pravidla konjugace, vedoucí k užívání infinitivních tvarů: **M19, M30, M3, M15, M17, M18, M23, M24, M26, M35.**
2. Strategie, při které se mluvčí snaží tvořit ohebné tvary sloves, ale často nerealizují koncovky nebo je artikulují oslabeně: **M4, M30, M37, M7, M15, M26.**
3. Vyjádření minulého času pomocí částice: **M4, M21, M7, M17, M26.**
4. Vyhýbavá strategie vedoucí buď k stručným odpovědím, které se obejdou bez gramatických tvarů, nebo k užívání pouze úzkého repertoáru sloves, u kterého mluvčí ohebné gramatické tvary ovládá: **M5, M13, M20, M25.**
5. Neslovesné konstrukce: **M8, M7, M35.**
6. Jednotný tvar pro většinu kontextů, většinou 3.os.sg.: **M3, M15.**
7. Univerzální použití vazby ve spojení s jakýmkoli tvarem: **M21, M27.**
8. Novotvary, které svědčí o SLA jako o procesu formování pravidel³⁵: **M4**

Vyjádření času - jak pro čas minulý tak pro čas budoucí platí, že mluvčí nejčastěji sledují pravidla jeho tvoření v češtině, tzn. složený slovesný tvar s pomocným slovesem v příslušném čase, samotné pomocné sloveso nebo přičestí minulé pro minulost a přičestí přítomné pro budoucnost. Pomocné sloveso je často vypouštěno. Zároveň je třeba zdůraznit silný vliv vietnamštiny, ve které se čas tvoří pomocí časových elementů nebo vyplývá z kontextu. Ve vietnamské češtině se objevují jako časové elementy příslovce *poprvé, dřív, dávno, předtím, potom...*pojíci

³⁵ Teorii o SLA jako tvoření pravidel formuloval Chomsky (Freeman-Long 199: 57). Jedná se o podobný proces, jaký působí při osvojování prvního jazyka dětmi. Spočívá v aplikování pravidel, která mluvčí oduší z L2, ovšem bez znalostí jejich omezení

se buď s ohebným tvarem slovesa nebo s infinitivem. Role kontextu zde není tak nápadná.

Přivlastňovací vazby vietnamští mluvčí tvoří obvykle podle českého vzoru, tzn. (subjekt) + přivlastňovací sloveso *mít* + objekt, ale některé konstrukce se mu vymykají. Pomocné přivlastňovací sloveso *mít* je někdy užíváno k vyjádření určitých skutečností ve spojení s dalším slovesem. Takové konstrukce se sice často vyskytují v P/C pod názvem *serial verb constructions*, ale lze v nich spatřovat také vliv rodné vietnamštiny, kde má sloveso *mít* (*có*) tři různé funkce – přivlastňovací, existenciální a neslovesnou (vyjadřování souhlasu). Podobně ve vietnamské češtině vyjadřuje vedle přivlastňovací vazby také vazbu existenciální (jako v angličtině *there is* nebo v němčině *es gibt*):

my mam jenom vařit vodu (M26)

oni maj takle dělat (charakteristické pro mluvčí M21)

nebo se používá k vyjádření kladné odpovědi:

T: ...jestli umíte česky.

mám jenom trochu umíš česky (M24)

V některém kontextu není jasné, zda se jedná o existenciální vazbu nebo o nedokonalé utvoření podmínkové/příčinné věty vedlejší:

má slunce svítí oni taky (M27) - význam 1: také tam svítí slunce

- význam 2: mají dešťníky, když svítí slunce

Existenciální vazby

Vietnamští mluvčí zde převážně sledují strukturu češtiny. Při vyjadřování existence převládají výrazy ve tvaru:

subjekt / ukazovací zájmeno + spona + objekt

Na druhém místě jsou tytéž konstrukce beze spony. To je způsob běžný v pidžinizovaných jazycích, je však možný rovněž vliv vietnamštiny, která sponu (*là* – být) vždy nevyžaduje. Je povinná pouze při vyjadřování totožnosti, při konstatování věku je naopak zakázána. V ostatních kontextech je spona fakultativní. Musíme tedy srovnat konkrétní kontexty výskytu sponového slovesa. Podle Tabulka 12 je možné vyvodit, že vynechání sponového slovesa nesouvisí výhradně s vlivem L1, protože při vyjadřování věku se objevuje u třech mluvčích skupiny B. Na třetím místě v pořadí vyjadřování existenciálních vazeb se vyskytuje záměna existenciálního a přivlastňovacího slovesa, daná jejich fungováním ve vietnamštině.

Tabulka 12: Kontexty výskytu sponového slovesa ve vietnamské češtině

	Věk			Totožnost	
	se sponou	bez spony	jednoslovná odpověď	se sponou	bez spony
M4		<i>já mam rovno 37</i>			
M5		<i>sestra 5 let</i>	<i>osumnáct</i>		
M6	ANO	<i>děti (věk)</i>		<i>já jsem (jméno)</i>	
M8	ANO	<i>já mam 32 roků</i>			
M11	ANO			<i>já jsem inženýr</i>	
M12	NE				
M19				<i>to je tlumočnick</i>	
M21		<i>já mam 36</i>		<i>to je party</i>	
M30		<i>teď má 17</i>	<i>čtyřicet sedm</i>	<i>to je muj syn</i>	
M37			<i>třicet pět</i>	<i>to je hračky</i>	<i>todle jako kolo</i>

16.3. Zápor

Způsob tvoření záporu ve zdrojových jazycích vietnamské češtiny je obdobný. Element záporu ve vietnamštině (*không / không phải*) má pozici před slovesem / před sponou stejně jako záporka *-ne* v češtině. Rozdíl je pouze v tom, že sloveso ve vietnamštině je vždy v neurčitém tvaru. Stejný element platí i pro záporný tvar adjektiv. Ve vietnamské češtině je přirozeně tento systém zachován s tím, že mluvčí se častěji snaží dodržovat flexi, než aby používali infinitiv. Slovní zápor u jednotlivých větných členů je opět tvořen buď záporkou *ne-* nebo slovesným tvarem *není* před jménem. Druhá v pořadí je neslovesná strategie. Místo tvoření záporného slovesa mluvčí negují větu pouze zápornou částicí, případně záporným tvarem slovesa *být*, postavenými na konci věty. Dále mluvčí používají zápornou frázi, kdy se záporka pojí s tvarem slovesa *být* a následné sloveso již zápor neobsahuje (*to není umí*). Mluvčí uplatňují také záporná zájmena *nic, nikdo*, zdůrazňující výraz *ani* a lexikální slovní zápor tvořený částicí *ne-* před jménem.

Z tohoto přehledu základních gramatických kategorií vyplývá, že podoba jazykové variety, jakou mluví Vietnamci v České republice, má několika zdrojů. Nejčastější je vliv jazyka hostitelské země s běžnými projevy nedokonalého osvojení L2 (simplifikace, kreativita při tvoření opisných výrazů). S výjimkou nominálních predikátů je patrný poměr výskytů používaných konstrukcí ve prospěch češtiny. Kromě zvrtných zájmen a nedokonavého tvaru budoucího času jsou sledované konstrukce českého typu ovládané alespoň polovinou všech mluvčích. Na druhém místě je vliv rodného jazyka mluvčích. Projevuje se především elipsou spony,

používáním příslovcí pro vyjádření času, inverzním slovosledem, záměnou adjektiv-adverbií a sloves být-mít a nakonec využíváním kontextu. Některé z těchto charakteristik se shodují s procesy známými z pidžinizovaných jazyků (simplifikace a elipsa).

Tabulka 13: Analýza vybraných gramatických jevů směrem od funkcí k formě - pokračování

Funkce	Forma	Příklady	Mluví v pořadí podle úspěšnosti na základě tabulky číslo 10																																				
			Skupina A																Skupina B												Skupina C				Σ				
			13	17	20	15	29	33	22	32	27	35	3	7	10	18	23	24	25	4	21	36	26	5	8	11	19	37	30	6	12	1	28	2		14	9		
Past	(S) AUX PastP	my jsme chtěli	-	+	0	0	+	0	0	0	-	0	0	-	+	+	-	-	-	+	0	+	-	+	-	+	0	+	+	+	+	0	+	+	+	+	+	16	
	(S) PastP	(oni) zavolali	0	+	0	0	0	0	+	0	0	0	0	0	+	-	+	+	+	-	0	+	+	+	0	0	0	-	+	+	+	+	+	0	+	+	15		
	AUX	byl/a	0	0	0	+	0	0		0	0	0	0	+	0	0	+	0	0	+	+	+	+	0	0	+	0	+	0	+	+	0	0	+	+	+	+	14	
	(S) Elip PastP	my chtěli		+	+								+		+	+		+	+			+				+		+	+					+			13		
	PART V	poprvé/dřív/dávno přidu					+								+	+		+	+	+		+	+	+		+	+	+									13		
	Root	se učí-(la)				+		+											+	+						+											5		
	PART INF	předtim/ minuly/ už chodit		+										+					+	+		+															5		
	Context	...	+						+					+											+				+								5		
Context INF	... táta umřít									+						+	+										+								+	4			
Future - IPF	AUX INF	budem dělat	0	+	-	+	0	0	0	-	0	0	-	0	0	-	0	0	0	-	+	+	0	-	0	0	0	+	+	+	+	0	+	-	+	+	10		
	PART V	až potřebujem (=budem potř.)		+		+																	+													3			
Future - PF	(PART) prefix	(potom) uděláme	+	+	-	-	-	+	-	-	0	+	-	0	+	+	0	0	0	+	-	0	+	0	+	0	+	+	+	+	+	+	+	0	+	+	0	+	17
	(PART) PRES	(pak) pošlou	0	+	+	-	+	+	+	0	0	0	0	0	-	0	0	-	+	+	+	0	0	-	+	+	+	+	+	+	0	+	+	+	+	0	16		
Future - PF / IPF ?	AUX	bude (tady/suchý)	+	+			+	+			-		+	+	+	+			+		+	+		+	+	+		+			+				+	17			
	PART INF	potom podívat (podívám se)	+	+		+	+	+		+		+	+		+						+	+				+				+					11				
	PART ElipADV	potom (daj) nahoru		+			+				+				+		+				+					+									7				
	PART V	potom jdou				+	+		+								+				+					+									5				
	AUX V	bude mluvím, bude napije					+	+	+					+	+				+																5				
	AUX INF	budeme udělat				+																				+									3				
	Context INF	přideme a zeptat		+											+									+								+			3				
	V V	udělám hraje				+		+																											2				
INF AUX	ukázat bude (ukáže)																							+										1					

Seznam použitých zkratek:

- A..... Adjectivum
- ADV..... Adverbium
- AUX..... auxiliary (pomocné sloveso)
- cop..... copula
- Comp..... Comparative particle
- DEM..... Demonstrative Pronoun
- Elip..... Elipsis
- ExV..... Existencial Verb
- InfN..... Inflected Noun
- INV..... Inverse Word Order
- IPF..... Imperfect aspect
- N..... Noun
- NEG..... Negation marker
- NEGP..... Negation Phrase
- O..... Object

- P..... Perfect aspect
- PART..... Particle
- PastP..... Past Participle
- PossVP..... Possessive Verb Phrase
- PossV..... Possessive Verb
- POSS..... Possessive pronoun
- PP..... Preposition Phrase
- Prep..... Preposition
- +Prep..... Redundant Preposition
- PRON..... Pronoun
- S..... Subject
- V..... Inflected Verb
- + forma se vyskytuje
- forma se v obligatorním kontextu nevyskytuje
- 0 v textu se nevyskytuje kontext, ve kterém je forma obligatorní

17. Prozodie vietnamské češtiny

Pojem prozodie se vztahuje k oblasti *suprasegmentálních* aspektů mluveného jazyka. Jsou to rysy jazyka, které nemohou fungovat samy o sobě a zároveň přesahují jednotlivé *segmentální* jazykové jednotky (hlásky, slabiky). Týkají se vyšších mluvních celků, kde fungují jako zvukové prostředky stavby věty (intonace, přízvuk). Fonetická analýza s hlavním důrazem na prozodické prvky představuje jediný spolehlivý způsob, jak vystopovat v kontaktním jazyce vliv mateřštiny respondentů. Posuzování gramatických kategorií nemůže být v tomto smyslu jednoznačné. Při vývoji pidžinů totiž působí tendence posilující tytéž jazykové rysy, které jsou charakteristické pro izolační typ jazyků včetně vietnamštiny.

Nejnápadnějším rysem vietnamštiny, tak jako u dalších jazyků východní a jihovýchodní Asie, je z hlediska prozodie její tónový charakter. Tón je suprasegmentální jednotka vázaná na mikrosegmenty, tedy na slabiky. Má distinktivní funkci, to znamená, že rozlišuje význam morfémů. Standardní varieta vietnamštiny (Hanojský dialekt) má šest tónů: vysoký, klesavý, stoupavý, klesavě stoupavý, přerývaně stoupavý a stažený. První se v písmu neoznačuje, ostatní mají diakritická znaménka nad samohláskou, s výjimkou staženého tónu, kde je diakritika naopak pod samohláskou (A ̂ Á ̃ Ą ̄ ̅ ̆). Celkový tón je oproti češtině nadsazený. Tóny mají rozhodující význam, nepodřizují se intonaci. Věta může končit libovolným ze šesti tónů podle toho, jaký tón má poslední slovo dané věty. Proto se například otázka netvoří změnou intonace. Intonace ve vietnamštině existuje, souvisí však s emotivností projevu. Znamená spíš posun absolutní výšky – hloubky než změnu průběhu. Jako příklad je uveden projev mluvčího M17 (viz Graf 3), který ilustruje rozdíl mezi spontánním a opakovaným projevem. Spontánní projev (a) je přímou reakcí na repliku komunikačního partnera a vyznačuje se vysokou průměrnou (f_{avg}) i maximální (f_{max}) frekvencí (modrá křivka). Opakování (b) je důsledkem nepochopení příjemce sdělení a je pro ně charakteristická naopak nižší frekvence.

V následujícím rozboru se pokusíme zjistit, jakým způsobem se charakteristické vlastnosti vietnamštiny projevují ve studovaném kontaktním jazyce, jehož druhému zdrojovému jazyku - češtině je tónovost cizí. Během analýzy byl zkoumán slovní silový a tónový průběh. Výsledky získané pomocí prostého poslechu byly korigovány a zpřesněny s využitím počítačového programu pro fonetickou

analýzu PRAAT. Pro srovnání jsou v některých grafech uvedeny příklady české výslovnosti. Byly získány z nahrávek daných slov ve stejném kontextu, v jakém se vyskytují u vietnamských respondentů. V praxi to znamená, že vybraní rodilí mluvčí češtiny si přečetli úsek, ve kterém se slovo vyskytovalo a poté se ho snažili vyslovit co nejpřirozeněji.

Graf 3: Srovnání spontánního a opakovaného projevu

a)

$f_{avg} = 205.88 \text{ Hz}$

$f_{max} \text{ (v místě kurzoru) } = 287.95\text{Hz}$

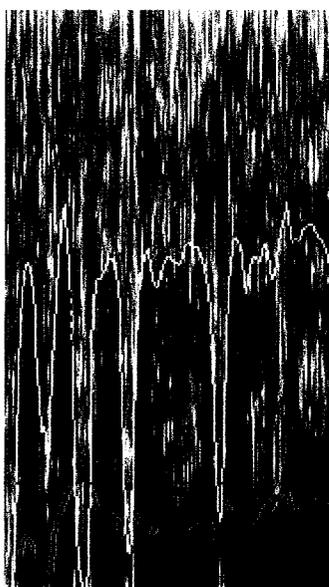

[ta ko ši tam ja tak ve mu:]

b)

$f_{avg} = 132.15\text{Hz}$

$f_{max} \text{ (v místě kurzoru) } = 152.54\text{Hz}$

[ja ettě tady necha:m jednu:]

17.1. Přízvuk

Přízvukem je obvykle míněn vyšší stupeň nápadnosti či zřetelnosti, s jakou je vyslovován určitý prvek řeči (DANEŠ 1957). Funguje v rovině slov (taktů), kde jsou jednotlivé slabiky nestejně výrazné. Může být buď pevný, jako v češtině, nebo pohyblivý. V různých jazycích může být přízvuk manifestován prostřednictvím různých fonetických jednotek: výšky (*pitch accent*), intenzity (*dynamic accent*), kvality (plné vokály) a kvantity (dlouhé vokály). Obvykle je charakterizován několika z těchto vlastností zároveň. Český přízvuk se vyjadřuje vyšším kontrastem výšky a síla je jen doprovodná (TRÍSKOVÁ 2004). Délka se v češtině neužívá, protože slouží

každého mluvčího samostatně. Realizování přízvuku pro jednotlivé mluvčí vietnamské češtiny je shrnuto v Tabulka 4 sloupec 5. Vyplývá z ní, že většina respondentů respektuje umístování přízvuku typického pro mluvený projev v češtině, tzn. hlavní přízvuk je kladen na první slabiku slova. Ve spojení s předložkou se při správné výslovnosti jednoslabičná předložka vyslovuje dohromady se slovem, k němuž náleží. V takovém spojení se tedy klade přízvuk na předložku. Mluvčí, kteří převážně uplatňují tato pravidla tvoří 50% zkoumaného vzorku, další je používají s některými výjimkami, variabilně (32,4%). Přízvučnost je zde realizována správně většinou u krátkých slov a jednoduchých tvarů. Pouze 17,6% mluvčích klade přízvuk převážně v rozporu s výslovnostními zásadami češtiny. Typické odchylky rozdělíme do kategorií:

1. Mluvčí většinou zachovávají přízvuk podle vietnamské výslovnosti v případě vlastního názvu Vietnamu a slov z něho odvozených. Paralelně vedle slov s přízvukem na první slabice se objevuje výslovnost s přízvučnou druhou slabikou (*Vietnam, vietnamský, ve vietnamštině*). Důvodem je správný tvar etnonyma ve vietnamštině - *Việt Nam*, skládající se ve skutečnosti ze dvou slov³⁶.
2. Přízvuk podporující nebo zcela nahrazující vyjádření délky samohlásek, bez ohledu na jejich pozici ve slově. Už CHLUMSKÝ (1928: 155) upozorňoval, že „co zpravidla cizince mate, jsou slova tříslabičná s druhou slabikou dlouhou. Tu slyší cizinci přízvuk na této nepřízvučné dlouhé.“ V našem korpusu se objevuje pouze u mluvčích kategorií B a C, na příklad:

B: *problém* (M4); *na povídání, vykáme* (M6); *vietnamských* (M11); *začátek* (M12)
 C: *problémy* (M2); *od kamaráda* (M9); *u kamarádky* (M14); *Indiáni* (M28)

Toto použití přízvuku vychází z nepochopení povahy kvantity v češtině (viz Graf 4). Zatímco u dlouhého vokálu českého mluvčího je intenzita stejná jako u předchozí slabiky a charakteristické je především zvýšení frekvence (modrá křivka v místě kurzoru), u vietnamského mluvčího je tomu naopak. Vedle nepatrného zvýšení frekvence dominuje zesílení intenzity (žlutá křivka).

3. Nepřízvukování předpon, zejména u výrazů negace, vyjadřuje nesoulad mezi rovinou prozodickou a morfologickou. Předpona je pravděpodobně považována za

³⁶ Pocházejí ze starodávného názvu pro království Vietů, předků dnešních Vietnamců, které pokrývalo území delty Rudé řeky (v dnešním severním Vietnamu) a jižní Číny: *Nam* – jižní, *Việt* – *Vietové*.

3. Nepřízvukování předpon, zejména u výrazů negace, vyjadřuje nesoulad mezi rovinou prozodickou a morfologickou. Předpona je pravděpodobně považována za samostatnou částici tak, jak je to běžné ve vietnamštině. Objevuje se u mluvčích všech tří kategorií:

A: *vyprat* (M22, M27); *nepamatuju* (M18); *nevím* (M33)

B: *neznámý* (M4); *nebaví* (M6); *nepracuju* (M8); *nemaj* (M11); *některý* (M12); *neumím* (M19); *vyprat* (M21)

C: *nechoděj* (M2)

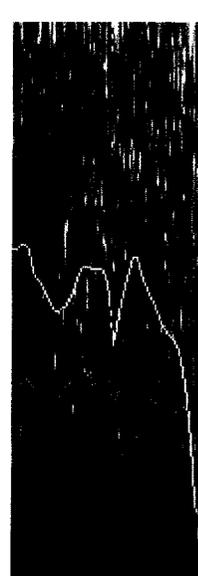
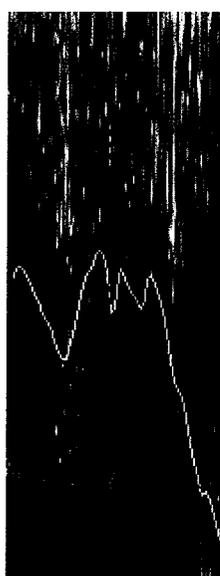
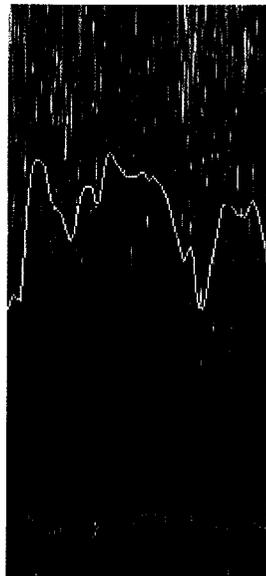
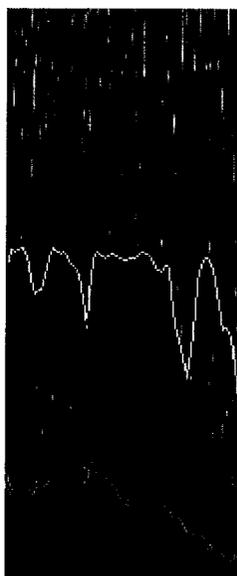
Graf 4: Srovnání výslovnosti dlouhých vokálů u českých a vietnamských mluvčích

česky (muž 61)

vietnamsky (M12)

česky (žena 59)

vietnamsky (M37)

ka-ma - rá - di

ka-ma - rá - di

na ho - rách

na ho - rách

4. Není respektován přesun slovního přízvuku na jednoslabičnou předložku, se kterou slovo tvoří jeden takt. Důvodem porušení taktů může být snaha o vytvoření správného tvaru při deklinaci nebo formulační potíže. Důsledkem je pak stejný důraz kladený jak na předložku tak na jméno. Tuto strategii používají mluvčí všech kategorií (viz Graf 5).
5. Napříč kategoriemi mluvčích se vyskytuje i v krátkých slovech několik přízvučných slabik - pod vlivem segmentace slov je každá slabika přízvučná. Důvodem může být za prvé pomalé tempo ve snaze o pečlivou výslovnost, a to

především při kumulaci několika konsonantů, která na rozdíl od vietnamštiny není v češtině neobvyklá. Přitom může docházet k vokalizaci těchto konsonantů:

zmrzlina [z□mlina], *m□luvit* (M17); *ven-ku* (M26, M33); *vol-no* (M36); *san-dál* (M27); *kos-tel* (M37); *tr-žiště* (M2); *o-bě, kaž-dý* (M08); *vydr-ží* (M11)

Dalším faktorem přispívajícím k dělení slov může být vliv prvního jazyka. Vietnamština je fonologicky slabický jazyk. Ve slovní zásobě má většina lexikálních jednotek (kromě slov přejatých z čínštiny) jednoslabičný charakter, kde je každé slovo artikulováno naráz (implozivně) jako jedna slabika.

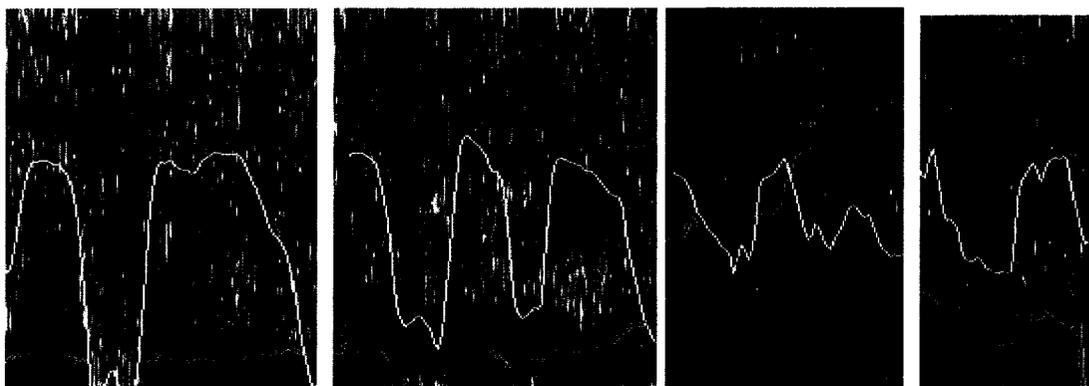
Graf 5: Dvojitý přízvuk v předložkových vazbách

A: M17

A: M26

B: M06

C: M28

do ško - ly

do škol - ky

do škol - ky

do ško - ly

6. Posledním rysem vietnamské češtiny je posunutí přízvuku na jinou než první slabiku. Projevuje se u delších - alespoň tříslabických - slov a není pravděpodobně specifíkem pouze Vietnamců. Citujme opět CHLUMSKÉHO (1928: 155): „...matou cizince také slova tříslabičná s druhou (slabikou) krátkou, ale zavřenou.“

A: *závitky* (M18, M22, M26, M33); *na tržiště* (M23); *nahoru* (M32); *kalhotky* (M35)

B: *za vyučení* (M04); *u babičky* (M06, M12); *pracovní* (M08); *vysvětlovat* (M12)

C: *na chvíličku, do civilu* (M09); *na vesnici* (M28)

Vedle polohy přízvuku zde můžeme pozorovat ještě jeho charakter. U vietnamských mluvčích češtiny závisí realizace přízvuku na individuálních návycích.

mluvčími tón vnímán jako výraznější, a to hlavně v případech, kdy je přízvuk v pozici odlišné od češtiny. Pro přízvuk na první slabice tedy většinou bývá charakteristická síla, pro přízvuk „vedlejší“ naopak výška.

17.2. Tónový průběh

Tónový průběh je možné sledovat na různých rovinách segmentace. V češtině ho však známe pouze v podobě větné melodie (intonace), která označuje ukončení věty a vyjadřuje její modalitu. Při výzkumu vietnamské češtiny byla zjištěna zvuková segmentace textu specifická pro spontánně mluvený text. U oznamovacích vět tu nelze vždy jednoznačně identifikovat promluvové úseky koncové a nekoncevé podle druhu intonační kadence. Neutrální oznamovací věty nemají ve všech případech svůj typicky klesavý tónový průběh (*cadence*). Pokud jde o intonaci při tvoření otázky, mluvčí většinou kopírují český vzorec. To znamená, že zjišťovací otázky mají stoupavý tónový průběh (*antikadence*) a doplňovací otázky obvykle důraz na tázacím zájmenu nebo příslovci, výjimečně se u nich objevuje také antikadence. Obecně jsou při tvoření otázek spíš než jednotný intonační vzorec patrnější individuální návyky mluvčích a vliv konkrétního kontextu výpovědi:

Doplňovací otázky:

Kde pracujete?↑ (M23)
Ty kde práci? (M13)
A vy máte děti kde?↑ (M12)
Co potřebujete?(M30)
Jak se menujete?↑ (M15)

Tázací otázky:

Dáte si pivo?↑ (M12)
Ty jsi učitelka? (M25)
Ty učít vietnamsky? (M35)
A vy teď studova(t)? (M37)
Máte manžela? (M25)

Společné všem je snad jen časté užívání tázacích tvarů sloves ve funkci ujišťovacích částic (*víš?, rozumíte?, chápeš?, jo?*).

Dále se podíváme, jak je tomu s tóny na nižší rovině segmentace. Projevuje se zde vliv prvního jazyka mluvčích? Na úrovni slov je pomocí vysokého tónu nahrazována nebo doplňována délka samohlásek. Důvodem není, jak by se mohlo zdát, distinktivní funkce tónu ve vietnamštině, ale grafická shoda znaménka pro délku českých vokálů se znaménkem pro stoupavý tón ve vietnamštině. Proto se také tento jev objevuje častěji při projevu čteném než mluveném³⁷. Závislost na způsobu výuky

³⁷ Údaj potvrdila konzultantka – rodilá mluvčí vietnamštiny, vyučující vietnamštinu v soukromé jazykové škole v Praze.

prokázána nebyla. Častý výskyt byl zaznamenán převážně u mluvčích kategorií „A“ a „B“, u třetí kategorie pouze ojediněle, na příklad:

A: *měsíc* (M3,M23,M26,M35); *na horach* (M15); *dešník* (M17,M22,M27); *šedesat* (M22); *kamarad* (M23,M24); *gulaš* (M17,M24); *rohlik* (M26)...

B: *měsíc* (M4,M8,M11); *tisíc* (M4); *pohádku* (M6); *třináct* (M7); *prochazku* (M8); *v armádě* (M11); *tlumočnick* (M19); *kamarad* (M30)...

C: *kamarádi* (M2); *na začátku* (M14).

Další projevy tonality ve vietnamské češtině jsou různorodé. Pokusíme se je tedy systematizovat. Objevují se pouze dva tóny, stoupavý a klesavý. Stoupavý tón byl zaznamenán především na poslední slabice neurčitých slovesných tvarů (zvýrazněno tučně). Vysvětlení se nabízí dvojí. Za prvé může jít o signalizaci infinitivu, na příklad ve složených slovesných tvarech.

museli vydržet (M11, 12:35)

musíme zavolat (M6, 6:08)

Podobně bývají právě zvýšeným tónem odlišovány dva tvary sloves i v jiných kontextech, avšak ne důsledně u všech mluvčích (viz podtržený tvar).

(oni) dělaj to je stejný dělat jako závitky (M22, 1:31)

oni prodavat na trh u reka tak jako nosit... oni prodavaj (M23, 2:00)

Proto se zdá pravděpodobnější druhá verze. Totiž, že zvýšený tón je pouhým projevem nejistoty při tvoření určitých slovesných tvarů. Tomu odpovídá i skutečnost, že se objevuje především u méně zdatných mluvčích z kategorie A, a to při vyjadřování budoucího času nebo jako neutrální tvar při popisu fotografií a situací:

potom bude koupit (M33, 10:47)

potom děti moje mluvit (M35, 5:42)

tady prodat (M27, 2:14); *vaří a... končit* (M24, 8:40); *kdy končit* (M22, 3:56)

Dále se zvýšený tón vyskytuje také v některých substantivech. Protože se opakoval ve stejných výrazech (např. *život*, *Nový rok*, *bambus*, *závitky*, *automatik*, *elektronik*, *internet*) u různých mluvčích, byl zjišťován potenciální vliv jejich společného prvního jazyka. Srovnáním s vietnamskými ekvivalenty slov prokázán nebyl. U jednotlivých výrazů ve vietnamštině zvýšený tón není. Nerealizuje se ani u skupiny slov přejatých do vietnamštiny z cizích jazyků. Difusní vlivy v rámci komunity nejsou považovány za podstatné, protože tonalita se týká pouze omezeného počtu výrazů, které nejsou

jazyka. Srovnáním s vietnamskými ekvivalenty slov prokázán nebyl. U jednotlivých výrazů ve vietnamštině zvýšený tón není. Nerealizuje se ani u skupiny slov přejatých do vietnamštiny z cizích jazyků. Difusní vlivy v rámci komunity nejsou považovány za podstatné, protože tonalita se týká pouze omezeného počtu výrazů, které nejsou mluvčími běžně při komunikaci užívány. Tyto tóny jsou tedy pravděpodobně důsledkem pochybností, podobně jako v případě infinitivních tvarů. Působení vietnamštiny je pravděpodobné jen u koncových explosiv, kde je zvýšený tón chápán jako bezpříznakový.

Klesavý tón je vnášen do vietnamské češtiny z jiného důvodu. Mluvčí se jím snaží na konci vět a větných konstrukcí napodobovat klesavou českou intonaci:

to je... já nevím (M13, 1:29)

tam máte kluci tam umí (M16, 0:36)

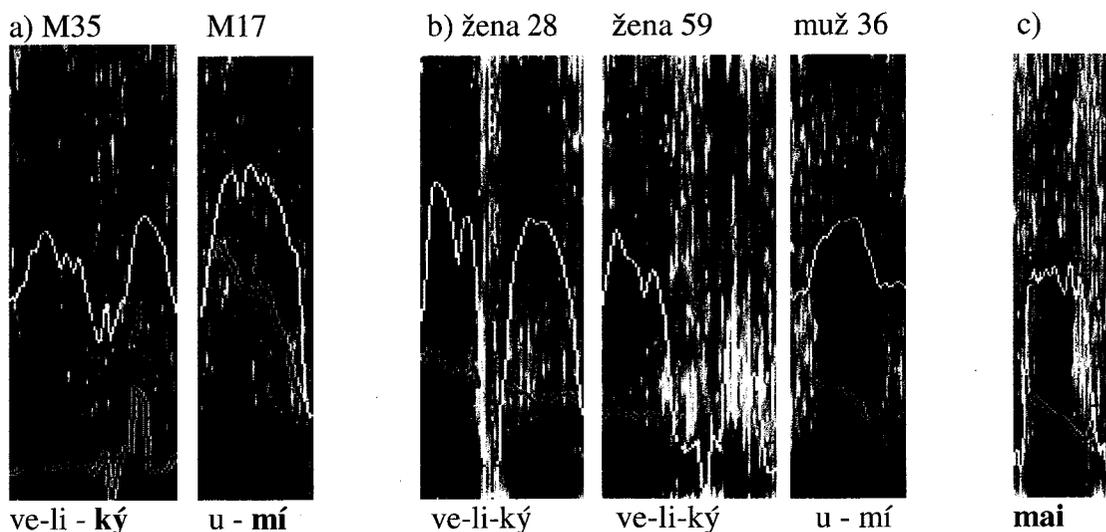
já mam děti ona do škola ona umí (M17, 3:00)

dělat ten prasátko celý prasátko dát na oheň (M26, 3:02)

jo potom veliký (M35, 2:30)

Následující obrázek nabízí srovnání průběhu klesavého tónu u mluvčích vietnamské češtiny (a), koncové klesavé intonace u českých mluvčích (b) a vietnamské výslovnosti klesavého tónu (c).

Graf 6: Srovnání průběhu klesavého tónu a klesavé intonace

prototypického pidžinu *Russenorsk* až po 500 slov v *Chinook Pidgin* (WINFORD 2003: 276)³⁸. Slovní zásoba pidžinů bývá při výzkumu pidžinů strukturována obvykle formou tzv. *word lists* (WL) do tematických okruhů. Postupovali jsme tedy obdobným způsobem.

18.1. Metodologie

Při elicitaci slovníkových položek byly kombinovány dva přístupy, které měly zodpovědět dvě výchozí otázky. Za prvé, do jaké míry si mluvčí osvojili pojmenování základních předmětů denní potřeby. A za druhé, jak jsou schopni mluvit o skutečnostech, které pro ně naopak nepředstavují témata každodenního hovoru. Aby byl co nejvíce omezen vliv kontaktního jazyka, mluvčí v obou případech popisovali obrazové materiály. Jednalo se buď o obrázky běžných předmětů (po vzoru WL) s úkolem popsat co nejvíce z nich a nebo o fotografie s tematikou života ve Vietnamu (viz Obrazová příloha). Po rozdělení do tematických celků slouží výpovědi k popisu lexika vietnamské češtiny, zejména ke zjištění velikosti a struktury slovní zásoby.

Strukturou je myšlena skladba slov běžnějších (společných více mluvčím) vůči slovům ojedinělým (individuálně užívaným). Pro stanovení přesných hodnot *velikosti* slovní zásoby se dají vypracovat statisticky zaměřené počítačové programy, vyžadující speciální způsob přepisu dat. Vzhledem k tomu, že korpus vietnamské češtiny byl transkribován foneticky, nevyhovuje stanoveným podmínkám. Proto při analýze lexika není velikost slovníku chápána jako celkové množství běžně užívaných slov, ale ve smyslu bohatosti či úplnosti, s jakou jsou mluvčí schopni popsat určitá témata. To je v souladu s nejnovějšími přístupy, kde je vedle kvantitativního měření kladen důraz rovněž na kvalitativní hledisko výzkumu slovesné složky. Upozornil na to JARVIS na Sociolingvistickém sympoziu v Limericku (2006). Bohatství slovníku je podle něj dáno nejen opakováním slov a množstvím různých slov (*variegation*). Pro komplexní pohled jsou důležitá také kvalitativní hlediska, zahrnující jednak množství či délku textu (*mass*) a jednak vyváženost (*balance*), nesourodost (*disparity*) a výjimečnost (*rarity*) lexikálních jednotek v textu.

18.2. Data

³⁸ Tyto údaje se vztahují pouze k nejběžněji užívaným slovům. Pokud by byly zahrnuta slova situačně nebo místně omezená, byly by údaje vyšší.

Výsledky rozboru slovníkové složky jsou shrnuty do Tabulek 14 až 23 (viz Příloha: Lexikální tabulky), kde je možné sledovat zastoupení a pozici lexikálních jednotek v následujících tematických okruzích: části těla, oblečení, obuv a doplňky, jídlo, fauna a flora, počasí a příroda, předměty z rodné země a nakonec mezilidské vztahy. Přímé elicitaci bylo podrobena celkem šest mluvčích (ze skupiny A: M17, M18, M22, M24, M26; ze skupiny B: M26), ostatní data byla získána excerpce z přepsaného textu a v tabulkách jsou označena jako „další“ nebo „Další výrazy mimo WL“. Závěry sice nelze - vzhledem k omezenému počtu respondentů, kteří byli ochotni podstoupit slovníkové testy - považovat za reprezentativní, přesto však vypovídají o rozsahu jednotlivých oblastí slovní zásoby mluvčích vietnamské češtiny. Přitom je třeba brát v úvahu ještě jeden faktor, zohledňující způsob odpovídání respondentů. Některé elicitované výrazy mluvčí pronášeli suverénně, téměř automaticky, jiné s menším zaváháním či nejistotou ve výslovnosti, další pak jen těžko lovíli z paměti. Data podle toho můžeme rozdělit přibližně do tří skupin, které se však vzájemně prolínají. Je pochopitelné, že nejrozvinutější oblast v tomto směru i co do bohatosti slovníku tvoří tematika oděvů, obuvi a doplňků. Do druhé skupiny je možné zařadit doménu jídla, která je také velmi rozvinutá, ale respondenti jsou méně zběhlí v užívání některých výrazů. Nejméně ovládanou kategorií, ve které mluvčí nejvíce vyobrazení nedovedli pojmenovat, jsou předměty denní potřeby, dále některé části těla a nakonec část výrazů fauny (zvířata ve znameních lunárního kalendáře). Nacházejí se vždy v pravých částech příslušných tabulek.

Bohatství slovníku je sice klíčovým indikátorem specifík kultury či jazykové komunity, ne však jediným. Důležitá je také frekvence užívání konkrétních slovníkových jednotek. Proto byla vedle elicitovaných výrazů podle WL sledována také slova, která se v textu opakují u více mluvčích. Jsou zanesena v Tabulce 22 a procentuálně je zde vyjádřen počet respondentů, kteří je v jednotlivých skupinách použili. K centrálním výrazům patří také příbuzenská terminologie (Tabulka 23), což odpovídá důležitosti této tematiky v běžné vietnamské společenské konverzaci.

Popis fotografií s tematikou života ve Vietnamu byl předmětem druhého typu elicitace slovní zásoby. Materiál zahrnoval tradiční společenské události blízké všem Vietnamcům jako např. oslavu Nového roku, kohoutí zápasy, svatbu, pohřeb nebo rodinné jídlo. Dále obsahoval výjevy ze života na venkově i ve městě, které nemusely být všem respondentům zcela známé a měly ukázat způsob překonávání jazykové

nedostatečnosti. A nakonec to byla vyobrazení procesů jako pěstování a úprava rýže nebo výroba rýžového papíru, na kterých měli mluvčí prokazovat schopnost popisovat události v čase. Mezi nejfrekventovanější fotografie, které si pro popis vybralo největší množství mluvčích (celkem 13), patřily různé druhy tržnic (fotografie F12, F15, F34, F35). Na druhém místě je pěstování rýže, pohřeb a děti ve škole (12 mluvčích), na třetím kohoutí zápasy a rodinné jídlo (11 mluvčích) a dále svatba, dračí tanec a výroba rýžového papíru (10 mluvčích). Opět to dokazuje, že hlavní téma hovoru Vietnamců, ve kterém se cítí i méně jazykově zdatní mluvčí při konverzaci v L2 nejjistěji, tvoří vedle obchodování rodina a události s ní spojené. I přes vyjadřovací potíže se mluvčí těmto tématům nevyhýbají a snaží se je vyjadřovat opisem. V následujícím prvním příkladě se jedná o vyjádření výrazů umřít, pohřeb/smutek, ve druhém o pojem kohoutí zápasy a s tím spojené sázky. Náhrada slovesa citoslovcem je zde klasickou strategií při nedostačující slovní zásobě. Běžné je také opakování identických větných úseků.

on má rodina, jedny chýba (chybí) a u mě celý syn a dcera a všechno bílý, nahoru na vlasy taky... (M17, 23:34)

lidi koukaj... dva kohou(t) bude... lidi a koukat dva kohou(t) jenom bum bum... ve Vietnam to všechno maj takhle...nějaký lepší a budou vrátim peníze...nějaký lepší a vratim peníze...(M33, 0:50)

Stejně místo na žebříčku preferovaných námětů zaujímá jídlo a příprava jídla, kde mluvčí naopak prokazují velmi bohatou slovní zásobu (zdůrazněno podtržením), a to i ve skupině „A“:

každý týden máme svátek...v sobotu, neděli na chuť jako máma, kamarád, dědeček, babička, děti, kamarádka...hostiny a všechno bude spolu, bude chuťný a jenom kecat (F10 - rodinné jídlo, M20, 1:24)

bude udělam závitky... potom nechat sušené... maso, zeleninu zamíchali... jenom smažený (F7 - příprava závitků z rýžového papíru, M18, 7:15)

Při srovnání skupin mluvčích „A“ a „B“ nejsou rozdíly v bohatosti slovní zásoby příliš patrné. Markantní jsou až ve skupině „C“ u mluvčího M28, který například správným souslovím popisuje *kohoutí zápasy* nebo *dračí tanec* tam, kde ostatní volí obecnější spojení jako *hra/hráji/hračky - kohout/kuře/kuřecí* nebo *svátek - pro děti/dětský*. Vedle této strategie obecných pojmenování si mluvčí při konverzaci hojně vypomáhají gestikulací (např. pro výrazy jako hrát karty, houpat se, dračí tanec, řezat, zabalit, rovný, modlit se... u mluvčích M29, M32, M33, M35 aj.) nebo přirovnáním se situací v Čechách: *takový stejný ten Fortuna* (F2 - M26), *takové ty*

Moravanky (F17 - M28), jako *tady máte Rom lidi* (F17 - M21). Objevují se také výpůjčky z cizího jazyka (*party* - M14, *music shop* - M28, *starý city* - M21) nebo ze známé komunikační sféry, jakou je především jazyk dětí (viz *papat* na místo *jíst* u mluvčích M24, M25 a M26) a jako zajímavost také technická terminologie (*na rýži namontovat* - M22). Hlavními způsoby obohacování slovní zásoby je odvozování a skládání slov. Proces relexifikace naopak prokázán nebyl.

18.3. *Nástin budoucího výzkumu*

Oblast výzkumu lexika je natolik obsáhlá a rozmanitá, že by si zasloužila mnohem více pozornosti. S příslibem nového projektu jsou zde naznačeny alespoň základní možnosti směřování dalšího výzkumu. Je třeba především preciznějšího hodnocení bohatství slovníku. V českém prostředí se tato kvalita, díky níž se text jeví buď jako hutný nebo jako nic neříkající, statisticky měří jako poměr počtu různých slov ku druhé mocnině z počtu všech slov daného textu (ČERMÁK 2004: 228). Kvantitativní údaje však nejsou jediným spolehlivým indikátorem, vypovídajícím o specifikách určité jazykové komunity. Je důležité sledovat pečlivěji také frekvenci užívání jednotlivých výrazů. Navrhujeme využít metodu tzv. průměrné redukované frekvence, která byla použita například při sestavování nového Frekvenčního slovníku češtiny³⁹. Inspirativní mohou být i postupy, které byly vyvinuty zejména v souvislosti s hodnocením efektivity při osvojování druhého jazyka, a to ve formě tzv. C-testů⁴⁰, nebo v souvislosti s výzkumem osvojování mateřského jazyka u dětí. Byly už částečně využity při popisu slovesné složky vietnamské češtiny (viz číselný poměr TTR). Jak bylo připomenuto výše, předpokladem pro další práci je především provedení počítačově čitelného přepisu celého korpusu, který by byl základem pro podrobnější analýzu (včetně sestavení kompletního rejstříku) a pro měření bohatosti slovníku. Na něj by pak bylo možné aplikovat i matematický pravděpodobnostní model, který vznikl jako výsledek výzkumného projektu na univerzitě v Readingu (UK), pod vedením MALVERNA, RICHARDSE a COURTA (1997).

³⁹ Jedná se o exaktní měřítko, které bere v úvahu nejen prostou frekvenci slova, ale i jeho rozložení v korpusu (odtud redukovaná frekvence). Za tímto účelem je text segmentován na stejně dlouhé úseky, ve kterých je sledován výskyt daných slov. Aritmetický průměr redukovaných frekvencí je pak řešením problému, že hodnota redukované frekvence závisí na umístění počátku prvního úseku. (Jaroslava Hlaváčková, In Čermák, Křen, 2004: 15)

⁴⁰ Metoda, známá od roku 1981, spočívá v doplňování slov v textu, u nichž jsou naznačena jen počáteční písmena.

19. Shrnutí III.

Při hledání jednotlicích rysů vietnamské češtiny byly prozkoumány oblasti gramatiky, prozodie a lexika. Gramatický rozbor jmen, sloves a operací s nimi spojenými vedl k sestavení Tabulka 13, která představuje jakousi typologii osvojovaných struktur. Analýza suprasegmentálních rysů se zaměřila jednak na umístění a charakter přízvuku a jednak na tónovost v rovině věty a slova. Lexikální rozbor představuje nejvíce otevřenou část výzkumu. Zběžně mapuje bohatství slovníku, frekventované výrazy, preferovaná témata hovoru a strategie užívané při jazykové nedostatečnosti. Nabízí však také řadu dalších námětů a postupů do budoucna.

Byly identifikovány čtyři základní zdroje jazykové jednoty. Je to především vliv českého jazyka: jeho gramatických pravidel (snaha dodržovat flexi, pozice přívlastku shodného a zvrtných zájmen) a realizace přízvuku. Za druhé se objevují zákonitosti výstavby mluveného textu se zřetelem na specifika obchodní situace. O další dvě místa se dělí procesy obecně uplatňované při osvojování druhého jazyka a strategie běžné při vývoji pidžinů. Patří mezi ně působení společného prvního jazyka mluvčích, zjednodušování, ale také kreativita. Přitom vliv vietnamštiny nelze spolehlivě odlišit od procesů pidžinizace, protože v obou případech sledujeme tendence posilující izolativní jazykové prvky (vyjádření času pomocí infinitivu, kontextu, časového příslovce, elipsa spony) a z dalších rysů kupříkladu inverzní slovosled u přívlastku shodného. Jednoznačně se vietnamština projevuje jen v některých gramatických konstrukcích (viz záměna adjektiv a adverbii, záměna sloves mít a být) a v aplikaci stoupavého či klesavého tónu na místě délky, přízvuku a intonace.

Závěr

Během výzkumu byl získán rozsáhlý materiál pro rozbor jazykové variety vietnamských obchodníků v České republice. I když se lingvistická analýza největším dílem věnuje gramatické rovině, zaměřuje se rovněž na fonetiku včetně prozodických rysů a na lexikum. Prostřednictvím dvou perspektiv - sociokulturní a lingvistické – nyní můžeme vietnamskou češtinu klasifikovat ve stanoveném rámci kontaktní lingvistiky.

Vietnamská čeština má řadu rysů známých z pidžinizovaných jazyků jako jsou zjednodušená morfologie a syntax nebo přizpůsobení fonologického systému zdrojovým jazykům, takže na první pohled odpovídá charakteristice pidžinů. Při rozboru konkrétních charakteristik však zjistíme, že se některé kryjí s procesy běžnými při osvojování druhého jazyka. Navíc není splněna zásadní podmínka pro příslušnost mezi autonomní jazyky s vlastním gramatickým systémem: ustálenost jazykového systému. Určitá míra stabilizace je dána pouze stereotypním způsobem vyjadřování v obchodním kontextu. V ostatních sférách se mluvčí snaží přiblížit českému standartu a v konkrétních realizacích se více nebo méně projevují osobní návyky mluvčích. Jednotící efekt má pak v rovině fonetické společný první jazyk mluvčích. Mezi podstatné vlivy při formování výsledného jazykového kódu patří také mluvená povaha textu.

Jestliže obrátíme pozornost ke komunikační situaci vietnamských mluvčích v České republice, závěry jazykové analýzy se potvrzují. Vietnamskou češtinu nelze zařadit mezi pidžiny, ale jako *interlanguage* patří do kontextu SLA. Z tohoto rámce vybočuje jen jedna replika, reprodukováná během výzkumu vietnamskou konzultantkou z její vlastní zkušenosti:

Kam jdeš? Jdu do bót.

Odpověď vietnamského mluvčího vykazuje mimolingvistické vlastnosti, které jsou ze sociokulturního hlediska považovány za podstatné při definování pidžinů. To znamená, že se používá místo vietnamštiny v rámci vietnamské komunity a vietnamští mluvčí se ji musí učit, protože význam je zprvu nesrozumitelný:

Kam jdeš? Jdu do potravín.

Zároveň jsou ve slově *bót*⁴¹ (kde čárka označuje stoupavý tón) koncentrovány hned tři rysy charakteristické pro vietnamskou češtinu: slovo je jednoslabičné, nehledě na koncovou pozici ve větě obsahuje stoupavý tón a došlo v něm k záměně iniciální bilabiály *p* za *b*. Zdá se tedy, že vývoj vietnamské češtiny směrem k pidžinům není zcela vyloučen.

⁴¹ Výraz *bót* je ve vietnamštině používán ve významu *ubrat*.

Literatura

České tituly:

- BROUČEK, Stanislav. *Český pohled na Vietnamce: mediální obraz Vietnamu, Vietnamců a vietnamství*. Praha: Etnologický ústav AV, 2003. 478 s.
- CARR, M. *Podnikáme ve Vietnamu: Vietnamská obchodní a průmyslová komora*, 1996.
- ČERMÁK, František. *Jazyk a jazykověda*. 3. dopl. vyd. Praha: Karolinum, 2004. 341 s.
- ČERMÁK, František, KŘEN, Michal. *Frekvenční slovní češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004. 595 s.
- DANEŠ, František. *Intonace a věta ve spisovné češtině*. 1. vyd. Praha: ČSAV, 1957. 161 s.
- DOKULIL, M., DANEŠ, Fr. K tzv. významové a mluvnické stavbě věty. In *O vědeckém poznání soudobých jazyků*. Praha: 1958. s. 231-246.
- Gramatický sborník studentů vietnamistiky*. Univerzita Karlova Praha: FF ÚDV, 2002.
- HAGÈGE, Claude. *Člověk a řeč: lingvistický příspěvek k humanitním vědám*. M.Hanáková. Praha: Karolinum, 1998. 311 s.
- HÁLA, Bohuslav. *Fonetika v teorii a praxi*. Praha: SPN, 1975. 482 s.
- HAVRÁNEK, Bohuslav, JEDLIČKA, Alois. *Stručná mluvnice česká*. Praha: Fortuna, 2002. 246 s.
- HEROLDOVÁ, I., MATĚJOVÁ, V. Vietnamští pracující v českých zemích: východiska, koncepce, metoda. *Český lid*. 1987, č. 74, s. 194-203.
- HLAVATÁ, Lucie, SLAVICKÁ, Binh. *Praktická vietnamština: Tiếng Việt thực hành*. Praha: Fortuna, 2003. 320 s.
- HORNOVÁ, Libuše. *Referenční slovník gramatických termínů*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003. 86 s.
- CHLUMSKÝ, Josef. *Česká kvantita, melodie a přízvuk*. Praha: Česká Akademie věd a umění, 1928. 367 s.
- JIRASOVÁ, Martina. Vietnamští vysokoškoláci v Praze. In BITTNEROVÁ, Dana, MORAVCOVÁ, Mirjam. *Kdo jsem a kam patřím*. Praha: Sofis, Pastelka, c2005. s. 371-388.
- KOCOUREK, Jiří. *Historie příchodu a působení příslušníků vietnamské národnosti na území ČSR (resp. ČSSR) v letech 1950 - 1975*. [s.l.], 2001. Diplomová práce.
- KRUPA, Viktor. K charakteristickým zvláštnostiam prirodzených hybridných jazykov. *Jazykovedný časopis*. 1991, č. 42, s. 15-21.
- KRUPA, Viktor, GENZOR, Jozef. *Jazyky sveta v priestore a čase*. [s.l.]: [s.n.], 1996.
- KUČERA, Karel. Pidgin Czech. *Čeština doma a ve světě*. 1995, č. 3.
- LUŇÁKOVÁ, Zuzana, SKALKOVÁ, Olga. Vietnamci začali budovat obchodní centra. *Hospodářské noviny*. 8.1.2007, s. 1 a 16.
- MÜLLEROVÁ, Olga. *Mluvený text a jeho syntaktická výstavba*. Praha: Academia, 1994. 145 s.
- MÜLLEROVÁ, Olga, HOFFMANNOVÁ, Jana, SCHNEIDEROVÁ, Eva. *Mluvená čeština v autentických textech*. Jinočany: H+H, c1992. 236 s.
- NGUYEN, Phan Canh. *Základy vietnamštiny*. 1. vyd. Praha: SPN, 1985. 420 s.
- SALZMANN, Zdeněk. *Jazyk, kultura a společnost: Úvod do lingvistické antropologie*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1997. 211 s.
- ŠATAVA, Leoš. *Jazyk a identita etnických menšin: Možnosti zachování a revitalizace*. Praha: Cargo, 2001. 156 s.
- SLEZÁKOVÁ, Jitka. Vietnamská komunita v Jihlavě: Identita a vztah k české veřejnosti. In BITTNEROVÁ, Dana, MORAVCOVÁ, Mirjam. *Kdo jsem a kam patřím*. Praha: Sofis, Pastelka, 2005. s. 389-402.
- ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Menšiny a migranti v České republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Praha: Portál, 2001. 200 s.
- TRÍSKOVÁ, Hana. Tónová čínština - jazyk zpěvný?. *Nový Orient*. 2004, č. 1, s. 51-55.
- VASILJEV, Ivo. Vietnamští pracující ve vědomí naší společnosti. *Etnické procesy*. 1986, IV.
- VASILJEV, Ivo. *Za dědictvím starých Vietů*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 1999. 223 s.
- ZIMA, Petr. Substrát, pidžin, kreol: K míře možného zobecnění. *Slovo a slovesnost*. 1983, č. 44, s. 199-206.
- ZIMA, Petr. K otázce klasifikace mluvního tempa. *Slovo a slovesnost*. 1959, roč. 20, č. 2, s. 96-115.

Cizojazyčné tituly:

- ARENDS, Jacques, MUYSKEN, Pieter, SMITH, Norval. *Pidgins and creoles: An introduction*. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins, c1995. 412 s.
- BICKERTON, Derek. *Roots of language*. MI: Karoma: Ann Arbor, 1981. 351 s.

- DeGRAFF, Michel. *Language creation and language change : Creolization, diachrony and development*. [s.l.] : MIT Press, 1999. 583 s.
- EDWARDS, John R. *Language, society and identity*. [s.l.] : Blackwell, 1988. 245 s.
- FARHADY, H. Measures of language proficiency from the learner's perspective. *TESOL Quarterly*. 1982, no. 16, s. 43-59.
- GASS, S., VARONIS, E. Sex differences in NNS/NNS interactions. In DAY, R. *Talking to learn : conversation in second language acquisition*. Massachusetts : Nuwbury House, Rowley, 1986. s. 327-351.
- GLENN, Gilbert. *Pidgin and creole linguistics in the twenty-first century*. New York : Peter Lang, 2002. 377 s.
- GUMPERZ, John J. *Language and social identity*. [s.l.] : Cambridge University Press, 1982. 271 s.
- HAUGEN, Einar. Problems of bilingualism. In *Lingua* 2, 1950. s. 271-290.
- HAUGEN, Einar. The analysis of linguistic borrowing. In *Language* 26, 1950. s. 210-231.
- IOUP, Georgette, WEINBERGER, Steven H. *Interlanguage phonology : The acquisition of a second language sound system*. Cambridge : Newbury House Publishers, 1987. 423 s.
- JÄGER, T. Florian. *Some notes on Gastarbeiterdeutsch : class project for LIN 251 – Pidgins and Creoles*. [s.l.] : Stanford University, 2003.
- JARVIS, Scott. Examining the properties of lexical diversity through quantitative and qualitative means. In *Abstracts : Sociolinguistics symposium 16*. Limerick, Irsko : University of Limerick, 2006. s. 25.
- KEIM, Inken. *Gastarbeiterdeutsch : Untersuchungen zum sprachlichen Verhalten türkischer Gastarbeiter*. Tübingen : TBL Verlag Gunten Narr, 1978. 271 s.
- LARSEN-FREEMAN, Diane, LONG, Michael H. *An introduction to second language acquisition research*. C.N.Candlin. [s.l.] : Longman, 1991. 398 s.
- LEFEBVRE, Claire. *Language creation and language change : Creolization, diachrony and development*. Massachusetts : MIT, 1998.
- LUMSDEN, J. Language acquisition and creolization. In DeGRAFF, Michel. *Language Creation and Language Change : Creolization, Diachrony, and Development*. Massachusetts : MIT, 1999.
- NEWMAN, Paul, RATLIFF, Martha. *Linguistic fieldwork*. [s.l.] : Cambridge University Press, 2001. 288 s.
- NIDA, Eugene A. *Morphology : The descriptive analysis of words*. 2nd edition. Ann Arbor : The University of Michigan Press, 1965. 221 s.
- OCHS, E., SCHIEFFELIN, B. *Developmental pragmatics*. New York : Academic Press, 1979.
- OKSAAR, Els. *Zweitspracherwerb : Wege zur Mehrsprachigkeit und zur intrkulturellen Verständigung*. [s.l.] : Kohlhammer, c2003. 222 s.
- PAYNE, Thomas E. *Describing morphosyntax : A guide for field linguists*. [s.l.] : Cambridge University Press, c1997. 413 s.
- RICKFORD, John R., MCWHORTER, John. Language contact and language generation : Pidgins and creoles. In COULMAS, Florian. *The Handbook of Sociolinguistics*. Oxford : Blackwell, 1997. s. 238-255.
- ROCA, Iggy, JOHNSON, Wyn. *A course in phonology*. [s.l.] : Blackwell, c1999. 725 s.
- ROMAINE, Suzanne. *Language in society : An Introduction to sociolinguistics*. 2nd edition. [s.l.] : Oxford University Press, 2001. 280 s.
- SAMARIN, William J. *Field linguistics : A guide to linguistic field work*. New York : Holt, Rinehart and Winston, 1967. 240 s.
- SANKOFF, Gillian, LABERGE, S. On the acquisition of native speakers by a language. In DeCAMP, D., HANCOCK, I.F. *Pidgins and creoles : Current trends and prospects*. Washington, DC : Georgetown University Press, 1974. s. 73-84.
- SATO, Charlene J. *The syntax of conversation in interlanguage development*. Tübingen : Narr, 1990. 131 s.
- SCHUMANN, John. *The pidginization process : a model for second language acquisition research*. Massachusetts : Rowley, 1978.
- THOMASON, Sarah G. *Language contact, creolization and genetic linguistics*. [s.l.] : Edinburgh University Press, c2001. 306 s.
- WIERZBICKA, Anna. *Understanding cultures through their key words*. NY, Oxford : Oxford University Press, 1997. 328 s.
- WEINREICH, Uriel. *Languages in Contact*. New York : Linguistic Circle of New York, 1953. (Reprinted 1968, The Hague: Mouton).
- WINFORD, Donald. *An introduction to contact linguistics*. [s.l.] : Blackwell, c2003. 416 s.
- YIP, Virginia. *Interlanguage and learnability : From Chinese to English*. [s.l.] : John Benjamins, c1995. 243 s.
- ZIMA, Petr. The new wave in pidgin and creole studies. *ArOr : Quarterly Journal of African, Asian and Latin American Studies*. 1987, vol. 55, no. 4, s. 405-408.

On-line zdroje:

- BROUČEK, Stanislav. *Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR* [online]. 2003 [cit. 2006-09-18]. Dostupný z WWW: <http://cizinci.mpsv.cz/files/clanky/107/vietnamska_etnika.pdf>.
- The International Phonetic Association* [online]. 2006 [cit. 2006-09-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.arts.gla.ac.uk/IPA/ipa.html>>.
- JANIŠ, Viktor. *Ty naše překlady české...* [online]. 12/1996 [cit. 2006-09-18]. Dostupný z WWW: <<http://interkom.scifi.cz/1996/19961268.htm>>.
- KRČMOVÁ, Marie. *Výslovnost ve veřejném projevu* [online]. 1998 [cit. 2006-09-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.phil.muni.cz/stylistika/studie/vyslovnost.htm>>.
- LIPČÍK, Roman. Ztraceno v překladu. *Instinkt* [online]. 2005, č. 1 [cit. 2006-09-18].
- MALVERN, David, RICHARDS, Brian, COURT, Bulmershe. *A new research tool : Mathematical Modelling in the Measurement of Vocabulary Diversity* [online]. [1997] , 16 June 1999 [cit. 2006-10-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.personal.rdg.ac.uk/~ehsrichb/ttr.html>>.
- Počet cizinců v ČR* [online]. 2006 [cit. 2006-12-11]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/ciz/cizinci.nsf/i/pocet_cizincu_v_cr>.
- Vietnamese language* [online]. 2006 [cit. 2006-09-18]. Dostupný z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Vietnamese_language>.
- Stress (linguistics)* [online]. 2006 [cit. 2006-09-21]. Dostupný z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Stress_%28linguistics%29>.
- The International Phonetic Association* [online]. 2006 [cit. 2004-10-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.arts.gla.ac.uk/IPA/ipa.html>>.
- THUNG, N. *Zápis ze 7. setkání Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka : Otázka vzdělávání a výchovy vietnamských dětí a mládeže žijících v ČR ze sociokulturního hlediska* [online]. [2005] [cit. 2006-10-12]. Dostupný z WWW: <www.auccj.org/s7.html>.

Seznam tabulek, grafů a zkratek

Seznam tabulek:

1. Srovnání společenské a komunikační situace Vietnamců v České republice v minulosti a dnes
2. Domény užívání jazykových variet Vietnamců v ČR
3. Přehled modifikovaných kritérií pro jazykovou analýzu
4. Přehled sledovaných jazykových rysů
5. Vokální systém vietnamštiny
6. Konsonantický systém vietnamštiny
7. Odchyly vietnamské výslovnosti od české normy
8. Struktura vietnamské slabiky
9. Souvislost způsobu osvojování druhého jazyka na srozumitelnost projevu
10. Škála mluvčích podle míry úspěšnosti při osvojování druhého jazyka
11. Příklady deklinace vietnamské češtiny
12. Kontexty výskytu sponového slovesa ve vietnamské češtině
13. Analýza vybraných gramatických jevů směrem od funkcí k formě

Seznam grafů:

1. Věková struktura respondentů
2. Tempo
3. Srovnání spontánního a opakovaného projevu
4. Srovnání výslovnosti dlouhých vokálů u českých a vietnamských mluvčích
5. Dvojí přízvuk v předložkových vazbách
6. Srovnání průběhu klesavého tónu a klesavé intonace

Seznam zkratek a symbolů v textu:

A, B, C	Skupiny mluvčích seřazených do škály podle úspěšnosti
AMS	ARENDS, J., MUYSKEN, P., SMITH, N. <i>Pidgins and creoles: An introduction</i> . Amsterdam / Philadelphia : John Benjamins, 1995. 412 s.
D	Deklinace
GAD	Gastarbeiter Deutsch
IL	Interlanguage
K	Konjugace
L1	První (rodný) jazyk mluvčích
L2	Druhý jazyk, který si mluvčí osvojují
M	Mluvčí
P/C	Pidgin/Creole
SLA	Second Language Acquisition – učení se druhému jazyku
TAM	Tense Aspect Mood systém (čas – vid – modalita)
TTR	Type-Token Ratio: poměr určitých slov ku všem slovům v daném textu. Lingvistická metoda použitá zde pro vyjádření procentuálního zastoupení sloves.
V, K	Vokál, konsonant
WL	Word list – lingvistický seznam slov
—	absence sledovaného rysu (želva: že_va)
#	začátek nebo konec výrazu

Příloha: Lexikální tabulky

Tabulka 14: Části těla

	ruka	nohy	vousy	zadek	nos	vlasý	ucho	oči	pusa	kost	čelo	břícho	jazyk	krk	zuby	prsty	tvář	Σ
M17	+ / zuka	no-ha	fouchaa	zaadek	+	valasy	+ / ucho (Pl.)	ooci	u-sta						+			10
M24	+	+	foukaas	+	+	+		+	+	koš	+	+	+					12
M27	+ / ruky	+			+	+	+									+		6
M26	+	+	fousy	zade	+		+	+	+	kosti				+				10
další	M4,23,33,37	M4	M18	M4							M37						M4	
Σ	8	5	4	4	4	3	3	3	3	2	2	1	1	1	1	1	1	

Tabulka 15: Oblečení

	sukně	kalhoty	bunda	šaty	triko	košile	podprsenka	kalhotky	kravata	čepice	kraťasy	sako	svetr	ponožky	punčochy	další	Σ
M17	+	+	+	+	+		prsenka	+	kra-vat		+			+	+	3	14
M20	+	+	+	+	tričko	+	podpr-senka		+	+	+			+	+	0	12
M24	+	+	+	+	trička	+		+	karavat	+	kra-ťasy	šako	+		punčošky	3	16
M27	suchně	+	+	+	triško	+	podpr-senky	+		čepici		+	+	bonožky		0	12
M26	+	džíny	+	+	+	+	prsenku	+	kravatu	+	+ / šót	+	+			2	15
další	M33	M33				M33	M35	M35				M33	M33				
Σ	6	6	5	5	5	5	5	5	4	4	4	4	4	3	3		

+ Výskyt 1x: halenka, souprava, plavky [pra:tky] (3x M24); pyžamo, slippy, oblek (3x M17); rukavice, dupačky (2x M26)

- Výskyt 0x: kabát

Tabulka 16: Obuv a doplňky

	klobouk	boty	taška	sandál	pantofle	pásek	batoh	kabelka	šála	bačkorky	kufř	další	Σ
M17	klobou	+		+	+			kabel	ša:lu			0	6
M20		+		sanda:ly	+	pa:ska						0	4
M24	+	+	+	+	+	+	+	kabelky	+	+	+	2	13
M27	+	+	+	+	+	+	+		ša:lu			0	8
M26	klubau	+	+			+	+	kabelky		+	+	0	8
další	M19,22,28,33		M28,37										
Σ	8	5	5	4	4	4	3	3	3	2	2		

+ Výskyt 1x: prsten, řetizek (M24)

- Výskyt 0x: střevíce / lodičky

Tabulka 17: Jídlo I.

	ovoce	maso	zelenina	pivo	banány	chléb	polévka	mrkev	meloun	houby	pomeranč	vepřové	hovězí	rajčata	kokos
M17	+		+	+	<i>banány:</i>	<i>chleba</i>	<i>poli:vku</i>	<i>karotka</i>							
M18	+	+	+		<i>balalyy</i>			<i>karot</i>	<i>melou</i>						-
M22		+	+				+				<i>pomeranje</i>	+	+	+	
M24		+	+	+	<i>bana:n</i>	<i>chleba</i>		<i>mrkev</i>	<i>merun</i>	<i>houba žampiony</i>	<i>puranmenče</i>	+	<i>hovezi:</i>	+	+
M27	+	+	+		<i>banany</i>				<i>melou</i>	+	+	+	+		+
M26	+	+	+	<i>bivo</i>	<i>bana:n</i>	<i>chleba</i>	<i>buli:vku</i>	<i>karotka</i>	<i>melo</i>	<i>houba čambion</i>				+	+
další	M11,15,20, 21, 28,33	M33, 35,37	M33	M8,12		M20,25	M20,25				M15	M11	M37		
Σ	10	8	7	5	5	5	5	4	4	4	4	4	4	3	3

Jídlo II.

	alkohol	citron	jablko	ananas	párek	zmrzlina	mléko	sýr	okurky	brambory	fazole	česnek	cibule	paprika	rohlík	další	Σ
M17			<i>ja-blko</i>		+	<i>zər-mlina</i>	+	<i>sy:</i>								4	16
M22	<i>alkoho</i>	+														2	9
M24	<i>alkoho</i>	+		+	+	<i>zmrzlinu</i>	+	<i>sy:rə</i>	+	+	+	+	+	+	+	9	37
M27			+	+												0	12
M26	+			+	<i>ba:rek</i>				+	+	+	+	+	<i>babika</i>	+	4	27
další		M28	M15														
Σ	3	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2		

Výskyt 0x: *pečivo, pórek, hrách, ředkvička*

Výskyt 1x: *meruňka, květák [kvjeta:š], zelí čínský, šunka, vajíčko, dort [dorš] (7x M24); limonáda, bombon, napoje, klo-bása (4x M17); kukuřice, třešně [češně], kedlubna (3x M26); hrušky (M28); lízátko (M20); víno (M8)*

Výskyt 2x: *housky (M22,25); rak (M23,33); jahody (M22,24); buchta/-ičky (M6,26); kafe (M24, 8)*

Další výrazy mimo WL (1x M 8, 15, 27, 28, 33, 35, 37; 2x M 2, 9, 20, 21, 24, 26, 32; 3x M 17, 25; 5x M22):

5x čaj (M 8, 9, 22, 25, 26);

4x nudle (M 17, 20, 22, 25), mango (M 15, 22, 27, 28);

3 x mouka (M 21), [mouxa] (M 20), moučka (M 32); krab (M 2, 26, 33) krevety (M 21, 35, 37); guláš (M 9, 17, 24);

2x špagety (M 22, 32), omáčka (M 24, 25);

1x olej (M 22), langusta (M 2), řízek [zi:ze] (M 17)

Tabulka 18: Fauna a flora

	kuře	prase	kohout	kočka	květiny	pták	pes	kráva	strom	kapr	kuň	ocas	myš	opice	had	tygr	Σ
M17	+	+	<i>kohuta</i>	<i>koška</i>	<i>květina</i>	<i>vřtaky</i>	+	+	+	+		<i>o:sat/o:ša</i>	+				12
M26	+	<i>prasa:tko</i>	+	<i>koška</i>		<i>+pta:ček</i>	+	+			<i>kuň</i>	<i>osa</i>	+	<i>obise</i>	+	+	12
M27	+	<i>pras</i>		<i>koška</i>	+	+			<i>stromy</i>								6
M35	+	<i>prase / prasa:tko</i>		<i>koška</i>	-	<i>pta:</i>											4
M18	<i>kure/-ci:</i>	<i>svině</i>	<i>ko-hou</i>	<i>koška</i>		<i>pata:k</i>	<i>+pejsek</i>							<i>p:še:</i>	<i>+zmije</i>		8
M24	+		+	<i>koška</i>	<i>kytka</i>		<i>věk</i>		+		<i>ku:ni:</i>						7
dlaší	5x	4x	5x		M23,8,19		M20	M37,28	M15	M14,37						M22	
Σ	11	9	9	6	6	5	5	4	4	3	2	2	2	2	2		

Výskyt 0x: zajíc, beran, křídla, zobák; Výskyt 1x: že(l)va, rak, motýlek (M 23)

Časté výskyty mimo WL: 8x ryba (M 15, 18, 21, 23, 24, 33, 35, 37); 5x kuře (M 21, 22, 25, 29, 28), kohout (M 22, 28, 32, 33, 37), 4x prase (M 21, 28, 33, 37), slepice (M 21, 24, 29, 30)

Tabulka 19: Počasí, příroda

	zem	slunce	voda	hory	moře	řeka	děšť	sníh	oheň	vitr	led	les	další	Σ
M17	+	+	+		+			<i>snit</i>	<i>o-hen</i>		+	-	5	6
M20		+					<i>prši:</i>							2
M26		<i>sluni:čko</i>	+				<i>bouřka</i>	<i>snit</i>	+	<i>vi:tr</i>	+			7
M22	+	+		+		<i>reka</i>						+		4
M27		+		+			<i>detě</i>							3
M24			+		+	+	<i>pr-ši:</i>	+	<i>hoři:</i>	<i>foukat</i>				7
další	2,4,5,8,25,28,34,37	M21,32,33,37	M25,28,30,32,33,37	M2,15,28,33,37	M15,23,32,37	23,28,33		M8					M6,15,28	
Σ	10	9	9	7	6	5	4	4	3	2	2	1	8	

Výskyt 0x: tráva; Výskyt 1x: hvězdy, li(s)t, kámen, uhlí, dřevo (5x M17); pole (M28); měsíček (M6); strom (M15)

Tabulka 20: Předměty z rodné země

* alternativní výraz *kostel (k)*

Skupina mluvčích	A												B								C		Σ
	20	17	22	32	15	33	29	27	35	18	24	25	21	26	19	11	37	30	6	12	28	2	
rýže	+	<i>řy:ze</i>	+	+	+	+		+	+	+	<i>řy:že:</i>	+	+	<i>žy:že</i>		+					+		15
karty	+	+	+				(+)		-	+	+	+		+			(+)	+		+	+	+	11
klobouk		<i>klobou</i>	+			+		+		+			(+)	<i>klubau</i>	+						+		8
(vonné) tyčinky	<i>+ / tyčka</i>				(+)	<i>tyč-ky</i>	(+)			-			+			+	-				+	+	6
závitky			+			+				+				+			+				+		6
drak				-		-				+	<i>dra-gon</i>			<i>dra</i>	+		-				+		5
bambus			+			+								+			+				+		5
hůlky											<i>hu:l</i>			<i>hušky:</i>					+				3
pagoda		<i>k</i>	<i>+ / k</i>		<i>k</i>	<i>(k)</i>			<i>k</i>	<i>k</i>						+			<i>k</i>	<i>chra:m</i>	<i>+ / k</i>		3/7

Tabulka 21: Předměty denní potřeby

	počítač	bryle	miska	přibory	mobil	hrnek	hrnec	tužka	hodinky	nůž	lampa	talíř	pračka	televize	další	Σ
M17	<i>poči.tač</i>	+	<i>mis</i>	<i>komplet</i>	<i>mo-bil</i>	+	+	<i>tučky</i>	<i>hodynky</i>	<i>nut</i>	+				5	16
M26		+	+												1	3
M24	<i>poči.ta</i>	+	<i>miška</i>	<i>říbo</i>	<i>mobil</i>	+	+	<i>tužku</i>	<i>hodinky</i>	<i>nuž</i>	+	+			18	29
M18	+	+	<i>mi:sa</i>			sa:lek									4	8
další	M2, 28,37		M6	M11	M5							M6	M28, 33, 37	M2, 3, 4, 6, 12, 33		

Výskyt 0x: židle, křeslo, ramínko (na šaty), kladivo, žebřík, lednice, sporák, žehlička

Výskyt 1x: kon-vice, vysavačec, kniha, pero, klíče, (zubní) kar-táček, hřeben, (toaletní) papír, televize, foťák, kalkulačka, stůl, pošteli, skříně, dveře, okno, noviny (17x **M 24**); nůžky, kle(š)tě, pilka, lopata [lobata], dešník (5x **M 17**); žehlička, hřeben, mikro-vlna, klíč (4x **M 18**); okno (**M26**); vidlička (**M6**)

Tabulka 22: Frekventovaná substantiva mimo WL (s četností vyšší než 5):

Skupina mluvčích	A	%	B	%	C	Σ
<i>škola /-ka</i>	3, 13, 15, 17, 18, 20, 23, 24, 25, 26, 27, 35	66,7	4, 5, 8, 11, 19, 21, 26, 29	66,7	2, 14	22
<i>tržnice / trh / tržisti</i>	3, 7, 13, 15, 17, 18, 20, 23, 24, 27	55,6	4, 6, 8, 11	33,3	2	15
<i>svátky</i>	10, 20, 22, 24, 25, 26, 33	38,9	6, 8, 11, 12, 19, 21, 29	58,3	4	15
<i>práce</i>	13, 17, 18, 25	22,2	6, 8, 11, 12, 21, 36, 29, 30	66,7	2, 4	14
<i>peníze</i>	24, 25, 29, 33	22,2	4, 6, 8, 12, 21, 30	50,0	2, 14, 28	13
<i>jidlo</i>	18, 24, 33	16,7	5, 6, 8, 11, 12, 21, 26, 37	66,7	2, 28	13
<i>obchod /-ník, -ování</i>	13, 18, 20, 23, 33	27,8	4, 5, 8, 12, 19, 21	50,0	2, 28	13
<i>svátba</i>	15, 17, 18, 20, 22, 23, 26, 27, 33, 35	55,6	21	8,3	2, 28	13
<i>život</i>	7, 18, 23, 25	22,2	4, 6, 8, 12, 26, 29	50,0	14, 28	12
<i>učitel /-ka</i>	15, 18, 20, 25, 27, 33	33,3	6, 8, 21, 30	33,3	2	11
<i>jméno</i>	17, 20, 22, 24, 27	27,8	4, 6	16,7	9	8
<i>večeře</i>	22, 26, 27, 33	22,2	6, 37	16,7	2, 28	8
<i>město</i>	18, 20, 23, 33	22,2	11, 21, 36, 37	33,3		8
<i>dům</i>	17, 20, 22, 24, 26, 32, 35	38,9	21	8,3		8
<i>prodej /-na, -vačka</i>	17, 29	11,1	4, 8, 19, 37	33,3	2	7
<i>telefon</i>	3	5,0	4, 5, 8, 11, 29	41,6	2	7
<i>oslava</i>	32	5,0	6, 8, 11	41,6	2, 4, 28	7
<i>narozeniny</i>	26, 33	11,1	11, 29, 30	25,0	2	6
<i>místo</i>	20, 22, 26	16,7	6, 21, 37	25,0		6
<i>oběd</i>	26, 27, 33	16,7	37	8,3	2, 28	6
<i>kolo</i>	17, 23, 26, 32	22,2	37	8,3	28	6
<i>tlumočník</i>	34	5,0	5, 19, 37	25,0	4, 9	6
<i>návštěva</i>		0	11, 12, 36	25,0	2, 4, 28	6

Tabulka 23: Mezilidské vztahy

Mluvčí	rodina	děti	maminka	babička	manžel/ka	táta	syn	dcera	národ	kamarád	dědeček	bratr	rodiče	přátelé	sestra	další	Σ	
A	M13		<i>maly:</i>											+			2	
	M17	+	+		+		+	<i>holka/cera</i>			<i>dědi:tko</i>						6	
	M20	+	+	<i>ma:ma</i>	+		<i>-i:nek</i>			+	+						7	
	M15								+								1	
	M29		+	+	+	+	+			+		<i>bra:cha</i>			<i>se-tra</i>		8	
	M33	<i>rodyny</i>	+	<i>mami</i>		+	<i>tati</i>	<i>kluk</i>	<i>holka</i>									7
	M22	+	+		+		+	+	+	+	+						3	
	M32		<i>ze-ti</i>				+						+			<i>setra</i>		4
	M27	<i>rodyny</i>	<i>de-ti</i>	<i>+/matka</i>		(+)	<i>otec</i>		<i>holka/cera</i>			<i>dzedeček</i>	<i>pratr</i>	+		<i>ses-tra</i>		10
	M35		+		+				<i>holka</i>									3
	M3		<i>dzeti</i>			+		<i>kluk</i>			+							4
	M7		+			+		+	<i>holka</i>									4
	M10												<i>bra:cha</i>				<i>sourozenci</i>	2
	M18	+			+		+				<i>-ni:</i>		+					5
	M23	+	+															2
M24		+	+	<i>babi/+</i>	+	+	<i>kluk</i>										6	
M25			+	<i>babi</i>			+										3	
B	M4		<i>di:tě</i>	<i>matka</i>		<i>+ / -stvi:</i>	+	<i>holka</i>		+			<i>rodyče</i>	+			2	
	M21	+				<i>žena / muž</i>	<i>-i:nek</i>	+	+	<i>-ni:</i>	+	<i>dědičně</i>				<i>sousedé</i>	9	
	M36	<i>rodyna</i>		<i>mamika</i>						-		+					3	
	M26	+	+				<i>tati</i>					<i>bra:cha</i>			+		5	
	M5	+		<i>ma:ma</i>	+	+						<i>+ / děda</i>			<i>setra</i>	<i>bratranec</i>	7	
	M8	+	+	+		+	+	<i>holčička</i>	<i>-nost</i>								7	
	M11	+		+	+	+	<i>-i:nek</i>	+	+	<i>-ni:</i>		<i>děda</i>					9	
	M19															<i>kolega</i>	1	
	M37	<i>celorodiny:</i>			+						<i>-ni:</i>							3
	M30						+	<i>holka</i>		+								3
	M6	+	+	<i>mamka</i>	+	+	+	<i>holka</i>		+		<i>bra:cha</i>						9
M12	+	+	<i>mamka</i>	+	<i>manželstvi:</i>				+				+	+		<i>cizinec</i>	9	
C	M28	+	<i>děcka</i>		+		+		+				+	+			3	
	M2	+	+	+	+	+		<i>+/holka</i>	+	+			+	+			7	
	M14				+								+	<i>-štější:</i>		<i>kolega</i>	4	
	M9	+						<i>+/holka</i>	+	+	+						2	
Σ	19	20	14	14	14+2	12	12	12	10	10	8	8	6	6	5			

Výskyt méně než 5: příbuzný, sousedé, kolega, známý, nevěsta, ženich, sourozenci, chlap, krajané, bratranec, vnučka, vnučata, cizinec (A: M 10, 22; B: M4, 5, 12, 19, 21; C: M2, 14, 28)

Pravidla používaná při přepisu textu

Zvukový materiál je přepsán v dialogické podobě. Zatímco text explorátora, českých mluvčích a doplňující komentáře jsou zaznamenány ve shodě s českými pravopisnými normami, výpovědi vietnamských mluvčích jsou transkribovány foneticky. Pro transkripci byla využita česká verze mezinárodní fonetické abecedy IPA modifikovaná tak, aby co nejvíce odpovídala mluvenému textu. Záznam je doplněn o zápis zvukových rysů, podle kterých si lze dobře představit skutečný průběh rozhovoru (například zadržávání, pauzy zaplněné smíchem a váhavými zvuky).

V textu tedy v rozporu s českým pravopisným územ není rozlišováno *y* – *i*. Artikulační asimilace, zjednodušování souhláskových skupin a komolení některých souhlásek jsou zapisovány pokud možno co nejpresněji tak, jak byly vysloveny. (Např. *vspomněl*, *čtíři-štiři-štiri-čtíri*, *dcera-cera*, *jesli-jestli*, *vždycky-dycky*, *sedm-sedum*, *jsem-sem*, *tohleto-todleto-tole*, *protože-protoe-prože-proe...*). Protetické *v-* je zapisováno podle reálné výslovnosti (*von*).

Tradiční **interpunkce** je nahrazena interpunkcí "pauzovou", tj. pauza je podle délky trvání označena pomocí jednoho, dvou nebo tří lomítek. Velká písmena nevyznačují hranice vět a souvětí, ale pouze jednoznačné vlastní názvy. Šipky nahoru a dolů určují stoupavou a klesavou intonaci. V souladu s tradiční interpunkcí je užíván otazník. Segmentování slov odlišující se od češtiny je prováděno pomocí pomlčky.

Délka vokálů je zapisována podle skutečné výslovnosti s tím, že je odlišeno nedodržování české kvantity (*řikaala* / *ři:kala* – *říkala*). Polodlouhé vokály jsou označovány jako dlouhé nebo jako krátké podle toho, k čemu mají nejbližší. **Přízvuk** je zaznamenáván v závislosti na české výslovnosti, tzn. pouze v případech, kde se od ní liší nebo kde se jedná o citový důraz (emfázi). Stoupavý a klesavý tón je zachycen akutovým a gravisovým znaménkem nad samohláskou příslušné slabiky.

Přehled používaných písem a symbolů

1. Písma:

český mluvčí (tazatel nebo jiný participant)	<i>kurziva tučně</i>
vietnamský mluvčí	normální
vietnamský mluvčí opakuje podle tazatele	<i>kurziva</i>
ukázka v textu	<u>podtržené</u>
text ve vietnamštině	„v uvozovkách“
komentáře, doplnění hlásek	(v kulaté závorce)
pravděpodobné a nejisté významy komolených slov	(v závorce s otazníkem)
časový úsek	(3:58)
transkripce nesrozumitelných nebo nejasných úseků	[v hranaté závorce]
zvýraznění nářečních prvků	tučně (chodijou)

2. Symboly:

smích	☺
hezitační zvuk	@
přítakání	hm
nesrozumitelný konec slova	- (vietnamc-)
nesrozumitelný úsek	---
vynechání identifikačních údajů (jména)	---
redukováná samohláska	ə
kvantita – dlouhé podle ČJ	a:
kvantita – prodloužené, v rozporu s ČJ	aa
spojení / chybějící rozdělení	˘ (tady_je)
rozdělení slova na slabiky	- (ma-so)
oslabená výslovnost hlásky	˙
oprava, zakotání	\

3. Suprasegmentální rysy:

intonace klesavá	↓
intonace stoupavá	↑
stoupavý tón	˙
klesavý tón	˘
přízvuk (před přízvučnou slabikou)	ˈ
hranice, pomlka malá	/
hranice, pomlka střední	//
hranice, pomlka hlavní	///
šeptem	malým písmem č.8: ja nevim
nahlas	velkým písmem: JAKO

Textová příloha

Před započítím rozhovorů byl vždy mluvčím stručně nastíněn jejich účel. Bylo zdůrazněno, že jde o školní projekt se zaměřením na vietnamskou kulturu a život Vietnamců v České republice, naopak zájem o jazyk akcentován většinou nebyl (s výjimkou výzkumu slovní zásoby podle obrazových materiálů - WL). Protože předpokladem pro úspěšnou interpretaci získaných textů je dobrá znalost kontextu příslušné komunikační události, je v úvodu každého rozhovoru nastíněna komunikační situace.

Komunikační situace: První rozhovor byl uskutečněn v rámci návštěvy českého přítele u vietnamského respondenta. Setkání proběhlo v přátelské atmosféře v respondentově pronajatém domě nedaleko Jihlavy dne 2. 4. 2002 v odpoledních hodinách a trvalo asi dvě hodiny. Mluvní poskytl podrobné informace o situaci vietnamské komunity.

Účastníci respondent (M2), jeho dcera (M1) a syn, český přítel respondenta (P), tazatel. Manželka respondenta se zdržovala v jiné místnosti.

M 01 – 5:45

Osobní údaje: dívka 5/5, narozena v ČR, navštěvuje českou mateřskou školku a má přátelské styky s místními vrstevníky. Má české i vietnamské jméno.

(0:00-0:08 zpívá písničku: „Na jaře...“)

Tak ty hraješ v divadle?

ne↓/ ja: budu Sňehurka↓/ Adam bude princ↑ TADI TO MA:M něgde skovani: mu:žete se podi:vat↑/ mu:žete se podi:vat↑

Ukážeš mi to?

to ma:m jenom čteňi:↓

Jaký čtení?

to mi čte ma:ma a ta:ta↓ Sňehurka a tadi jsou ostatní: d'ěi↓ tadi si to prohlí:dnetee/ tadi↓/ Adam je\ tadi so(u) takovi: při:(j)meňi: co bude co↓// --- (jméno) Sňehurka třeba// princ Adam/ Šti:stko Simonka//

To hrajete ve školce?

to nehrajeme ve školce to hrajeme v/ d'ivadlu↓ která: se na na:mňest'i: mu:žete/ ja: asi budu// něgde '(j)inde↓// tam je taki že 'druhi: d'i:l↑ tam (j)sou/ fšexni d'i:li↓ mu:žete/ se na to teď podi:vat↑

A kdy budete mít premiéru?

(1:00) v u:teri:↓/ no ale to asi budem jenom skoušet↓ a a// a to bude dlouho↓ to už na:m/ budou/ škola:ci to u'i:kat do školi↑/ hm to je moc dlouho↓ a/ too bude jenom skouška a// a mi budem hra:t d'ivadlo až za dlouho↓ a/ a tamti/ jenom tři↓ jenom jedna je Leňička tadi votud↑ Ada:mek je drugej a Luka:š/ budem xibjet↓ @ Leňička zaječice↑ povi:dat↑ a/ při:tel// jak/ se menuje// no Kejxal Dři:mal/ ten na:m bude 'xibjet↓ xibjet ten pude do školi↓ (1:42)

A kdy ty půjdeš do školy?

při:š'i: rok↑/

A těšíš se?

hm// ja: už vim kolik je// třeba/ dva plus jedna/ tak to je tři↑

Ještě něco umíš?

(1:56-1:74 vietnamsky zpívá)

P: Ještě počítej do deseti

(počítá) trošku neumi:m/ vietnamski jinak/ 'česki umi:m dobře↓

To umíš líp?

M2 (2:04-2:12): česki umi: li:p než vietnamski no česki to umi: hodně jako/ ale vietnamski taki počita: do t'ex třicet padesa:t/ umi: ne? umi:š ne↑? do sto

M1: ale teď nemam čas↓ (zpívá) rolňički rolňički nanananana to už trošku neumi:m/ to neumi:m/ to mi (j)ešt'e nenauči\nenaučila paňi: učitelka/

A co nějakou velikonoční koledu, neumíš? Teď byly Velikonoce...

no/ hodi hodi doprovodi dejte vajce malovani:... (bezchybně odříká) aa/ mu:žete to prosí:m natočit?

Celou tu pohádku?

JO ja: budu Sňehurka/ co si přejete kra:lovno?(2:46-3:18 říká svou roli)

Já mám taky takovou holčičku, tři roky.

ja: sem jako vaše holčička

Ty už jsi větší, je ti pět.

mně je pjetí/// a bude mi šest a pak zase/ sedum osum devjet deset jedena:ct/ to už asi nespoči:ta:m

A co kamarádi ve školce?

dobri:↓/ novi:ho jenom jedno --- menuje se/ Simonka↑ a Deniska↓/ ti sou novi: a Denda (3:48) je takle až pacaad'↑ asi misli:m// ta už virostla↑// a Simča až poad'↓ ted' už sou moje kamara:dkí/ kteri: už xod'ijou// každi: den ale ti/ sou jenom trošku 'novi:↓// už tam dlouho xod'ili↓ (4:06)

A máš tam hodně kamarádů a kamarádek?

noo↑/ no jo/ Luka:še↑ Ada:mka///

Zloběj tě nějaký?

ne/ ja: va:m zaspi:va:m o princezňe ze mlejna (připravuje xylofon) tak a je to hotovi: (4:21-5:09 hraje a zpívá) to ma:m i na kazet'e

M 02 – 38:15

Osobní údaje: muž 39/18, rodina v ČR: manželka a dvě děti (5 let, 1 rok), rodiče ve Vietnamu. Vzdělání: gymnazium. Zaměstnání: v době konání rozhovoru soukromý podnikatel vlastní obchod s oděvy, ve kterém zaměstnával české prodavačky. V roce 2005 postavil vlastní dům a od roku 2006 podniká v oboru gastronomie. Zároveň ve funkci zástupce komunity poskytuje tlumočnické a organizační služby ostatním Vietnamcům žijícím v ČR.

Máte nějaké problémy vzhledem k Čechům?

takle↑ ja: abix va:m řekl pravdu @ naše lid'í to sou taki ru:zňi:↑/ něvne-'kteri:↓/ maji: taki pro'blé:mi/ ale jako// takovi: sou mi:ň jo↓ sou'sou lid'í kteri: stojjou (0:15) celej deen na trž'tržišť'í tržnici↓ tak oni 'maj proble:m třeba s lidma↑ jo něgdo/ (ja)koo JO↑ to musí: bejt na obou strana:x něgdo/ joo koupit/ a/ xce vra:t'it takovej proble:m je nor'ma:lňi: ale jinak jako/// mi ma:mee takovi: obxodi/ gde nestoji:me venku pořad tak jako/ mislim že proble:mi nemam↓ jako JA:/ ja: osobně 'nema:m/ jo↓ a proble:m @ ii pro-too/ kteri: nedomlu'vi: se↓// gdiž človjek nedomluvi: tak to se sta:vaj taki/ zbitečni: proble:mi↓// sou ale zbitečne jo↑ tře(b)a/ něgdi se da: domluvu\domluvit ale on se do'nedomluvi:↑// nebo špatně rozumi: a už// no i to třeba na 'bidleňi:/ na 'obxodi/ na jedna:ňi: fšeho gdiž/ človjek nerozumi:↑/ tak nebo rozumi: špatně tak/ se kouka: jini:ma očima↓// je to tak↑/ a jinak↑/ misli:m že tak/ proble:m/ vjetši: ne↓// no ale taa-ki podle toho jak/ človjek se xova: taki↓ JA: třeba něgdi xod'im ven↑/ 'ma:logdi xod'im ale↑/ ve společ'nost'í třeba vid'im↑/ nějaki:ho/ jako opili:ho třeba/ ma: nějake: na:ra:žki/ tak už/ jako říkam/ to nema:/ cenu s ňima dohadovat dohadovat↓ a neboo nějaki: třeba/ na:š človjek/ někam de a↑// taki něgdi opije anebo nerozumi: a nada:va: jo ner\ gdiž nerozumi:/ tak nada:va: taki na 'vaše lid'í tak oni taki s ňima// takovej konflikt'í sou ale mislim že/ moc nee↓ tak ma:lo↓ protože naše lid'í 'nejsou takovi:↑/ oni vjetšinou/ jako/ ja:// tak jako/ ne'xod'ej do 'hospodi/ do 'za:bavi moc (1:48) nexod'ijou oni vjetšinou jako VJETŠINOU stra:vi:me spolu doma↓// jo gdiž xce 'ma:m třeba něgdo

ma: xut' tak 'pi-vo/ si koupit/ a nexod'í: do hospodi↓ oni vi:c 'doma než vi↓ mi vjetšinou tagže jako↑/ jako třeba/// gdiž jde\jdete na za:'bavu↑/ vid'i:te/ vid'i:te třeba f Praze jo ale/ ma:lo gdi vid'i:te nějaki:ho Vietnamce↓

Právě proto my tu vaši kulturu moc neznáme.

no/ kulturi/// no tak/ mi stra:vi:me něgdi spolu na luna:rňi: Novi: rók nebo něgdi kona:me s vlastňi: kon'zertí↓

Jenom pro Vietnamce?

jenom pro Vietnamce↑ ale i Češi tam xod'ejí:/ pro zaji:ma'vost'í nebo Vietnamci 'maji: ženi za jako Češki anebo opačne↑// tak oni sou tam/ někteří: třeba 'Češi/ že o na:s jako/ dobře 'znaji:/ tak oni// ři:kaj/ že o to 'znaji:/ tak taki xod'í: ale/ gdiž je/ gdiž sou takovi: velkoobxodi f Praze/ sou mislim dva↑// tam i Češi nebo jiňi: xod'ej na/ na ji:dlo↓/ no tagže je to tam spolu dost lid'í↓

A kolik je tady těch smíšených manželství?

jako/ sňatek misli:te uzavřeli?/// to/ se neda: počí:tat/ ale// jix je dost↓ ma:m dojem že takovej// f cele: republice tak takovej/ kolem t'isi:c určit'e↓ a jix je tadi kolem třicet'í v Jihlavje↓

A Vietnamci jsou tady hlavně na tržišti?

nee/ na tr'žišť'e// dři:f tak před pjet'í/ letex nebo/ před třema rokama/ to ešť'e tam bili/ ale dneska už i utekli/ noo tak některi: doo// gdo mňel jako/ pronajmuti: obxodi tagže jako na tržnici tak jix je mi:ň↓

A vy jako většinu z nich znáte asi.

zna:me se↓ ale jako takle/ mi se sejdeme gdiž ma:me o-slavu↓ třeba luna:rňi: Novi: rok↑// nebo norma:lňe Novi: rok na Va:-noce/ Va:noce vjetšinou ne↓ ale na Novi:\ na Novi: rók se sejdeme// mi sme sešlii jo/ tam d'ela-// stra:vi:me společně/ fšixňi↓// nebo něgdo ma: o'slavu↓ vjetšinou jako/ na dospjeli: ne ale/ dzeť'í (3:43) třeba 'ročni: nebo 'mňesi:čni: tak kona:me/ o-slavi↓ no tak// tak mňeli jsme tak/ něgdi/ padesa:t sto lid'í: a jeden/ třeba/ f Pelhřimovje gdiž ne-přišel na jeho @ to bila jeho cera a bila/ mňesi:c// tak tam mňelaa/ dvjest'e padesa:t lid'í:↓ z cele: repu'blikí↓ stači: zavolat a oni přišli/// fšixňi 'při:buzni: tak vjetšinou/ jako kamará:d'í↓

Takže dá se říct, že je tady nějaká vietnamská komunita, která funguje, máte oslavy svoje...

ne-ři:ka:m je to sto procent protože/ některi:/ ššpatně taki jako/ lou\ loupež ři:ka:m je to takovi:/ nejsou špat\ jako nejsou špatňi: lide: sou taki a mezi na:ma taki↓/ že kraa-dou nebo d'ela:// ne'd'ela: pořa:dek sou ale/ jix je mi:ň↓ JOO třeba v Jihlavje jsou některi:// třeba vu:bec (4:36) neuka:'žijou jo/ mi ma:me oslavu a nemusí:me/ a ne\nemu:žeme nebo nebo nexceme pozvat↓ jako sou fšixňi/ mi zna:me fšixňi/ ale jako drži:me/ nej\ takle jako nej-bliž-ši: pra:-tele: a potom další: kamara:d'í a nebo kra-ja-ňe↓ tak vjetšinou tak/ no gdiž je jako/ mi drži:me třeba/ pa:r rod'in↑/ ted' bili jsme mlad'í: a ted' ma:me/ fšixňi jako rod'ini↓ tak/ třeba každej ti:den tak kona:me třeba jed-nu/ dvje/ tři rod'ini tak se sejdeme něgde↓ buď se deme tento 'ti:den tadi jsme a nebo/ při:šť'í: ti:den budeme něgde 'v Brod'e nebo --- f Pelhřimovje/ takhle stři:da:me

To je hodně často.

kvu:li/ kvu:li d'etem↓

Takže vychováváte děti vietnamsky nebo?

jako vietnamski gdiž jee/ třeba/ nejste vi tadi tak/ doma mluvi:me vietnamski↓/ no televizi na:m ted' na'naš'ešť'í: že visi:laji: take ve-čer/ pust'í:me televizi a ma:me vietnamskou televizi↓

Máte tady dobrý vztahy se sousedy?

no/ ji\jindi to nevím/ třeba na Březinka:x gde sou jako/ ru:žni: lide: ale tadi/ mi co bi-dli:me mi/ tadi jako u:plně klid no\ celej tadi ten objekt jo/ tak na:s maj ra:d'i\/// zdravi:me nebo fšixni tadi babički sousede: a/ (jméno dcery) za ji\ za nima (5:51) jezďijou\ NEBO (j)ejix d'e'i// 'na:hodou/ gdiž xceme/ oňi řikaj jo/ že xceme/ tak oňi vi\vizvjedli Mixalku a/ jinak --- dneska ne zrovna ale/ každi: den třeba/ 'holki/ nebo jeji: kamara:dkí ze školki si hrajou spolu tadi u na:s\ a z večer mi zavola:me že ma:te pro ňi přiji:t nebo/ ja: tam/ pojedu dopru-vaji (doprovodit) tam @ visad'im zase\ takle jako MA: tadi jako/ kamara:dkí nebo kamara:di\ ale mi d'ela:\ mi tadi/ ňic špatni:ho ne'd'ela:me celou tu dobu\ v tomto jsmje/ tadi/ v tomto bara:ku jsme tadi osmi: let/

A celkově jste tady?

no/ mi jsme tadi bili d'í:f (od roku 1982) mňel jsem přeru-šeni:↓

Vy jste se tady učil, nějaké kurzy češtiny?

gdiž jsme přijeli jako pra\ jako praco'vni:ci tak/ mňeli jsme na:rok na to tři mňe'si:ce\ no alee// tak to i sme se učili dva mňesi:ce jako/ plni:↑ ten třeti: mňesi:c pak jsmje jako sa-mi sou'hlasili/ že deme do pra:ce aa// jako na vi:kend/ jsme se učili\ ňegdo třeba// helejte/ ňegdo tadi @ už takovejx patna:ct let\ a jako pořa:dne nedomluvi: (6:55)

Jak to?

ja: jako myslím jako JA: se do'mluvím/ ale jako gdiž třeba/ tak/ po telefonu nebo fšexno viři:d'im/ ale třeba ten/ tadi hodně// @ lid'i kteri: sou tadi vi:c než deset let a jako podle mňe// a tak// oňi do toho/ možna: nevjenovali tolik\ a// potom trošku musí: bi:t asi talent\

Někomu možná stačí se domluvit jenom při tom obchodu a jinak to nepotřebuje.

nee/ ja:/ myslím že/ potřebovat\ každi:↓ každi: jako potře-buje/ ale jak co nejde anebo/ nevjenuje/ nebo nema:// nema:/ jako// no\ třeba/ ňejaki: ňekteri: lid'i next'eji: se učit// no jako mňe třeba gdiž/ jsem přišel po-prvne tak/ mňe hrozne bavilo/ jak se učit\

Bylo těžký se to naučit?

no/ gdiž gdiž tenkra:t too// řekl bix pravdu/ j\ja: jsem do toho moc/ se neučil\// ja: jsem jako/ ja: rixle rixle a ja: ma:m/ f pamňeti hned a šli jsme/ do klubovni a d'i:vali jsme se na televizi nebo ňeco a tak takí pomohlo/// jako/ ja: jako nejsem takovej/ tip ja jako sed'im pořa:d ke stolu\ jo i zze školi taki/ ja: jsem se učil hrozne rixle\ ja: ra:d bix ale ja:/ zase ma:m čas na ňeco (8:08) (j)ini:ho/

A co bylo tak nejtěžší?

no/ ja: nevím do dneska/// možna:/ gdi bix studoval třeba ňeco/// višokou školu nebo tak to bix poznal ale takle ma:m// pra:ce jenom/// co potřebuju tak\ težki: tak// težko ři:ct/// ja: opravdu nevím třeba texnicki: neboo ňa:ki: ale/ za-t'im/// no/ ja: za'tim/ za'tim se mi to nepotkalo jako co mňe je/ co sem/ x'el tak/ možna: sem to fšexno\ nevi:m/ zviki: sem tadi/ jezďi:me i jsme tadi od/ jezďi:me i s d'eckama/ gdiž/ ma:me čas/ na 'za:mki se pod'i:vat\ nebo v le:t'e deme k vod'e ňekam/ tak jako zna:me jako\// taki jez-d'i:me jako na na:fš'e\ na na:fš'evu takle ňegdi se u'u va:s tadi ňegdi/ gdiž ma:me čas zase ňegdi u\ uka:žu/ jinak gdiž na vi:kend/ n\na:hodou ňikam nejedeme tak sed'i:me tadi sspolečně/ fšixni/ i nahoře doma:ci: tadi i soused'i\ do-le\ na za'hrad'e// JA: si myslím že/ vo'praavdoje proble:mi nema:me žijeme takle\// fpohod'e\// akora:t jako ku\// pra:ce/ (d)neska gdiž/ @ ne'd'ela:me/ ňegde v fa'brice aa sami/ jsme sami podnikatele:\ je to takovej dost tvrdi: režim\ JA:/ pracuju i/ f s\ sobotu ne'd'eli/ ňegdi i

večer v noci/// nenu'i: mňe to ale\ to musí:me no\ ma:me tadi/ de'i i a fšexno/ takovi: jako 'patři:↑

Takže vy tady už chcete zůstat na trvalo?

tak to nemu:žu ři:ct/ za'tim\ jo za'tim sme tadi// jo na trvalo// za'tim nevi:me/ človjek se uvid'i:↓ DNESKA/ už neňi: takovej proble:m\// jako tadi na\na\naše doma:ci: maj (9:50) d'e'i v Ame-rice// vola:me a tak co zu:stanete tam nebo ne? ta\taki ři:kaj/ to (9:55) nevíjou za'tim\// se uvid'i:me dnes'ka jako/// dneska/ svjet takovej spojeni: jako joo\ ři:ka:m že gdiž se pojedete teď do Vietnamu tak/ 'vemte si jako dete na xalupu/ na tu xalupu na tejden/ dva ti:dni\// to jako// ňekteri: le'tej tam sem jako často\// jako gdi se sed'i:/ di si sednete ke stoluu jo/ za-pnete počí:tač internet a to ma:te doma/ nebo zas dneska volat jako/// spojeni: už se to lepší:↓ cejt'i:te jako 'gdiž pust'i:me televizi jako jsme doma\ a// pro na:s je vi:hoda/ že umi:me eš'te česki\ tagže deme ven tadi jako// komunikujeme dobře\

Jsou tady možnosti třeba vietnamský časopisy nebo knížky si půjčovat?

no tak den/ den// skoro/ každej den/ gdiž mu\ (10:40) helejte/ 'ma:me novini/ 'čerstvi:// každej/ den mu:žeme řisknout z domu\ jako čes'řisk na internet\ anebo/ ča-sopisi takovej/ ti:deňi: časopisi tak na:m xod'ej každi: ti:den\ tam je tagže fšexno ma:me\ aa novini jako viet'nam-ski: tak/ zase ňa:ki:/ jako 'naše// lid'i/ to s'řisknou ve viet'namš'tiňe// jako přeložijou// z vaše novini/ nebo fšexno a/ s'řisknou ve viet'namš'tiňe abi fšixni Vietnamci mohli/ či:st\ jako po'travini třeba ma:me fšexno taki z domu/ letadlem posi:laji:↑ no_a dokonce ňekteri: lid'i// oňi jako pro\ maj pronajmuti:/ skleňi:ki f Praze v Brně a tam/ 'pjestujou i naš'naše zeleňini// tak jako/ myslím že jako vi/ Češi// to pomalu taki/ zzviknete naa tii asijski: potra'vinii\ d'í:f tak to 'nebili tak ři:ka:me že nebil otevrenej trh\ tak jako 'ma:lo potravini sem dostali třeba lid'i že mňeli štrax ze kra-bu: nebo z langusti/ a dneska už to jiou (11:40) nebo/// xobotnice d'í:f se ři:kali je to// maj z toho 'strax dneska maj norma:lňi: na prodej// jako (p)o'travini\/// no jinak jako kul-turi to ma:me --- (svoje?) oňi z domuu/ teď na:m visi:laji: jako bez placeni: televize\// a visi\ oňi to/ jako takle/ 'řekl/ oňi to ři:kaji 'abi to Vietnamci po cele:m svjet'e nezapomňeli že odkad' 'sou tak visi:-laji: na:m ze 'starej d'ivadlo třeba/ řisi:cile'ti: stari: d'ivadlo\// nebo takovi:/ 'li-dovi: pi-snički nebo takovi: 'zviki dokonce i ii nauč jako sou ii/ 'kurzi vietnamski:/ v tele'vizi\// je jako třeba/ druha:/ vietnamska: generace// ňegde v Americe nebo na za:padnim// @ Evropje\// oňi vu:bec (12:25) neumijou nebo u\ umijou špatně vietnamski\ tagže oňi se učijou\// MI ješ'te jako/ vietnam-ski:/ ma:me jako za ma'teř(s)kou\ ale až/ moje 'de'i/ co se narod'ili tadi\// tak/ dneska oňi\ona to mluvit/ mluvi: viet'namski hu:ř než česki\ tagže je potřejuje/ d'i:vat nebo 'kazeti jako pro dze'ti fšexno ma:me\ nebo/ jazikova: škola/ pro Vietnamce f Praze oňi konaj- tak oňi @ ti vjetšinou ti vjelkii (velký) podnikatele: oňi/ otevi:rali spolu/ pro Vietnamci i/ třeba proo// 'Češki kteri: si vzali jako Vietnamce za manžela/ gdiž x'ej tak @ se učit vietnamski tak tam mu:žou/ 'maaj možnost se učit/ d'e'i tam/ posi:la:me jako// že tam naučijou vietnamski jako/ ti učitele: oňi to/ přile'teli z Vietnamu semka

P: Jo jako rodilý.

to 'mňe jako/ norma:lne jakoo s t\ ti: pedagog-gicki: školi\ nee jako takovi:

Takže to si zajiš'ujete sami.

ne norma:lni:†/ ale ve Vietnamu/ dři:f ne ale 'dneska/ abixom zapo\ nezapomněli na/ historii tak oni nosijou stari: oblečení:↓// a/ učijou i d'eti ve ško\ ve škol\ ze\ ze školki už/ nosit takovej dva'isi:cileti: oblečení: co Vietnamci nosili dři:f↓ ale mi tadi nosi:me norma:lni:// tak/ tak to vipada: jako/ evropskej takovej tadi↓

Mohl byste mi dát kontakt ještě na jiné Vietnamce, třeba na tržišti... abych si s nimi taky mohla popovídat?

ja: nevím abi @ ja: se/ musi:m zeptat/ abi neřekli/ abi souhlasili s tím↓

Myslíte, že kdybych přišla za někým na tržnici, že by byl ochotný...

'uz tu bil ale jako/ mislim že vi/ nejste/ oni maji 'strax/ třebaa ne\ nejste od někoho od/ česki: obxodni: inspekce nebo něco tako'vi:ho↓/ nebo z nějaki:ho roz-hlasu tak/ to nee / to je pro jistotu tak musi: odsou'hlasit/ ja: ři:kam je to/ to je pro studium↓/ 'mne už tu sxa:neli nějaki: student'i/ oni na tržnici šli/ a zeptali na nějaki: lid'i na tržnici že potřebujou pro studiu a oni zase ukazovali mne↑ jako/ jako ten\ tenhleten bi/ jako jako 'sxopnej jako s nima_a/ najednou jim to dali telefon a ja: jsem nemněl 'čas↑/ ja: jsem ři:kal ja: nemu:žu/ ted' jsem 'prič

(bavíme se o výzkumu)

no vztahi s lidmaa tadi// no ja:_abix řek pravdu/ jako 'dneska/ lid'i/ jsou jako jako 'vaše/ Češi taki li:taj po svjet'e/ ale každej se sti:ska:/ po domovu ale↑/ dneska už je na tom mi jsme 'li:p než dři:f↓/ protože dneska jako jako/ komunikaci je 'lepši: jo třeba/ 'dři:f to těžko se jako/ 'hodně lid'i gdo ma:/ kteří: nemněli vu:bec telefon neved'eli co to je telefon↑ 'dneska/ už ma:me třeba/ mobilni: telefoni mu:žeme volat 'gdikoli se spoji:me// že jsme 'bli:ž domu↓/ gdiž večer pus'ti:me televizi a oni ci:tijou jako jsou doma/// jakoo/ jako svjet jako změnil↓ to je jako životni: jako u:roveň/ to stoupa:/ pořá:d nahoru↓// no ja:/ si misli:m že jako podle tohoo co jsme mi tak jako @ třeba naa/ gdiž mi tadi budem jako 'di:l// tak až bude\ budou naše 'd'eti jako jako s 'vašema d'etima tak to budou mi:t jini: vztahi urči'te// protože ze školki 'dneska/ oni ja: jak xod'im do školki/ 'vid'im moje holčičkaa_a ostatni: d'eti jsou vaše d'eti 'sxovaj\ jako se xovaj norma:lně oni jsou pra:tel

Hm, už jsou zvyklý.

no už jsou zvikli: od ma'lički: tak/// 'dři:f jo/ gdiž jsme tadi pracovali neboo jsou/ pro\ oni jsou prodavaj na tržnici něgdo jako 'za:vid'i: že oni maj peňi:ze nebo něco jo 'maj každi: auto ale oni/ 'neuvjedomujou si že takovi: jako tvrd'e pracujou↑/ ted'ko o tom nebudem mluvit ale/ ne-znali se jako 'mi se 'zna:me tak to vi:me fsexno co potřeb-nebo 'ja: jako 'mi a jako doma:ci: (majitelé domu, kde je respondentova rodina v podnájmu)/ to mu:žeme ři:ct že už jsme fakt jako v rod'iňe jo/ každi: den --- něco potřebujou/ 'nigdi ne'zami'ka:me jo/ zavola:me nebo oni jedou třeba na dva ti:dni do\ na dovolenou mi stara:me na bara:k na fsexno↓ a gdiž 'cokoliv 'gdi-kolif potřebujeme/ tak si mi pomaha:me/ naše d'eti rostou tadi budou mi:t jako s kamara:d'i pra:tel jako norma:lně↑ i tak to je že oni už jsou spolu

P: Oni ty děti už to považujou od začátku jako normální. Ale když vy jste sem přijeli...

noo tak každej hele/ to je cizinec/// potom ti jejix generace už nee/ oni jsou jak od malička zvikli:↓

Čím se Češi nejvíc liší od Vietnamců podle vás?

jako t'esi:me se jako Vietnamuu? (špatně rozuměl)/ mi se t'esi:me 'vzdickii/ pokud/ se na:m// jako se na:m to po'daři: nebo/ až jednou/ budeme mi:t možnost sejdeme fšixni jako při:buzni: sourozenci/ něgdi f klidu popovi:da:me// nemusi: bi:t oslava a/ ma:me ale to na tom jako trošku musi: jako/ financujeme/ musi: mi:t jako vjenovat trošku financi: taki/ to/ 'ma:logdi se podaři: že mi jedeme domu: a fšixni maj/ ostatni: maj zase volno↓// ja: ja: nevím vlastně/ ja: xci abi fšixni se mněli dobře a nemuseli nigde va:lčit nebo// aa takle jenom/ svjet je otevřeni: a mu:žou se\ mu:žeme se na-fš't'evovat a/ každi:/ pracuje podle toho co ma: ra:d// noo t'esi:me se domu:↑ vzdicki/ abixom tam sešli fšixni↓

Setkal jste se tady u nás někdy s diskriminací?

mne zařim nee/ ja: jako/ ale jako/ 'jsou při:padi/ jsou takovi: ale jako ja: osobně zařim nepotkal↓// možna: že jako ja:/ nexod'im// na společ\ společnost'i hodně↓ ale gdiž/ xod'i:me na na:\ jako na pro'xa:sku na Va:clavá:ku f Praze nebo někam na Staro(městské) na:mněst'i: nebo Karlu- mostu tak to už tam asi/ tam nebudou/ ale jako sliši:m že/ hodně takovi: při:padi/ ale/ jsou vjetšinou// v tom/ hospod'e↓/ že něgdo// lid'i kteri:/ na pivo xod'ijou nebo tam hrajou kulečni:k kouři: nebo tak/ to se sta:va:↑/ jinak// zařim/ to ja: jsem nepotkal/ 'nexod'im/ možna: že tím že nexod'im do ti: hospodi a nebo↑// ja: nevím ale ja: jako/ ja: nejsem takovej kon\ tip/ jako konfliktovej/ ja: nema:m ra:d konflikt --- mu:žem jako 'dři:f než třeba stane něco tak mu:žeme jako se otevřeňe mluvit nebo domluvit/ 'než se to musi:/ nemusi: to stat/ třeba nějaki: horko-krev\ krevni: lid'i/ tak oni 'hned třeba ale↑

Mě připadají všichni Vietnamci taková jako vy, že nehledají konflikt.

ale jsou/ i jsou takovi: horkokrevně taki↓/ taki 'hned jdou do konfliktu taki/ ale jsou vjetšinou jako 'mlad'i:↓

A jaký jsou podle vás Češi? Co se vám na nich líbí nebo nelíbí?

no/ helejte ja:/ ja: říkam že mi tadi beree jako// jak/ mislim že to je skoro jako vii jak bereme jako// jako 'sou-sed'i taki/ nevibi:ra:me ale/ žijeme/ takovi: jaki: jsme mi↑/ ale jako li:bi: neli:bi: tak 'co jako 'vaše lid'i ma:m dojem že/ nebo mi-sli:m že to jsou taki/ jste taki moc hodnej na:rod/ 'nejste takovej tak zli:/ na:rod ☺ no mislim// tadi žijete u:plně trošku u:plně trošku jinej 'život jo/ 'zviki/ evropski: zviki/ 'jinak/ jini: ale↑// jako/ gdiž bereme @ jak takovej jaki:/ člo\ jaki: lid'i jsou tak/ ma:m dojem/ musi:m ři:ct že jako// jako Češi jsou/ nejsou spatni: lide:// jsou jako dost/ dobri: lide/ 'nejdou fšixni jako fšude ale jsou

A když si vzpomenete na svoje začátky tady? Vy jste tu dělal...

takle/ v tova:rňe/ tak to už i bili na:ki: pro'ble:mi s tím normou jak ři:ka:m před'tim nebo něgdo/ třeba něgdo d'ela: 'vi:c něgdo d'ela: 'mi:ň// a to proble:mi se sta:va:// čí:m mi:ň človjek jako ma: jako/ s-kontaktujeme tak to/ jako ři:m mi:ň proble:mi↓// že jako 'takle gdiž nema:te/ proble:mi @ gdiž 'každej den/ neseđ'i:te spolu↓/ fpra:ci/ nejs\ nebidli:te spolu fpokoji/ tak je to u:plně jini: ale↑ to je jsou/ zas ma:te/ zase lepši: 'vztahi↓/ dneska jako vjetšinou jsme mi tadi podňika:me a nema:me pra:cii/ jako v tova:rňe s někim jini:m tak to ne-ha:da:me se tak jako misli:m že to mi:ň proble:m-↓

P: Dřív oni bydleli na tý ubytovně, třeba 200 jich bylo dohromady.

v tom pane'la:ku noo

P: Tak i mezi sebou se dohadovali.

ta-kii a/ anebo i 'Češi na'prof'i jako oňi třeba jako/ ubitovna je/ to jsou lid'i/ to to je/ ubitovna je ubitovna/ je tam 'hluk i 'v noci/ fšexnoo↑ takže konflikt jako okolo↓ taki↓
A jaké tedy byly ty vaše začátky tady? Vy jste pracoval v továrně...

no 'vjetšinou Vietnamci↑ kteri:./ jsou tady dneska/ pracovali dři:f↓// v tova:rňe↓/ potom jim skončili pracovňi: smlouvi↑/ ňekteri: odjeli domu: a ňekteri: tady zu:stali// nebo ňekteri: jako ja: jsem se vra:t'ili jsme znovu↑// a uđelali jsme jako podle za:kona d'elali jsme živnostenski: listi a --- dneska vjetšinou tak každi:./ skoro každi: ma: živnostenski: list a to podňika:↓

A vaše vzdělání?

ja: jsem mňel/ ja: jsem končil gimna:zium/ než jsme sem přijeli↓

A vaše současné profese je jako...

podňikatel↓ tak podňika:me↓

Máte ten obchod a zaměstnance?

ma:me jako/ zamňestnance ma:me↓/ jo jako/ prodavačkii/ gdiž/ jsme bili mohli taki jsme 'sami prodava:vali a stali se na:m tady proble:mi s d'eckama↑// no @ jako// too jako/ ňe\ ňekteri: třeba nedovedou nebo ne\ nemu:žou mi:t prodavački tak musej sta:t sami↓// v obxod'e taki prodava:vaj ale// oňi zase/ gdiž/ ňegdo ma: 'd'i:t'e↑/ gdiž do školki tak// po školce tak/ to d'i:t'e buď u 'ňix nebo/ nexat zase u ňejaki: paňi zase/// taki/ ta naše --- (jméno dcery) taki bila tadii/ asi pjet/ mňe'si:cu: gdiž jsme sta:li taki na tržnici
Tak jste měli nějakou chůvu?

no tady ma:me tady @ jako tady okolo na:s tak ňegdo 'ma: i čas tak oňi na:m to pohli:da:// ale do 'dneska ta --- (jméno dcery) naše xod'i: za ba'bičkou↓ noo/ do dneška/ oňi/ je --- jenom pa:r mňe'si:cu: ale oňi tam fčera taki bila↑// na\ za babičkou↓/ a její: vnuočata taki xod'i: každej jako naa veliko\ Velikonoci taki xod'ijou za ňi:./// ona řekne ja: du za babičkou a za ňi: de// třeba 'ňegdi jedla knedliki// ma: ra:da svi:čkovou/ za ňima

A pokud byste chtěli uchovávat tady vietnamské tradice, co je pro vás nejdůležitější?
podle mňe tak to bixom mňeli sxova:vat// protože/ ja: nevím gdi alee// možna: va:m nerozumi:m co misli:te

Jestli je třeba pro vás důležitý jazyk?

jazik jako// tak/ misli:m že jako du:V/ moc du:ležiti:↓ gdiž jako/ 'neumim/ česki// jako 'ma:m spoustu proble:mu:↓ zase/ ňegde na 'u:řaďe/ na finančnim u:řaďe jako podňika:ňi: a gdiž jdeme ňekam↑// tak/ nebo --- [svaatbaa] ma: takle to sta' gdiž ňeco/ xci vjed'et tak neumim: to je 'moc du:ležiti:/ vjeci/ to je moc du:ležita: vjec↓

A vietnamský jazyk, je pro vás důležitý?

pro d'eťi misli:te/ jako ted' co kona:me↑// mislim že 'dost du:ležiti: ten/ musi:me to uxova:vat abixom/ naše d'eťi/ umňeli taki vietnamski↓/ bila bi to velka: ostuda/ ňegdi jedem domu a najednou tak/ naše d'eťi neumim: to sta-lo se na:m jako susedi↑/ ňegde oňi bili v Finsku↑ a přijeli domu: vnuočata a sed'eli a/ s d'edou a s babičkou nemohli ňic/ po'vi:dat/ protože neu'mňeli// oňi tam pracovali dvana:ct hod'in denňe a/ nemňeli čas↑/ tagže podle mňe to je du:ležiti: že musi:me jako naučit 'd'eťi↓/ abii mohli// gdiž žije ta(d)y tak musi: umňet česki↑/ a gdiž je pu:vodňe je Vietnamec/ tak musi: umňet i vietnamski/ 'musi:↓// jinak/ jinak je to ostuda↓// ale 'sta:vaj se jako proble:mi 'taki i naše d'eťi/ gdiž třeba 'na:hodou tady se sejdou↑ @ naše d'eťi/ z pa:r rod'in// oňi zase xťej mluvit mezi sebou česki↓/ je to 'li:p domluvijou se 'li:p než/ ňegdo umi: 'li:p

vietnamski/ ňegdo umi: 'hu:ř/ ale 'česki umi: fšixňi stejňe↓/ xod'ej stejňe do školki do školki// tagže raadši domluvijou třeba česki než vietnamski↓ museli jsme jim nada:vat/ že/ prosim va:s vi ste/ tady nej\ sami jste jako vietnamski: d'eťi 'musi:te mezi sebou mluvit vietnamski jo↓/ snažili jsme se to

Takže třeba jim vyprávíte i vietnamské pohádky?

taki taki i 'kňi:žki jako 'ma:me nebo tady pus-t'i:me Večer'ňi:čki↑/ vietnamski: večerňi:ček v televizi/ taki/ visi:laji

Jsou nějaké situace, kdy vám čeština dělá problémy?

mislim že jako/ gdiž jsem/ se učil↑/ tak/ bil jsem 'nejlepši: jo/ tak od va:s jsem dostal taki/ tenkra:t jsem dostal takii sto korun↓// jako 'vi:-slovnost/ nemňel jsem proble:m/ gramat'iku misli:m že taki nee/ sedum pa:du: jsem se naučil/// gdiž/ jako zača:tku tak to/ musi:m ři:ct že nee/ isme nerozumňeli nebo televizi/ ale časem/ tak/ jsme si zvikli na too na fšexno↓// jako řežki:/ jako zařim nemňel jsem (ja)ko/ velki: proble:mi// proble:mi/ tak/ ňejaki: snad bili taki/ ale velki: jsem to určite nemňel↓// no jako jako/ s česki jsem jako hodňe našim lidem poma:hal/ gdiž ňeco potřebo'vali/// tak ja: jsem jim jako// fpra:ci gdiž ňecoo ňegdo 'xťel anebo/ sta:va se/ nej/ třeba 'často/ ňegdo ma: proble:m jako 'dopravňi: situace neboo fšude tak jako ja: jsem jim takle poma:hal↓

Vy jste říkal, že nechodíte moc do společnosti. Tak co děláte, když máte volno?

ja: jako// ja: ma:m nejradši gdiž ted' ma:me d'eťi/ ja: gdiž ma:m volno tak vjetšinou jako si hraju s d'eťi/ rod'inu vjenuju ted'kaa// že i jsme jakoo// jsme už takovi:/ 'starši: a ma:me male: d'eťi tagže/ ma:m je/ tolik vjenovat↓

Starší, kolik vám je?

noo tak mňe bude čtircet/ a ma:m taki male: d'eťi// no/ gdiž jsme bili mlad'i: tak/ nemňeli jsme čas↑// no↑ vjetšinou jako ja:// ted' už jsme takovi:/ doma:ci: tip↓// no/ 'ne-ři:ka:m že ňegdi jo/ ma:me při:le'žitost třeba 'svaatbaa nebo ňeco jsme taki/ kluci/ nebo xlapi/ sed'eli jsme taki ke stolu a taki vita:hli jsme karti// taki ňegdi do pu:lnoci tak ňejaak

P: Taky na tržišti jsem je někdy viděl.

taakii/ ne\ ňegdi nemňeli za:kazňi:ki taki vita:hli karti a hra:li// a jako jako/ na 'za:bavu/ vjetšinou nee/// doma:ci: tip ted' kona:me fšixňi jako/ ňegdi pus't'i:me taki hudbu nebo ňeco ale vjetšinou doma↓// no/ jako/ jsme ra:d'i že ňegdi ma:me na:fš'evu/ tak jak/ jako mezi pra:tele: nafš'evujem tak/ tady okolo no/ ňegdi kona:me/ jako jsou d'eťi ted'ka/ pora:d ňegdo ma:/ narozeňini nebo ňejaka: oslava je pořa:d takhle// každi: ti:den je/ u ňekoho jini:ho zase↓// nebo/ gdiž je to takhle 'bli:sko okolo tady padesa:t kilo'metru:/ ňegdi deme až 'da:l/ do Česke:ho Klumlova nebo do Prahii/ stavi:me/ i s d'eckama

Já myslím, že už vás nebudu dál zdržovat. Děkuju. Kdybych něco potřebovala, můžu ještě zavolat?

gdiž ňeco potřebujete nebo ňejaki: proble:mi/ 'historii neboo/ jak dlouho je to ten na:rod/ nebo ve Vietnamu kolik na:rodu:/ celkem žijou// ři:ka:m jako Vietnam/ že ve Vietnamu/ 'nežije/ nežijeme jenom Vietnamci tam jix je tam šedesa:t na:rodu:↓

P: No jako u nás.

no tady je mi:ň↓ ale tady je/ tady se 'nepozna:// ale je/ dete tam/ jo tam '(j)ini:/ u:plňe 'ini: oble'čeňi:/ oňi obli:kaji u:plňe jinak↓// jako i jsme ři:ka: i jsme Kinh [kiň]/ jako na:rodnost Kinh [kiň] ale jinak to jsou/ takovi: menši: na:rodi/ žijou na hora:x/ vjetšinou na hora:x/ třeba ňe-kteri: na:rod ma: jenom pa:r/ pa:r 't'isi:c↓// takovej (j)ini:

na:rodi jsou i kteri: vu:bec/ oňi našli takovej na:rod/ že to vu:bec neukazovali mezi lidma↑// to zu:stali jako po va:lce/ vø džungli/ tak asi tak třicet 'lid'i: zu:stali do dneška jenom↓// ňejaki: d'ivni: lid'i tak u'tekli/ ňeco jako v Amazoňe↓

M 03 – 3:00

Komunikační situace: Rozhovor proběhl na pracovišti respondentky dne 3.4.2002 za běžného provozu. Byl velmi nejistý, vyhýbavý, provázen značnými obavami a nakonec ukončen s odkazem a kontaktem na vietnamského kamaráda (M4).

Osobní charakteristika: žena 30/10, manžel a děti v ČR.

ja neumi:(m) česki/ ja nemusí: mluvit/ paňi ☺ ja neumi:// vsexno mluvit musí:/ umi: (v)sexnoo↑/ musí: mluvit a ma:lo 'česki nemusí: mluvit/ ja (se) boji:(m) ☺ tentoo/ pa:tek/ kamara:d moje on umi: 'česki/ on xodzi: (chodí) tadi i musí: 'saptat (zeptat)/ --- [de odkod bodi:] ta pa:tek/ mam/ ma nee/ on// dlouho do 'česki↑/ dvacet roku:↑// potom on mluvit umi: česki↑/ pa:tek/ (0:25)

(snažím se ji přemluvit ke spolupráci)... tak jenom na chvílku

ne/ ja ne-umi:/ ja jenom nor-ma:lňi:/ tak/ hodňe/ ja: nee

Jak dlouho tady pracujete?

ja deset let↑

Tady v tom obchodě přímo?

ma:m tsi let tadi// ja mam/ (č)tiri let doo// Hrade(c) Kralove:/ (č)tiri let tadi↓☺

Čtyři roky tady v obchodě a...

z Jihlava

A líbí se vám tady?

dobri:↑/ vi:-borňe ☺

A proč jste přijela právě sem?

prosi:(m)↑? ja ne(ro)dzumi:(m) ☺

A máte tady rodinu celou, děti, manžela?

noo/ ja: mam dzeťi// noo dzeťi/ do-škola xodzi:

Chodí do školy? Velký už?

ja mam deset let↑ mam dzeťi kluk malenko/ pekni: ☺ co to je↑? (koncept)

Můžete mi říct, jak pro vás bylo těžký se tady domluvit?

prosim↑?

Jak se tady domluvíte česky?

(j)aki:↑?// česki mluvit↑? ja ma:lo/ neňi hodňe/

Učila jste se v nějakém kurzu?

sama učít ☺

Sama se učíte?... Doma? Podle čeho?

no/ ma:m televizi// kazetu zadioo (rádio)☺

Je to těžké se naučit?

(j)aki:↑?

...složítý?

ne/ ja mam kamara:d moje/ on/ troku umi: 'česki// pomaha: mi/ jo↑

Kolik tady máte známých Vietnamců, kamarádů?

kamara:d↑? on (d)louho/ dvacet let/ on ma:// manželka/ 'česki↓

A kolik máte kamarádů tady z Vietnamu?

ja mam hodňe:// kamarád (v)sexno dobri:☺/

Můžete mi dát na někoho kontakt?

ja: mam čí:slo telefonňi:/ setee (chcete)↑? mluvi: česki// 'super/ sete (chcete) čí:slo telefon↑?

Měla jste někdy tady problémy s Čechy?

(j)aki:↑?// z-bozi:// nebo↑?

Slavíte tady vietnamské zvyky, vietnamské tradice? Tet, ted' byl Tet...

(2:30) Tet↑? vanosee (Vánoce)? nebo↑// tak to jedno/ (s)tejni: česki:/ malenkoo/ kousek/ jenom// mňesík (měsíc) za mňesíksu// kousek// za mňesík (2:40)

Slavíte tady, u nás?

no/ no// (j)aki:?

Oslavy, chodíte třeba k ostatním Vietnamcům?

ne/ ja: mam televizi/ vietnamski: tadi taki↓/ no↓/ kazdi: den/ kouka:m/ ja ma:m/

Takže neslavíte?

nevi:m// ňik-do ma:/ ňik-do nema: ☺

M 04 – 31:56

Komunikační situace: Respondent byl kontaktován na základě písemné zprávy od jeho vietnamské kamarádky, prodávající v nedalekém obchodě. Odkázala na něj s doporučením, že u nás žije hodně dlouho a umí dobře česky. Rozhovor proběhl v jihlavské Nové tržnici dne 3. 4. 2002 v dopoledních hodinách. Respondent byl sdílný a velmi ochotný.

Osobní údaje: muž, 37/20, v ČR žije sám, je svobodný. Ve Vietnamu má sestru. Vzdělání: kovář, vyučený v Ostravě. Zaměstnání: soukromý podnikatel - obchodník s oděvy. Má k ČR kladný vztah, považuje ji za svůj druhý domov.

(mluvím o Tetu) Zajímá mě, jestli jste ho tady slavili.

jaki: slavuje? joo/ jakoo/ ja: bi:va:m tadi/ to je dlouhoo/ jako 'přes joo// skoro/ dvacet let// jo/ tak/ vjetsinou tak// gdiž sem to jakoo (o)slavujou to jako u 'va:s/ norma:lňe/ jako svatkii/ jo// (ja)koo// pro mňe tak/ fšude dobřee↑/ jako/ do'ma/ tak/ určit'e tole:li (to není?)// ale tojakoo// ja: taki (o)sluvuju a to jako hlavňi:/ sou svatkii/ jako u 'va:s/ nebo to je stejne jako u 'na:s/ tadi// v Česka: republika/ nebo 'předt'im to Česko-slovensko/ jo/ fšexno// a/ (kro)mňe toho/ že to/ Vietnamci tadi// v Česka: r'republika jakoo vjetsinou 'kteri:/ tak bi:va: tadi dlouho jako mi:ə (já)/ tak vjetsinou tak oňi hodni:// (ja)ko proble:m/ že to jako/ nejhorši: pro/ človjek/ jako za-hra-ničňi:/ nebo z-cizi:/ zemi// tak to je ňe-kteri:/ tak ne-umi: 'mluvit jako ne'rad/ jako domluvi:/ to je/ to je škoda↓

To je největší problém?

nejvjetsi: to proble:m/ joo to je kteri:/ tak jako nerad domluviit jako/ fšEXNO jo o život'e nebo to jako obxodovaňi: nebo to jako @ ňekam/ joo/ i třeba vø hospod'e/ jo/ fšude↓

Vy jste se ale naučil dobře mluvit.

no/ taki sem ta(d)i/ předt'im tak xod'it do školi/ tadi/ jo// i sem bi:vam tadi dlouho/ xod'i-(m/t?)/ jako pracova-(l/t?)/ jako zamňestnaňi:/ joo/ tadi se učim to jako// za viu'čeňi:/ jako// ve've Vi:tko'vici:x/ jo// v Ostravje jako uč'i-liš'e/ tak// jo// a potom ta(d)i// za ňejakoli:ho (několik) roku: tak i sem too// obxodova:ňi:/ a/ s'ehovat do Jihlavi↓// gdiž sem toho to jako// zase človjek/ nebo to jako mi// tak to jako stejne/ jako/ proble:m že to vjetsinou tak ňekteri: tak nerad domluvit/ jo/ abi to rozumňeli↑//

a jinak/ to jako fšexno to/ celkem to 'dobře/ jo/ fšude (v) svjet'e to stejne/ nekteri: človjek je dobri: u va:s nebo u nás/ jo↓

Česky jste se tedy naučil v nějakém kurzu?

jo/ i se to učil jako/ jenom/ tři mne'si:ce↓ jako předtím ve\ve škole/ jinak to je potom/ to je učil/ vjetšinou to jako/ 've 'škole↓ jo// kteri: to jakoo/// škola je to/ ve Vi:tkovici:x učil se// jo/ vjetšinou↓

A co vám přišlo na češtině nejsložitější?

no/ česki tak/// taki to jako/ pro jako/nekteri: slovo tak to fakt jako/// tčeski: (těžký? 2:30)

Jako vyslovit to?

jo/ vislovi-to je mluvi- jako/ to je// (u)mi: ři:(ct)/ sə: nebo čə:/ jo/ takovi:/ jakoo/ přesně nee jako/ pro mne tak ja bi:vam tadi dlouho ale↑ to jako/ taki mluvi-to neňi 'moc/ přesně ale to je/ na to/ do-mluvit nebo to jako/ rozumim 'přesně:/ a na to jako/ napsa(t) norma:lne jako vi/ jo↓/// gdiž/ (j)sem to/ přišel// tak to je sem to jenom to/ dva\dvacet let/ a zase to jako↑/ dvacet leet bi:va:m to ve// ve Vietnamuu a za potom to je/ dvacet let bi:vam tadii// tak/ pro mne tak/ to jako/// to je polo'vička/ jo// 'pu:l života do ted'kom/ jo//

Cítíte se tady už skoro jako doma?

jako do\jako doma/ jo// ja: to jako/ toho tak/ jo// vjetšinou to kteri:/ tak to jako bi:va: tadi dlouho u va:s/ tak jo/ fPohod'e/ no↓

Kde všude mluvíte česky? Je to jenom tady v obchodě nebo...

fšude tak to je/ třeba to jako/ viři:d'it na 'papi:r a jako/ svoje/ jo/// sa:m/ fšexno jo/ sa:m/ jo// gdekoliv/ jo/ domluvit

Třeba nějaké problémy neměl jste? S policií...

@ to je pro mne tak/ 'ne// jo/ pro mne tak to je tak to domluvit jako/ ja to vim/ to je nekteri:/ tak ne (kromě?) toho že je to jako/ vid'el po\ po-prve 'tvar (tvář)/ že to jako jsem to je Vietnamci/ jo// nebo 'cizi:/ tak oni to 'maj jako/ to je něco tak jako/ mluvit to jako/ třeba to nekteri: oňe (kromě?) toho že/ gdiž sem to jenom obxodovaas/ jo/ tak jako// oni 'nevid'ej/ že sem bi:va: tadi dlouhoo/ třeba// jako prvni:/ tak oni/ to jako mluvit to je třeba to jako/// tiika\ a jako 'tikat/ jo// nekteri: policii tak/ nebo to jako/ nekteri: 'človjek norma:lne/ jo// tak to je oni/ to je/ mluvit se mnou/ tak jako 'tikat↓// jako/ i jsem taki mluvit to jako/ s ním/ že to jako/ nema:te pra:vo/ třeba// tak vi jste to jako o-statni: nebo to je od nekteri:/ tak to je človjek ten// jako ne-zna:mi:/ tak oni musit mluvit se mnou tak jako// 'vikat/ jo/

Trochu jako by vás diskriminovali.

jo/ no nekteri:/ tak oni to jakoo/// tak mluvit 'spatně/ ale to jako pro mne tak jakoo// potom jako/// gdii/ jsem to/ mluvil/ tak 'ma: bi:t takovi:/ a i sem to bi:va: tadi dlouhoo/ a i se dorozumi:m/ fšexnoo/ jako jak/ u va:s/ i o xovaňi: nebo človjek jak zivi:/ jo// jakoo/// za ulici/ nebo to jako v domovaa jo u va:s/ tak ja: to/ 'zna:m↓ tak to je oni tak 'joo↑/ tak to je dobri:/ jo// a jinak to jako norma:lne vjetšinou tak jako// jako do ted'kom v-Jihlavje/ tak to je fPohod'e/ tak oni to jako slusni:/ jo/ tak to domluvit/ joo/ ale// nej\ problem to nejvjetši:/ že to jako/ pro na:s tadi to/ nekteri: to nerad domluvit↑/ jo↑// tak/ kvu:li tomu/ tak @ vjetšinou tak/ lidzi/ u va:s/ tak oni tak/ toho/ že 'každi:/ Vietnamci nebo cizi:/ jo/ tak jako to je 'hrozni:/ tak to jako/ nerad domluvit nebo to je ro-zumi:/ ale/ nexce mluvi(t)/ jo// vjetšinou takovi: vjeci↓ jìj jinak to jako/ pro mne/ tak

to jako/ jsem too/ žee too/ (do)mlu-vil/ to je/ slusni:/ a/ na to/ domluvit// rozumil/ tak to jako (ne)ňi problem/ jo// každi: taki poxo-bili (pochopili)/ jo/ u:rad nebo/// nekteri:/// policii nebo to jakoo// fšexno↓

Tady mezi kolegy mluvíte jenom vietnamsky?

noo/ tak mjezi/ to jakoo// kamara:d'i/ Vietnamci/ tak mi jsme mluvit to jako// vietnamski↓ ale to jenom to jako// třeba to je/ a-hoj/ nebo dobri: den/ ra:no/ tak mluvi-česki↓

A když jste třeba s vietnamskými kamarády v hospodě, tak to mluvíte...

vietnamski vjetšinou/ protoje jakoo// maloo/ kteri: Vietnamci bi:va: tadi dlouho/ jo↑// tak/ jesli to mi jsme to mluvit česki/ tak to jako/ oni ne-ro-zumi:/ jo// vjetšinou takovi:/ 'jinak to jako/ mjezi/// jenom nekteri:/ tak Vietnamci/ kteri: bi:va: tadi dlouho/ və Jihlavje/ tak/ pře(s) telefon/ mi jsme to je/ taki mluvi- 'česki↓ nebo to je jeho d'i:t'e/ tak ja: musi: bi:t to jako// přišel na na:fš'evje/ protoje/ və Jihlavje taki to je ma:/ nekteri: Vietnamci/ ma: 'českou @ manželku a ma: svoje 'dzi:t'e/ tak jako ja: mluvim to jako česki norma:lne a gdi to mi jsme na na:fš'evje u nix/ jo/ norma:lne↓ jako poho\pohoda↑// ja: a eš'e pa:n to d'ela: jako/ tlumočňi:k i před soudem↑/ to je dva taki to ma: a/ eš'e jeden// tsi (tři)// tak to və Jihlavje/ tak ma:// 'maximum tak pjet Vietnamcu:/ jako ja:/ bi:va: tadi/ přes deset let/ a oni to jako/// na to do'mluvit/ jo/ na to domluvit nor\norma:lne/ a oni to poxobili// jinak vjetšinou/ tak oni tak/ ne/ 'nerozumim aa @ hlavni: nebo nekteri:/ to troxu rozumi-/ jako// šedesa:t nebo sedumdesa:t procent ale/ next'e-(l, j?) jako// nevi: co/ ja\jak/ jak to/ ma: bi:t/ jako mluvit/ to je oni to nema: strax/ to jako problem/ nič o tom/ ale to jako/// vi:te/ oni rozumi: ale třeba to je/ šedesa:t nebo// osumdesa:t 'procent/ jako co vi mmluvi:te/ ale/// oni to jako/ ne\nerad do-mluvil/ nerad domluvi-(l)/ protoje jako třeba to je oni obxodova-/ tak oni to/ vi: že/ kolik cena/ nebo/ to je jaki: ma-teria:l jako ma: bi:t mluvit je// ale to jako/ o život'e nebo to '(j)ini:/ jo/ jako studuje nebo to jeje u:plně 'jini: o život/ tak oni to jako// 'neučil/ prvni:↓/ druhi: tak jako// nemluvil/ nigdi↓/ tak oni to jako// neraa(d)/ protoje oni nexod'i: do skoli↓ jakoo// jenom/// učil česki pře-(s/ d?) kamara:d'i nebo pře-(d) to jako/// ulici nebo na tržišti 'jenom/ jen jo/ oni to je/ třeba to je ne-kteri:/ to jako rad domluvit norma:lne jako ja:↑/ ale to jako/// nebo 'vic/ jo↓ oni maj svoje 'talent↓/ jako mluvit jazik/ ale// ne\nexod'it/ u 'va:s/ do-skoli/ tak oni to jako nerad/ to jako napsa:-(l?)/ jako do-pisi nebo po-zva:nki/ jo/ nebo to je jako za:dot (žádost) něgde na u:raas (úrad)/ jo na\na cizinecki: policii/ jo/ nebo čtes jako něco/ to je na novini/ tak oni to jako vu:bec/ 'neda:↓/ jo// jenom o-bra:zek nebo něco třeba do televize ☺ pro-gram nebo/ třeba to jako inzera:t třeba/ jo↓

Vy máte děti tady?

ja: ješ'e nema:m/ ja: ma:m svobodni: ☺

Děti většinou umí mluvit líp...

gdi to maa-li: Vietnamci/ tak to je oni nekteri: tak oni to s'ehovas/ zə: Vietnamu přišel tadi tak/ oni to je vjetšinou tak/ dobře/ tak učil ve skolee ale to jako/ vjetšinou tak oni to jako/ učil a mluvil/ to je 'dobri:↓ celkem// nekteri: to je 'vi:borňi:/ zi:ka:me↓(říkáme)

Co si myslíte, že je pro Vietnamce typické?

tak// ja: misli:m ☺ to jako/// těžko ři:(c)t/ tak a ja: to/ nevím přesně ti// co mam ři:ct ale to jako/// to jako v Česka: republika taki isem to jednom to/ taki to jako jsem to jenom to obxodova- tadii/ jenom/ joo// tak to jako vjetšinou tak jako// tadi oni bi:vaj/ tak to jako/// mjezi namii tak/ nebo to je s\ va:mi/ tak to je// to je//☺

těžká otázka

no/ tčeska: (9:39)

My totiž známe Vietnamce většinou jenom jako obchodníky. Je obchodování pro vás tak typické?

no// vjetšinou tak// podle mie (mě)/ tak to jako// tak tadi vø Jihlavje nebo v Čes\ska: republika fšude/ ktera: to je vjetšinou Vietnamci/ kteri: @ bili tadii ii/ před/ deset 'let/ tak některi: taki obxod(o)va(t) kvu:li peňi:zu:m ale/ pro co svoje život 'tadi/ jo// ale to 'vjetšinou kteri: tak jako bi:va: to jakoo/// do 'pjet/ do nebo do deset let/ spa:tki/ tadi/ tak oňi obxodovat tadi kvu:li/ peňezu:m a po-šlou do Vietnamu nebo za dovolenou/ to k-vu:li/ toje u na:s/ takovi: jako 'xudi: oňi ně-kteri: Vietnam/ jo/ jinak to jako/// jako JA: jo/ tak/ rovno tak/ i jsem říkal jako/ svoje 'život jo/ takle/ ja:/ bi:vam Vietnamu tak kolik roku: a tadi takovi:/ podobni: tak 'ja: to jako/ 'vu:bec/ aňi jeden-kra:t to jako bil/ jsem to je dovolenou/ do Vietnamu/ gdi-bi// mam peňizee jo/ ja: mam pro/ (ja)ko/ zařim to jako/ pro svoje zivot jo// ale to je// (kro)mňe toho taki/ vjetšinou kteri: tak bi:va: tadi pře(s) deset let joo/ ma: česki:/ manželstvi: jo/ tak oňi tak jako/ vjetšinou tak jako/ po-stavit jako 'svoje/ zivoťe tadi/ v Česka: republika// ale to je vjetšinou kteri: to bi:va- tadi// za několik roku:/ oňi obxodovat kvu:li/ peňi:zu:m a 'lip jako/ vid'elat jako (než)/ u na:s// jo/ tak oňi tak// určite/ to je// ne-drži: tadi to je/ do konce život/ tadi v Česka: republika

Nechtěl jít tady zůstat, nic je tu nedrží. A vy ve Vietnamu někoho máte?

ve Vietnamu tak ja: 'nemam/ jenom ma:m sestru/ jo/ jinak to jako nemam/ oňi umřeli ve ve va:lce profi Američanu:m předřim jo

Jste tady sám?

no zařim to je/ sa:m// no s kamara:d'i tadi na tržišře jenom © nebo to je zna:mi: některi:/ čexki: ja: ma:m jako to neňi/ zi:kam (řikam) to neňi/// vlastňi: tataa nebo matkaa česka: jo/ tadi ja: ma:m/ bilo to v Ostravje jo/ tak zna:mi: to dobri: jo/ že v roce tak mi sme tam seřeli ke stole jako sve:roliv// (své) rođiču:

Máte české přátele, kterým říkáte maminko a tatínku, jestli dobře rozumím.

jo/ jo jasne no/ oňi bi:val/ v Ostravje/ i sem zna:mi: 'dobri: no/ jako to je moje/ matka a ta:ta/ jo/ to neňi 'vlastňi:/ ale to jako/ zi:ka:me tak// zna:me to už/ da:vno/ to ješře to jsem to/ xod'i-(l/t?) do školi

Do Vietnamu se už nechcete vrátit?

nee/ i se to ně-kteri: to jako/ třeba to je ma:/ troxu peňi:ze// a bi:t to jako/ na na:fšřevje jako letenku a tak ale tak// něgdi tak

Chcete zůstat tady a do Vietnamu jen na návštěvy?

(12:52) pro mňe tak/ prodej/ jsem to na to domluvit fšexno tak to je pro mňe/ tak to jako/ neňi proble:m/ to jako jo/ alee vjetšinou tak/// tadi u va:s hla-vňi:/ jako// človjek u 'va:s takovi: jako spokojeni:// jako slusni:/ 'vjetsinou jo/ aa jako// neňi:/ to jako tčesko (těžko) (13:11) ři:ct jako// protoje/ gdi sem to et'e doo dvacet let/ jo/ i sem bi:val ve Vietnamu tak i jsem/ ešře to jakoo/ ři:kam ne to jako/ ješře to 'mladi:// ešře to nemam něco to jako pro// človjek/ norma:lne/ aa potom to je/ gdi to jako přiřel jsem tadii/ učil ve-skole// a mluuvil česki/ tadi u va:s tak/// jako/ to jakoo is\ to už do-spjeli:/ a j\ja: to rozumi:m/ coo jako človjek jo/ tak u na:s tak/ bilo komunista to u:plňe jini:/ jo/ aa u va:s tak// nebili jakoo/ ve va:l'ce jo (13:52) človjek tak/ mňeři: ssebou/ tak to jako/ rzi:ka:me to jako u na:t(s) tak jako// oňi to jako troxu to je z/// jako dzivoki: človjek// jo/ z vjetšinou zv\ kvu:li to je// zživoťe nebo to je/ po-va:lce

jo// to neňi: jako u vas nebo to jako/// v mi:ru jo/ mjezi @ s na:mi je/ jo/ u vát (vás) takle ně-gdi to jako človjek to jako třeba/ ha:daji: nebo to// u:plňe (j)ini:/ jako neňi: u na:s jo/ ja: ma:m rád u va:s tadi/ to je/ jako/ človjek jako --- ma: svoje jako/ rodiču: jo/ takovi jo/ to jine: jako u na:(s) tak/ taki 'ma-ji: ale to/ 'ma:lo/ ma:lo/ u na:s/ (14:38-15:16 o komunistech) ale to je jako ja/ ci:ři:m to je jako/ norma:lne to je 'lip jako u vas/ jo/ to je 'vjetšinou tak/ o živoťe tak/ určite to je 'lip jo/ ale prost'e tak/ jenom to jako// jako u va:s ři:ka: fšude dobre ale doma nejli:p/ ale doma ma: něco ---/ ale/ to je hrozni: pro mňe tak/ moje rodiču: tak to oňi umřel- ve va:lce/ profi/ Američan tak to jako gdi// mladi:/ už jsem too/ to jako/ i jsem to je nexa- to je/ pro/ svoje/ o'tařki (otázky) že 'prošs (proč) jo/ to je @ ja: to těžko ži:t na řim abi to jako/ ja: 'ma:m/ svoje rođiču: jo/ gdi to je gdi-bi/ jo ja: ma:m/ jo moje rodiču:/ oňi to je neu to jako neu'umřeli/ ve 'valce jo/ tak to je u:plňe '(j)ini:/ jo/ mož-na: tak i jsem to jako 'už/ vra:řit do Vietnamu/ to už 'da:vno// isem to jako/ nebi:vam tadi už/ do 'ted'kom/

Hm, kdybyste tam někoho měl.

a nebilo skodaa pro mňe jenom/ sestru

A tady u nás udržujete alespoň nějaké vietnamské zvyky, tradice?

no @ zařim: jenom to je ambasada/ gdi to jakoo//

Organizuje něco?

jenom to jako/ pas-poo(rt) a tahle jenom jo/ k-teri: za čtiri nebo za 'pjet let jeden-kra:t jsem na ambasadu --- [vø Prazee]/ jinak to jako/ mjezi na:mi/ tak jako// jenom to jako @ třeba to je mi jsme to jenom použi:vat/ novinii z naše/ to pos-lou/ nebo tadi to vi\ virobili jakoo 'vietnamski: jo/ abi to jako isem to jako troxu to je/ oňi to jako/ taki/ novini zø nasee taki mluvi- to je/ něco u 'vas/ tadi/ nebo to je nasee/ Vietnamci kteri: obxodovaaš/ 'před to jako novinii u va:s na-psal/ ja taki čtu/ novini od 'va:s abi to jako vi\ @ vid'et co oňi předkla:da:/ ale překla:da přesne nebo ne/

Aha, překládají české noviny do vietnamštiny.

vietnamšřini/ tadi / a isem to jenom to jako abi to jako/ 'u-čil protoje některi: to je/ oňi to je s\ studuje visoka: skola tadi u va:s/ tak oňi d'elaj novinii/ překla:da: zø čestřinii do/ vietnamšřinii jo/ novinii/ tak isem to 'xřel jako/ troxu to je/ podle toho abi to jako uči- na 'lip/ pro mňe abi to

A vietnamské noviny nejsou?

@ no/ 'jsou/ jsou taki ale to jako @ mluvi- to je oo svje-ře: nebo to je u 'na:s/ vjetšinou 'u na:s/ ale s\svjeře tak jako/ taki 'jsou ale to ma:lo/

Slyšela jsem, že existuje časopis „Que Huong“, který vydává v Praze Svaz vietnamských podnikatelů. Slyšel jste o něm?

ja: too// 'joř/ too 'slisim no takle/ ale to jako// jeden nebo dva-kra:t čtu// ale ma:lo protoje/ ja: to jako/ vjetšinou tak ja: sem tadii tak jenom to jako// vjetšinou tak/ i sem čtu @ 'Blesk nebo to jakoo Rude: pra:vo tadi u va:s jo/ ale to jako Que Huong to jako/ oňi to je hlavňi:/ to/ d'elaji:/ vø Prazee oňi taki pošlou fšude ale to jako mi/ ja: to jakoo/ 'ma:logdi/ jenom vzal jo některi:// mňe'siki od/ kamara:d'i tadi oňi koupili jo/ jinak to jako// vřdicki 'ne

Není to dobrý časopis?

jako pro mňe tak @ oňi @ mluvi- to jako/ 'ma:/ jako některi:/ napsal/ jako dobri:/ jsou tam jo ale to jako/ ja: to jako/ ma:logdi to je použi:va:vam/ jo čtu nebo to jako/ ži:ka:me to je nemam čas na to/ jo/ protoje vjetšinou taki kařdi: den tadi jsem to jako

koupit novi: Bleesk nebo Rude: pra:vo nebo to jako @ Ti:den nebo ji\ jihlava:cki: to jako novini jo

Takže vy se víc zajímáte o českou společnost než o vietnamské tradice?

jo/ vjetšinou/ vjetšinou tak

Slavíte i české svátky?

ja: se vždickii/ (o)slavuju\ 'vždicki jo/ norma:lne\

Byl jste například teď o Velikonocích vyšlehat holky?

noo ja sem bil// no/ pomazat jinak/ zadek pora:dne: a dosta:vaj se (vajička)/ s kamara:d'i tadi/ kousek pod Jihlavou jo/ taki 'd'elal jsem/ to je dobri: no

Chodíte za českýma holkama?

no no no ale jako/ zna\ 'zna:mi: no tadi

A co vietnamský?

vietnamski: tak/ taki @ dostal (vajička)/ ale to je oňi to jako/ nerozumi: o tom a isem jenom vi-svjetloval a do\ taki to jako bilo/ dostal jo/ --- [pora:dne] @ oňi to/ ne\ ne\ nerozumi: a potom jo\

A vy umíte tu velikonoční koledu? Co jim říkáte?

noo tak oňi/ ři:kaj/ prosim t'e tak @ ňekte\ ňektera: tak zi:kala že/ pro\ hele/ prosim t'e tak/// ja: mam to jakoo @ 'hodně kamara:d'i a doufa:m tak// neňi: 'moc jo na:ki:: a/ jesli to jako/ mla:t'it na tim to jako njaki: tak oňi řikala heled' se/ si 'hodnej a zjekuju (děkuju) no tak/ jenom tak no

A vy znáte tu koledu „Hody, hody doprovody“?

© no zna:te/ něco 'srandu na tom/ ale jinak --- [čuang ves] jak to bilo

Existuje tady mezi Vietnamci solidarita? Držíte pohromadě? Pomáháte si? Nebo se spíš obracíte na české kamarády?

jako kamara:d'i mje\ mezi na:mi nebo to jako čex-

Hm, kde jste víc kamarádi.

(21:30) @ pod'i:vej'te se/ --- [poro] ted'kom tak/ mjezi na:mi tak/ ja: mam taki 'při:tel nebo kamara:d'i/ ale to jako// kteri:/ bi:val/ tadi dlouho/ jako 'ja: jo/ přeš deset let\ tak jako mi jsme to je/ vždicki 'drži: to jako/ při:telem jo/ abi to jako mi jsme to jakoo/ vždicki pomaha: jo/ (ja)ko oňi 'vjetšinou/ muj při:tel nebo kamara:d'i kteri: bi:va- dlouho tak oňi mají 'česki:/ manželstvi:/ a ma: svoje dzi:t'e a ma: svoje bit nebo to jako @ pracovaš ňekteri: eš'te xod'it @ do skoli visoka: ted'kom nebo ňekteri: to je eš'te obxodova-/ ale mi\ mi jsme to vždicki to pomaha: ne toje/ vjetšinou/ kteri: zna:mi:/ třeba to je na tržnice ted'kom tak kteri: to jako/ zna:mi: to je 'kteri:/ ale to jako/ 'ma:lo čas za to --- [vzi:ts] jo ale to je/ oňi obxodovat/ mezi na:mi taki/ maj kon\ konkurenci o tom zboží: nebo/ to jako tčes\ oňi tak/ (22:30) nerad to mluvi: ze// jako to jakoo/ mi jsme ta(d)i dlouho/ tak oňi to jako/ vjetšinou to je obxodovat// kvu:li peňi:zu:m/ to je u:plně '(j)ini: jako jako (než) 'mi jo/ nebo to ja\ to jako/// tčeski: to mluvit to je neňi/ kama'ra:d (22:47)/ ale to jako/ nema ra:s(d) jo/ nebo/ neňi: moje to je 'při:tel/ jo// 'při:tel tak kteri: to vjetšinou tak/ jako 'před'ti:m/ to 'lip/ jo/ do ted'kom/ ted'kom tak/ tak to kvu:li to jako peňi:zu:m nebo obxodova:ňi:/ tak to jako/ podle mie/ tak ne-zi:ka:m/ 'při:tel\ ja: ma:m taki to při:tel kteri:/ bi:va: tadi dlouho/ jo// jako ři:ka:me to tčeski: mluvit jako při:tel jo\ ale/ u @ ne jako/ u va:t(s) tak/ mluvit tak/ vjetšinou tadi tak 'zna:mi:/ ale mluvit kamara:d'i/ je kamara:d'i/ ale to je 'neňi:/ 'nemam ra:s(d) jo/ takovi\// ale to 'nerad to 'ři:ct jako rovno na tva:r/ jo\ jenom --- [drziteve] svoje hlavuu ale to je/ vu:becss/ nema: za:jem na tim\// jenom to mluvit

mluvit/ třeba to je/ pozvat dobri: den nebo ahoj to stači: jo\ to je kamara:d'i/ ale to je při:tel/ tak nezi:ka:m (neřikám)/ vu:bec\// jako kteri: to bi:va-(l) tadi to jako/ kra:tki: dobi// ne/ ale kteri: bi:va: dlouho tadi na to mluvit/ zi:ka:m/ to je při:tel\

A scházíte se často?

no @ vjetšinou to je// kteri:/ u va:s/ sva:tiki/ tak mi jsme to je// xod'ili nebo to pře-(s/d) telefoni se to/ (když) nemu:žeme/ nebo to jako po-zva:nki jeden den/ jako p'v @ před'ti:m ja: bi:va:m to je v Ostravje tak/ jeden 'den to d'ela:me/ to jako/ nebo za rok\ jedenkra:t/ abi to je mi kteri:/ bi:va: tadi dlouho před/ deset let/ slavuje/ jeden den jo 'svoje\ sva:tiki\ nebo to jakoo/ u va:s/ sva:tiki// jinak to je tadi v Jihlavje tak/ jenom to je 'pa:r lid'i: jenom no/ tak to je 'fšexno nee/ mezi na:mi nee/ nebo to je/ pro Čexi taki poz-va:nkii jo nebo to jako// pře\ u vas/ sva:tiki tak/ poslou na pos\posla:me/ da:rek nebo to je pohles(d)/ jo/ abi to/ pozval

Jaké tady máte plány? Zatím jste svobodný...

© svoje život tak/ jsem to/ před'ti:m ma:: jako/ 'neňi:/ jako xod'i:m za-holkamaa a tak/ před'tim/ ve škole --- [zlavni:] ale/ bohužel/ jako/ ona/ to je/ bilo dostal// infa(r)kt a umřelaa před'ti:m tak/ pro mne tak/ jako ted'kom tak/ ješ'te ne\ nenašel ňektera:/ to je 'hodna/ Česka/ ja to 'vi:m/ tak/ vjetšinou tak/// ňektera: hodna: ale/ třeba --- ješ'te nenašel\

Hm, nenašel. A vybral byste si radši Češku nebo Vietnamku?

noo tak// tčěžko ři:ct/ tak zat'i:m tak svoje život tak// ja: to vim že// pro mne tak to je/ lepší: tak/ ně\ budou to bra:t ňekte'ra:/ Česka\// ale to ješ'te nenašel/ bohužel ©

Hodně Vietnamců tady má česká jména. Vy taky?

ja: ma:m svoje jme:no ale/ sranda/ bilo to jakoo/ abi to pamatoval/ gdi to isem to jakoo xod'i- do pracee/ bilo to/ ve Vi:tkovici:- jenom/ ale to je next'el mluvit/ to je/ polovička/ vietnamska: a polovička/ česka: imeno/ koje\ ko/// kolega/ v\ tova:rne: to bilo to mie zavolali/ ale to bilo to jako 'srandaa jako to je proš'te (sprosté) slovo/ tak jen\// jako// ňegdi tadi/ ted'kom taki jenom to je mluvit abi/ pamatoval co jsem před'tim/ xod'il\ ale to jako/ ňigdo to ne\ nezavola: mie takovi\ jo\ jenom to je kolegaa jako 'před'tim zna:mi: v Ostravje/ ale tadi taki jsem/ ňigdo jako

Tady nemáte český jméno.

ne/ ja: ma:m svoje imenoo ale\// svoje imeno to je kra:tki// oňi zavolaaj/ moje jme:no jako --- (vietnamské jméno) oňi zavo'lat/ to jakoo le(h)ki:/ tak to jako 'vjetšinou/ le(h)ki:.

Jste spokojený se svou prací tady na tržnici nebo byste chtěl pracovat někde jinde?

ja: @ pro mne tak/ 'fšexno tak/ u va:s ted'ko/ abix x't'el gdiž ja to jako/ mu:zu/ tak ja: xod'it do @ xod'it do pra:ce norma:lne jako človjek jako/ Čexi\ pro mne tak jo// i gdiž třeba tojako ma:m čaas/ jo nebo tojako/ 'vi:kendu třebaa jo\ tak to je/ třeba to jako/ prodavaaš\ prodavaat ale to je/ celi: den tadi tak/ do konce život tak/ ja sem 'ňigdi to je ne toho tak jo// nebo to je abi to jako @ musí: bi:t jako/ česki zi:kal/ to je stojí:/ svoje nohi/ a pracovat to je svoje ruce jo/ jo/ ja: ne\next'el jako/ zadarmo nebo to jako ukradli ňek\ ňe-gdee jo/ x't'els/ musí: bi:t/ gdi/ ma:/ svoje si:lu a stojí:/ nohi/ a svoje hlavuu jo a pracovat abi to jako ma: peňi:ze jako 'oňi/ jo// ja next'el jako/ 'furts (furt) jako/ do konce život tak jako/ prodava:vat jo/ vu:bec ne\

Chtěl byste pracovat radši v nějaké továrně?

jo/ to 'lepší:/ jo/ taklee jo

Asi jako dřív v Ostravě.

no/ takovi:/ ale to jako/ jako 'předtím to/ teďkom tak/ předtím i 'xťel jsem xod'it do/ visoka: školaa ale/ to je 'mot drahi: a kvu:li tomu/ nema:m tolik peňizee za-plaťit tak/ bilo v roce devadesa:t šestt// abi xťel xod'it/ do visoka: školaa joť/ v Ostravje bilo ale isem to už/ skoušil/ to je dobri: ale zaplaťit tak/ sedumdesa:t/ tisí:t joť/ za 'rok/ gdi to xod'il/ ale tolik peňi:ze tak ne-ma:m ale ži:kam to/ to nemu:žu no/ tak to je škoda↓

Jaké je tedy vaše vzdělání?

to jakoo tadi/ jsem d'elal tadi u va:s// že za viu'čeňi:// ale ja: jsem/ jako kova:r/ a jsem to učil ve škole tak dostal jsem to jako @ vi-svjedčeňi: tak// viznamena:ňi: za/ tři a pu:l roki učil ve škole/ ale to jakoo potom to je kon-čit se komuňistaa tak/ fšexo no to je musi: bi:t za-plaťit svoje peňizee a isem tadi tak nema:m rodiču: tak// jsem to jako/ musi- to jako vid'elat abi to xod'it/ 'sa:m vizi:d'it nebo 'sa:m abi to ma: @ troxu peňizee abi to je xod'it do skoli/ ale to teďkom tak// isem to jako/ pro mne tak to jako 'moc/ moc za to↓/ to je to/ to 'neda:/ jo

Tady jste každý den?

@ každy: den tak// skoroo ale to jako někeri: den taki jsem to musi: bi:t pomahat že kamara:d'i vid'i:/ papi:r nebo to je něco proble:m jo fšexo/ vjetsinou oňi to je nerozumi: českii/ joť/ ja: mam taki při:tele vø Brně: tak dvaa jo_oňi potřebujou/ viři:d'it papi:r jo/ ja: to jako skoči:m joť/

A jak to tady máte s bydlením? Máte svůj...

nee/ pro-na-ja-ti:/ u pa:na --- [dobrovodni:] tadi kousek... (od) Jihlavi

A kolik vám je let?

ja mam rovno třicet sedum let// ja: jsem to ři:kal to je/ poma:hat kamara:d'i kvu:li to oňi nerozumi: moc česki a nerad @ mluvit s va:mi a oňi říkať a ma:te to jakoo @ zazi:tko nebo potvrzeňi: soudem/ že to je vi jste to je tlumočňi:kť// ja zi:-kam/ nema:m// tak/ oňi zi:kaj tak ne-plaťi: za ti --- jako neňi: tak ja: si ři:ka:m to je (v) pohod'e/ d'ekuju va:m za to/ jo/ (k)tera: tak// ja: mislim že to jakoo/ zø za to neplaťi: jako mjezi/ človjek jako 'ja: tak 'joo ale to je/ nebo to je ñeñ negde tak oňi to jako/ po-xopitee ale↑

Můžete mi ještě říct, kde pracuje ten váš kamarád?

--- podprsenki/ tam to vø staa nahoře to jako ma: @ je-ji:/ manžel/ to je Vietnamci/ jo tak to je/ fčera jsem to už domluvil a dneska to je/ asi to on bili staa nebo tak za xviličku přišel zø doma

Manžel je Vietnamec a ona je Češka? A manžel bude tam s ní?

jo/ 'fčera domluvil jsem s űim uz @ už domluvi- s űi:m že to je dneska/ vi (j)ste při:de↓

M 05 – 6:50

Komunikační situace: Rozhovor proběhl v odpoledních hodinách dne 3. 4. 2002 v prodejně s textilem. Nejdříve byl přítomen respondentův otec (O), který tam pracoval. Otec se obával své jazykové nedostatečnosti a zůstal pouze pasivním účastníkem rozhovoru. Syn po příchodu ze školy poskytl rozhovor, do kterého se aktivně zapojila i česká prodavačka (P).

Osobní údaje: muž 18/6, v ČR žije s rodiči, sestrou a bratrancem, prarodiče jsou ve Vietnamu. Vzdělání: neukončené základní. Má i české jméno.

Jak se jmenuješ, ty máš český jméno?

--- (jméno) česki:// noo/ domaa tak/ --- (vietnamské jméno)

A proč si vlastně dáváte česká jména?

tak// jen tak jako to/ sme tadi tak/ musi:me tak/ takii/ (j)me:no↓

A proč nepoužíváte to svoje vietnamské?

no tak/ ñegdi taki no

A kdy ho používáte?

tak domaa

Jak jste tady dlouho?

ja:ť?/ tadii/ sem ta(d)i/ šest/ let// ale von (otec) taki↓

Jste přijeli do Jihlavy...

ne první: 'do Hradc-

Takže celkem v ČR jste už šest let?

a ma:ma tadi už/ dvana:ct/ let↓

Tady pracovala dřív někde?

noo tak/ taki no

(K otci) Jaké byly vaše začátky tady?... Vy jste se seznámil s manželkou tady?

ne/ ve Vietnamu↓ (otec se nevyjadřuje, slova se ujímá česká prodavačka)

Proč jste přijeli zrovna do ČR?

no tak/ první: ma:ma ta(d)i taki 'pra-cuje jako// Tesl-

P: Ne, ona dřív dělala něco jiného mamka.

noo tak/ taki 'pracuje jako↓

Taky podniká v obchodě?

ne/ předt'i:m jako pracuje jako// v Teslu nebo „kde pracovala?“

OO „máma v“ Teslu Hrade Kralove

M5: v Hradci↓

Takže maminka asi bude mluvit dobře česky.

noo/ to nee

P: --- (jméno respondenta) umí z nich nejlíc, umí dobře.

troku jenom ☺ to↑

A kdo tady zařizuje všechno na úřadech?

tak ten/ tlu'močňi:k↓// on se menuje ---

Dal bys mi na něj kontakt?

jako či:slo telefonňi:? tak (napsal)

A s maminkou bych si mohla promluvit?

no vonaa/ teď je v obxod'e jako tam↑/ ale↑/ moc neu/ jako neumi: česki↓

Kolik ti je?

osumna:ct

Ty tady chodíš do školy. Co je pro tebe ve škole nejtežší?

jako jaki:/ před-mňet nebo?

Tak vůbec. Třeba kamarádi, jestli se s tebou kamarádi:... Nevadí jim, že jsi cizinec...

to nee

A jazyk ses naučil tady?

ve škole↓

Kamarády máš mezi českýma klukama a holkama nebo spíš mezi vietnamskýma?

/// tak/// spi:š oba↓

Ve třídě vás je kolik Vietnamců?

sa:m

A na škole?

taki↓// no tak/ tam ma:m ješ'te bra-tranec

Doma udržujete vietnamský tradice, nějaké zvyky?

třeba ji:dlo nebo/ tak↓

Znáš třeba nějaký český vtipy?

no umněl jsem taki dost ale teď už nevím↑

Máš někdy problémy s tím, že nerozumíš úplně dobře?

--- (příliš potichu)

Jaký třeba, vzpomeneš si na nějaký zážitek?

P: nemáš ne.

☉ tak to nee

P: Že spíš nerozumí asi... nebo rozumíš všemu, co se tě ptají?

(mlčí)

Ve škole třeba, to rozumíš?

tak takii no↓/// češtinu/ jako

Co máš z češtiny?

(č)tirku asi↓

Je to těžký hodně...

hodně těžki:↓

A jinak mezi klukama, to se domluvíš dobře?

noo/ dobře↓

Teď byly Velikonoce. Slavíte tady český svátky?

nee to nee

Jenom vietnamský?

no tak// 'Va:noce taki no ale// Velikonoce a takove:/ ne

Ve škole se o tom asi neučíte, nebo jo?... Něco o české kultuře se učíte? Co tě tak zajímá?

nejvi:c↑?/// třebaa /// 'zemněpis

A ještě něco?

/// 'informatiku

Ještě k těm vietnamským zvykům. Slavíte tady třeba lunární Nový rok, Tet?

noo tak/ v u:noru↓

Tak to slavíte v rodině?... Jenom rodina, ty máma a táta?

eš'e/ setra↓/// pjet let// ona ta(d)i/ narod'ila↓

A pak ještě jiný svátky?... Který jsou ty největší vietnamský?

nejvjetši:?

Hm, tak se porad' s tátou.

(radí se) druhe:ho deva:ti:

Jak se to slaví?

/// ja: tomu taki/ moc neumim jako↓

Takže ho doma neslavíte?

tak// něgdi joo↓

A tobě se líbí nějaký vietnamský svátek?... Třeba ten podzimní.

/// taki

A co se dělá při tom svátku? My Češi o tom moc nevíme, můžeš mi to trochu vysvětlit?

///

Táta ti neporadil?

(4:14) noo von taki/ moc nevi: jako↓/// von\ von vi: alee/ jako tadi už/ šest let tak/// zapomněl↓ von vi: třeba/ některi: ale// jakoo/ neumim: vi-'svjetlit nebo/ nebo 'ja:

neumim vi-svjetlit (4:32)

Odkud vy pocházíte, jste z Hanoje?

nee/ sme --- to je jakoo// sto kilometru: vod Hanoje↓

Čteš český časopisy? Máš nějaký oblíbený?

taki no/// třeba oo// mobilu nebo

A vietnamský?

// tak// často↓

Jaké máte jako rodina plány? Chcete tady zůstat na pořád?

(4:58) tak ma:me ješ'e 'tam jakoo/ 'bara:ki nebo tak/ tak// eš'e/ nevi:me/ jak dlouho ta(d)i budem eš'e↓ (5:05)

Jezdíte tam často?

tak// jeden/ ročV roce↓

Máte tam příbuzný?

babička nebo/ d'edeček↓

Jezdíte tam třeba na ty vaše svátky?

ne/ jenom 'Va:noce↓/// jako u na:s/ tak↓

Vaše Vánoce. A jak se slaví?

///

Co děláte, když třeba přijedete za babičkou?

noo tak///

Pijete čaj?

noo tak/// tak Va:noce tak/ si da:me/ pivo nebo/// da:rki taki (otec si ho zavola, baví se vietnamsky)

Co říkal?

že jako/ na/ na co/ potřebujete (vysvětluji)

Jak se vám tady líbí?

tak/ dobře

Co se ti tady líbí?

kra:sni: zemi nebo tak

Kde je to lepší, tady nebo ve Vietnamu?

tak/// @ u na:s tak// tam ma:me rođinu tak/// tam taki↓

Tatínek se nechce naučit česky?

xce ale/ jakoo/ nejde to↓

(k prodavačce) A jak vy se s nimi domluvíte?

P: Ale jo, tak co potřebujem, tak se domluvíme☉ jo, to kvůli práci, když je potřeba něco taky. To my se domluvíme, vid' (oslovení zdvořilou českého jména)? Že se domluvíme dobře?

O: aano/// ze se ptam zbo-zi: ja: vim jo↑ no/ jako zbozi:☉

P: Von zboží ví, ale takhle holt něco... buď rukama nebo různě no, jak nám to de...

Voni nám rozumí přece jenom, ale my jim vůbec☉

Jak se tady domluvíte s Číňanama?

česki↓

P: A oni umí...

tak/ taki// jako ta:ta ☉ třeba u na:s/ stari:/ pa:n nebo/ tak von\ voňi to umi:// či:nski↓

Co děláš, když máš volno? Máš nějaký zájmy?

(6:32) tak/ něgdi/ hraju fotbal nebo↑// tak// něgdi/ tadi/ venku// nebo// v le:t'e tak/ jako Vietnamci hrajou/ proti sobje↓ (6:45) (ukazuje učebnici češtiny)

Komunikační situace: Rozhovor proběhl dne 3. 4. 2002 podle předchozí domluvy na pracovišti po zavírací době.

Osobní údaje: žena 25/7, rodina zde: manžel a dvě děti (4,5 a 2,5 roku), ve Vietnamu matka a bratr. Vzdělání: základní, zaměstnání: soukromé podnikání, prodává v Asijském bistro. Má i české jméno.

Já jsem vás slyšela, jak krásně komunikujete se zákazníky...

noo/// je to ta'kovi: no tak @ (gdy)ž muj pra:ce tak mluvím každy: den takovi: s\sk\skoro 'stejni: no↓ celej den od ra:na do večera stejni: furt takovi: (vě)ci/ '(p)ta:m/ co xcou a// takovi: no_ale↑/// to nee

Jak jste tady vlastně dlouho?

ja: sem tady už sskor\ noo// sedum roku:

Sedum roků? To teda mluvíte výborně.

nee/ ja: jenom sedum roku: noo↑ asi tak/ za dva 'mñesi:c no/ bude sedum↓

A kde jste se naučila, jenom tady?

no takovi: noo/ f sta:nku v takle ☺ f sta:nku noo

Žádný kurzy jste neměla?

nee/ ža:dni: do ško(l)i takovi: nee// stejne mi nema:me mi nema:me čas na to jo (zdraví českého kolegu: čau)/// ja: prasuju jako skoro seli: (celý) den

Jak si tady rozumíte s českými kolegy?

noo něco povi:da:me tak joo/ keca:me takovi: (ji)nak tak joo// jinak///

Máte děti?

noo/ mam dvje d'eťi↓// no ščš čtři a pu:l a dva a pu:l↓ dvje holki no☺

Ale vypadáte mladě. Kolik vám je?

ja: sem teška (teď'ka) už dvacet pjet let↑ no↑

Chcete tady zůstat nebo jak to vidíte do budoucna?

ja: nevím (ur)či'te @ nevím ale jako podle mñe jako nexč'i tady 'zu:stat joo↓ ale podle jakoo /// 'naše 'd'eťi tak/ 'musim↓ protoje oñi tady už 'xod'i: do 'školki↓ tak/ noo/ teška (teď'ka) jak oñi jo taki ško\ doma taki mluvit jako 'ma:lo viet'namski joo↑/ protože jako oñi vjetšinou xod'i: do školki a/ a u babički↑// tak povi:daji: sami: 'česki↓ a při:dou domu tak ňa:k f sedum hod'in↑ a jenom/ mu:žeme s ňim bavit dvje hod'ini (ja)ko každy: den jakoo joo↑// viet'namski↓// alee/ MI/ jako podle mñe/ jako podle i m\ i muj manžel taki// skoro tady zu:sta(ne)me seli: celi: život tak asi ne↓ jo alee podle/ 'naše 'holki tak// 'musi:me noo protože gdi 'teď'ka budeme do Vietnamu↑// no oñi teď' teď'ki/ vietnamski taki umi: 'ma:lo↓/ a do školki taki bəbi:↓ protože jako to je jako oñi/ neumñeli už ma'lički:↑// tak to bəbi: učit↓ noo↑/ teď'ka ale skoro česki oñi mlu\ oñi mluvi: jako 'li:p než/ viet'namski↓// tak nevím_eš'te: no

Máte ještě ve Vietnamu nějakou rodinu?

noo ma:me matačkoo/ ta\ ta:ta a/ bra:xa↓ bra:xa tady 'bil/ skoroo/ rok a pu:l↑ a mu neli:b\ mu neli:bi: a leťil domu spa:tki↓

Co se mu tady nelíbilo?

no tady takove smutni: protoje on nema: furt taki celi: den pracovat jo↓// nema: 'čas na to tak --- [je u na:s jako na rande i taki takovi:] na/ na to/ von je 'mladej↓ von je takle dva\dva\ dvacet↓ protože tady von ho ne'baavi↓

Tady asi neslavíte nějaké ty svoje svátky nebo jo?

sva:tki od va:s↑?// naše/ no od na:s joo urči'te\ sla\ slavi:me↑ noo↓// tčeba ma:me gdi zači:na:me Novi: rok↑ podle 'na/še// kalenda:ř↑ jo↑// a takovi: noo taki sla'vi:me no ii/ (ja)ko/ den pro d'eťi i den pro matku

Ten podzimní... patnáctého

joo/ to patna:cti:ho/ f srbnu↓/ tak do toho den pro 'd'eťi takovi: no/ to taki slavi:me

Jak se to slaví?

(zdraví kolegyni) nashledanou (3:11) takle tčeba koupí:me takovi: jak jako čokola:du ne(bo) bombo:nki ale vjetšín\ vjetšinou naaše jako sukrovi: jo protože i sme už zvikli na to na na naše čak takovi: tčeba buxt\ buxt'ički takovi: malički: jo/ oñi dovezou sem/ jako od Vietnamu sem/ posi:laj// aa/ ov'oce tak jaki: tčebaa// pomelo/ tako(v)i: grep po'dobni: jo/ ten pomelo a pomeranč// a tak něco bana:ni něco proo hol\ pro d'eťi noo↓ no něco mají protože i sme tady vi:te tak/ oñi taki nevid'el so to je↓// a mi musi:me ři:ct a jak so to je jakej/ jakej 'den jo↓ pro(tože) nevjed'ili že/ co to je den/ tčeba gdi slavi:me Novi: rok↑// a oñi taki ptali// 'proč to 'teď'ka novi: rok bil tenhleten/ tenhleten/ rok↑ dva\ dva řisi:ce dva↓ tak slavi:me ad (až) dva'na:cte:ho u'noora jo↓ oñi taki naše holka mala:// (p)tala 'proč slavi:me as 'tečka↓ (až teď'ka) to je proč nee// prvni:ho 'ledna/ jako/ tady vaše kale\ kalenda:ř jo// aa musím na ňe (vy)svjetlim svjetlim coje podle jako// kalenda:ř (4:11) a podle mñe\ mñesi:ček jo↓ tak to(h)le// no něco ňec\něco zozum\rozumñeli noo ale//

Takže slavíte na dvakrát, i ty české zvyky?

noo/ skoro dvakra:t nebo// ja: taki teška nevím poo kolik/ ale// skoro dvakra:t no↓

Velikonoce teď jste neslavili?

Velikonoce taki nee↓ too jako tohle// tohle jako/ neñi: 'na-še takovi: --- [gois]// tčeba koupím promv\ pro mali: jo↑ teď'ka u\už se něco učít jo// protoje↑/ ja: teď'ko musím něco tčeba koupit berá:nki pro ňi: joo jako/ protode oñi/ bili u ba'bički ne// tak @ tam/ koupila taki takovi: tčebaa// zaji:ček↑// neboo be'ra:nki tak bu'ički ne/ bu\buxta takova:/ aa// a za taki muším 'koupit↑ protože/ to(h)le// ři\ zeptala ba'bička a ve školce dali va'ji:čka vaji:čka takovi:↓// aa// ona říkala proč ne'slavi:me (ři)kam/ to jako neñi: tak/ neñi: jakoo// 'na:s jo/ neñi: na-se sva:tek jo↑/ ale/// jako na:s dopjeli:\ dospjeli: nee jenom pro ma'lički:// pro/ mali: d'eťi noo

Takže se je snažíte vychovávat ve vietnamském stylu a v českém vlastně musíte.

no musím noo// protože tady jako vii te (vy teď' nebo víte?) koukat a rod'ina jako/ zvla:š' neñi do-hromadi jako jak u na:s ve Vietnamu tak sou do-hromadi jo↑

Jako rodina dohromady?

noo tak tčebaa jako/ bidli:me jako tady (u) va:t (vás) jako gdi potkame 'venku jako/ jakoo/ 'naše Viet'namsku: jo tak jakoo// každy: ži:kala (říkala) takle/ dneska je sva:tek nebo/ ňesoo tak tady/ mi ma:me tak/ --- [ke kazdi:] ma:me svuj sta:nku nebo/ každy: ma: svuj 'mi:sto jo// jenom/ NA TRHU/ tak oñi edou do-hromadi oñi u\u\u\uče\ ukecali/ že neska so to jee a gdi tady bu\bu takhlee/ tak jako// jako každy: ZVLA:š'(ť) jo↑/ neñi: dohromadi 'hned na'jednou tak/ too// taki blbi: noo↑/ nemu:žeme/ tčebaa↑/ sme/ slavi:me Novi: rók jo↑ a musi:me zavolat fšexno kamara:d'ii a šskoro fšexni nee gdi ne\ gdo ne gdo joo↑ tak↑/ slavi:me najino (najednou) tčeba restau'ráce (6:14) takovi: noo↓

Nemáte se kde scházet?

mi ma:me každi: 'svuj bit ale vi:te to pro mali: d'e\ rod'inaa to jako 'maala/ tčeba mi ma:me// no mi ma:me (v) pronajmu no/ teška jako/☉ --- [pro vi:ce] asi nema:me// tolik jo\// no neška celi: den to je (s)'trašne drahi: noo/ nema:me ta-kovi:// tolik peňi:ze na too\

Vy jste studovala tady něco?

ne

Vyučená?

ne// protože jsem tadii bila už sedum let\ jo hne stolec (hned tohle 6:41) jako// gdiž sem bila už tady už sedumna:ct let\ tak na to do školki/ to jee/ už už po(z)d'e na to joo\ jako muj jenom muj sestřeňice/ vona bila tady úz/ devjet leet/ tak vona ted'ka xod'i: do školki\ tak 'ted'ka xod'i: do/ gimna:\ do gimna:zium noo vona umi: taki perfekne česki pro(tože) vona ta(d)i bi(d)li: už deset let\

Tady v Jihlavě?

nee vona tai too vona tam bidli: Hlinsko v Čexa:x\// noo tak tady neňi noo/ ale vona bu\go\ 'sami takovi 'mladi: tak joo_(a)le jako pro na:s --- [v Jihlavje] zbitečne taki\

A chtěla byste se učit?

ja: na to asi ne\☉ celi: den tady joo tak/ to ja: nemam 'čas na to/ ja: při:du domu a sem unavena:// no no radši nič nexod'i:me to(h)le

Na nějaké zábavy asi není čas.

za:bavi tak joo\ negdi budeme tčebaa// na disko-te:se nebo/ u kama'ra:d'i slavi:me to/ jakoo @ POVI:DÁ: ME takovi: noo ale jakoo// pořa:dne\ pořa:d ne

Jako máte vietnamský kamarády nebo...

no vietnamski:

Český ne?

česki: joo\ ale jakoo/ jenom 'nek-dii no tčeba/ při:dou/ tčeba gdi při:dou u na:s třeba ma:me jako 'velki:// sva:tek tčeba gdi mam na(ro)zeňinaa nebo/ na Novi: rok\ nebo na Va:noce\ tak jo při:dou u-na:s jo\ ale podle na:s/ jenom vjetšinou vie\ u viet\ Vietnamcu: a Vietnamcu:/ tak je to 'lepši: no\ --- [no isme] už zozumi:me (rozumíme) co too je a hlavni: a je// ji:dlo/ ma:\ jako ma:me 'svoje jo tak// nekteri: nemu:žou ji:(s)t\ protože ma:me ssk\// tčeba mam nec\ něco u:plně z něco jine:ho --- [i o:čko] od va:k(s) (j)i:dla jo\// tak tohle/ tak to// říkam/ že xci jenom/ na povi:'da:ňi: jenom tak ja: jenom/ že/ nek\ nekteri: do tak 'strašne: jako ne'ráad'i jo tčeba (ři)kaj 'česki jo// Češi / tak jo tčeba oiko (to jako) ta paňi co naše hli:da: mali: jo/ ta xod'i: k na:m 'furt/ tčeba každi: ti:den dva třikra:t na večeri joo// tak to joo ale\

Tak to je dobrá přítelkyně.

noo/ jee/ je protože vona jako hli:da: naše mala: už ma'lička: jo/ už osum osum mñesi:cu: tak s\skoro

Už patří do rodiny?

skoro noo/ skoro jo jako/ 'naše jako skoro/ jako 'mislím jakoo jako 'naše 'mamka jo druha: 'mamka jo\// takova: jako\// jinak jako/ tčeba kamara:d'i tak jenom na povi:'da:ňi:// a ta/ jako ta paňi/ ři:ka:me (8:54) ji: ba'bička jo/ je to 'Češka no ři:ka:me ji: ba'bička jo// ale too (ja)ko// protovo/ podle ná:s furt ři:ka:me babii babii tak jako i sme už zvikla na to jo\ před'im říkam paňi takovi: vik\ jakoo vi'ka:me a teška už tika:me protože jako takovi:// jako skoro jako/ na jednou ro'd'inou jo pro// vonaa// podle 'na:s jako/ vona jako 'dobra: jo takova: jako// 'PŘi:jemna:/ takova: no/ jako naše

d'eři ma: (s)trašne ra:d'i/ babička jo\ ři:ka:me/ ii babička i tady je ale taki babička/ (vietnamská) noo tak/ říkali že maj oňi maj dvje babički tady no\

A co ostatní Češi, vycházíte s nima dobře? Oni někdy na cizince třeba mluví neslušně nebo jim tykají...

je/ takovi: noo/ takovi: je\ tčeba takovi:/ kii kii tčeba @ tečka (ted'ka) jako/ vjetšinou mladi: (ja)ko kluki takovi:/ 'd'eři jo tčeba od i deset let\ nebo tak podle podle na:(s) jako podle na:mi tak/ nějak oňi k\gdii/ povi:da:me tady/ u 'sta:nku tčeba viet'namski: jo tčeba něco počebunou něco povi:'da:me/ tak takii něco// o\oňi takovi: ně\něco (ja)ko povidaji něco podobni:vi: jo\// češ čiš nebo takovi: čing čong čang takovi: něco po-dobni: ři:kaj jo/ ale// ale tole to to je pro smněš ně\něco sta'starši: taki

Stalo se vám už něco tak jako ošklivýho?

ne ne zařim nee ale to(h)le jako/ podle jakoo povi:'da:ňi: takovi: jako/ podle jako podle 'vid'et je to/ neň\neň\neňi: ko při:jemni:/ to neňi: jako neňi: kama'ra:d'i joo --- tak/ mluvi: jako 'bəbi: takovi: jo neňi// neňi tole\

Ale jako Vietnamci tady asi držíte pohromadě?... Kolik vás tady je?

mi\? ja: taki ne-vim/ skoro osumdesa:t nebo/ ja počí:ta:m i mali: d'eři joo_ale/ většinou tak řa:k padesa:t osumdesa:t// ne\neňi tady neňi uplne z Jihlavi tčeba mimo z Jihlavi jo mimo z Jihlava jo tčeba/ ale okres z Jihlavje tak je tam řa:k osum-desa:t// jakoo/ k-teri: tady kolik je jenom tady z Jihlavje tak řa:k/ čtiriset\ padesa:t\ aňi nee/ noo\// ale (je)nom nekteri: jako hra\ jako spolu budeme kamara:d'i jenom 'nekteri:\ jako vi taiko (tady jako 10:59) je to od va:s 'česki: nee/ tak m taki řesoo/ jako neňi/ neňi takovi: tčebaa potka:me ahoj ahoj takovi: povi:da:me// ale oňi tčebaa/ nemaj mi\ nemaj mne 'ra:d'i jo\

Máte svoje český jméno?

noo ja: mam/ ja: sem --- (české jméno) česki naaše takii// mala: je --- (české jméno) a sstaši: taki --- (české jméno) po mne noo\

A proč si dáváte český jména?

noo// no proč/ protože// (ja)koo tčeba 'naše i-me:no/ tak 'řežki: jako/ '(s)trašne 'řežki: na ja'ziku joo protože tčeba ja: sem vietnamski --- (jméno) jako vietnamski: imeno\ mma:logdo mne mu:ze ři:ct že/ svojim imeno jako če\ viet'namski:_ (ř)i:kam// radši/ to česki:/ oňi mu:žou nam ss/ tčeba bavim (ja)ko norma:lne jako// a 'naaše taki d'eři tčeba do školki tak musí: to(h)le\ @ von oňi maji norma:lne kodi (jako když) tčebaa/ naa na jaki papi:r zaplat'ili jako tak// vietnamski: jo/ ale gdi na povi:'da:ňi: tčeba učitelki s řim a tak musí: jenom jenom česki\

Takže doma mluvíte vie...

no no viet'namski noo/ vietnamski doma mluvi:me/ takovi: 'musí: --- [voňi je musí:] oňi něco musí: učít veit'namski\ ale to(h)le jakoo/ gdi// u če\ u češ'ini tak mus\ jenom česki jo mluvit mluvi:me

Vy jste se vdávala tady?

noo tady v (12:16) Jihlavje\

A měla jste svatbu tradiční vietnamskou? Jak to vypadalo?

noo/ mi sme měli i vietnams\ i Vietnamcu: i čexsu:e (Čechů) jako po jakoo už muj/ muj manžel von tady bil už patna:c(t) let\ jo/ von zna: taki dost kovi:le Čexši: jo\

Tady s váma pracuje?

nnoo tadi pra\ předt'ím 'pracuje tadi a teška jako taki pod\ podňi'ka:ňi:/ teška noo tak protože tolee jako mi/ Vietnamcu: ma\ ma:lo/// protože ma:lo/// 'prasovat jako pra:se norma:ňi: jako --- [čeťinuu] a takovi:

Prosím? Teď jsem nerozuměla.

protože jako/ tčeba 'mii jo gdi budeme do/ 'norma:ňi: pra:ce tčeba do 'Tesla takovi: joť/ tak jako

Není taková práce?

joo to 'nevím/ oňi vez-mou ne\ mňe nevz\ ne-vezmou nebo ne/ pro i sme ještěe taki ne-'skusili joo ale// podle 'na:s jako nee\ radši podňi-kaňi: ma:me svoje vjeci jo\

Je to lepší, jo?

nnoo/ ja: nevím// ja: ja: takle/ pracuju tčeba// 'celi: denť jo/ tčeba od osmii doo ted'ka do šest\ do šesti: hod'iniť// ale to gdi// skoro pracuju i ňa:k deset nebo dvana:ct hod'in deňe// jakoo ale ale 'svoje tak jooť/ ale gdiž tčeba/ do 'pra:ce taki tčeba/ pracuju jenom osum hod'in joť/ ale musi: ta-kovi:/ ja musím/ d'elat jako u\uplňe ukxova\ ukována: jo tak//

Když jste s dětma doma, vyprávíte jim vietnamský pohádky nebo...

nee/ i česki:// pro(to)žee// mi ma:me kazetu tčeba Tom and Jerri [tom en džeri] nebo takovi: neboo/ Šňehulkaa jo takovi:ť/ ma:me tčeba ňektera:/ kazeta koupí:me oo jako os (od) na:s jako tčeba f Pr(a)ze nebo v Brňe trh/ takovi vietnamska: 'tržnice tak/ joo vietnam'sťinu ale vjetšinou češ-t'inu\ že oňi maj ra:d'í tčeba o(d) ra:na (v) 'sobotu/ oňi už vid'eli ze/ od sedmi začí:nat pohá:dku/ takovi: ne// a sta:vat honem/ pu(s)ťiš televize a koukali na to noo

A vietnamský programy tady...

mu:žou/ noo mu:žou// mi je/ eš'te nemá:me protože i skoro ted'ka mi/ nema:me čas na to jo/ mi končí:me tak ňa:k v osum hod'inť aa// budeme ss sňi:da:m jako d'elam večeri a// to je hned i sme us jako unaveni: tak na too jo/ říkam/ zaťim jako nepotčebuju/ pro d'eťi taki tadi jakoo skoro celi: den u ba'bički\ joo tak jakoo/ ale/ to oňi maj taki ra:d'í jako pohá:dky jako vietnamčinu ale// asi nezol nerozumi:ľ// i tčeba ňektera: slovo/ jako viet'namski:ť// a tamm na česki: jo ňe\ jenom ňe-kteri:/ ňektera: slovo jenom/ pořadňe no no// tak joo/ co ma:me d'elatť noo/ asi ňe-kteri: d'eťi vu:bec i aňi taki vu:bec ne\ne-umi: viet'namski\ sou Vietnamcu: ale ňekteri: vu:bec neumí: veit'namski

Jsou tady prý kurzy pro děti...

nnoo/ mi ma:me taki tčeba škola jako viet'nam učít/ viet'namš'tinu pro 'd'eťi jo 'naše jo/ ale až 'f Praze\/// protože// mi tadi v tom/ cseli: den/ pracujeme jo\ tčeba/ i v no-sii (noci) tčeba budeme na/ ňekam nebo na zboži: tak bude br\ do Br-naa nebo ňegdi ol do Os-travi jo tak musí:me tčeba nexat// dneskaa// a jako dnes večer budeme hli:dat/ koupit zboži: tak musí: tam// tčeba to(h)lee/ s\spa:t jo/ to u ba'bičkii jo/ proto takovi:/// musí: no aleť/ stejňe tak nema:me/ program/ vietnamski: programi taki zaťim nema:\ nemusí:me\

Ale chtěla byste, aby si děti uchovaly vaše vietnamský zvyky?

nnoo/ noo/ bix x'tela takii noo\ ale// noo/ na to asi eš'te nee/ eš'te momenta:ľne ne// eš'te sou mali: steš\ //sted'ka oňi sou ma:lo --- [to čak ňeba] za rok nebo za dva rokii

Doma vaříte vietnamsky?

no doma vařím skoro 'furt jenom vietnamski:/ kazdi: den vietnamski:/ pro(tože) česki: nemu:žeme ji:stť protože mi nejsme na ňe zvikli: na too jo\ ale tole takii/ 'vjeci/ tčeba ňe'kteri: vjeci taki musí:me viet'namski:

Co ještě patří k těm vietnamským zvykům?

nnoo/ tčeba podle mis-ku a/ hu:lkama tčeba takovi: na\na\na na ku'xýňe: jo\ a/ tali:ře mi ne vu:bec nepož\ ne jako nepouži:va:me jenom naso (něco?) joo/ aa to vidlič\ tčebaa/ vidlička taki ňigdi nepotčebuju\// tolee// podle na:s jako/// vietnamš'tiňe/ tak musí: doma tčeba takovi:

Co je tady pro vás nejdůležitější, pokud chcete uchovávat jako Vietnam tady? Jsou to tyhle vietnamský tradice?... nebo jazyk...?

to nejhorši: jazik noo// ten nej\ nejhorši: pro na:s/ joo/ protoje ss// mi ja: i taki ňeco ňeco umi:m no\ ale tčeba 'starši: lid'í tak 'řežki: (16:40) oňi nebudou učít// tčeba moje mamka tadi už bila taki sedum letť a// taki bəbi:ľ// vona říkala/ ti česki to/ pro ňi: to (s)trašňe tčeski: na tom joo/ tak vona už na to/ už nemu:že no\

Co pro vás bylo na češtině nejtěžší?

© ja: na to --- [nexňi: te] tčeba ja// po(d)le na:(s)/ pole jakoo// povi:da:me/ tak 'umi:m ale/ gdi na kňi-huu nebo takovi:// na'sešči:t takovi:

Hm, nečtete. Ani časopisy...

ne/ časopis to nee/ vu:bec ale// muj muž vjetšinou von taki koupí kaž\ tčeba kaž-di:/ tejděn dva-kra:t no'vini joo/ ale von umi: či:st jo protože už patna:ct letť tak ňeco umi:// ale ja:// na to ne\©

Ale českou televizi jo.

tak jo/ českou televizi ja posloul kouka:me/ každi: deen/ spra:vi

To rozumíte dobře?

no/ ňecso joo// ale vjetšinou jako/ škoro/ padesa:t present/ tak jo/ takovi: no\// protožee jako/ na poví:da:me tak 'jooť ale gdi/ oňi ňeco psa:t televize/ tak neumím 'či:(s)t na to joo

A ten kolega, co tady byl...

ten jenom/ na poma'ha:ňi: noo/ to jenom xvilku več\ on odpoledne ukli:zi:

Ten nemluví česky? Nebo nějaký váš známý?

/// tčeba tadii// u u toleto z\zna:me tak/ ta:mhle u u E'diti u Edita/ ta:mle\ to je super-market/ a teška už skončí: noo// začí:na: už osmii a do šesti: tak mu:že tam za'stavít noo

M 07 – 5:25

Komunikační situace: K rozhovoru došlo na respondentově pracovišti dne 4. 4. 2002. Po počáteční neochotě a upozornování, že mluví málo, nakonec respondent svolil ke krátkému rozhovoru.

Osobní údaje: muž 42/13, rodina žije v ČR (žena a tři děti). Vzdělání: technik, vyučený ve Vsetíně. Zaměstnání: soukromé podnikání - pokladní v obchodě s textilem. Má i české jméno.

Hodně Vietnamců tady má české jméno. Máte taky české jméno?

taki mamť// ja: jsem --- (české jméno)

A jak dlouho tady žijete?

ja: ud tadi bili (bydlím) asi tak/ třiná:(c)t roku:ľ

Tady v Jihlavě?

nee ta ud ta ta/// fšude\

A můžete mi říct, jak jste se sem dostal do ČR, kde jste pracoval...?

jo↓ @ ž(e) ja: ta/ pu:vodňi: taa fšem tadi taa/ pracova-t tova:rňe:/ to Vseti:ňe: jo

Ve Vsetíně jste pracoval. Čím jste vyučený?

//ja: ud tam/ bil @ texňiski: jaki:/ tak/ no tam// praco-vali

A tam jste byl jak dlouho?

tam asi tak/ dvaa anebo ši (tři) rokii//

A tam jste se naučil česky?

ja: tam učit/ 'špatni:/ tak

A pak jste přijel do Jihlavy a začal podnikat?

no

Jste prodával?

proda:va-↑

Tady?... Nebo... na tržišti někde?

tadii nebo to ňek-di ta-ki ta trhu taki jo↓

Vy jste tady s celou rodinou?

jo/ tadi jsem cel\ tadi/ manželkaa a də 'd'eŕi↓

Dvě děti?

ši (tři)

Kolik vám je let?

ja (j)šem @ trisedva

Třicet dva?

'tirisedva

Aha, čtyřicet dva. Co bylo pro vás nejtěžší, když jste přišel sem do České republiky?

ə mislim žee tak/// too// ja: ud tadi/ ud dlouho jo↑/ te ud/ '(z)ná:me jo/ tak mislim tak/

mu:že-te pracovat tadi jo

Nebyl problém tady?

jo↑/ proble:m ňe-kdii/ jo jaki: tak/ ňekdi tak/ naa/// jaki:// @ // ňegdi tak joo

Třeba s jazykem jste měl problém, domluvit se?

domluvit to/ neňi moot↑ ale tak '(j)inej//

Domluvit se nebyl problém?

neňi moot/ ale tadi jini: pr\ ə proble:m jako joo

Jiný problém, třeba s jinou kulturou?

nee

Tak s Čechy, s lidmi?

ňe-gdi/ jako↓

Říkají vám někdy Rákosníci?

///

Slyšel jste to někdy?

ne

Slavíte tady Vánoce?

taki↓ hm// normá:lňe

Velikonoce?

Velikonnoce tak joo/ t(o) je pro d'eŕi joo i sii to holtaa (i se jí to holce?)/ mot lí:bi:

jo// noo tak/ d'eŕi tak (s)tejni: noo

Máte holky nebo...

mam daa// sin/ a dvje dec\ a holkii↓

A vietnamské zvyky, něco jako Velikonoce to...

taki taki/ taki ud'elali/ taki

A jaké například?

///

Můžete popsat, jak to vypadá?

/// to/// moc neznam// jo/ ne-bo znam ale tak @ d'eŕi/ tak zna: jo↓ ze on vi: tak gdi xse

ňecso jo↓ de tak musi: koupit ňecso nebo ňejak ud'ela: jo↓// ale t(o) je 'hlavni:/ ti d'eŕi

☺

Hm, hlavně děti. A vyprávíte třeba dětem české pohádky? Nebo vietnamské pohádky?

@ hlavňe tə četki:// (pro)tože/ viet'namski: taki ma:/ ale to ma:lo

Ty ho nezajímají?

ne↑ taki/ ale ma:V on taki xs\ taki xse↓ jo/ ale ta\ tadi t(oj)e/// on fuŕt do do školii jo/

tak taki hrajou fšexno/ to doma tə je 'ma:lo/ ča-su doma mi↓

Máte vietnamskou televizi?

tak// tadi u na:t @ ja: taki ma:-↓

Taky se dívá?

joo/ ale tə/ ma:lo↓ den asi jenom/ tiri neboo/ tiri hođ'ini↓

Co třeba časopisy nebo noviny?

noo taki ma:↑/ taki ma:↓

A vy čtete?... Český?

joo/// česki ňegdi taki↓

Umíte dobře číst česky?

nee/ či:st šV/ špatňe↓

Ale domluvíte se.

taki// mot nee

Tady v obchodě se domluvíte?

(3:48) tak mu-si:m joo// ale tak// taki ňegdi tak/ mi taki musim jenom mluvi: joo/ a/

taki ma: ňejaki: taam/ ňejaki: ti česki: tak/ proda'vaji: oňi taki 'vi: tak mi ta mu:že tak/

domluvit joo ↓// oňi taki (ro)zumi: 'na:m jo tak mu:-žete do-mluvi(t) (4:07)

Chodíte někdy do společnosti, na zábavu?

///

(pomalu) Zajímalo by mě, když nejste v práci, máte volno, jestli chodíte někde za zábavou...

(4:21) ja: vi:m ale// vi:tee// nemam čas/ furt nema čas/ furt nema čas/ vi/ tak/ musi:te

ňegdi tak/ pro život vi:š/// no// neňi: jak i va: (u vás?) jo↑ (4:33)

Hm, potřebujete vydělávat peníze... žádná zábava.

noo/ tak naa/ pro život/ fšexno↓/// (a)si// ma:m --- [meneta] asi tak/ pjet roku: nema:

dovolenou/// noo jenom pro d'eŕi ňegdi joo/ tak// troxu jenom↓

O víkendu?

(4:50) tak ňejaki: to 'ne-ňi:/ tak pracovat tadi tak mu:že doma taki pracovat jo↓ ja-ki:/

tak furt pracovat joo/// doufa:m to d'eŕi to/ ne-bude (s)tejni: jo↓ (5:00)

No, pro ně už asi ne, když tady chodí do školy, kamarády už má mezi Čechy...

to ma-tee/ misli:te on do// do školi to ma: stejni: jo↓/// fšexno stejni:/ jo↓/// ňegdi joo/ d'eŕi

tak/ ale tak/ neňi moc proble(m) proo/ on to/ mot umi: fšexnoo jo/ učit taki dobri: jo///

neňi proble

Komunikační situace: Rozhovor se odehrál v jihlavském obchodě „U Edity“, ve kterém pracuje několik vietnamských obchodníků společně s českými prodavačkami, dne 5. 4. 2002 v 10 hodin. Respondentka byla zvolena náhodným výběrem, rozhovoru z povzdálí přihlížela česká prodavačka.

Osobní údaje: žena 32/10, rodina v ČR (manžel a tři děti). Zaměstnání: vedoucí prodejny, t.č. na mateřské dovolené. Má i české jméno a vřelé vztahy s českou kolegyní.

Můžete mi říct, jak jste tady už dlouho?

ja: ja: tadi už dlouho deset roku:// noo/ deset už

Kolik vám je?

ja:/ už mam// 'tšicet dva roku:

Kolik vás tady v obchodě pracuje, Vietnamců?

noo// ja: ja: tadi ne-¹pracuju ja: mam/ dzeťi nahore vi:te// jenom xvi:li podzi:vat// ja: tadi jenom pomaha:m muj maňjel (manžel) xvi:li a jinak ja: mam// dzeťi/ ma\ a mateřska: vi:te/ ja: mam tři d'et'i//

Ještě malinký?

po-sledňi: je jenom dva roku:↑ no dva roku: a// kolik mesi: (měsíců)// tši mñesi:kse jo// eťe ma-li:/ ja: bəžo (brzo) doma// a prvňi: sin do škol\ do školi// do druhi: ši:di (třídý)// a druhi:/ holčičkaa/ do 'školki↓

Jak se vám tady líbí?

dobri:// tadi dobri:↓

Je to lepší než ve Vietnamu?

lepší: neřika:m ale kazdi: ma: 'inni: vi:te tam ma:me 'rod'ini// tak @ ma:me rod'ini tak lepší: ale↑ tam// život// 'ezko↓// tam/ eťe tčeski: hodně poo/ pohodně tadi↓// tadi 'lepší: vi:te tam eťe:/ moc 'xudi:// hodně lid'i: a ma:lo zemi vi:te

Vaše rodina zůstala tam, ve Vietnamu?

no muj rod'ini tam↑ mi zaťi:m ta-di↓//

Můžete mi říct, jak se k vám chovají český lidé?

česki: lid'i/ 'jak tadi uđelaj jo↑?// no česki: lid'i tak// no xod'ijou (1:33) kupovat↑// česki: lid'i hodne:/ hodňi:↓

Hodní jsou? Žádné problémy nemáte?

proble:m 'mam/ protolee/ @ hodně lid'i: tak/ fšexno to neňi:// hodňi↓// maj ňa:ki: 'zli:↓// alee// fšexno/ pšidV// fšexno už prič vi:te

Máte třeba problémy s nimi mluvit?

noo/ mluvit norm-(álně)// nee

Máte mezi Čechy kamarády... přátele?

ja:// ne ne ne↓ proto(že) ja: mam dzeťi doma tak ja:// nemam čas (2:10) naa// proxá:ska// do-ma hrozni: pra:ce ja: mam jenom tadi kazdi: paňi prodavačka česki: a tak// do-mluvi:me kesa:me jesli// joo↑// © kazdi: paňi prodavačka tadi moc hodna: a// praco'vit'i:// pomahali mi/ 'hodně↓

Máte hlídání pro děti tady?

ja:/ mam/ jednu paňi// @ paňi// im'im\ paňi taki nemocna:/ eťe 'mladi: ale nemocna: nejde do pra:cee tak/ pohelalaňi (pohlídala mi) d'et'i↓

Česka je to?

česka// alee/ @ tekjV// ted' ja nexam do'maa a tak/ bjehat jo↑ zaťim nedam// až gdi pošem (potřebujem) nutně: tak/ da:me ale zaťim ne// dobri://

Takže jste tady spokojená?

spokojena: jenom/ jenom pra:ce pra:ce (3:02)↓

Ani s těmi vietnamskými kolegy se tu nikde nesetkáváte?... Třeba na ty svátky, slavíte dohromady?

je je *dohromadi* je je/ je kna:(m)

Chodí k vám domů?

noo proto(že) mi ma:me bit/ vel-ki: bit// vi:te velki: bit a tak uđela:me ňejaki: dobri: ji:(d)lo a tak// xozí (chodí) k na:m rok aspoň// Novi: rok/ vietnamski:// xod'ijou k na:m

Jak vypadá ta oslava?... Něco teda uvaříte a...

// mi vaři:me ňa:ki: 'inni:/ to neňi stejni: u 'vá:s// noo vaři: @ (o)slava tak// taki stejni: u va:s// taki mamee/ 'kitki/ 'pi-vo// 'vi:no/ a ňa:ki: dobri:// jedloo// ale jedlo mi udzela:me 'inni:/ vi:te↑

To se prodávají ty vietnamské...?

jedlo jo↑?// no no kupujou/ da:/ da: kupovat// neňi tadi xau\ u va:s xaufla (Kaufland) nebo// obxod tadi neňi ale// u na:s tam @ Praha nebo Brno tam hodně tam ma: ňa:ki:// vel-ki: obxod prodejna/ takovi: a tak mezi tam ma: ňa:ki: proda:va: jedloo// vi:te a/ kupovat/ jedno-duxi:↓ hlav-ňi:/ 'peňi:ze↓// jesli ma:m/ a takle↓

Slavíte na podzim 15. srpna svátek pro děti?

jaki: *sva:tek?*// no sva:tek/ tadii/ pro to mi čas moc nema:mee a/ alee// @ i mi mo(c)/ tadi sva:tek ňa:ki: @ česki:/ mi takii// moc ne\ nerozumi:m 'jak vipada: vi:te↑// u va:s 'inni:// protoo(že?)/ @ dzeťi ve-školi/ po(t)řebuji: co ri:\ ři:ct co potšebujee (potřebuje) takle// mi kupujou\ kupujeme pošebə kupuje\ kupujeme/ ňa:ki: coo d'et'i xcee vi:te// ale jenom co/ potšebuje

Třeba na Velikonoce toho beránka?

ja: moc nekupuju © protole každi: paňi prodavačka tadi da: 'hodně↓ --- [javo] domaa hodně vi:te// každi: paňi prodavačka da:/ a/ tak da:/ a tak 'hodně tak/ ja: nepotřebuju (5:11) kupova(t)// protoo// mi mezii// každi: tadi paňi dobri:↓// jesli mam ňa:ki: jedloo// @ vietnamski: dobri: tak ja: dam// gdi paňi tadi skoušijou ale// potom paňi sva:tki ňa:ki: dobri:

Dětem doma vyprávíte pohádky?

je je

Vyprávíte je česky nebo...

česki// i viet'namski// obje↓

Dětem se víc líbí české nebo ty vietnamské?

//

Co radši chtějí, když řeknete budeme si povídat pohádku, jaká se jim líbí?

@ asi 'česka:/ proto @ česka: ma: hodně vi:te// kazdi: den/ kazdi: den @ sobotu neđeli/ vietnamski: too moc 'neňi↓// kazdi: den/ vietnamski:/ 'ma:lo↓// no ma:lo↓// a tak asi česki:

V televizi nechodí vietnamské?

taki taki je↓ kazdi: den mi taki ma:me/ viet'namski:// jenom trošku↓

A která se jim teda líbí?

ja: mam 'sin @ sin// on/ furt pod\ je poo\ po-dzi:vat pohá:dka 'jaki: ja: nevim/ pro-to-le/ ja: opravdu/ moc nemam čad(s) vi:te// do-ma hroz-ni: a tak//

On už je velký, takže sám...

sa:m/ sa:m/ jenom starat// pošle (potřebuje?) pod'i:vat a pošeu (potřebuju) u-čii(t)// jak čas/ vi:te/// nee\ nenexam dlouhoo pod'i:vat pohadka taki neňi dobri:// aspoň jak jenom ma:// ja: to nezajma: jaki: on podzi:va: to nevađi: podzi:vat a uči-// no// to ja: nevim↓

Hm, vy ale krásně mluvíte česky.

nee ☺

Máte někdy problémy s češtinou?

nee/ ja: mluvi: jenom ňa:ki: norma:lňi: tak mluvi:me alee// @ jesli ja @ --- [mu si] u'čit/ vi:te/ ve školi

Učíte se?

on on// mu:j sin// noo/ on uči: ve školi jesli něco zeptat tam// proto on/ tek (teď?)// co nero'zumi:/ a on oziptat (on zeptat / chodí ptát?) mamii tak// ja: taki/ moc nnemu:žu/ 'fšexno nemu:žu/ pošebujemee/ ja: i mu:j sin/ pši:deme a zeptat paňi// učitelka// paňi učitelka hodna:↓// už// hodna: no↓

Třeba když jdete někam na úřad nebo... to si vyřizujete všechno sama?

u:ras (úřad) nebo nekam/ jo tak/ taki sama

Nemáte nějakého tlumočníka?

je je taki jednu pa:n// ale ja:./ ja: ne ale @ jenomm// muj manžel vi:te/ muj manžel @ ma: ňa:ki:/ tadi vi:te/ hodně prole:mu/ hodně jako/ --- [špapi:] ňa:ki: a tak pošebuje/ pa:n tam↓ tomu on no/ proto(že) neňi tak jedno-duxi: vi:te

Doma předpokládám mluvíte vietnamsky.

vietnamski 'jenom↓

Ale děti asi umí dobře česky.

no/ dobri:/ česki ve školi/ ve školki// u paňi na hleda:ňi: ale doma jenom viet'namski↓ proto mi taki x'eli @ d'eři/ o-'bje// mluvit/ česki i viet'namski// protole jenom mluvit česki tak/ ztrařili vietnamski: jo/ to/ aňi neumi: tak/ spatni:↓

A vy sama jste se učila česky někde?

ne ne/ 'sama/ noo// mluvi: 'mezi lid'ii// jo a sama uči: vø kniži vi:te// s\ slov-ňik/ ňa:ki:/ sama no/ nemam čat/ ňekam xod'it nemam// vi:te tadi pra:ce a// 'tši dzeřii

Co bylo pro vás nejtěžší, když jste přijela sem k nám?... Co bylo pro vás těžké... hodně náročné... poprvé když jste přijela do ČR?

(8:52) *poprve:* ja: pši:du šem tadi a tak ma:m muj manžel↑/// tak ja: nee pamatuju/ ja: nevim coo řesko// ale ja:/ ze mišlim// jesli mi řesko tadi jenom// pra:ce/// protolee @ pra:ce taki @ u tr(ž)ňice vi:te↓ tam/ celi: rok// celi: den/ kazdi: den/ celi: ti:den// kazdi: mňesík (měsíc) tam stu:j venku tak taki hrozni:↓// teđ počasi: už dobri: ale @ zimňi:↓ pada: sňi:h a zima mi:nus aspoň osumna:ct dvacet stupňu: tak// nebavi: tak// 'hrozni:// ale/ ja: mišlim/ tadi nejhorši: pra:ce// jesli/ ma: ňa:ki:// ob'xod↑ tak lepši:↓ alee// jesli nee tak venku/ stoji: a↑//

Takže vy jste spokojená, že máte tady práci?

spokojena: jenom 'lepši:/ než stu:j venku alee// jesli ob'xod taki ma: hodně pro-ble:mu: vi:te/ obxod jesli// tak/ ma:me (9:56) tadi stuj tak mušuj (muž muj?) da: hodně↓/// prona:jem drahi: moc/ i elektroo ii/// plin/ i 'fšexno jo↑// a tak --- [zapravedi:] mňe'sik (měsíc) hodně peňizee// vi:te/ a jesli hodně peňi:ze tak pošebuju hodně pra:ce// jesli ne pra:ce tak ne-ma: peňize// na zaplat'i: každi: mňesík vi:te/// hodně pra:ce↓

Žádná zábava.

za:bavaa/ taki 'mam ra:d alee/ to neda:↓ protole/ mi ma:me/ 'tčesko život/ to neňi stejni: u vá:s// u va:s lepši:↓/// vi tadi je česki: tak// ma:te 'inni:/ ale mi// mi 'inni:/// vi aspoň ma:te 'bit nebo jak jo// ale mi 'fšexno peňi:ze// prona:jem// tadi/ prona:jem bit i// 'fšexno peňi:ze/ i pro 'deři// na paňi hleda:ňi: taki// taki peňi:zee i 'fšexno fšexno↑/// noo tadi ja: mišlim// jenom pra:ce↓

Můžete se tady spolehnout na nějaké vietnamské kolegy?

vi xcete mluvit e'e ňa:ki: inni: jo↑?/// moc a moc ne-mluvi: česki↓

Ale vy mluvíte dobře.

moc dobri: nee alee/// a-'spoň tak↓/// ja: taki x'eli čas/ nauči: e'e česki jo↑ jesli sou moje d'eři ziptat (11:16)/// tak mu:žuu/ op'opovjed' vi:te opovjed'et↓ alee/ hlav-ňi: 'čas neňi↓ hlavňi: čas neňi no↓

Cítíte se tady bezpečně?

///

Víte, co to znamená Rákosníci?

Ra:kosňi:ci↑?/// Ra:kosňi:ci nero'zumim ale vi mi mišli:te bez-peč-ňi: jo↑?/// ja: mišlim lidzi/ ma: ňa:ki: 'zli:/ hroz-ni:↓/// tak pošebuje kaz-di: @ kazdi: o-patrňe vi:te// i lid'i xod'ijou ňa:ki:/ vipada: to neňi tak @ to neňi tak nor-ma:lňi:/ mi taki pošlou o u:-plňe pohle// i @ mi takii pošebuje 'sa:m/ o'xrani vi:te/// proto lidzi (12:01) to neňi fšexno 'hodňi: vi:te/ ma: ňa:ki: hroz-ni: tak/ ja: mišlim// kaz-di: pošebuje opatrňe

Hm, jako všude.

no i česki: lidzi taki teđ taki ři:kaj tak↓

Ve Vietnamu má žena troxu jiné postavení. Jak je to tady?

inni:/ to neňi stejni: u va:s↓/ u va:s tadii @ ženski:/// ženski:/// ma:lo pra:se↓

Mají málo práce?

ne↓/ neňi ma: ma:lo pra:se alee @ co ma:m ři:ct↑// u'u na:s// 'inni:↓// ženski:/ u na:s ma: ňa:ki: 'inni:↓ to neňi stejni: u va:s tadi↓ mi ma:me ňa:ki: 'inni:// inni:/ to neňi stejni: tadi// neňi moc poš-lu-xa: ale/ vipada: 'inni:/ to neňi tak tadi↓// no kaz-di: na:rodnost ma: ňa:ki: inni: vi:te

A v čem je to jiné?

///

Co třeba čaje, jsou tady jiné? Co tady pijete?

mi v ňe a v doma piři: tak/ nor-ma:lňi: taki ka-fee/ taki čaji:ček u va:s ovočni: nebo čer-ni: nebo jak joo/ alee taki čaj viet'namski: ze'lenni:↓/ 'zeleni: čaj taki↓/ taki dobri:↓// alee/ to neňi 'sladki:↓

Můžete mi prozradit nějaký recept na vietnamské jídlo?

ježi(š) ☺ rece(pt) jedlo/ nemu:žu/ udzelali hodně-kra:t ale nemu:žu ři:(c)t proto(že) tčeski:// nevim jak/ jak mam ři:(c)t vi:te↓ kazdi: paňi tadi už xod'i k na:m/ (o)slavaa alee// stejni: to nemu:žu ři:c

Vracíte se někdy do Vietnamu? Jezdíte tam na návštěvy?

taki no

Často?

nejde↓ @ protolee// tadi pra:ce a tak// pošebuje/ pra:ce to protolee/ jesli tam/ tak negdo nee/ tadi starat vi:te↓/// aa ii// pe-ňi:ze↓/ protolee// letenkaa tam takii// d\ tam taki/ drahi:↓// ii// pošeu peňi:zee// 'tam vi:te↓// a/// no ma:/ na'ňa:ki:/ gdoo/ boha'e: tak @ aspoň jednou rok nebo dva roku: jednukra:t// a jesli ňa:ki: norma:lňej'ši: nebo čtři nebo pjet↑// mi tadii @ už 'mot (moc) dlouho ne ja:/ už šest sedum roku: ne/ alee/

zavolali tele'fón// kazdi: mňesi:c/ neboo jednou nebo dva-kra:t no↑// ale kazdi: rok to nemu:-žeme/ too je t'esko↓

M 09 – 12:25

Komunikační situace: Rozhovor se uskutečnil v přijímací kanceláři respondentova pracoviště po předchozí telefonické domluvě v krátké přestávce před příchodem zákaznice dne 5.4.2002 v 11 hodin.

Osobní údaje: muž 50/23, vdovec ze smíšeného manželství, dvě dcery studující v ČR, má české státní občanství. Vzdělání: strojař na vojenské škole v Brně, zaměstnání: masér a příležitostný tlumočník. Má i české jméno, kterým ho oslovovala česká kolegyně.

(bavíme se o respondentově práci) ... chodí k vám tolik žen, tak jste spokojený?

noo↑/ ja: deňe tak mu:žu po'hlad'it tak ---

Líbí se vám české ženy?

noo/ gdiž jsou tluste: tak proč ne↑/ aspoň ma:m čeho xi'tit// počkejte na xvi'ličku ja: musím (k zákaznici) --- 'pro vas/ tak 'pa:tek// třet'i:ho// a v deset↑?

Říkají vám --- (jméno), máte tedy české jméno?

no/ po 'česku// protože/ ja\ (k zákaznici: na shledanou)/ jako po viet'namsku ja: mam/ jako moji imeno// vietnamš'tiňe ma:/ ma: vi:znam jako/ mi:r↓

Takže české jméno používáte běžně mezi zákazníky?

jak u koho↓ gdo bud'e x'ti:t↓

A vietnamské jméno ne?

ale po'ra:d↑

S vietnamskými kolegy?

no/ i doma↑

Slyšela jsem, že máte dvě dcery...

vi vi jste dobr\ dobre↑/ informovana:↓// ano↓ mam dvje dceri↓

Víc nevím. Takže, můžu se zeptat...

mu:žete septat/ cokoli↓

... kolik vám je let?

ja: sem už stari:/ d'edeček↓// řeknete mi asi kolik/ 'mi je// plus mi:nus

Čtyřicet?

přidejte 'deset↓

Jak dlouho jste tady?

ja: jsem tadi o(d) rokuu/ sedumdesa:t devjet↓

Můžete mi říct, jaké byly vaše začátky tady? Jak jste se vypracoval...

ne ne ne/ ja: sem tad'i studoval↓//

Obor?

no vojenskej↓// jako texnik↓// strojař↓

Bydlíte tady... máte vlastní

ve Stonařovje↓// domek↓

Jak se vám tu líbí?

/// jak se 'vezme// jako li:bi: tad'i jako// tak klima↓// a/ jinak↑/ ja: sem tadi jenom/ za

du:vodu že tak ma:m taďi/ ro\ro\ rod'inu↓

Proč jste přijel právě do České republiky?

(2:11) ne proč © protože ja: jsem 'vibraa\ ja: jsem/ bi\ bil jsem vibraa/ abix tadi studoval↓/ a vø Brně ja: jsem potkal svou 'ženu↓/ jo/ a tak/ mezi\ mezi na:mi a/ nebo tak jako// došlo něcso↓ že tak/ zø/ a/ potom i sme mňeli sebu\spolu 'ceru a t'im pa:dem ja: sem/ NEE že ja: sem/ při:mo tadi zu:stal tak 'nee protože ja: jsem jako voja:k zø\ zø povola:ňi:// tak musel jsem odlet'et domu po\poža:dal jsem ža:do(s)t oo// do ci'vilu↓/ a teprve potom ža\ ža:do(s)t abix se\ se dostal s\spa:tki↓ (2:50)

A vy pocházíte odkud?

při:mo z Hanoje↓

Co bylo pro vás nejtěžší, když jste sem přijel?... Byl to jazyk?

ne↓ to jako pro mňe 'neňi proble:m jakoo/ i gdiž vis\ vi/ špatně/ visl @ vi\vi\

Vyslovujeme?

vislovuji: ano↓ a jako gramat'ika tak mi ne'dela:/ proble:m↓// jako psa-ňi:/ či:st/ bez proble:mu:↓

Tak co bylo to nejtěžší?

ja: sem takovi: dobře/ ja: sem tak jako voja:k z-povola:ňi: a proto/ ja: sem sxopen ži:t 'gdekoli↓// a skoro tak jako/ 's ki:mkoli↓

Takže naučil jste se česky...

jako/ pro mňe česki: jazik úž neňi: tak jako 'cizi: ano↓// a proto ja/// pro mňe tak 'jako gdiž ja: mluvím jako/ ro\ rodni: jazik↓

Vy děláte tady Vietnamcům prostředníka na úřadech, tlumočnicka...

no protože ja: pracuju jako// no↑// tak jako tlu\tlumočňi:k/ to je jak/ jedna vjec ale druha: vjec že ja:/: ja 'zna:m/ hodně tak/ u:u:\ u:u:řadu:// u policie a proto/ ja: jim poma:ha:m↓

Mohl byste mi dát ještě kontakt na někoho...

jako zø\ zø t'ex Viet'namcu:/// noo/ ja: mislím že tak to bude proble:m že tak jako oňii/ moc ne-umijou mluvit česki↓// pro 'va:s bude proble:m↓

Už jsem s někým mluvila. Ale oni mají spíš strach mluvit.

no/ oňi/ protoje tak jakoo oňi n\ ne/ nevijou že/ tak do čeho dou↓

Jak s vámi Češi vychází, jak s vámi jednají?

dobře↑

Žádný problém jste nikdy neměl?

no/ proble:m ne↓

Ani v komunikaci ani jiný?

ne↓// ja: ja: jsem/ tak jako takovi: jako 'blbej že ja\jako 'sta-tečnej/ že ja: --- se nebojim↓

A myslíte, že ostatní Vietnamci tady mají problémy?

no/ ja: si mislím že/ joo/ tak maj proble:m///

Znáte pojmenování Rákosníci?

noo/ ja: jsem slišel taki občas_ale↑// ale jako pro mňe tak to je jen/ jestliže/ 'od kama'ra:da/ tak to je sranda↓// ja: jsem to bral jako sran- @ tak jako sran-/ ale je od cizi:ho tak↑// ale jakoo/ u mňe tak ne↑

A nějaký jiný problém?

noo/ řek bix že gdiž jsem sem studoval tak několikra:t i sme/ i sme mňeli řvačku// jen tak/ ale 'jen tak↓// u\ u piiva↓

Rád chodíte takhle do společnosti, na pivo, na zábavu?

gdibix moh↑ tak aano↓ jenže tak/ na to čas/ 'nema:m

Máte české kamarády?... Hodně?

ma:m/// noo/ hodn\ hodně tak↑/ ja:/ ja: ne-pořebuju mít/ 'hodně kamara:du:↓/ to mi stačí: 'pa:r// ale s ki:m// mu:žu jako spoli:hat↓

A vietnamský máte taky kamarády?

no/ vietnamski: tak řek bix že/ spis zna:mi:↓// pro(tože) oňi sou mladši: než ja:↓

Vaše děti mluví dobře česky?

ano↓

A vietnamsky taky?

no/ jenom tro-xu↓// moc nee

Vy jste je nějak nevedl...

(6:06) no/ na to ja: jsem nemněl čas↓// a tak/ možna: že tak to bila moje 'xiba↓// protože tenkra:t i sme doma mluvili/ jenom česki jenom↓/ a jakoo/ na-ši ne-xt'eli že/ že budeme/ sə holkama tak mluvit vietnamski --- [a'ímle] tak oňi 'nee/ budu 'musi: ro\ ro\ rozumnět↓ (6:27)

A výchova, vietnamské zvyky, to jste uchovávali?

joo↑ taki↓// tak jako// tak zvane gu\ gu\ gula:š↓ něco od na:s/ něco tadi misli:m↓

Vyprávěl jste dětem pohádky?

občas// no dři:ve/ teď už ne↓

Vietnamské nebo české?

ne jako česki:/ česki: tak oňi/ tak čtou sa-mi aa/ jako/ ti vietnamski: tak/// ode mně↓

Myslíte, že vaše dcery by taky byly ochotné se se mnou takhle bavit?

noo↑/ ja (my)slim že tak/ ja mislim že i joo↑/ jenže jestliže budou mi:t čas↑/ protože tak oňi tak/ se uči: və Telči na\ na gimplu↓

Můžete mi popsat, jak vypadá oslava Tetu?

no/ to/ mu:žu/ jenže tak jako na to/ moc času nema:m↓ jako ale tak nič moc↓

Slaví se?

slavi: se ale tak/ spi:š simbol\ simbolicki↓ jinak jako/ tak jako Va:noce tak tadi nee protože/ 'hodně na/ venku/ nna\ na venku jako/ jaka: as\atmosfe:ra 'venku ano/ ale přitom tak jako u Tetu tadi nič neeňi↓ tak to je jako/ to je pracovňi: den↓

Asi tu taky není nikdo, kdo by to organizoval.

ne↓ tak jako možna: že to və Praze və Brně ano ale tad' i ne↓

Existuje tady vietnamská komunita?

jako tadi ne/ ale və Praze və Brně ano↓ tak jako ve vjetši:- mňestex ano↓// jako Jihlava ne// ale jakoo/ vietnamska: ko\ @ komunita tak je inači: než 'česka:/ česka: je uza'vřena:/ společnost↓ vietnamska: ne

Není uzavřená? Vůči komu?

ne vu:či komu taje jako/ oňi tak v či:ňes\ @ Či:ňani tak oňi žijou dohro'madi ano↓ a tak jako cizi: 'těžko dostane/ dovňitř↓// ale ja-ko/ u Viet'namcu: tak jako tak prodava:/ je je lepči:↓

Mně právě připadá, že jsou uzavřeni.

'jsou/ vu:či 'va:m ano↓ ale jako gdiž/ to vim ja:/ ja: sem vevňitř ano/ ale ja/ nebo ja: jsem uprostřes/// tak ja: to 'vi:m že jako dost tak/ k\kontaktu: s vietname\ s/// a z na:s/ je/ 'lepči:\ mnohem lepči: 'nez və Či:ňe↓

Jaké máte vztahy se sousedy, jak s nima vycházíte?

dobře// dobře/ no

Co se vám na Češích líbí nebo nelíbí?

'na 'xlapa:x nebo na↑/// no// ja:/ ja: to ne\ neberuu/ jako/// to je spi:s/ vjec po'vahi↓/ a nee že/ gdo to je co d'ela:/ a jakou funkci ma:/ je mi u:plně jedno/ je mi u-kradenej

Jaké jsou vztahy s ostatními Vietnamci tady?

no/ ja: mi'si mislim že tak/ toje to je fšude na 'svje-t'e↓// jsou dobři: i taki js\jsou špa-tři:↓// ale vjetšinou jako 'maj za:jem jako vz\vza\ vza:jemně/ pomoc

Slyšel jste o Svazu vietnamských podnikatelů?

ano ja: vim/// ale ja: nemam za:jem tak tam jakoo/ vi-stupovat↓

Existují tady rozdíly mezi Vietnamci...

noo/ dři:ve/ na zača:tku a-no↓ p(ROTO)že jako/ t'i kteří: tak/ 'dři:ve tadi studo'vali 'anebo praco'vali tak/ 'umněli mluvit/ mnohem 'le:pe česki 'nez// t'i po(z)d'ejí↓// jenže tak jako o(d)te: dobi 'gdiž začal podňikat// tak jakoo/ ten roz'di:l že/ jestliže 'ja: umim podňikat// anebo ne↓// a jes\ a tak jako to jestliže tak ja: u-mim/ česki nebo neumim/ už 'neňi/ neňi: 'jako// to ne\ne\ nehraje ro\ro\ roli↓

Je obchodování typickou vietnamskou vlastností?

ja: mislim žee/// obxodova:ňi: to ně\ to neňi tipicki: nebo vlastnost'i:↓ ale jako tak↑/ oňi sou sxopni:/ nebo jako/ aziasťi (Asiati)// oňi jsou skodňi: (schopní) tak ja-ko 'žit v jak\ jake:m/ jake: si\ situaci_ano↓/ a sou 'sxopňi: d'elat 'fšexno mono (možný) 'abi mohli jako 'přežit↓

Jaký máte názor na smíšená manželství - Češka a Vietnamec?

to je pro mně tak to je/ ota:ska/ taje vjec↑/ dohodi a vjec↑/ poxo'peňi:↓// a jinak jasni: že tak jako každi: narod 'ma: svou kulturu ano↓ ale jestliže/ tak jako u-mněňi: da:t dohromadi a mezi sebou je poxo'peňi:// a hlavně/ 'u:cta/ tak ano↓ jinak ne↓

Můžete mi prozradit nějaké vietnamské recepty?

ja: vářim/// teď nee/ teď na to čas nemam↓

Jaké jsou vaše plány do budoucna? Vy tu chcete zůstat natrvalo?

gdiž mam tad' i 'ceri/ tak co ma:m d'elat↑?

Jak je pro vás důležitá vietnamština, jazyk?

jak/ to je jako// mmu:j/ rodni: jazik↓// a i gdiž budu tadi 'žit až do smrt'i tak vždicki/ 'budu mluvit a mluvit vietnamski↓// i česki↓

Znáte nějaké české vtipy?

ja:↑?// ja: mam pl\ plnou 'hla-vu fřipu:

Povězte...

ale teď momenta:lňe/ nemu:žu↓// tak jako ja: znam sami: jako sprostě:↓// ne-mu:žu tak jednak/ tak jako tak ti holki tak spros-ta:/// ne↑/// no ota:ska bo mně tak taje čas/ ten čas mně tlačí:

M 10 – 5:52

Komunikační situac: Rozhovor proběhl v malé jihlavské tržnici dne 5. 4. 2002 kolem poledne. Kromě tazatele a respondenta nikdo přítomen nebyl.

Osobní údaje: muž 24/3, matka a sourozenci v ČR, otec zemřel. Vzdělání: vyučený, zaměstnání: obchodník. Má povolení k trvalému pobytu v ČR.

Jak dlouho tady žijete... v Čechách?

tadi v 'Čexa:x↑?/// tadii/ tsi 'roku:↓// @ tam Česka: Li:bə (Lípa) bid'li:m

Jenom vy nebo celá rodina?

'celi: ro-// a ted'ko/ gdiz/ ja:/ a bra:xa/ tadi pracovam tak/ bude tadi
Vy tady pracujete jako...
noo/ ja: jsem// ob'xodni:k/ --- [ta ra:da] tadi 'neñi// Česka: Li:pa↓
A sem jezdíte za kamarádem nebo proč?
☺ @ ja nevím co říkám/// noo/ i sem tadi 'no-vi: jakoo eš'e nevím
Nevadí. Kolik vám je let?
jsem/ dvaseť štiri↓
Co pro vás bylo nejtěžší, když jste sem přijel?... náročné, těžké?
/// ja: 'nevím/// nevím co ☺
Co třeba jazyk?
no// jazik
Nebo kultura, že jsou tu jiné zvyky?
(a)si jazik↓
A vy jste se někde učil?
(0:56) noo/ i sem u-čil jenom too/ sesit/ doma sa:m↓/// rozumim ma:lo↓ ☺ (1:02)
Jak se domluvíte třeba na úřadě?
☺/// ne/ ne/ neumí
Máte nějakého tlumočníka?
///
Kdo vám vyřizuje takové oficiální věci?
ja: ne ne ne-rozumím
Vyřizujete si všechno sám?
ne↓ ja: mam too/// maminka
Vy jste tady s celou rodinou?
(1:24) noo// ma:m se\ souro'zenci tadi fšexno je/ maminka a ta'i:nek// nemam↓ (1:30)
Hm, tatínka nemáte. A jak je tady maminka dlouho?
ona jee/// asii/ patna:(c)t roku:↓
Tady pracovala někde...
noo// ona taki takle 'pracoval- taki
Prodávala?
proda:vala↓
15 let?
gdo?
Maminka tady prodávala 15 let?
ne↓
Co dělala předtím?
///
Máte tady kamarády u nás?
ma:m hodně no↓
A český kamarády?
no ma:lo zdo (málokdo?)
Chodíte třeba do hospody, na zábavu?
(2:04) ☺ taki/ samozřejmě↓/// ne↓ ta\ tadi ne↓ ale Česka: Li:baa (Lípa) jo↓
Cítíte nějakou nevýhodu, kvůli tomu, že se dobře nedomluvíte? Měl jste nějaký problém s tím jazykem?
noo/ je hodně pro-ble:m ale/// too/ takle nemu:žu mluvit↓ ☺ taki xcuu ale/ to/ nevím
co bude ☺ mluvím
Jaké jsou vaše zájmy?... Co děláte, když nepracujete?

☺/// ja:/ nnevím žee// proto fšexno tadi Viet'namci oñi taki takle 'pracovat (2:40)
Hm, jenom pracujete. Co třeba fotbal, hrajete?
noo/ taki/ taki jo
Díváte se na českou televizi?
noo taki
A vietnamskou?
taki
Na co víc koukáte, na český nebo vietnamský filmy?
(2:54) noo/ filmi to/ gdi kouka:me naa/ karati tak to// viet'namski:
A český se vám nelíbí?
takii noo taki ale/ ňa:ki: takovi:/// to neñi 'fšexni/// jenom ňeco↓ (3:09)
Čtete český časopisy?... Máte nějaký oblíbený časopis?
/// ne↓
Neumíte česky přečíst?
ja:// či:st/ či:st/ 'umím ale to/ nezozumím vseñni tam
Udržujete doma v rodině vietnamské tradice?... nějaké zvyky... svátky?
☺/// (přikyvoval, že slaví české Vánoce a Velikonoce)
Vy jste asi ještě svobodný. Vzal byste si za manželku Češku?
☺/// noo taki/ asi joo↓
Nevadilo by vám to?... A nebo radši Vietnamku?
noo asi/ to jednoo
Je nějaká vlastnost, která se vám na Čechách líbí nebo nelíbí? Co se vám třeba nelíbí?
ja: nevím
Jak s vámi mluví, jak s vámi jednájí?
///
A co jídlo?
noo/ ji:dlo taki ňa:ki: takovi: xutna: ale// neñi mot (3:53)
Doma vaříte vietnamský?
no
A vietnamský Nový rok slavíte?
no taki
Jak vypadá ta oslava?
☺///
Udělá se nějaké zvláštní jídlo, pití?
pi-vo/ alkohoo(l)/ asi/ no tak// 'sva:tek tak musi:-↓
Co je ještě tak typicky vietnamské?
/// too ☺ nevím co/ ři-kam↓
Jsou všichni Vietnamci takoví obchodníci nebo... Všichni u vás obchodují?
/// to neñi vseñni↓// oñi su taki/ too xod'i: venkuu a/ vsude
Jaký máte vztah k Vietnamu?... Máte tam ještě nějaké příbuzné?
noo/ ma:m tam při:buzni: no↓
Jezdíte tam často?
no↑/ kaz-di: dva roki nebo/ pjet roku: no
A chcete se tam vrátit nebo už zůstat tady?
eš'e nevím/// uvid'i:me no↓
Funguje tady vietnamská komunita? Scházíte se?
noo/ funguje↓
Co děláte, když se sejdete?... Povídáte si?

/// povi:da:me noo

Co si myslíte o české společnosti?

☺///

To je těžká otázka, ale zkuste...

těžka: ota:ska noo

Tak jak se vám tady líbí?

noo/ li:bi: se mi noo

A co je tady třeba hezkýho?

☺///

Třeba když to srovnáte s Vietnamem.

/// taki tadi taki heski: ale to// viet'namski: taki heski: tak to/ 'nevim co/ ři:kat↓

M 11 – 15:27

Komunikační situace: Rozhovor proběhl dne 25. 4. 2002 kolem poledne na ulici před obchodem, kde pracovala respondentova dcera (D, 29 let). Ta se rozhovoru účastnila jen pasivně, její znalosti češtiny byly minimální. Respondent, jenž vezl kočárek s vnučkou (V, 3 roky), naopak komunikoval bez problémů a velmi ochotně.

Osobní údaje muž 56/7, v roce 1973 na vojenské škole v Popradu a v Praze - celkem 5 měsíců. Má povolení k trvalému pobytu v ČR. Vzdělání: inženýr na vojenské škole v Rusku. Zaměstnání: ve Vietnamu na Ministerstvu práce, od roku 1996 u nás 4 roky na Vietnamském velvyslanectví, t. č. bez práce. V Jihlavě na návštěvě, žije v Praze. K češtině má kladný vztah.

Kolik vám je let?

noo/ je mii/// no↑/ bude mi// padesa:t šest

To jste mladý dědeček.

☺ vipada:m jo↑? d'ekuju

(k dceři) A vám je kolik let? (M11 překládá vietnamsky)

D: @ dvacet devjet↓

A jak jste tady dlouho?

M11: noo už sem tadi skoro @ sedum let↓/ a nej-dři:f tak ja: sem pracoval na vietnamske:/ velvislanectvi:↓ a tam jsem pracoval jakoo/ čtíri roki// jako po @ služebně// služebně tak ja: jsem zu:stal// u da:l/ jako// soukromi: volno↓/ no jako nepoči:ta:me jakoo/ bez bez --- [prati:] jo

Teď jste soukromý podnikatel nebo...?

zařim nee↓// jako sou/ muj sinove: nebo 'sin/ tak už 'maj jako/ soukromně podři'katel

Chcete tady už zůstat napořád?

no skoro pora:d ☺

(k dceři) Vy taky?

nee ona/ ma:/ dlouhu pobit zařim↓

Prosím?

dlouhu pobit ma:↓

Dlouhodobý pobyt. Takže vy tady chcete zůstat natrvalo? Rodinu máte celou tady?

ano↓ @ jako malou rod'inu↓/ s mann-zelkou/ aa/ 'dcera ta xo/d'i: doo// školi/ jako visoke: školi vø/// tam je @ --- [Jindřixu:v @ Jindřixu:v/ Hrade] nebo jo↑

(nerozumím) Institut...?

Jindřixu:v Hrade/// asi něgde jako @ Česke: Bud'ej(ov)ice nebo u Ta:bóra nebo takle↓/ no už sem/ tam bil/ jedenkra:t↓/ ne ne-pamatuju

A vy máte jaké vzdělání?

ja: jsem/ inzeni:r↓/ jako nej'dři:f tak jakoo/ jsem dostudoval jak/ v Ruskuu/ jako 'vojenske: na/ vojenske: škole↓// a bil jsem ve va:lce skoro tu/ sedum let/// a po va:lce to že jsem pracoval jako naa// mi-ni-sterstvo pra:ce/ Vietnamuu/// no ja: jsem se ješ'e/ ja: jsem se učil/ tři/ mñe'sice čes\ 'slovenski↓

A jak jste se dostal k nám?

bilo to jako v rocee/ sedumdesa:t/ tři// sedmdesa:t tři tak ja: jsem bil na Slo'vensku na @ vø Po'přaze (Popradě)// jako naa/ vojenske:/ 'cvi-čeňi:// a proto jako předřim tak ja: jsem se učil tři/ 'mñesi:ce jo// jako slovenski/ jako 'přes (před) @ vjezdem/ z Vietnamu doo Slovenska↓

To existovaly takové kurzy?

jako @ tak/ običejně ne↑/ ale @ vø armá:d'e tak taki 'ma:me @ něja-ke:/ učil'tél jako tadi umi: slovenski↑/ nebo jako už/ doštudoval↑ @ dostudoval @ na Slo'vensku// tak prot jako ná:m// 'učil↓

A pak jste ze Slovenska přijel sem?

noo a potom jako/ ne// jako v roce sedmdesa:t tři tak ja: bil jsem vø @ Po'praad'e: asi tři mñe'si:ce↓ a vø Pra-zee @ tak jenom jako// na Dej'vici:x (3:25) jo/ tam tak jako ve ste/ školeňi: tak/ dva mñesi:ce// tak to znamená: jako/ vø roce sedmdesa:t tři/ devadesa:t šest sedmdesa:t tři tak bil jsem vø Česko-slovensku celkem/ pjet mñe'si:cu: jo↓/ a potom jsem spa:tki doo Vietnamu jako// taki zase jako na/ vojenske:/ služebňi:/// a 'asz (až) @ ro-kuu devatena:ces// devadesá:t/// sšest/ tak něgdi 'v za:ři:/ tak ja: jsem přijel doo do čes\ do Česko-slovenska tenkra:t jo ješ'e// ted' doo/ do Česke: repu'bliki --- Čes-ka: republika a Slovenska: republika a ja: jsem pracoval naa vietnamske: velvislanectvi:/ jako naa odd'eleňi: pe:če o pracu'ji:ci:// noo ale tojako 'ted' jako 'pracuji: vietnamski:/ vietnamš'ri: pracuji:ci:/ už nejsou tadi

Hm, jsou jenom jako podnikatelé. A jak tady Vietnamci udržují vietnamské tradice... zvyky?

(4:32) noo// to ja:/ vim že/ to těžko ři:ct↑ proto(že) jako každi:// 'na:rod/ ma: svuj// nějaki: takle jako/ tra-dičňi: 'zviki jo/// ale Vietnamci @ kteři: @ v Česke: republice tak/// to je\ to je\ to je hlavňi: jako že/ jako napři:klad vø Pra-ze jo/ tak to jako/ dr-ži: jo/ vidrži: jako to svuj/ tradice↓// zviki/ ale je na jako 'jínak jo/ jako na\ napři:klad jako na\ v Jihlavje/ nebo vø br\ no vø Brně tak joo/ Brno je/ 'velke: mñesto tak taki jsou/ Vietnamci asi/ kolem to řisi:c/ jo vietnams'ki:x podňikatelu: nebo tak tak takovi:/// vjec jako 'sla-vi: nějaki: 'sta:tňi: 'sva:tek/ nebo No'vi: rók/ jo/ nebo prv-ňi: den/ @ mñe'si:čňe↓// pařna:cte:ho// mñesi:čňe taki↓ (5:32)/ o'slavi jo/ jako takove: jako/ podle luna:rňi:/ kalenda:ř↓

Takže v těch větších městech se tohle slaví a v těch menších ne?

me\menš'i:/ menš'i: mñesto to asi to 'ma:lo↓

A co takové ty domácí zvyky jako oltářky předků, vonné tyčinky... to se udržuje?

noo tadi taki vidržiuje/// doma:ci: tak tam každi:/ @ jo 'maj svuj vdo\ v doma jako// ro'diče/ nějaki: takovi: jako/ olta:ř// joo olta:ř tam jako prvňi:ho/ mñesi:čňe nebo pařna:cte:ho mñesi:čňe// tak/ tam da:va: jako/ vu:ňe tičinki jo/ jako simbolicki že// pro š'esťi: celi:// 'mñesi:c jo↑ a jinak jako// potom u na:s taki// 'vje'tšinou/ starš'i: lidzi (6:24) tak/ ne-oslavuji: narozeňina/ k narozeňina:m tak to je --- no ale/ jsou lid'i kteri:// (je)š'e žiji:/ tak to je o-sla-vi/ nebo jako/ naa vi-ro-či:/ 'smrťi/ taat'inka nebo

baabi-čkii nebo/ d'e-dii jo↑ nebo/ ta-t'i:nka tak// tak jako kteri: ten den jo/ přesně jako naa/ vi:roči: smrt'i tak taki/ da:vaji: tam jako voni: tičinkí/ nebo ovoce/ jo↑

Ve Vietnamu je zvykem, že se udržují rodinné vazby, vztahy v komunitě. Jak to funguje tady?

no ta/ tadi asi ma:lo/ *funguje*↓ taki funguje nek-de je vø Pra-ze nebo vø Plzňi/ tak ja jsem vid'el jo/ v Brně taki/// a jako taki naa/ ve(s)ňice nebo// ve male: mňeš'te tak too// asi nevidrži: moc↓

A tahle komunita vietnamská...

no komunika tak jako/ napři:klad @ naa --- [velvislanectvi:] tak 'ma:mee @ jaki: říká:me/// nebo tadi vø Jihlavje taki 'maji: ňa:ki: takove: 'mali: studia nebo (ja)ko 'vedeňi: @ vietnams-kix↑///

Myslíte Svaz vietnamských podnikatelů?

Svaz vietnams-ki:x/ podňikatelu: taki ano ale to jako/ starost'i/ naa// no/ na 'pra:ci jenom tak jo↓ nebo na zamňest-na:ňi:

A nějaký kulturní taky?

no *kulturní*: ano tam taki ma:me vietnamske: kulturní: střed'isko vø Pra-ze/ jo↑/ a vø Jihlavje tak// asi nema:me asi nema:me a vø Brně tak ma:me taki/ jako/ no↑/ (po)či:ta:me že jako @ --- jako takove:// 'ma-li: jo/ jako patři:/ na vietnam-ske:// kulturní:/ střed'isko vø Praze↓///

Takže nemají tady ani příležitost svoje tradice udržovat? Není to organizované?

no jako gdi jako/ Vietnamci kteri: jako --- [prahi]/ gdi jo/ eš'te pracuji: vø tova:rňe/ po(d)ňiku/ Česke: republiky jo/ tak to je// každi: podňik tak ma:me s\ 'maji: jo/ ssve:ho organi'za:tora// a ted' už nemaji:/// no jenom jako/ nek-dii/ napři:klad jako sta:tňi: sva:tek tak přijedou jo// při-xa:zeji: na\ na na:mňest'i: nebo jako přijedou/ se pod'i:vat/ na na:fš't'evijuu

Ted' třeba postavení ženy. To je ve Vietnamu asi jiné než tady. Jak se na to díváte?

©/// no vi:te ted' jako takovej/ no-va: do-baa jo↑ protože jako vietnamske: ženi// ja:/ sa:m si mislim že ted' už/ už 'stejne: jako/ česke: @ ženi↓ @ 'napři:klad↑ jako// tře(b)a vietnamk\ Viet'namki tak/ zařim ne-kouři: jo↑ ale taki/ oble-čeňi:m tako-ve/ moderňi:↓ to už neňi takove: jako na-rodňi:: obličeňi: nebo tak↓/// a neboo// nebo/ 'napři:klad/ ted' jako u na:s// ted'ko sou_žena jo↑/ tak to musi: poslouxat/ to je/ toje vždicki poslouxá: man'žela/ ale ted' už taki nee/ ted' jako taki musi mmluvit/ poslouxá: jenom/ co prav-du jo↓ jinak taki ne nemusí:↓ a njako/ 'dřiv tak to je něco jine:ho to horši:

Myslíte, že jsou tady Vietnamci diskriminováni?... Mají stejná práva třeba jako čeští obchodníci?

noo/ vi:te že @ oficielňi: tak to jako 'maj stejne:↓/ pra:vo ii @ povi'nnost'i↓/// 'ale to vi:te že jako// nek-dee// a nek-di tak to/ to/ mislim že troxu/ rozd'i:l↓

Jsou nějaké problémy?

proble:mi to/ ale ja: mislim že kvu:li tomu že/ --- [pravi:] jako Vietnamci/ moc/ česki neumi:↓// prot(o)že jako napři:klad jako/ při:dee @ ňe\ ňe-kteri:/ policista↑ jo↓/ něco ři:ka:↑ tak nerozumi:/ a pořá:d ři:ka: ano ano jo↑/ a nebo @ celňice přijedou kontrolovat/ zboží:/ a pořá:d ři:ka:/ tak jako/ pro-ble:mi↓ a protože v tržnici to jako 'maj zvuk že jako/ něco tak pořá:d ři:ka: ano ano/ ale nero'zumi:/ co ři:ka:/ tak// too to jako hlavňi: jako/ proble:m↓

Jak s vámi Češi mluví? Setkal jste se s tím, že třeba někdy Vietnamcům tykají?

nee/ ja: mislim jako to nee↓// to nee↓// no vi:te jinak jinak jo/ to je fšude stejne: že/ jsou/ dobři: lid'i a jsou/ noo// moc dobři: lid'i taki jsou↓ to ja: mislim že to je fšude stej-(né) a jako občas/ jako takovej/ 'Češi @ a 'Vietnamci ja: mislim žee// jsou/ poxopeňi: jo/ jsou že poxopeňi:/ a taki mislim taki že jako tađi hlavňe tak to je Češi a Vietnamci to/ mislim že to/ skoro// je xud'i: jo/ takovej veselí: a/ jsou stejni:↓

Ale mají strach si se mnou takhle povídat.

nee/ ne'maj strax↓/ jenomže↑// noo taki už jsem ři:kal že kvu:li češ-t'iňe jo↓// moc neumi: česki ja: taki/ mmislim jo↓/ a jinak jako dóma/ tak ja:/ mluvi:me jenom vietnamski↑/ nebo jako gdiž jsem pracoval vietnamske: velvis(lanect)vi: taki mluvi:me jenom vietnamski nebo/ no/ ruski tak už tadi nepoužívá: me

Taky je tady Čínská menšina. Jak mluvíte s Číňany?

no či:nski: tak vjetšinou jako ja: taki umi:m/ troxu no↑ moc ne jo/ to do'mluvim/// a starši: lid'i/ Vietnamci jo/ tak do-mluvi: či:nski dobře

A mladý?

mladi: zas jako ruskii anglickii

Co je pro vás jako Vietnamce nejdůležitější, pokud tady chcete uchovávat svoje zvyky?

ja: mislim že nej-du:-le-ži-t'ejši: joo↑// tak ti Vietnamci abii/ 'museli --- [vidržét] svuj zviki↓/ tradičňi: zviki↓// kulturní: no/ kulturní:// zviki tak to je nejdu:-le-ži-t'ejši:↓// aa proto ted' jako taki ma:me proble:m že jakoo/ jsou male: ři/ Viet'namci jo/ neumi: vietnamski↓/ proto jako/ xod'i: do š\ už/ 'do 'školki/ doo školi tak to je tam mluvi: jenomm/ 'česki↓// a taki proble:m že-jo↓ d'eři/ (13:04) ze školi/ nedomluvi: se @ (s) rod'ičem↓ pro(to)že jo/ rod'iče tak mluvi:/ vietnamski// a d'eři mluvi: česki↓

Mají vietnamskou televizi?

no vietnamskou/ no tak jako 'ma-ji// visi:laji/ *tele'vizi* jo/ zø Vietnamuu tak/ asi tadi/ od od ssedum hođin 'večer tak už//

A třeba vaříte jako vietnamsky?

noo/ to jako vjetšinou↑// každi: tak vaři: svuj © ji:dlo↓ jako vietnamske: ji:dlo

A čím se jí, tyčinkama?

tičinkama ano↓ no při:bor\ při:-bori takii/ použi:vaji: taki ale ma:lo ma:lo↓ © jinak to je jsou Vietnamci taki ři:kaj že/ česke:/ na:rodňi: jí:dlo taki/ i xut'ňaji

Vy jste všichni takový štíhlí. Nevadí vám ta naše jídla? Knedlíky...

no/ vepřove: nebo/ knedlo zelo tak taki ja:/ mam ra:d taki ano

V: tak deme uuž

M11: ano tak dem tam/// mu:-že-tee/ mi da:š va:š jako/ no či:slo telefonňi: nebo adresu jo↑/ a/ nebo ja: va:m dá:m tak abiste na pošla (napsala, poslala?) mňe too// ňejake: ota:ski↑/ jo↑/ abix přípra-vóval/// proto ja: česki taki moc ne'umim jo/ vi stee/ se zeptaala tak ja: jsem/ rozumňel ale 'mluvit/ to je/ pora:d řežki:↓/// češ't'inaa/ mňe se zeptat/ češ't'ina va:m/ d'ela: poři:že a ja: řek noo/ češ't'ina// pora:d Viet'namcu:m d'ela: poři:že↓// proto hlavňi: jako vi:'slovnost/ tak taki/ 'pořá:d d'ela:// jako Mezi ři:či:/ tak to znamena: že jako/ 'mezi/ 'řekami/ nebo tak jo↓ ale gdi jako nezna:me dobrou vi:slovnost/ tak to je mezi ři:či: tak to je něco jine:ho/ to je sprostě:↓ © ale too/ češ't'ina/ fakt/ to je moc 'heska:↓ to je heska:_ale/ pro na:s/ moc řežka:↓ nebo proto voňi ři:kaj to/ česki: je řežki:↓ © česki: je řežki:↓ to vi:'slovnost

Hm, výslovnost je nejtěžší. Ale jinak se domluvíte rukama, nohama.

noo/ tak ři:ka:me že (ja)ko/ os-mi: pa:d↑ jo↓// pa:dem/ osmi:/ osmi:m pa:dem↓ tak/ jim u'ka:zat/ rukama nebo tak↓

M 12 – 20:58

Komunikační situace: Rozhovor proběhl dne 25. 4. 2002 v asijské restauraci, po předchozí domluvě ve stanovenou hodinu (18:30). V průběhu rozhovoru přišla vypomáhat respondentova manželka, avšak nezasahovala do něj. Rozhovor byl ukončen po příchodu zákazníků (Z).

Osobní údaje: muž 36/14, rodina v ČR (žena a dvě děti). Vzdělání: gymnázium ve Vietnamu, vyučený v jihlavském podniku Dřevostavba. Zaměstnání: soukromý podnikatel – majitel restaurace.

Jaké byly vaše začátky tady?

za'ča:tek žee/// oňi mñe volal\ pos'lali 'sem/ jako 'učit// a do pra:ce↓

Kde jste pracoval?

jsem d'elal při:mo tam/ (v) dřevostavbje// jsem tam/ pracoval čtíri a pu:l roki↑// a potom/ jsem zači:nal tadi podňikat↓

Tam jste se naučil česky?

ano// jsem tamm/// učil tři mñesi:ce českii/ a potom jsem naučil SA:M a od kama'ra:d'i a takovi:hle vjeci no↓

Jak jste tady dohromady už dlouho?

jsem tadi už dohromadi/ už šest/ čtrna:ct let↑

Kolik vám je?

mñe už třicet šest↑

Ve Vietnamu jste studoval nějakou školu?

jsem tam studoval jakoo/ jsem tam d'elal už gimna:ziúm↑// ale tam jsem pak d'ela-s/ visokou školu skousku↑// a jsem neud'elal a↑//

Tak jste jel sem. A proč právě do České republiky?

no/ ten-'kra:t je too// u na:s je proble:m že tenkra:te/ @ u:razee (úradě?)// kontaktovalii třeba do Česko-slovenskoo/ Nemeskoo a/ Rusko↓// do Ruska↓// a jsem mislel že/ 'hodně lid'i říkali že tadi ma:te dobri: pivo tak jsem šel sem↑☺

Co čepujete?

da:te si pivo↑?// desi:tku nebo dvana:ctku↑

Desítku, děkuju... Řekněte mi, jak se vietnamská kultura udržuje tady u nás. Je to vůbec možný?

kul'turñi: ve Viet'namu jo nebo tak// je to 'těžko↓// pro na:(s) to 'těžko↓// žee s/// zača:tek na:m d'elal jako 'hodně proble:mu:↓

A co byl takový největší problém?

takovi: nejvjetši: proble:mii že/// t'šeba// vi/ tadi Če-ši/// koukali/ na/ cizinci// a neboo na na:s// jako u:plñe něco jini:ho↓// nebo neñi: jako ñek-di ñekteri: jakoo// vzal na:s/ norma:lñe jako// oňi koukali jako neñi 'človek nor'ma:lñe↓

Teď už je to lepší?

teď užž/ teď už trosku lepší:/ teď už trošku lepší: na kou'ka:ñi: tak už xova:ñi: dobri://// jo nebo gdiž xova:ñi: tak už/ to lepší: jo↓ takovej// a předt'ím to bilo hrozni:↓// ale potom mi do-ka:-že-mee jak jsme/// a že trošku jako// oňi berou↓

A jazyk nebyl problém?

jazik taki proble:m/ ano↓ třeba už/ jsem tadi// už ñekolik let↑ a taki mluvím/ 'špatñe/ českii↓

Vy mluvíte dobře. Ale někteří kolegové i když jsou tu dlouho...

jako ñekte're:ho ne\ neslo mu ve\ vu:bec do 'hlavi/ jo↓// jako/ š'teš'ti: žee/ gdiž jsem studoval (ve) Vietnamu tak/ jsem studoval jako francouzski jo// jsem tam studoval tak/ tři roki jsem/ na to naučil tagže/ francouzski a českii_a/ ñecoo gdiž/ třeba/ gramat'iku// ñeco stejni:↓// gramatika stejná: --- [pro spar]/ jako 'jako trosku rozd'i:l ale ñeco jako podobni: jo

Co pro vás bylo na češtině nejtěžší?

na češ\ gramat'iku nebo nej/// gramatiku to bi(l)o @ vi ma:te 'mót/ 'těžkou gramatiku// gra'matiku/ je to 'hrozna:

A česká kultura vám nevádí?

va'di:// taki va'di:

Co vám tady vadí?

ja: ři:ka:m že to je jina: kraj// jini: kraj/ jini: mrav jo↑/ a třeba// va-d'i:// třeba/ @ vid'im žee/ žen-ski: tadi hodně pijete/ hodně kouři:te// jo/ u na:s ne↓// a neboo @ sxou\ s xova:ñi: mjezi lid'i jo/ mezi 'va:mi/ jakoo// to neñi norma:lñe/ podle na:s/ jo//

Myslíte jako přátelé nebo?

ano/ *přa:tele:* nebo 'rod'iče taki jo/ třeba// 'mi/ rod'iče/ star-ši:// i 'mamkaa/ jako 'star-ši:/ jo nebo 'babička/ tak/ 'v rod'iñe:/ mi musi:me jako 'tikat/ tak 'vikat 'vikat↓// tak vid'i:m jako/ třeba tadi vi moc/ jako/ demokracie az 'moc dovoli:te az moc vjeci: jo↓// třeba vid'im dneska že mali: lid'i/ d'e'tii jak taki 'xlastaji a/ taki 'kouřijou a/

To u vás není?

ne/// (4:58) jako 'TAKI/ vi:m že 'taki jo// třeba u 'na:s// taki ñe-kteri: vjeci je proble:m že tseba @ hlavñi: je/ 'již-ñi: Viet'nam// jak oňi 'zviklii// tam bili Ameri'čañi/ jo/ tagže ñeco podobni: jako tadi// alee// to jenom/ kteri: lid'i třeba/ nex't'eji: pracovat// jo aa 'hodně xlastat// nem\ nemu:\ nemu:žou sehnat/ pra:ci/ tak třeba/ a tam je u:plñe rozd'i:l třeba/ při:dete tam 'hned uvid'i:te třeba oňi li:taj na ulici @ spijou/ pod mostem třeba jo/ jako neñi bi-dleñi: neñi 'ñigde// jako bez-do'mov takovej/ jo↑ ale tadi vid'im že se von\ vi ma:te norma:lñi:/ 'ba'ra:ki jo/ bit/ nebo ma:te dobri:// život žee// xod'i:te do školi nemusite to'lik za'plat'it/ jo↑ (5:58) ale d'e'ti kouka:m že/ tadi d'e'ti u va:s ne-x't'eji: moc/ studovat↓ učit/ jenom 'ÑE-kteri:↓//oňi --- [ne: jim ra:d'i] (6:10) že třeba↑// ji:t na 'pivo diskote:ku aa/ d'elaj tam ña:ki: 'blbos't'i_a// jenom ñegdi mñe to va'di: že/ vi šte neñi: takovi: bohati: 'sta:t/ a ukazuje jakoo/ 'frajer/ ñegdi/ třeba jsem potkal f Paři:ž/ jo/ jsem tam bil na na:fš't'evu/ f Paři:že @ najednou jsem slišel ñegdoo/ ñekteri: oňi mluvili čes\ českii jo↑/ že joo/ dej mi pjet korun/ nebo dej mi pjet francu: na limo'na:du tak/ a ten druhěj říkal že/ mluvi:te že 'vole nema:m a takovi:hle ne/ tak ja: jsem mu dal deset/ franc a že tadi ma:te vemte si/ oňi koukali na mñe 'proč umi:te 'česki ne --- [jsem povi:dal] bidlim z Jihlavje↓ // oňi ahaa jo↑ ☺ ale/ takovi: vi stee jo/ ale gdiž/ koukam/ třeba jsem bil/ f Paři:ž/ Amster'dam// jo nebo Thailand Hong Kong/ jo↑ (7:10)/ v let'iš'ti jenom/ a lid'i sxovaj u:plñe nor-ma:lñi: i bi:li: čerñi:/ nebo/ žluti:/ a tadi u va:s ne↓// tadi u va:s jako bere 'u:plñe ñeco jini:ho takovi:hle vjeci jo↓ a i gdiž vi jste jako norma:lñi: sta:t --- ja: jako nevím 'proč// ja: vi:m že jako/ cizinci tadi u va:s jakoo/ takovi: --- tadi d'elaj ña:ki: proble:mi takii// 'fšude stejñe takovi:hle/ 'dobri: lid'i/ a 'špatni: lid'i/ jo/ 'fšude// třeba/ ja: mu:žu ří:ct třeba/ teď pro mñe proble:m/ že gdiž se vra:tím spa:tki do Vietnamu// aa/ mi sa:m

d'elat proble:mi↓// jak sem tadi 'zvik/ takovi: dlouhoo/ tak ja ted' 'ma:m tadi 'vi:c kamara:d'i/ Čexšii než/ vietnamski: kamara:d'i↓// jo a --- tomuu že/ třeba jsem tadi naučil 'hodně vjeci:// jo/ tadi třeba/ 'xlastat a ☺ jo mluvit sprostí: třeba jo/ alee třeba jsem tam mñe'si:c a už/ jsem xt'el spa:tki sem/ jo// jakoo/ takovi: 'zvik už tadi jsem Hm, už jste tady jako doma. A z těch českých zvyků, kulturních myslím, se vám něco líbí? Třeba ted' byly Velikonoce... Udržujete je?

tak li:bi: se mi jo/ li:bi: se mi// že akora:t že// za'ča:tek třeba// gdiž jsem tadi deset let tak/ skoro jsme neslavili nič// aa ted' už jsem/ takovi: 'zvik/ gdiž kouka:m že vi/ připraví:te na 'Va:noce nebo něco takovi:ho/ třeba/ m'ja:/ neslavi:m Va:noce protože/ Va:noce u na:s slavijou 'jenom kteri: xod'i: dos\ kotela/ doo/ do kostela// ale vii tadi jakoo slavi:t\ slavi:te i/ 'fšexni/ fšexni i xod'i: i nexod'i:↓ jo/ ñegdi slavijou// třeba slavi:te/ gdiž/ slavi: ñekteri: třeba vu:bec// nevjeři:/ gdiž nevi: co to je/ kostelaa jo↑/ 'taki slavi:↓/ no a u na:s jenom 'kteri: xod'i: do 'kostela nebo ne-slavi:↓ ja: třeba/ mam jini: bohi/ tak nexod'i: ale ma:m jinou @ tagže kvu:li tomu jsem neslavil/ alee/ ted'ka už začí:nam ja// koukam naa/ va:s↑/ připraví:te takovi: --- takovi: tak/ ja taki už// tagže třeba/ mi tadi/ d'elali stromek domaa_a/ ten první: takovi: že/ mi ma:me tadi 'd'eři jo/ oñi xod'ijou už semka do školí↓// tagžee/ kvu:li ñim taki musi:me jako/ třeba kamara:d'i oñi maj ve školee/ --- [okoho:] dostali/ dostanou 'vod rod'ič ñejakej da:reki jo takovi:_a/ tak kvu:li ñim musi:me taki slavít↓

A jak vychováváte děti, vietnamsky nebo česky?

vjetšinou jako sxovame ji: jako vietnamski:// vietnamski: --- žee// mi už bi(d)li:me tadi takovi: (d)louhoo tagže↑/ vi:me že/ třeba/ 'vi ma:te tadi ña:ki:// vjeci 'dobri:/ d'ela:te 'špatni:/ aa// mi ve Vietnamu/ ja: to uz vi:m že třeba takovi: sxova:ñi: je dobri: takovi: je to 'špatni:↓ tak ze/ kvu:li tomuu že ja: to vibí:ra:m kteri: vjeci dobri:/ tak jako// jim nauči:m noo↓ ja: jim nauči:m// vjetšinou jako vietnamski: protože// če/v česki:/ tak ootoma'ticki oñi budou/ 'vjed'et↓// jo↑/ a nebo --- [žije] vietnamski: že oñi nevi: co to znamena:/ a 'proč/ jo/ tčeba/ oñi nevijou tčeba 'proč// furt musi:me ji:(s)t 'ri:ži třeba jo// oñi nevi 'proč↑ jo↑ a ne\ nebo nevjed'eli že// proč tam bila/ 'va:lka/ třeba jo// oñi nepo'xobili/ 'proč↑// jo↑/ nebo// 'proč musi: 'vikat s ba'bíčkou/ musi: vikat s 'mamkou třeba jo/ oñi 'nepoxobi: (nepochopí)// tak jako/ --- [doma je mi] musi:me 'jim vi'svjetlovat↓// je to/ je to 't'ěžki: no/ xuda:k d'eři ☺

Co si myslíte o smíšených manželstvích? Když si třeba Vietnavec vezme českou ženu... Mají to jednodušší nebo těžší?

neñi jednoduxi:// neñi to jednoduxi:/ mu:žu ři:ct že/ jsem mñel taki tadi hodně kamara:dku českou tak to neñi/ jini: kraj jini: mrav↓ tčeba @ mi takovi: ma:me 'zvik že/ musi:me makat pracovat --- [furt pus] 'zvik joo @ na za:bavu na disko'te:kuu třeba/ skoro nepu\ nexod'i:me vu:bec/ jenom/ jednou dva za rok↓/ jo/ aa vii Če-šii/ takovi: 'zvik že/ 'pra-cujete jenom osum hod'in denñe// pjet dnu:/ ti:dñe:// sobotu ned'eli musi:te mí:t ña:ki: 'čas/ ñekam na disko'te:kuu nebo na 'za:bavuu/ ano/ tagže// 'neñi 'zvik tagže gdiž/ manžels'tvi:/ každi: ma: jinou cestuu/ tak už to neñi ono↓ to je za prve:/ nebo za druhi:/ 'ji:dlo//

Vám tady nevyhovuje český jídlo?

ñe-kteri: jo// a ñekteri: ne↓/ tak třeba// ñegdi česka: hol'kaa/ taki maj ra:d'i asijski: ji:dlo↓ ñegdi taki ne↓ jo tagže manželstvi:// si misli:m/ co kouka:m/ kamará:d// maj takovi:// devadesa:t pjet procen(t)/ ne\ nejsou št'est'i:↓// si mislim jako// už maj spolu d'eři tak (ñe)jak musijou vidržet↓ @ jinak jako si misli:m nebo// moc nee/ ma:lo// neboo už (ñe)jaki: proble:mi↓

Vy tady chcete zůstat už natrvalo?

ja:/ ešče nevim↓ nebo 'ma:m tadi trvali: pobit↑// teda/ ted' mu:žu mi:t tadi ža:dat česki: občanstvi:/ podle za:konu/ alee// ja: nevim možna: kvu:li 'd'eři tak joo/ jo protože @ oñi p'za xvili me: d'eři pudou doo školii// každi:/ 've škole oñi jim vez-mou ñekam do zahra-ñičči:/ venkuu/ tagže vii/ Čexši nemusi:te mí:t 'pasport vi:zum/ ale mi/ gdiž mam\ nemam česki: občanst'vi:/ tak potom mateřski: moje d'eři taki↓ jo↑ tagže// staloo na:s že/ kamara:d třeba o\ d'eři o(d) kamara:d'i// jeli ñekam/ zahra-ñici: a/ 'zastavili a vihod'ili ti/ d'eři su\ 'spa:tki↓/ jo ñe\ nemaj vi:zum↓/ jo tagže jakoo// tak kvu:li tomu tak nebo// možna: joo/ musi:me jako/ ža:dat// potom gdiž/ zamñest-nali tak/ se vra:ři:me spa:tki tam do Vietnamuu_a/

A vy tam máte ještě rodiče?

ma:me tam ešt'e

Jak často za nimi jezdíte?

noo/ obča(s) neza:leži: pe'ñi:ze↓ --- [to je moc] drahi: tagže// gdiž/ budeme mi:t jako/ ñejaki: peñi:ze tak tam zajdem a gdiž too tak// třeba už// pjet let jsem nebil doma↓

Cítil jste se tady někdy diskriminovaný?... Máte stejná práva jako čeští obchodníci nebo jste omezovaní jako cizinci?

omezijovañi: jako cizinci↓ ja: si misli:m// ano// ja: ci:ři:m jako// 'furt ci:ři:m ja-ko/ jsem tadi jako/ cizinec↓

A co vietnamská komunita, funguje tady v Jihlavě? Scházíte se?

(14:58) moc nee// moc nee jako/ 'fšexni takovi: stejni: že// třeba 'před'ím/ jsmee/ xod'ili doo 'pra:ce jo/ do do to'va:rni/ tak 'joo/ a ted' každi: začí:na:me podnikat// tak každi: ma: 'svuj pra:cee a gdiž podnikat/ tak// je to (auto)maticki že že musi: konkurovaat joo// jakoo/ tagže// tčeba 'ñe-kteri: vjeci jsme mohli domluvit spolu↓/ jo aa// po 'pra:ci tak/ asi nee// to nejde// každi: ma: svuj pra:ci jo/ s\svuj 'proble:mii// mu:žu va:m/ ři:c(t) že mi ma:me 'furt ñejaki: proble:mi/ f pra:ci jo// třeba ted' ja:/ d'ela:m// ods// šest hod'in/ doo jedena:c(t) hod'in večer/ každi: den↓// too/ třeba celej den/ nevid'im d'eři↑// gdiž se vra:řím domuu/ oñi už šli spa:t↓/ gdiž do pra:ce oñi ešt'e spi:↓ (15:58)// ale je to život no↑// jinak nejde protože// peñi:ze potřebujeme na 'd'eři a fšexnoo musi:me za-plařit a// to je hrozni:↓// ja: vi:m že je to hro\ hroz-ni:_ale// co ma:me d'elat

Na co vietnamského jste takový pyšný, hrdý?... z vietnamských zvyků nebo vlastností.

vietnamski: zviki jakoo//

No, v čem se lišíte od českých lidí?

jako ze zviku: že mi// makat a pracovat a// nebo// ja: nevi:m pro(č) a seba (a třeba?)// ññegdi jako jsem/ bil nemocnej az// leži:m domaa (j)eden den dva d'ni a už sem hotovej/ nemu:žu// tak tčebaa/ sem bil nemocnej sem se rok --- [mamotala:] a/ fut zikal se ptal mñe že jakoo jse(m)/ nespo(kojený)// ři:kam že ne nee// jsem ři:kal že/ nee/ že už nejsem↓ jeden dva dni a/ do pra:ce da:l/ tagžee//

Když je lunární Nový rok, to tady nějak oslavujete?

ano oslavujeme

Ale nemáte volno jako ve Vietnamu. Tam je delší dobu volno, ne?

ano jako sta:tňi: sva:tek↓

A jak to vypadá tady?

tadi nema:me/ tadi jakoo/ za-vřeme třeba/ ud'ela:me vol-noo třeba zavřeme_a/ a tak_alee/ jsem tadi čtrna:ct let↑ tagže/ (t)ššina:c(t) let jsem mňel volno↓ a pos-ledňi: rok↑// jsem nemňel↓/ protože s// toho je moc↑ tagže// po-sledňi: rok↑ jsem nemusel do 'pra:ci// protože/// jak sme zzelali tam/ rixle: občerstveňi:// tagže (j)eden den nebo dva dni/ za-vřeno/ to nejde lid'i misleli že/ tadi ňa:ki: proble:mi nebo// tadi ňekteri: jako 'zvuk semka xo'd'it na vje\ na večeri/ takovi:hle// takovi: lid'i/ 'nada:va:

A jak taková oslava vypadá?

vi-pada: oslavaa// tak vipada: tak vipada:/ nor-ma:lne ☺ xlasta:me_a/ popovi:da:me_a// gdo xce 'hra:t karti/ tak hrajou kartii_a 'spi:va:me a takovi:hle vjeci// esli xcete vje'd'et tak v ne'd'elii// ja: tadi budu sla'vit ňecoo tak přid'te s na:mi↓

V neděli slavíte? Kdy?

asi taklee no/ zači:na:me tak/ kolem šes(t) hod'in↓

Já jsem si přečetla, jak se slaví ve Vietnamu Tet. A zajímá mě, jestli tady taky něco z toho...

ňeco podobni: jako takle třeba Novi: rok↑ tak jsme slavili ňeco podobni:// takle třeba/// tadi z Jihlavje nee// jo↑// protože/ 'před'ti:m jo jsme d'elali třeba/ sme da:vali kaz-da: rođ'ina/ jo ňeco do(h)romadi a/ ssme slavili jako takovi:(h)lee/ Novi: rok// ale ted' už/ nejde protože @ oňi ted' přišli sem naa\ do Jihlavi/ hod'ne no-vi: Vietnamci/ kteri: ne-zna:me↓/ jo// a ted' vi:te/ sa:m nebo me-zi na:-mii/ Vietnamci s Vietnamcem tak jaki: proble:mi furt da:vali v televizi nebo ňeco takovi:ho/ jo↑/ tagže/ z toho už ma:me strax/ žee gdiž nee-znam tak jako nexci poz'vat// ňekam/ spolu nebo takhle↓

Takže už jsou problémy.

už jsou proble:mi už zači:na:/ si mislim že už zači:na: už dva roki tadi tak

Hm, je to konkurence.

nee/ ko\kukurence nebo 'ted'ka/ třeba obxodo'va:ňi: je proble:mi nejdee m'oc jo/ tagže ňekteri: jako nemaj pra:cii/ nemaj 'čim ži-vit/ už/ takovi: zači:na: pro(b)le:mi↓// jako mjezi 'na:mi↓// jo tagže už proš'te//

Je to jiný než když jste sem přijel.

ano↓ PŘESNE TAK přesne tak↓// 'upl'ne jini:↓ (přichází stálý zákazník) co si da:š'↑// joo třeba// ten pa:n (20:10) je mu:j kama'ra:d a jsme taki xlastali/ fPo(h)od'e/ fPohod'e vid'↑? ☺ pivo↑?/ da:š si pivo↑?

Z: jenom jsme negustovali

M12: a vi ma:te d'e'ti gde↑? uu doma↑?

(k zákazníkovi) vem sii// to je dvana:ctku↓

už pa:n x'el/ de'si:tku --- [ale jsem to/ šplet] tagže/ lepši: dvana:c-↓

(k dalšímu zákazníkovi) prosi:m↑?

nebo 'sed-ňete si tam ňegde ke stolii_a// ja: tam při:du za va:mi↓

M 13 – 7:20

Komunikační situace: Rozhovor se uskutečnil 26. 4. 2002 dopoledne na pracovišti respondentky za běžného provozu (do obchodu přišly dvě zákaznice). Při navazování prvního kontaktu respondentka nabízela práci jako paní na hlídání svých dětí. Od toho se rozhovor pomalu a velmi rozpačitě začal odvíjet. Byl záhy ukončen manželem (M), který z pozvzdálí přihlížel.

Osobní údaje: žena 32/6 (z toho pouze 3 měsíce v Jihlavě), manžel a dvě děti v ČR, rodina ve Vietnamu, zaměstnání: soukromé podnikání v obchodu s textilem.

Vy jste tady teda s celou rodinou?

tak↓

A máte kolik dětí?

dva

Je ještě malý?

/// nee/ vel-ki:↓// deset roku:↓

Kolik vám je?

ja:↑?// ja tšiset// dva↓

Zákaznice: Dobrý den.

(do)bri: deen

Už tady máte dlouho obchůdek?

novi:

Předtím někde na tržišti?

prosi(m)↑?

Předtím jste byla na tržišti?

obxodňi:/ tadi/ je-d'i'ne// --- [ze'ın]↓/// (k zákaznici) (do)bri: den↑

Děti vychováváte vietnamsky?

jo↓

A česky uměj dobře?

dobri:

Vyprávíte jim český pohádky... nebo spíš vietnamský?

no/// taki

Co se jim líbí víc?

to li:bi// česki: li:bi:

Vaříte doma vietnamský jídla?

noo↑// taki česki:↓

Slavíte tady naše svátky? Jako jsou Vánoce nebo Velikonoce...

tadi Va:noce

Scházíte se tady s ostatními Vietnamci?

vietnamski:↑?

Hm, tady je víc Vietnamců v Jihlavě?

noo

Máte tam kamarády? Znáte se?

no// kamara:d

Kolik tady je asi Vietnamců v Jihlavě?

(1:29) to jee/// ja: néevim// takii/ 'vid'i: 'ma:lo// tam/ tam obxod'e/ dvacet lid'i:/// taki

tadi// tři tiri// no↑/ ja: 'ne-vim/ ma:loo (1:45)

Jak jste tady dlouho?

ja:↑? šes(t) roku:

Tady v Jihlavě?

ne↓// --- [za'ım ne]↓ /// ze'ti:-ne/// ze-ti:n

Vsetín? Aha.

jo// to je 'no-vi

Tady jste nově, jenom krátce. Kolik?

tři/ mesík

Takže je tady neznáte. A pomáhají vám tady Vietnamci? Abyste si tady zvykla?

/// hodně Viet'namci

Pomáhají vám? Můžete se na ně obrátit, když něco potřebujete?

/// nevi:m © ja umi:/ umi: ma:lo↓

Máte někdy problémy s češtinou... domluvit se?

při:dou poV// potom učít 'mali:// mali:

Myslíte děti?

jo

A vy se učíte česky?

noo// budu// mali:/ --- [zi:dat]

Máte nějaké knížky na to?

ma:m// pa'pi:r

Nechodíte někam do školy se učít?

noo↑// do školi/ budu

S dětma?

sama// sama

A kam?

tí/ koupit/// sama/ koupit/ hm// sa-ma učít © ma:-lo

Je to těžký?

(2:56) to je 'těžki:↓ Vietnamci// to je 'těžki:// to je Vietnamci// 'učít 'ma:lo// hodně

'pra:ci// nemam čas// doma mali:/ učít/// mali: umi: česki/// umi: dobri: (3:12)

A co vám připadalo nejtěžší, když jste přijela sem do České republiky?... Když jste k nám přijela poprvé, co pro vás bylo těžké...co vám dělalo problémy?

ja: nevi:-(m) © (k zákazníci) nasledanou///

to ja nevi:m

Bylo těžké třeba mluvit?

ma:loo ©

A naše zvyky, to byl pro vás problém nebo se vám líbí?

too tadi li:bi:// noo/ česko dobri:

Co třeba počasí?

počasí: dobri:

Je lepší než ve Vietnamu?

(3:46) noo 'hodně↓// Vietnamu 'hodně 'teplo↓// noo// ja 'už dovolenou/ dva tý:den//

hodně teplo

Nevadí vám tady zima?

noo/ zima dobri:// ma:m te'plejší:

A máte nějaký problém s Čechy? Jak se k vám chovají?

ne/ tadi dobri:↓// ja mam @ nemonice (nemocnice)/ nemodzna:// taki 'lepší:↓// le:ki

dobri:↓// ne\ nejdří:f se\ (j)sem// nemo'nice/ tam le:ki dobri:// taki doktor dobri:///

protože ja:// neumi: česki/ hodně/ jinak dobri:↓/// mu:žu↑? (4:24, dívá se na koncept)

to je česki:/ hm

Umíte česky číst?

ma:lo

Kupujete si český časopisy?

aha// kupu'jete ma:lo↓ ja mam

Nějaké čtení pro zábavu nebo noviny? Kupujete český?

aha

A vietnamský tady máte?

no// vietnamski: ma:m↓

Máte ve Vietnamu ještě rodinu?

no/ dobri:↑

Jezdíte za nima?

no/// ti gde↑ pra:ci?

Chodím do školy, v Praze.

ti 'do školi ahaa/ ahaa

Chcete se vrátit do Vietnamu nebo tady zůstat?

fPra:ci// tak do školi --- [Vietnamu]// ja: do 'školi// noo/ tadi pra:ci

Do Vietnamu chcete jít ještě do školy?

no

A jak dlouho budete ještě tady?

ja:/ Vietnamu/ dlouho/// pra:ci pra:ci dlouho/ tadi/ se(s)t roku:

Jaký obor budete studovat? Co se chcete učít?

učit↑? učít česki↑? tí↑?// tí učít↑?

Ne, vy co se chcete učít?

noo↑ --- [dvala]

... Prosím? Nerozumím.

učít viet'namski// učít viet'namski

Vy učíte vietnamsky?

noo ja umi: (v)šexno

Víte, co to znamená Rákosníci? Slyšela jste to někdy?

za:kosni:ci/// to ja neumi:

(Otázky na téma tykání - vykání, dorozumění se zákazníky, komunikaci s úřady, využití služeb tlumočnicka)

to ja taki nevim/// dobri:/ nevaďi:/// no ma:lo

Chodíte sama na úřad?

no↑ sama xod'im (6:44 přichází manžel, mluví vietnamsky, vysvětluji mu účel rozhovoru) manžeel/ ři:kat/ hodně pra:ci↓ nemam čas

M: --- [pan ma: paňi]// pro-si:me// ja: ne-mam tii/ tadi nevaďi: on/ ja: neumi: jo// on// umi: zeptat/ umi: jsem tadi ja:// ři:kat jo↑ nevaďi:

M 14 – 15:43

Komunikační situace: Rozhovor se uskutečnil na základě telefonické domluvy v poklidné atmosféře zasedací místnosti na pracovišti respondenta v Rožnově pod Radhoštěm dne 10.12.2003.

Osobní údaje: muž 25/6, rodiče v Praze. Vzdělání: VŠE v Praze, zaměstnání: obchodní manager.

Nejdříve kolik vám je let?

je mii// @ dvacet// pjet↑

A jak jste dlouho tady v České republice?

ja už jsem tadi šest let

Jaké je vaše vzdělání a potom zaměstnání?

(0:13) noo/ ja: jsem ukončil/ Visokou školu ekonomickou f Praze/ a teďko pracuju tadi jako obxodní: menedžr (manager) ↓

Můžete mi vyprávět jaký byl váš příjezd sem do České republiky, vaše první zkušenosti a zážitky?

noo/ hm/ noo jakoo @ prot(o)že jakoo/ jsem/ bil (v) Vietnamu po dlouho-dobje:/ bez/ rodiču:// @ mi: rod'i\ mi: rodiče/ bili tadi v Čexa:x/ tagžee jako poo/ ukončeňi: @ jakoo// hajšku:l (highschool)// jsem přišel @ sem @ aa utraťil jsem// jeden rok v Poděbradex/ naa/ učeňi: česke:ho jazika↑ pak dělal jsem příji:maci: skoušku/ docela u:-spješne pak/ jsem dostal do/ Visoke: školi ekonomicke: f Praze↓ pak to sem da:\ da:lee studoval// pjet let↑ a pak jakoo/ utraťil jsem ňejaki: čas v Hanojii a potom se vraťil sem a zači:nam/ 'pracovat tadi↓ (1:22)

Máte tady už nějaké známé?

@ ano jakoo/ ale ma:lo↓

Mezi Čechy nebo mezi Vietnamci?

mezii/ Vietnamci --- (příliš potichu)// a mezii Čexi tak/ mezi ko\kolegi

Vycházíte spolu dobře?

ano ano↓/ s kolegou jo pro(to)že jako ☺ ho še:fuju tagže ☺ musi: bi:t dobře// ale s/ okolí: tak// taki nor-ma:lňi: noo↓ da: se to↓ ☺ noo proto jsem hra:l taki tenis a/ a je tam ňejaki: ř @ žebři:ček// mislim žee @ protože 'NEhraju/ dobře protože teprve zači:na:m/ tagže next'ej moc jakoo se mnou hr'hra:t↑// ale pokud jsou povňi: tak/ @

jsou taki o'xotňi: no/ takhle no da: se

Takže máte zájmy, můžete se věnovat i mimopracovním aktivitám?

jako socia:lňi:/ (2:18) aktiviti misli:te↑?

Společenské, ano.

xťel jsem jako takii/ zušča\ zu:častňit naa/ na tu/ 'ta'nečňi: kurs↑// ale jako/ nemňel jsem čas tagže/ to/ ňejak/ pad-lo↓ jinak jako (j)ine: ine:/ ine: společenske:// aktiviti/// nezu:časňil↓

Partnerku jste měl na tancování?

@ jako gdiž/ f Praze tak jsem mňel// spi:še jako ne ne trvali: ale mňel jsem ten kurs↑ tagže jsme jako povňi: se 'stři:dat/ ale tadi nee/ za'i:m ☺

Co pro vás bylo nejtěžší, když jste se dostal sem do České republiky?

nejt'ěžši: jo↑// no mislim žee jakoo// 'nič jako život je docela dobri: tagže/ nič zvla:štňi:ho kromňe jako tohoo/ kromňe te: češ-t'ini/ jo ale jakoo/ podle mňe jakoo ned'elal moc jakoo/ proble:mu: pro mňe↓

Co vám dělá problémy v té češtině, rozumět nebo mluvit...?

no↑ jakoo jako na začá:tkuu rozumňet/ a// potom jako psaňi: gramatika a tak da:le ale 'časem jako fšexno jako// přejde

Chcete se vrátit do Vietnamu nebo tady zůstat?

noo předpoka:da:m že se vra'ti:m poo\poo\ poo zi:s-ka:ňi: ňeja\ @ ňejake: skuše'nost'i↓

Bydlíte tady ve vlastním bytě nebo nějaký pronájem?

noo bidli:m uu/ kamar'a:d\ @ kama'ra:dki on\ona ma: jakoo/ velki: bit/ tagže jakoo/ @ bidli:m tam vø/ jedne: mi:stnost'i↓

A s českými lidmi se scházíte, mimo práci?

ano ano ano↓ jako teďko se připravuji// akci// naa spole's\společni:/ společna: hra↑ bowling/ @ ja: nevím gdi při:š'i: pa:tek↓

Slavíte české svátky, třeba Vánoce...?

Va:noce určit'e↓

A jakým způsobem je slavíte?

@ noo jako ři:me taki kap\kap\kaprii a tak da:le/ no↓ alee jako 'vaři:me jako vietnamske: specialiti/ ne česke:/ jo↓

A vietnamské svátky taky se snažíte tady udržovat?

takii ano ano↓ určite to je/ spi:še prova\ @ pro na:s jakoo// vi:znam'ňejši:↓ ano ale jakoo 'ted'ko je too/ jako je too viro'vnaani: protože @ protože je\je tadi ten/ ten ten// vzdux jako Va:noce o Va:noci:x tak ma:me/ pra:zdňini a tak da:le že jo↓ tagžee @ takii takii jako hodňe/ na:s zaji:ma:/ ti Va:noce↓

A jaký z těch vietnamských svátků máte možnost tady udržovat?

@ skoro fšexni/ jako/ no

I když nemáte volno?

noo tak jakoo/ budeme jako ňeco ud'elat doma večer/ no↓ a ma:me taki jakoo @ třeba// 'na:š Novi: rok↑ tak vaři:me takii/ vietnamske: specialiti jako podle tradice↓ mislim žee jakoo @ Vietnamci t'tadi v Čexa:x// @ jako udr'žuji: jakoo/ pevňe jakoo @ vietnam\vietnams\vietnamskou kulturu/ no↓ nič nič see neztraa'i: za'im ☺ ale jako dalši:/ generaace tak nevím↓

Tam je problém asi s jazykem.

ano↓ jako teďko jakoo// jako d'i:t'e:/ vietnamske: d'i:t'e tadi jakoo spi:še mluvjej česki než/ vietnam\ vjetnamski↓

Pojedete na dovolenou na ten lunární Nový rok do Vietnamu nebo ho oslavíte tady?

@ slavi:me tadi↓ joo je too/ dost jakoo/ finančne na:ro\ finančne na:ročňe↓

Jak často můžete jezdit domů?

tak dva roki jednou/ to za:leži: na\ jako na kom gdo/ kolik ma: peňi:ze a tak

A slavíte jenom v rámci rodiny nebo i známí tady z tržiště?

ja: obsobňe nee ale vi:m že o-statňi: jakoo/ dost často se sxazeji:↓ prot(o)že jako jsem jakoo jako 'praacuju tak/ to jee jako dost/ 'zvlaštňi:↓ ja nemam moc↑ jako čas a současňe: ješt'e d'ela:m ten em ge: 'kurs tagžee jakoo 'moc času nemam

Myslíte si, že máte jiné postavení než ostatní Vietnamci, kteří prodávají? Tím, že jste manažer, jste v trochu jiné pozici?

ne ne vu:bec nee vu:bec nee jo/ alee je too spi:še jakoo/ o tom že nemam/ 'moc jako času jako/ vjeno'vat tihleti vjeci noo↓ domaa jako 'večer musim se/ učit/ a tak da:le noo↓ jinak jakoo jakoo třeba/ oňi se/ sejdou// jednou ti:dňe/ na vi:kendu/ ale ja:/ třeba dva mňesi:c-ce jednou jako/ s ňimi jo↓ tagže to je jenom proble:m času↓

A myslíte si, že je nějaký rozdíl mezi životem tady a v Praze?

noo určite:// tadi je klid\ @ klidňejši:/ aa lid'i tadi jsou// spi:še/ pra:tel-št'ejši: než fpr'f Praze↓ v\ Praze/ misli:m že/ lid'i jsou jsou s\sobečt'ejši:↓ noo aa jako/ spi:še/ tam je velki: matria'lizmus↓// podle mňe↓ samozřejmňe že/ za:leži: jakoo/ @ gdo koho a tak da:le @ noo↑ ale na druhe: straňe jako f Praze mam hodňe/ kama'ra:du:// @ noo tagžee jako tam mam taki rodiče tagže jako spi:še tam↓

Jezdíte často do Prahy?

@ jednou ti:dňe↓ to je na\ 'v ra:mci jako/ služebňi: cesti↓/ jinak jakoo/ pokud jako nemam služebňi: cestu tak/ jednou tři ti:dňe↓ zaa tři ti:dni

Umíte výborně česky!

noo jenom troxu tak

Uměl byste třeba vyprávět nějaké české vtípy nebo anekdoty... Vzpomenete si na nějaký?

ff'ipi noo/ ff'ipi jo ale @ to je jakoo ☺ to se mi nexce/ protože (ja)koo tee/ koo ten/ ten/
'noo třeba tohle noo třeba @ třeba 'černox/ gdiž se/ narod'i:/ tak je černi:/ gdiž @
jee// gdiž roste tak/ je taki černi:/ a gdi(ž) jee// @ onemocnění: tak taki černi: a gdiž
zemře/ stari: je taki černi: a zemře taki/ tak je taki černi:/ alee/ 'bi:li: gdiž se narod'il
tak jee je 'červeni:/ gdiž je/ @ roste tak je bi:li:/ gdiž @ one'mocni: tak @ je/ zeleni://
a gdiž/ zemře tak je černi: třeba/ noo aa a proč jakoo bi:li: jakoo// 'nazi:va:/ jakoo
černe:ho/ barevni: ☺ třeba noo

Znáte pojmenování Rákosníci?

Ra:kosni:ci↑? ne↓ (vysvětlují) ahaa/ Ra:kosni:ci znamená: vie\ Vietnamci ahaa// a to je
z toho materia:lu?// ahaa dobře dobře/ a/ jaka: bila/ ota:ska?

Nebyla otázka, jen jsem se ptala, jestli znáte to slovo.

aha/ ne nezna:m↓ ☺ nezna:m

Mohl byste mi dát kontakt na některé vaše známé tady?

jakoo/ və Praze ma:m/ spoustu kama'ra:du: ale/// kolík/ lid'i: potřebujete jako?

Víte kolik je tady celkem Vietnamců?

tak @ při:mo v Rožnovje 'bi'dlet/ tři nebo/// pjet tak↓

Rodin?

ne/ jako/ pjet Viet'namcu:↓// --- [ne hned]// vi:ce no/ ale jakoo/ čtíři rod'ini vi:m↓ ale
jako/ ti rod'ini jsou @ o pu:l/ čes\ jako česke: jako ma čes\ česke: man\ češ'ti: man-
žele: a/ @ aa vietnamska: jakoo/ manželka↓

To je zajímavé.

ja ja ne-mam jako kontakt na ně ale/ oňi/ je naa tržiš'ti↓ mu:žete jako tam při:mo zaji:t
a/ aa jako se zeptat↓

A vy se s nimi znáte?

moc nee/ moc nee noo ale jakoo/ zna:m jako mňel jsem/ pa:r\ partii (party – večírek)
s ňimii/ a-le bohužel nemam/ ja: na ňix kontakt↓ noo ale jakoo je/ zna:m je no↓/ ale
proble:m jee/// oňi jako nemluvi: do\dobře česki jako/ musi:te se snažit noo↓// jinak
oňi jsou naa/ na tržiš'ti mu:žete se/ se tam zeptat↓

Ano, tam jsem viděla jednu paní a... pán tam byl.

pa:n ne/ tak paňi: určit'e je tadii/ zə Rožnova↓ pa:n je ňegde zə ValMezu

Tam taky někoho znáte?

ne ne// tadi jsem novi: tagže// jako ma:lo// znam↓

Jste tady spokojený?

v Čexa:x jako?/// noo↑/ spi:še mislim že jakoo/ obecně obecně @ Češi jsou/ troxu
jakoo/ nevím jak se jako 'rasismus je tadi velki: tak joo/ nee rasismus ale/// noo to/
nevím ☺ ale// noo spi:s/ spi:š jako oňii/ nedaji:\ nedavaji: 'moc↑ jako pozornost naa na
menšini na menšinu jo/// spi:š takle↓

Je něco co vám tu vyloženě vadí, co se vám nelíbí?

noo kromě jakoo/ lids-ke:ho vztahu tak/ fšex\ fšexno je dobri:↓// a a je taki jako zima
je moc/ dlouha:↓ jinak/ fšexno je dobri:↓

A naopak, co se vám líbí?

no ostatni: vjeci se mi li:bi:↓

Například?

no/ při:roda @ holka jsou dob\ jako hez-ka:// a/ co ješ'te// infra-struktura dost
dobra:/// no↑// vzə'dela:ňi: je dobre:// jako sta:t jako hodně hodně:/ pomaha: nebo/
nebo jako životni: u:roveň ted'ko troxu/ klesla je stejně dobre:/ noo// akora:t gdiž jsem
student tak @ nemusel jsem plat'it stip\ @ škol-ne: tak to bilo dobri: ale ted'ko

pracuju tak/ taha: ☺ z me:ho u:čtu hodně peňez naa na na da-ňe tak to neňi dobri://
noo tak alee to je/ to bila sra\ sranda že jo↓ jako sta:t musi:/ taki z ňečeho ži:t že jo↓

Kde jste v Praze bydlel, na koleji?

na koleji:x ano↓

Jak se vám tam líbil kolejní život?

kolejňi: život noo// jakoo/ měl jsem/ no ten ten siste:m// Visoke: škola_ee ekonomic\
ekonomicke: je/ zvla:štni: jako @ se uči: podle bodu: a/ kredit tak jako/ jako ma:lo/
ma:lo// jako/ ma:m jako tam ma:lo kama'ra:du:↓ prot(o)že jako každi: den jako
xod'im/ na ru:zne: jako/ předna:ška a tak da:le ru:zne: @ ru:zne: tři:di↓

M 15 – 8:04

Komunikační situace: Rozhovor proběhl v tržnici s textilem v Praze, Zenklova
13, dne 29.6.2005. Respondent jako první navázal kontakt. Rozhovoru pasivně
přihlíželi nedaleko stojící vietnamští kolegové, muž (M) a žena (Z).

Osobní údaje: muž 35/asi 10 let v ČR, má i české jméno.

Tohle (F34)... co jste říkal?

riba ribi// tr(ž)ňice

Co ještě se tam prodává?

ribu (ukazuje) ribu tentoo/// tento ja neumi// jsem↑/ ribuu_a může (moře)/ může
hódňe///

A tohle? (F36)

ten///

Nevíte co to je?

vi:m (ke kolegoví) „co to je?“/// tentoo/ proo proo/ kos-tel kos-tel// xa:pe(š)↑?

Pro kostel?

no// tentoo/// ten-ki:ə potomm// 'voňi: vi:š'↑? --- [žij] tenki: takovi: (F28) ten kra: tni:
bí (ten krásný byt)

Tyčinky?

no/ NO no no// tičin-ki/// (F30, 31) ten kos-tel// to je Hanoi

A co to je v Hanoi?

koš\ kos-tel↑/// tadi (F40)// viet'nam↑

Ale ona nevypadá jako Vietnam.

vietnam tentoo/// tento kra:m/// (F38) no ten ten tadi↑// (v) češski↑ (Vietnamce na F38
pravděpodobně zná)

Znáte?

ja: mišlim// ček↑? (Čech?)

Je to možné, to bylo v Praze.

f Praze no// ja: vim

Znáte?

(1:36) no on @ bidli:/ v Bohňice↓// əzelam @ visoka: škola/ proč tii/ ma:te na to?///
(ke kolegoví:) „řekni něco“

M: „nemám co říct“

M15: (F17) to je heski:

Proč jsou tak oblečení?

protože/ tentoo/ tentoo// na:ro↑(d)// stejně slovaa\ a z bəloo (Brno) nebo/ Slovaakija///
rozumite↑?/// rozumi:te↑?/// na:-rod e\ s\ --- [poslovej] na:ros (národ) sstejňe:/ Česki:
(re)publikii ale on/ oble:kat↑/ s\stari:↓ bəloo nebo berči-šava (Bratislava)/ podobni:/
rozumi:↑?/// češkaa oble:kát/ (j)ini:↓/ tento 'stari:/ na-rod (2:26)

Ted' už se tak neoblékají?

hm hm

Oblékají se tak pořád?

NO↑ na:rod na-rod na'rod// na:rod

Zase jiný?

taki/ ná:rod/// češki:∨ Česki: (re)publiki mám/ česka:/ Slovaakija nebo stejne bəloo (Brno) nebo// oble:kaňi: no// prooč/ se pta:š?

Zajímá mě to, je to hezký. A to? (F22-25)

(3:28)/// tentoo/// že∨/ ri:že ri:že (3:05)/ takovi:/ bude d'elát/ ri:že// ten/ le:to/ to mam da:t↑/ bil 'suxi:/ potom d'elát/ ri:že (3:15)/// ten takii (3:40)

Taky rýže?

no↑ (s)trom/ ri:že///

Ale co to dělají?

d'elat d'elaš// ri:že (s)trom/ ri:že/ gdii/ hotovoo d'elat tak/// (F26) kos-tel// ci:r-kev/// ci:rkev

(F27) A tady zase jiné oblečení.

no to 'svatba/// svatba↓

Není v bílém?

ne/// pr(v)-ňi:/ dá:t/ vjetši:/ potom/ druhi: svatba// (F28) takovi: ten/// ten// gdoo/ umže (umřel)/// kostel// taki/ mami(n)kaa nebo ote(c) um-že///

(F26) A tohle, to není kostel? To je venku?

tentoo/ tento/ koste(l)

Taky?

je venku stejne nečesko: (nebeská?)/// xa:pe(š)?

(F9) A děti?

do školii pošlouxá:te/// učite(l)

Oni všichni stejní?

d'eti↑?/// tentoo//

(kolemjdoucí Vietnamec: co jee? furt mluvíš... makej prosim tě)

To byl šéf?

nee/ proč↑?

Říkal makej.

© sran-daa// kamara:d/// (F14) može može (moře, 5:15)

Ano, co tam mají, v moři?... Co dělají pod vodou?

hm// tentoo/ bude vařit↑// ja nevím↓ ne ne nevím co to znamena:

(F13) Co to nosí?

/// ten @/// ten na na na\ na horáx --- [horee] (s)trom/ (s)trom potom domaa vařit// va-ři:

Vaří se?... (F15) Znáte to...

ovoce/// jabko_a mangoo/// u 'vát (vás) nema: todle --- [juko/ hoko]/// pomeran(č)

A tyhle červené?... Tady není?

ne nejsou↓/// internet↑?/// vi úž/ zna:t internet↑?

Hm, ve škole máme internet. (F2) A tyhle zvířata, co to dělají?

bouda bouda/ bouda/ hraje/ bouda (? vietnamský název je đà: gà)

Hraje?

jo↑ bouda// koho(ut) koho(ut)/ bouda// vi/ tadi/ nejsou

U nás není. Kohout je, ale hra není.

bouda bouda// hraje/ boudaa/// hraje///(F1) to je heski:

A co je tohle za hru? Znáte hru?

hraje hraje

A jak se to dělá, jak se to hraje?

///

Pro děti?

hm/ proo d'eti

Tady taky nemáme...

no ale/ u vás na:rod ini:/ u va:s (j)ini:↓

Kolotoč nebo?

co↑?

Jako kolotoč?

no koto\ kotoči/// proč vii\ vi zajmát viet'nam(s)ki://

Vidím obrázek, nevím co znamená, tak ptám.

hm// nevađ'i:/ gdii/ vi za-jem potom sem ja: pomaham↑ povi:dat↓

Opravdu? Dobře.

opraavdu

M: „co to znamená?“

M15: „prosí mě, abych to přeložil“/// bidli:(m) kousek tadi/// za'i:m neňi↓// ja\ jaš\ ja(k)še menujete↑?

Jitka

ja: --- (české jméno)/ ja: jsem --- (české jméno)/// bidli:(m) kousek tadi (ke kolegyni:)

„nějaké informace o Vietnamu“ naa internet

Z: „zase blbosti o Vietnamu.“

M15: „ne, nějaká propaganda“ d'ekujem/ gdii/ zastavim

Paní mluví taky česky?

nee /// ne'vađ'i: (odmítavý postoj)// neňi proble:m↓

M 16 – 0:38

Komunikační situace: Mluvčí byla kontaktována při nákupu zboží v Holešovické tržnici dne 29. 6. 2005, ale nebyla ochotná k rozhovoru.

Já tady mám obrázky z Vietnamu, z internetu... Můžete mi vysvětlit, co tam všechno je?

viet'namski: jo?

Hm, vietnamský. A jestli mi můžete česky říct, co tam je?

česki zi:d jo?

Ano.

@ jesli ti// mluvitə česki_on on ə učít tadii 'in/ on/ kousek/ na 'zadu↓ tam on umi:

česki/ tak ja troxu/ protože takii ja: mam// naše hodně 'lid'i: tak/ nemam čas//

tak kousek/ tam/ ma:te 'kluci tam umi: hodně

M 17 – 28:30

Komunikační situace: Rozhovor proběhl v prodejně s textilem v Praze – Holešovicích v ulici Komunardů dne 29.6.2005. Přítomni byli vietnamští manželé. Muž (M) se věnoval popisování materiálů podle WL, které vnímal jako procvičování českých slovíček. Žena (Z) se bavila s českou zákaznicí a ve volných chvílích manželovi radila. Zákaznice přihlížela a komentovala respondentovy odpovědi. Jednou byl rozhovor přerušen obchodníkem (O).

Osobní údaje: muž 45/10 let, dítě 10 let. Dříve pracoval na Slovensku (asi dva roky), kde se také učil tři měsíce slovensky.

Jak dlouho jste tady?

bi(d)li(m)↑? bidlit@ česki↑?/// bidlit českii@// deset roku:

A můžete mi vyprávět, jak jste se dostal sem do Prahy?... Kdy jste se rozhodl, že sem přijedete...

novi: tadi/ novi:↓

Tak mi vyprávějte, jak to bylo. Jak jste se naučil česky, proč jste sem přijel...

noo↑ učí- (l, t?) se tadi tadi učí- se↓

Sám?

nee 'do 'školii/ ješi ši mjesít (asi tři měsíce)

Tady jste pracoval?

hm

Kde?

'u-čít↑?/// učít da:vnoo@ slovenski učil see// potom tadi↓

A vy jste tam pracoval, na Slovensku?

jo↑ da:vno

Z (k zákaznici:) pod'te sem paňi/ tak// tadi paňi skusit

Já vám ukážu takové obrázky...

M: na↑ čo/ ten?

Uměl byste říct, co na tom obrázku je?

M: ně↓ to ně\němu:žuu tak/ ja: němam čas↑ ja ně ja// (1:05-2:01 popis WL) ja ma:lo ma\ma:lo pamatuju žeknuu ja/ poslouxam dobri: ale mǎluvít/ trokuu špatně↓// (2:10-2:56 pokračuje WL, při nejistotě upozorňuje na své děti) muj muj/ muj d'et'i on

Z: ja: mam/ d'e-t'i ona 'do 'škola ona/ umi:

M: noo ona on/ muj d'et'i on/ učít se/ školi on umi: (v)šexnoo on/ ona ma:/ deset roku:

on/ on do školii a on umi: česki i (v)šexno a/ ja ma:lo↓ ja: poslouxam dobri:ǎle mluvíť t'ešǎ-ki:↓ mluvíť troku t'ežki: takovi:// eš't'e 'učim se ale/ tak/ dobri:↓

Kolik vám je let?

M: ja:↑? @ štiriset pjet ro-ku:↓

Z: ja: taki// čtiriset↑// (č)tiri

A jste tady deset let?

Z: a/ holka/ d'et'i/ ja: mam holka

M: tadi tenǎ/ noo↑ det'i muj d'et'i deset let↑ ǎ ten bidlim českii@// tak asi 'o 'sloven (na Slovensku) a tadi asii pat\ @ dvana:ct let// kolem↓ (okolo)// bidlim vǎ česki↓

A jste z Hanoje nebo odkud?

noo 'u 'kraju/ Hanoi (4:05- 16:30 pokračuje v popisu WL)

Říkal jste, máte děti. Čtete jim nějaké pohádky?

noo on/ li:bi: hodně poha:dkaa ja něřeknuu on li:bi: jaki: poha:dka

Můžete mi vyprávět nějakou vietnamskou pohádku?

viet'namskou hodku hodně: tak @

Nějakou jednoduchou.

xodně ale/ ja ja: němu:žuu m\mluvít česki něvi:m↓ ale vietnamski/ 'hodně pohadkou a/ pro de-t'i --- [ben ko-ték] nebo// --- [hau kasi sák] ii hodně hodně// 'mali: ale umi:/ (v)šexnoo a potom// uu'čit se_umi:

Ted' vám ukážu ještě několik obrázků z Vietnamu, podívejte se.

(F10, 17:30) ten ten ten Viet-namu rodina tendle/ (F2) ten @ jako dva/ dva kohou(ti) hraji:

Jak se to hraje?

mluvit česki něumi ale/ vietnam(sky) ale [ga čoi]

Ale mě zajímá, jak se to hraje. Co musí udělat...

noo↑ dva kohou(ti) a/// hraji: a pro-t'i něvi:m jaki: pro-t'i tak/ mluvit t'ežki: (18:03)

A tahle druhá hra?(F1)

ta táki hraji: on// dva a/ nahoru nadolu tak něvim česki: ja-ki: meno/// (F3) tadi --- [po-koj ňa:kej] ten vietnamski:/ ale/ česki: něvim/// ten „tancovat“ (vietnamsky ‚múa rǎm‘) ne?/ česki ně-(vim)/ (F4) ten h\ hraji:/ kar-tii tak

Můžete se podívat, co tady mám. Když se vám nějaký obrázek bude líbit...můžete mi vysvětlit.

(F15) noo tadi jak\ jako burza ale ovo\ovo\ ovoce_a tak/// (F16) ten kra:vaa ten// (F15)

ten ten pro-da:m jako jakoo/ tr(ž)ňice neboo ovo\ovolňic\ovo\ ovoce prode(j)

(přichází pán - obchodník) O: Dobrý den.

dobri deen

O: Máte tu šéfa? Máme?

něma::m/ ja ně\ ma:lo id'e: tak/ --- [ta koši tam ja tak vemu:]

O: Ještě jednou...

(19:04 opakuje) ja et'te tadi nexa:m jednuu ja: zeklamaa (reklama) tak

O: Jo, necham to tady, jo? A tady vám dám ty kartičky, vyměnit v tom jo?

potom ja vi-mněnim NO no no

O: Šedesát šestky nebo dvacítky tady nejsou. Tak je tam vocad' vyndejte a dejte tam tydlety dvoje jo?

joo tak potom ja: vimněnit/ tak/ 'sa:m/ dobri:↓//

O: Dobrý. Mějte se.

tak dobri:/ čau

O: Nashle!

nas(h)ledano(u)

(pokračuje v prohlížení fotografií, F14) tadi jako mozee (moře) neboo @ taki ma://

Tady různé práce, co dělá?(F7,8)

joo ten pra:ce↓/// co je to taki pra:ce ja na d'elamǎ jako '(j)i:dlo\ ne 'nuški\ 'nudle/ d'ela↓ // (F5) tadi něvim/ co d'elat// ten pra (prát?) čist'i/ o-blek// (F6) ja\ ja-ko ten ten@ taxi nebo/ no no jako taxi

Jezdí se tam hodně na kole?

no no no/ kolo taxi/ tak// (F9) tenǎ/ det'i učít se 've 'skolii (20:08)// (F12) tadi taki prodej// ovocee (F10) ten/ ten_ma/ ro-dina neboo@ jako maa @// za rođinu

Můžete pojmenovat členy rodiny?... Kdo je to v rodině?

noo d'ed'i:tkoo aa @ aa 'mami a babičkaa/ a det'i tak fšexnoo zodin↓

A jaké je tam jídlo?

hodně hodně/ ten ten ten/// (20:44) ři:zee (rýže) aa/ nudle a// a hodně tak/ mǎluvít česki ma:lo↓

Jaké je vaše oblíbené jídlo? Jaké máte rád?

@ ra:d↑? a česki: nebo vietnamski: česki: zi:ze (řízek) neboo gulát (guláš) nebo/ tak/ vietnamski: 'hodně/ nudlee a ži:zee (rýže) a/ hodně

Můžete mi vysvětlit, jak se má vařit rýže, aby se mohla jíst hůlkama?

joo↑ ja: jsem tam vařil dobri:

A jak se to dělá?... Nebo paní možná poradí?

(21:21) no↑ no↑ dělát zí:zi tén zéumi zedeala↓ tak šexno aa/// vařit prv-ňi: davaj voduu t'eplo/ potom@ da:vaj ri:žee a/ ten ten ma:m auto\ ootoomatík/ vařit ri:že ri:že dobri:↓

Z (přizvukuje): ja: mam// automatík // ri:že automatík// ja ně-važi:// jo↑// ri:že ja u'mi:(t)↓ čis'ti:↓/ a takovi://

M: vo-daa t'eploo

Z: vo-daa t'eploo a takovi:/ automatík

M: potom do tohoo

Z: jo dvaa/ hotovo↓

M: a zaa/ za dvacet minut/ hotovo

Z: dvacet minuut↑ patna:ct minut dóbri:/ ja vařit má:lo ve-ci:↓// automatík

M (F26): ten jakoo doo doo 'kostel/ jako stejni: a ten/ ten@ 'u 'mně/ babička neboo// jinak/ u ně: ale ten// ten/ pa:n delat @ vø: vø: kostel/ při:detee a hodně 'mluvit/ potom/ šeli doo\ doo venkuu naa\ naa\ na zem↓// ten taki↓// sem doo\ doo// 'do 'kos-tel a taki naa\ naa\ do-mluvit @ potravuu aa// lodina (22:45 rodina) dobri: a všexno dobri↓// (F27) ten ten ten @ gdii(ž) má:t (máš)// momen(t)// svatbu svatbu/ ten

Proč mají deštník?

noo↑ dešni:k @ pro-tii sluncee aa tak/ a anebo tak hezki:/ ja ma:lo

A oblečení?... Není bílé?

(23:13) ne ne/ jenom jenom @ ženaa/ a jeden@ jenom ně\něxsii čist'i: bi:li↓ jina barva taki dobri:↓ bi:li: taki dobri: ale/ jina: barva taki// bi:li: černi:

A tady taky bílá? (F28, 29)

ten bi:la: on/ (23:34) on ma:// @ lodina (rodina)/ jedni xi:ba: aa u ně// celi:/ sin a/ ceraa/ a/ @ šex\ (v)šexnoo a bi:li↓ nahoru taki na\ na vlasi/ taki hladki: bi:li: na// koukat (aby bylo vidět) ten lodinaa ten/ ten lodina/ ten/ něni lodina↓ d'eři taki/ musi:/ bi:li:↓ gdoo kouka te(n) ví/ šetkoo hodně: zø: liđi: neboo ma:loo zođina/ dva nebo (t)ši čtiri liđi↓// (F24) ten zi:ze (rýže) prodej↓ (F25) ten d'elat// (24:15) d'elát bu\ bude za zi:ze tak/ ja něvim/ ja něznam ja

Sázet?

ja ně\ něvim/ imeno ja: česki↓ potom má// dobri: potom ja d'elat/ za zi:ze↓

Takže jak je to za sebou, jak se ta rýže pěstuje? První je...

první: d'ela ten/ potom na\ na\ na naa/ ten/ potom za zi:ze

A co to jako dělá? (F22)

ten ten da:va: jak potom slun-ce/ vi-si:/ ale 'suxi:/ němam elokron-kaavi (elektrický?)/ ma:lo ale @ slunce vi-si:/ t'eplo potom suxi:↓ tadi mok-ri:↓

Na silnici? Není špinavý?

ne ne ne/ 'něni silñici jenom/ JAKOO silñici něni silñici↓// noo ten ten silñici taki dobri: ale ně-ňi tadi svinavi: (špinavý) a jakoo @ JENOM naa naa na ten něni na silñici

Nejezd tu auta vůbec?

ně ně ně/ ně autaa s\svinavi:↓ tak němu:že↓// (F21) ten jako tancovat// gde jakoo@// (F19) ten/ taki prodej tak//

Taky? A co to je?

jako// on d'elat// ja ně-pamatujuu jaki:/ jaki: me:no a

A kde se to používá?

ten ten ten ten (F18)// něk-dii tak da:vaj takovi: na// (v)šexno↓

Je to na divadlo?

M: na divadlo neboo neboo na/// ten za:bavu ja-ki: tak/ taki/ za:bavu↓// nebo/ tancovat//

Z: tadi hod-ně u va:s vietnamski:/ 'Asia// no↑ Ašia hodně:// --- paňi doo/ viet'namski: fotkuu↑

To je z internetu.

Z: ahaa ja ta-ko-vi: tadi paňi: do-von (dovolenou?) jednou do Viet-na-mu fot'ko

M: (F33) muz\muz\muz\ muze-uum Ho Či Min// muzeum/ (F31) ten/ Hanoi/ (F32) a ten Hue// sta-ri: (radí se vietnamsky, že jsou to asi starobylé hrady v Hue, nejsou si však jistí. Nakonec se dohodli, že je to Královský palác) tam asii/ Praha prv-ňi: potom/ naa\ naa\ naahoruu jak\jak\ jaki:/ visuki: du:m jaki:// stari: Praha jedna/

Z: stari:// Prahaa jed-naa/ jak xo-dzi:-tee na-ho-ruu/ fotky// me:no↑

Pražský Hrad?

Z: jo↑

M: noo asi jo↓ vietnamski: taki/ taki ma:m

Tady jsou lidé... (F38-41)

M: ten babičkaa

Z: bra-tr/ ta(d)i jee/ a tadi ba-bička/ stara:/ a tadi hol-ka heski:/

Libí se vám, když má ty vlasy... odbarvené?

noo↑ noo↑ něgdi to je bar\barva/ něgdi bar-vaa a něgdi/ čist'i: černi\černi:// ten↑ d'ede(č)koo neboo/ taki/ stari:/ ma: foux a bi:li:↓

(Snaha vysvětlit role-play situace, kdy jde žádat o práci, musí pozdravit, představit se... Mluvčí pravděpodobně nechápe úkol, říká jen úvodní a závěrečnou frázi.)

dobri: den nebo jaki: jaki:// no↑ no↑ dobri: den nebo @ --- [načesaňi:no] jo taki/ tak kone(c)↑// zek\ zeknuu// hotovoo nebo nas(chl)eanou nebo ☺ jaki:

Díváte se třeba na televizi tady?... Českou nebo vietnamskou?

noo///koukat televizii/ českou @ němam čat (nemám čas) @ ma:lo jenom/// ja: ma:lo a/ ud\už f sedum osum/ hodin tak/ koukat televize t'ěžki:↓/ teđ pra:ce němu:žu (k zákaznici:) dobri: den

M 18 – 12:10

Komunikační situace: Dne 30.6.2005 byl nejdříve kontaktován muž prodávající ovoce a zeleninu v průchodu na Vinohradské ulici. Odkázal však na svou ženu, se kterou byl následně proveden rozhovor.

Osobní údaje: žena 35/4, děti a manžel v ČR. Jako samouk se učí česky.

Jak jste dlouho tady u nás v ČR?

M: no no počkejte// pod'te sem pod'te sem

Z (k zákaznici): ma:te drobni:??// ja: beru stovku

Česky mluvit nepotřebujete?

Z: no↑/ česki mluvit ale// zařim// protože/ teđ ne↓ něk-do potřebujou u-čit se↓// noo/ no↑/ ja i sme taki učilaa taki i// rozumim ale/ i taki něni gdoo potřebuje/

Neučila jste se nikdy, žádný kurs?

nee taki u-čilaa/ ja: i se učila/

Jak dlouho jste se učila?

noo tadi sama učila// sama/ u'čebnice taki 'domaa takii/ too taki sou fšexno taki sama↓
'ne-xod'it taki do/ ti: školi↓/ nemam čaas to je ja 'fu(r)t pracuje ja nemam čas// no/ protože
'fú(r)t taki/ nama:hatce pra:ce nemam čas/ noo↑ zat'im neňi gdo tadi potřebyju

Jak dlouho jste tady u nás v České republice?

noo tadi tři roku:/ čtíri roki no

Když se podíváte na tenhle obrázek, dokážete říct, co na něm je?... Moje dcera kreslila.

on\ on 'sa:m taki u-d'elal jo↑?

Hm, tady ten první... dokážete česky říct, co tam je?

ja: vim ale ne-mam/ d'e-t'i na-še takə veliki:/// noo ja/ ja nemam čas↓ o-pravdu/ ja:
nemam čas/ noo/ nemam čas↑/ zat'im no↑/ tento ja zna:m tentoo koškii koki koč(ka)

noo/ tento @ kveta (květina) a te(n)to © aki ti bəťákii (nějaký ty ptáky?) jo/ noo↑ ///

noo↑ tento nee ja nevím takii/ co to je/

Co to je? Je to poznat?

ja ne-poznam↓ © no↑ ja po-znam↑ taki 'ňegdi vid'ela ale/ ted' / zapomněla/

To je kluk. A víte části těla člověka? Zkuste, co je to, to (ukazují).

no © lepši: taki/ on neumi:↓ no↑ no↑/ no (j)me:no ja/ no po-zna:m/// no ja po-zna:m

Zkuste říct.

ne/ ted' ja pracuju ©/ ja nemam čas potom tak

Já vám ukážu ještě jiný obrázek...

ja: vim no ale

... z Vietnamu. To vás bude zajímat, možná. Zkusíte mi vysvětlit, co tam je?

noo to je dobri:

Co to znamená?(F2)

to znamena ten tento taki sou to taki ku'reci: asi// noo/ hra/ kuréci: taki neňi nor-
ma:lňi: taki 'hra taki to (j)sou/ tento/ noo↑

A jak se to hraje?

(F4) noo tentoo ale 'hrat kartii nebo co je nevím/ co to jee// no↑/// (F15) no↑ tento sou/
no↑ taki obxod proda:vat zeleňinu ovocee

Řekněte česky, jak se jmenuje ta zelenina.

„zelenina”

A česky?

česki noo↑ taki/ taki ta je ti tr-(ž)ňice nebo co(j)e/ no/ tento sou/// nevím↑ taki/ ci-tron
nebo taklee

A co máte vy tady?

noo↑ ma:m/ ma:m/ no// vi ma:te taki o-bra:zek že jo↑?

Tak co je třeba toto?(F10)

noo↑ na ji:dlo taki sou/ na večeri nebo taki sou/ potkaat se že jo↓/ rod'inaa nebo/ co že jo
nevím

A jak se jmenujou v té rodině členové?

nevi:m/ ja nevi:m///

Myslím máma, pak... kdo to může být.

ja nevid'ela tak/// (F27) noo/ už tadi svat-ba nebo co je/ že jo↓

A proč mají deštník?

(3:48) jo↓/ no/ tento ano/// (F26) a tento co taki sou// asi mo'dlit see taki/ jaki kostel
tadi↓/ no↑ jak do kostel/ že jo// (F28) tento sou asi/ gdo umri:(t)// protože takhle

u'delat 'na 'hlavu/ gdo taki 'umřena: nebo um\umže↓/ umže noo// no tak ten taki ona taki
mo'dlit se/ něcoo taki// živót šť'est'i:/ život a nee dóbri: takle koukejte (4:18)

A co je tady?(F29)

anžén (anděl) jako takii na nebe an'žen/ noo/ jako taki sou/ 'na 'nebe/ na nebe©// (F20)
noo↑ ten\tento/ zbi:va: (zpívá) taki na:rodňi:/ bi:va↓ (zpívá) bi:va:/ noo↑ tento taki

spi:va/// spi:va:↓/ spi:va: ale taki kaž-di: @

M: „něco prodává.”

Z: no zviki↓

Ano. A jaké jsou ty vietnamské zvyky?

no/ zviki zviki/// ano/ vietnamski: zviki↓ zviki ano/ noo↑ tento (F37) © tadi sou/

'sviňe asi nebo// sviňe/ nevi:m

Prodávají?

noo asi jo/ proda:vaji:↓

A co prodávají tady? Já nepoznám, co to je. (F36)

to je/ ja: taki (5:07) nepoz'nam// proč tento ale moc daleko od/ od// ja: nevím↓///

M: „to jsou jenom květiny a voňavé tyčinky“

Z: tento asi asi/ neňi voňak asi taki vo-ňet/ heski:↓ noo (není to voňavka, ale taky to
hezky voní)/ no// no↑ dobri: (věnuje se zákaznici)

(k muži) Můžete zatím povídat vy... Kde to je?(F30-33)

M: noo poč-kejtee/// ten Hue ne↑?

A co to je?

M: momen(t)// ja:// “asi chce jet do Vietnamu jako turista“

Z: noo↑ tento stari: mňesto↑/ stari: mňesto↓// no/ tento hlavňi:/ sou/ no// tam v níx @

stavebňi:/ ale sou 'stari:/ stari:↓/ no/ no↑/// no lid'i 'hodňe/ xod'i: podzi:vat (5:54) no/
jako bude heski:

Jako turisti?

Z: tures'ti ano tures'ti

(F38-41) M: lide:

Z: lide: no// tento asi babička d'edeček jo↓

Jak vypadá?

Z: pada:↑

Jak vypadá. Obličej...

ano obličej/ vousi takove:/ kra:sni: jo noo↑

M: „kdy se chystá odjet do Vietnamu?“

Z: vi takii@ vi taki xcetee budee turist/ do Viet'nami/ na dovolen(ou)↑?

Já studuju o Vietnamu ve škole.

ahaa↑/ jaki: studuje?

Vysoká škola.

visoka: škola/ o Viet'namu „ne, ona studuje vietnamistiku“ vi u'mi:te viet'namski?

Pozdravit.

umi:te 'hodňe: nebo// „má zájem se učit vietnamsky“

Malinko... (F9) A tady děti...?

děti taki no↑ 'do 'skolii/ no↑/ tadii taki učitel nebo// no/ učitel (6:49)

A to oblečení?... Stejný?

oblečeňi: no/ stejni: stejni:

Proč je stejný?

neňi stejni:

Je, tady bílá a...

bi:la: no/ stejni:////

M: „stejnokroj žáků“ fšexnoo @ stejni:↓

Musí mít?

Z: no/ něgdi musí:/ něgdi nemusí:↓ neňi:/ neňi: 'často stejni:↓

A co dělá tady? (F7)

(7:15) tentoo bude ud'elam/ za:vítki↓// ud'elam taki ne-xat/ potom za:'vitki↓ no// no↑
tentoo tento takle↓ ud'elali/ potom@ nexat taki susene/ potom ne-xat/ za:vítkii/
rozumi:(š)↑?

Zabalit?

a zabalit

To se plní něčím?

no/ ma-soo/ zeleňinu zami:xali/ tadi taki prodav:vat taki @ restoret či:nski:↓

Můžete mi říct, jak se to vaří?

ne ne/ jednom (7:46) tadi smaženi:↓

M (k ženě): „zeptej se, odkud má ty fotky z Vietnamu“

Ted' zkuste tady. Vy prodáváte ovoce, zeleninu... Co je to?

nee ja/ ja zna:m/ noo ja znam tentoo/// ja znam balalii (banány)

M: bana:ni [ču ej] viet'naam(sky) [ču ej]/// ka'root↑/// melou(n)/// vietnam(sky) [bai mi]

Z: no raj-ča-taa// te(n)to xle-ba žejo/// karotka/// aha me'loun/ ja nevid'ela↓/// tento kohou(t) že jo?

Ve Vietnamu máte roky jako zvířata... podle lunární kalendář. Jaká jsou to zvířata? To je kohout, pak je...

Z: kohou(t)/ aano↓ luna kalen(dář) ahaa/ ano/ (s)pra:vje no↑// a na tento rók/ tento rok (vietnamsky přemítá, neví, ptá se muže, ten také neví)// no každi: rok↑ každi: rok (j)ini:-ho taki/ ko-hou(t) nebo kure @ neboo@ takii@ no↑ každi: inou ja ted' ja nevim/// no↑ ten tento rok tadi kohou(t)↓

A příští rok bude?

Z: nevim

M „letos je rok psa“ (říká sinovietnamský a vietnamský výraz) no/ pes/ bude pes/ pejsek/ pejsek takle pejsek gou gou gou (štěkáni) pejsek↓

M: kuree (kuře) nee

A jaké jsou ty další zvířata? Všechny.

Z: noo↑ ja ne-znam/ ja ja 'znam ale/ ted' ne-pama-tuju

M: eš'e: eš'e: tento↓

Z: ano/ ten tento sviňe nebo// a tentoo @ „co to je?“ pii-šee žejo

Opice?

Z: ano opice ten ten/// že(l)-vaa

Ta je taky?

taki ne ne/ že(l)va ne

A jaký je?

nevi:m// že(l)va ne// (radí se spolu vietnamsky) nema:// tadi nič/ ne'nema:↓

M: „řekni jí postupně zvířata podle pořadí“ (radí vietnamské a sinovietnamské názvy)

Z: no↑ ja ja nez\ ne\ ja zapomnělaa česki↓/ vietnamskii ja vi:m ale česki ne↓// nepamatuju// tento nema:// kockaa žejo// noo pta:ki žejo/ pta:kii nebo↑// nebo co je↑?// nee te(n)to ham\ had↓ (10:08)// zamije (zmije)/ had/ no tə riibii/// tento ja/ ja znam česki ja ne\ neumim/ ja neumim/ ja to neumim// a 'jakoo ja// jako hovjezi:/ ma-so↓

A toto jako maso?

no ve-přove: ☺ žejo?

A tady věci domácí... používáte?

noo taki uživa::m

A jak je to česky, víte?

česki↑? no↑ ja zna:m/ česki zna:m/ taki počí:tat žejo↓ tento počí:taače žejo↓

A tento... na jídlo?

Z: „co to je za věc, která ohřeje jídlo?“

M: wiba (= trouba)

Z: mi\ mikroo(vlnka)/ mikroo-vlna// noo taki vaře(ní?)@ kon\konzer\konze/(konvice)/// no taki helen\ helen\ helenka nebo

Hřeben.

aano hřeben// no/ že'hlička toto/// nu:ž nu:žki// tento (j)sou@ iz-ba (jehla) nebo// no↑ kli:ča:// bri:lee/

Umíte dobře, si vzpomenete.

(11:29) joo// ja umim ale/ noo tento sa:lek (šálek) nebo/// @ mi:sa nebo/ noo↑ tak↓// ja minuli:// ja:/ u-či-la sama↓ ja: 'hodně pamatuju/ slova/ a ted' ale/ ně-gdi zapomněla↓ no do-maa potom ja s\lova pod'i:vat potom// pamatuju↓ no minuli:// ja: mam čas// ale// učila/ taki pamatuju 'hódně slova/ ale ted' pracujeme poto// ☺ zapomnělaa/ no↓ 'ně-gdi/ pamatuju/ 'ně-gdi zapomněla↓ (11:59)

Díváte se taky na televizi?

on takii/ on taki teprve tadi on umi: ma:lo↓

M 19 – 7:45

Komunikační situace: Rozhovor proběhl na dvoře ve Vinohradské ulici u stánků s oděvy dne 30.6.2005. Kromě respondentky (Z) byl přítomen vietnamský kolega (M), který svůj projev omezoval na několik stručných replik. Žena reagovala pouze na běžné dotazy, nebyla příliš ochotná komentovat předložené materiály.

Osobní údaje: žena 40/10, nápadně pěstěný, moderní vzhled, obarvené vlasy, české jméno.

Podívejte se. Můžete mi říct, co to znamená? To jsou všechno obrázky z Vietnamu. Já jsem našla na internetu.

M: ahaa// ja ja ja/ ja: taki ne'ne'umim/ taki ne'umim

Z (přichází): dobri: den

M: @ to je jaki: je// česki↓ „ona chtěla vědět, jak se tomu na obrázcích říká česky“// nevim

Z: @ mislite tak to je @ co to je/ jaki:/ visvjetlə ə z ə na ə za/ česki: jo↑? ahaa tak to škodaa takii něma:me takii/ umi:me ma:lo↓ počkejte// „tento... tento je“ (cái này... cái này là) 'od↑ Viet'nam neboo gde? neboo// Asia

Vietnam.

M: Vietnam nebo tak či:\ Či:ňan/ @ Či:'na// to je Vietnam takii

Ano, ale co to je?

M: (F3) @ to je dra\drak↓/ dra a liə\ a aa/ lev

Z: něk\ne'něgdi ňaki: takovi: svatkii velki: sva:tki jo↓/ oňi taki tak/ u-stavuju (oslavujou?) d'elej// co tadi/ ja: opravdu to ma:lo ☺ ma:lo/ nemu:žu

M: tento jaki: jee// 'lev/// aa draago(n)↓ a drak/ no↓/ jaki:/ tanco'vat nebo jaki: tak

Z: „je to tanec, jak se říká tanec česky? řekňi, že je to tanec“ nee neumim ☺

A jaký svátek to je?

Z: @ sva:te(k) @ sva:tki sva:tkii ňa:ki:///

M: nebo no\ Novi: rok↑

Z: @ nebo ňa:ki: deen proo d'ecki: taki/ jo↑? pro d'eťi takii/ a nebo↑// co ři:ka:m eš'e// „je to jako český den“ ňaki: takovi: tadi ma:// jednou takovi: ňa:ki: (1:34) helejte/ ja: va:m řeknuu a skusi:te jo?/ tadi ma:mee kolee-ga zozumi: čes\čes\@ česki↓/ tak/ na obxod↑ ten na f Koruňi:// tak/ tadi za lohem jee/ co to je 'na 'tramvaj/ az/ druhi:/ stañice↓/ jo↑? tak hned@ při:dete tam/ a ta je vlevo/ obxod/ tagžee/ on umi:/ česki// tagže asi pomu:že va:m no (2:04)

M: on jee tlu-močni:k

Už je tady dlouho?

Z: už ma:/ takovi: @ tak on/ to je/ tlumočník (2:09) jo/ to je// rozumi:↓// fšexno uka:zat bude↓

A vy jste tady jak dlouho?

Z: ja: dlouho/ ale ja: nemam proo ja: nemu:žu/ ja: neumi:(m) mooc// sama se učít tagžee budetee mod (moc) ne

M: tam/ namñe(s)ťi:/ ---

Kolik vám je?

Z: noo @ jak mislíte?

35?

Z: eš'e da:l

Kolik?... 40?

Z: joo

A pán?

M: ja:↑?/// padesa:t↓

Z: tagže alee/ opravdu pokud ma:/ zozumi:me hned vam/ u'ka:žu ale o-pravdu/ ma:lo↓

Mám tady i jednoduchý obrázek (WL). Víte, co to je?

Z: co to je↑ jo? joo↑ to je koč-ka↑ --- tohleto jee to je nor-ma:lñi:/ to je kitkaa anoo/ to nevi(m) ale --- u-či:me ale tak/ je to/ ne(ro)zumi:me mooc

Zkuste tady člověk, co to je? (ukazují části těla)

© ///

Těžký?

Z: nee↑ neñi moc↑ ale mislim/ nevím co to @ co to/ d'ela:te tagže ja: zaťim/ nevi:m

Dělám do školy o Vietnamcích... jak se učí česky. Je to asi těžké.

M: opravdu?

Z: ale helejte/ ja: nevi:m ale deťi @ 'naše d'eťi/ vietnam/ tak xod'i: doo če\ doo/ česki: škola/ a ři:ka: pak že/ opraaudu tak/ moc česki:/ 'ja'zik jo/ česki: jazik tak to je takovi:

to je ňa:ki:@ alee/ oñi taki učít se dobri:↑ ale/ 'va-še/ vaše d'eťi/ a taki ři:kat tak žee hrozni: takov(ý)/ a ii/ ňa:ki:/ co ři:kat @ ma:ma ta:ta d'eťi/ vaše lid'i jo↑/ taki ři:kat tak ted'kaa/ 'ña:ki:/ 'novi:/ a taki/ česki:/ jazik ňa:ki:/ moc 'tčežki:↓ (4:15)// neumi:me ale©

Pro vás je to těžký se naučit. Pro děti asi ne.

to je stači: (ro)zumim mluvím aa tak to je něco u mñe:/ jaki:/// co pra\ co pracovat tagže mu:žemee/ učí(t) ale (j)inak/ hodñe tak asi tak nee/ jo↑

Tady se zákazníci se domluvíte.

jo mu:žu mu:žu u-ka:zat/ takhlee u(r)čiťe:/ pokud(s)te prodavat'čka/ mu:žemev 'muši:me

Prodáváte oblečení. Mám tu taky obrázky oblečení. Můžete říct, co to je?

fšexnoo

Tak řekněte česky, prosím. To není těžký.

to je určiťe: tadi boti kosti:(m) pu(n)čoxi kal-hotii trič-ko bundu jo↑ tagže// mislite tak to je sukñe: šatii nebo/ klobouk nebo ňa:ki: jo↑ © to košilkaa// kalhoti ňa:ki:/ krat'asi ňa:ki: a podpr-senki jo↑ tagže helejte @ pokud @ uđ'ela:mee nebo pra\pracujeme muši:me/ učít ñe-co takovi:/ protože/ nemu:žeme 'bez mluvit jo↑? tagže//

M: umi:te a\ anglički neboo/ neboo ñemecki?

Ano, taky se učím.

M: špañel francouz

To ne. A vietnamsky jenom pozdravit.

Z: (5:53) ja: vi:m tadi takii/ vaše lid'i/ taki/ ñegdo/ taki umi:/ vietnamski/ ale/ no/ mluvi: tak op\opravdu to je tako(v)i: čes\ čes\ takovi: tčeski:/ to je/ takovi:/ učí:me česki↓ jo↑/ alee @ noo↑ tak to je pokud/ ma: ňa:ki:/ pracuje: tak/ pracuje taki muši: učít↓ ale// to je/ ñegdo učít se dobri: ñegdo/ fakt/ to je špatni: to to to je opravdu/ tak// samozřejmñe to neñi/// neñi jedno'duxi: jo↑ (6:24)

Určitě. A co počítat? To je jednoduchý?

vi:te coo/ při:du sem/ nauči: se počí:taat/ (z)a hod'inu/ do 'miliard/ tak to nevađ'i:↓ pamatujeme tagžee/ vi:te// jednoduxi: ale/ jinak ňa:ki:/ jini: tagže//

A co hodiny? Kolik je tady (na obrázku)?

Z: © u'mi:m u'mi:m ale/ to nemu:žu to nejde ©// počkejte tadi

(přichází třetí kolega): „nemáme čas, řekni jí, že nemáme čas“

M: musi:me// pracuj

Ano. Ještě mi prosím řekněte, jak se jmenuje ten pán... abych ho našla.

Z: ja: tak přesñe/ ne-vím protoj-ze/ jenom tak --- a tak to je asi to je lepší:/ budete sa-maa/ pođ'i:va(t) joo↑// jme:no při:jme(ní) ta to jee/ ja:/ ne nee/ nevím↓ ne ne nevím přesñe tak jo↑

Máte české jméno?

--- (české jméno) @ takovi: jednoduxi: protože takle ma:mee @ jme:no tak/ (j)ini:/ mluvit tak/ asi @ mluvit tak to je hrozñe dlohoo dlouhi: takovi: jo/ jme:no/ tagže to je lepší:

M 20 – 7:24

Komunikační situace: V prodejně oděvů a drobného zboží v Praze, ulice Seifertova byli přítomni vietnamští manželé. Nejdříve shodně odkazovali na pána ve vedlejší kanceláři (nebyl přítomen), ale nakonec se muž (M) pokusil materiály komentovat. Rozhovor proběhl dne 30.6.2005. Za celou dobu přišla jedna zákaznice, které se věnovala žena.

Osobní údaje: muž 35/5, manželka (Z) těhotná – nemluví hanojským nářečím, ale některým z menšinových dialektů.

Z: to je maa-le/ nerodzumim ©

M: (F4) to je hra-ci:/ neja(ké)/ hraci: © karti/ a tođle (F3) @///Va:noce neboo// ňa:kej sta:tñi: jako// vietnamski:

Z: „co to má za svazek papírů?“ moje d'i:ťe umi: a ja taki ne

M: (F16) to je jak/ --- [hli:dač]/ (F15) to je/ (pro)da:va: no

Z: to je jako tadi tr(ž)ñice↓ „o čem je ten svazek papírů, o oblečení?“

M: (F7,8) a to je neumi česki/ tođle jako 'mouxa (mouka)/ to je mouxa a tođle uđ'elam// too velki:// je to 'stejñe --- [taten] stari:/ 'na 'xlee-bu no↓

Vy tady u nás vaříte vietnamská jídla?... Rýži...?

Z: ri:ži

M: ri:ži a todle to to je/ to ja neumim/ to je// nemam čas// ne-umim d'elat/ jenom tadi norma:lne --- [ri:ži tak]

Jak se vaří vietnamská rýže?... Asi jinak. Vy ji jíte těma... dlouhýma...

M: no/ 'nusni

Prosím?

M: 'nusni/// ri:že a nusni (nudle?)

Z: jako polevku

Tady mám ještě další (obrázky)...

Z: (F12) ovoce// prodavat

M: a todle je/ jakoo// t'exni: (technika?)//

Tam jsou nějaké počítače?

Z: deřski:↓ 'pro 'hri

M: jako baa/ bar// to je internet↓

Restaurace?

M: ne/

Z: „to je setkání na konci týdne“

M: (1:24, F10) jako/ tedle jako s'sva:tek neboo/// kaz\ kazdi:/ ti:den_mamee/ s'svá:tek jo↑// f sobotu/ v ned'elii// a todlee/ fšexno 'rod'ina nebo kamara:dka/ kamara:d tak/ bude 'spolu/ naa xuť jako ma:ma/ kamara:d/ a d'edeček/ babička/ kamara:dka/ d'eťi nebo kamara:dka/ host'ini/ a fšexno// bude spolu/ bude xudni:/ a jenom kecaat (1:55)

A jídlo.

(F9) Z: „tohle je škola“

M: taki dosk\ do skoli↓

A to...?

//jakoo/ u-čitel

A oblečení, děti?

noo oblečeňi: na/// to je 've škole/ skole skole

Jsou stejní?

stejňi: no ve škole a potom/ spa:tki/ (F27) to je jako svat\svatbu↓

A proč mají...?(deřtniky)

(2:23) a tohle 'na 'slunce/// tak tadi ma:me slunce nebo pr-ři: moc 'hodně 'tepli:// to je deř-ňi:ki no/ norma:lne (F28, 29) to je zna:me a to je// nevim// to je 'ja-ke:/ jako-bi// 'taři:nek neboo/ babička nebo kamara:d (j)sou už mrt'vi:// to budee d'elaj/ ted' ti-činka// něco rod'ina ma:me/ lid'i/ mrtvi:↓/// ovocee a// ti-činka (2:52) nebo tič-ka tadi a// svi:čkii ovocee kitkaa ///

To je... kostel?

Z: „to je pohřeb“

M: to/ je jakoo// rod'ina ma:me/ mii mrtvi:

To je doma?(F28)

no doma/ a todle ja-koo/ naa naa// to neňi na 'mňesto na zapomňel/ okraj jenom↓ to 'velki: mňesto/ to mestoo\mňesto to ma:me jenom dú:m a/ bit žejo mam 'mali:/ mali:/ to nejde takhle d'elat/ to tam/ taki d'ela: ma: taki 'mali: 'mi:sto↓

(F22-25) Co to je?

Z: ☺ ri:že

M: ri:že/// taki prodavat///

A tohle není prodávat? (F18)

M: ne/ to je// d'ivadlo/// ja vi:m/ a to nemu:žu --- [povidat]/ taki 'česki: ma:m todle/ potom da:t (ukazuje na obličej)

Maska.

M: (F20) to je jako/ spi:vat

Na co hraje?

M: to taki težki:/ taki ma:lo// to neznam/// spi:vaš// --- [on je vedle v] kancela:ř --- [host] kancela:ř/ on umi: česki↓

Z: u vedle// vedle on umi: česki 'moc// ja:/ ma:lo↓

Jak jste tady dlouho?

M: --- tři roki (o ženě)

(k muži) A vy?

M: čtiri pjet/ ja:// joo ma:lo učit_se

Učíte se sám?

Z: ja nemam čas

M: sa:m ano↓

Z: zeptat obxodňi: druhi:

Kolik je vám let?

M: on↑?// on/ nevim↓ jako/ podle mi tak 'deset nebo patna:(c)t

A vám je kolik let?

joo/ třicet pjet↓

Zkusíme něco jednoduššího. Vy prodáváte oblečení. Umíte říct, co to je (WL)?

noo to je norma:lne tak/ šatii kraťasii tričkoo bundu// podpr-senku ten// to je slipi nebo/ kraťasi// pantofle sanda:li// ponožki/ kalhoti/ čepice// to košile/ bundu// to je pa:ska/ tohle kravata/ botii/ punčoxi

A barvy, jaké barvy znáte?

modri:/ hňedi:/ želeni:/ šed'ivi:/ černi:/ ru:žovi:

Prosím? (ukazoval na žlutou)

ru:žovi: no// fialovi: (červená)

A jídlo?... To je těžký?

ne težki: a/ kazdi: vi:/ kazdi: vi:/

A zvířata?

to nevim/

Ve Vietnamu, podle lunární kalendář, jsou zvířata. Jaký je teď rok?

/// dvaa///dva řisi:c nula pjet/

A podle lunární kalendář - zvíře které?

teško (ted'ko)↑?/// červen// to je/ rok ne

(snažím se vysvětlit)... rok kohouta?

kohou// jo jo jo

A příští rok bude jaký?

při:ř'i: rok↑?/// dva řisi:c nula se(d)m

A jak se to jmenuje?

zapomňel↓

To taky ne?

ne/ to je pes/// koškaa/ miu miu (mňoukání)/// vim/ ale něv zapomňel

Podívejte se tady, jak vypadá ten pán? můžete ho popsat?... Kolik mu je asi let?

let↑? no todle je// sedum přičv sedumdesa:t přič

A tomu?

to je norma:lne/ třicet

Tady jsou vždycky dva obrázky a každý je jiný. Zkuste říct, jaká je tady...

to je sukni

A jaká je?

dlouhi: a/ kra:tki:// toje jako// kra'asi nebo/

A ten dům jaký je?

to je 'vel-ki: 'du:m// to jako bara:k↓

A ještě tady, co to je a jaké to je, když srovnáte ty dva obrázky.

to jako je/ stejní: li:za:tko a tadi nevim jaki: --- zapomněl↓

Zmrzlina?... A jaká je ta zmrzlina? Tady je polévka, ta je teplá. A naopak zmrzlina je...?

to sou čokola a vaňila nevim co/ to je muj d'et'i protože// ja/ ma:lo// ma:lo učít takovi:↓

M 21 – 10:25

Komunikační situace: Dne 30.6. 2005 byla oslovena žena za pultem asijského bistra v Praze, ulice Seifertova. Také ona nejdříve odkazovala na zdatnějšího mluvčího, ale předložené materiály ji zaujaly a podnítily ke komunikaci. Rozhovor byl ukončen příchodem zákazníka.

Osobní údaje: žena 36/10

...Jestli umíte vysvětlit, co to je?

noo// asi vedle/ vi:te co↑/ pa:n/ inzerii (inženýr?)/ inzer\ inze\ @ pa:n zelaj (dělaj)/ ces-tov-ři: kance'la:ře vedle/ joo↑/ ja: to umi:m co to je ale/ česki nee/ česki je to/ pro mňe:/ joo/ (F1) ňa:ki: hraje noo takhle// bilo tam Viet'nam vi↑?

To jsou všechno obrázky z Vietnamu.

noo noo noo ☺ to zajímávi// fotky ma:te// (F15) tadi tržnicee jako tržnice/ tadi ja-ko // @// no↑ ja: moč neumi:m česki ale/ každi:/ tadi/ lid'i tadi zalaji (dělaji?) noo//

Ale vy mluvíte dobře.

(F7,8) takle d'elaj takovi: ri:žovi: pa-pi:r// takle ri:žovi: pa-pi:r/ oňi maj takle d'elaj↓// i/ ri:žovi: moukaa/ takle važi: a// nexa: takle 'su-xi: no

(F5) to je vi-prat/ norma:lňi: klasik taklee

(F10) to je ňejaki: pa:r'ti/ noo jakoo// sva:tki/ ňa:ki: no/ celi: rod'in se jako sobota

ne'deli takle ceru\ celi:/ rod'incee_a ňa:ki: tak jidloo

(F9) to je// to je/ sskolňi: no ale// no/ skolňi://

A to je...

učitel no/ nebo ňa:ki:/ tak/ nebo ňa:ki:// no//

(F12) a tadii@// nevim co t(o)je česki ale tadii noo// tadi ňa:k/ oňi maj prodej zboží:// 'venku/ takle/ obxod

(F28) to je ňa:ki: @ ta'ni:nek nebo ňa:ki:/ v rod'ince um-řeel

(F27) a tadii_je// na 'svat-bu↓ NE/ ne sva:tki ale// jakoo// noo// vi:te co↑ @// jak/ jakoo/ dopředu den/ sva:tkii jo↑/ oňi maji/ musi: mi:t ňejaki: 'vjeci/ a 'lid'i při:de jakoo vod// vod// jakoo/ vod 'žena a vod// 'muz/ při:de/ ženska: no↓ musi: mi:t ňejak dom(l)uvit/ bude gdii sva:tki nebo ňejak/ ňejak no↓

(F28) tadii @// tadi Vietnam tak jako// noo↑ tadii/ jakoo// @ ňejaki:/ lid'i tadi umře no↓ tadi sin/ tadi dceraa// sin takle obli:kat/ dcera takle obli:kat/ vi-brat i ňa:ki: lid'i takle

A tohle není rodina?

rod'ina/ rod'ina/ rod'ina// nebo 'kamara:d'i/ nebo 'sousedka//

A to je kostel?

to je doma/ to je domaa ale/ musi: každi: tak oňi ma/ji:// 'lid'i// tam 'pra:ce/ vø ko(s)-te(l) při:de aa/ ňa:ki: mlu'vit/ ňejak no/ ňejak↓ (F28) noo/ to je vjeci tak/ ovocee/ ňa:ki: tičinkii// @ tičinki// ovoce// tam ob-ra:zek/ nebo tak ňa:ki:// norma:lňe oňi maj to tičinki_a/ co mislit/ domluvit ňa:k/ jak jako norma:lňi: tadi vø do ko(s)tel/ tak ňa:k↓ (F25) tadii je/ poo-le// tadi pole↓ oňi maj polee/ kus/ mi:stoo/ dolu/ (F23) nebo tadi/ jako hora/ vi:te visoki:/ oňi maj taki d'elaj @ tadii @ co to je// to je 'roste jako/ vjetši:/ to bude d'elaj/ 'ri:ži/ takle↓ jeden mlaa-di: a potom/ oňi maj @ roste a potom/ (F22) oňi maj takle (kdi)ž hotovo/ oňi maj// u ňix je takle/ oňi maj d'elaj 'suxi: --- nor-

ma:lňe suxi a tadi ri:ži no

Suchý na silnici?

noo noo/ noo↑ protoo(že)/ oňi maj hodně na/ najedno(u) hodně ri:ži/ dostava: a pak/ nemaj kam da:t tak musi: takle/ d'elaj// ze si(l)ňice/ nebo taak ňa:k↓

Vy mluvíte dobře, jak jste dlouho tady?

noo/ deset let (F20) tadi spi:-vat ňa:ki:// narodňi: spi:vat/ proto ted'/ ted' oňi maj zase moderni: @ jakoo// mjuzík (music) moderňi: alee tak/ oňi maj takii i/ zu:staat// eš'e umi: jako// spi:vat na:rodňi: vi:te/ tak/ oňi maj hodně

A to oblečení taky národní?

oblečeňi: taki na:rodně noo/ jako už 'da:vno/ lid'i/ takovi: oblika: no↓/ i taklee taki je

A to kulatý je co? (F21)

to je/ jakoo obrou// 'na 'hlaavu/ vi

Klobouk?

noo klobouk (4:42) no↓/ tadi taki spi:va:nska: ňa:k// (F19) tadi oňi maj pudgeji: (prodají?) vje-ci↓// 'hodně svi: vjeci jako/ 'narodňi: @ vi:te// co to je jako/ gii-taa-raa/ pija:no ňa:k takovi: ňeco takovi: oňi maj sa:m vi:robcee// každi:// každi:// maj '(j)inak no/ každi: maj jinak↓

A to je divadlo? (F18)

(5:10) @ to neňi 'd'i-vad-lo↓/ to je ja-koo// vjeci to je jako/ no no no tadi d'ivadlo asi asi jo noo/ oňi maj tak/ ňa:k// no/ to sou 'zají:mavi: oňi maj hodně xod'i:// (F17) to je zase// u na:s jako/ hod'ně mi:sto// pro každi:// jinak/ jinak jako// oblečeňi:// jinak/ troxu jinak i 'mluvit/ jinak no no// jakoo/ tadii/ ma:te tadi 'rom lid'i/ nebo 'česki: lid'i tak/ oňi maj tak tam tadi ňa:k/ každi: jinak no↓ jo↑?// 'taki/ každi: jinak (F34) tadi tržnice/ oňi maj 'prødaj riibii// i sou vjeci takovi: ribi/ krevetovi: takle// tržnice norma:lňi: takle @ (F35) na/ jeden// mi:sto 'ma-li:/ venku ňa:k/ jo↑ jako// nebo @ 'la:tka/ vi:š?/ jako tadi obxod/ no↓ la:tka ňa:k ale u na:s 'neňi obxod (6:10)

Je venku. A tady voda?

noo/ oňi maj i/ ňikteri: mi:sto oňi maj ii// na vodu↓ celi: mi:sto ii// ii@ 'du:m/ jako 'nevelki: du:m ale du:m/ dzelaj/ 'na vodu↓ noo taki žije tam// hm/ tadi u vodu maj na vodu oňi maj/ oňi maj tadi 'lood'/ mali:asi (j)de kupovat a/ to prodaj ribi/ prødaj nebo/ do-ma ňa:k// to je fšexno vjeci a oňi maj/ vi:te/ domaši (domáci) vjeci↓ ňejak

To jsou živý? (F37)

živi: živi:// to takle dzelaj// tadii_je/ slepice nebo/ co to je/ tadi// @ prasati

A ten klobouk? (F37)

noo noo noo tam hodně: hodně sluňi:čko↓ hodně 'velki: sluňi:čkoo a hlavňi: oňi maj maj takle/ oňi maj// materia:l// natura// od ňa:ki:/ listi// oňi maji/ na šijee a dzelaj takle/ oňi maj 'leňki:/ a nemokri: gdiž je takovej la:tka/ tak to jee --- [va:ži:] to/ to

mokri:/ neňi tolik takovi: --- ['lehki:] noo/ a hlavne taklee/ kulati: 'vjetši:/ tak to budee lep/ to bude lepší: takovi: zajimavi: va vót da:xnou (a už dávno?) oňi maj taki aa/ oňi maj takii/// jako/ 'sa:m dzelej/ každi:// něně(k)teri: mi:sno (místnost, místo?)/ jeden celi:// mi:sno/ oňi maj umi: takle d'elaj heski: pjekni:// noo/ a/ nebo takle la:tka taki/ oňi maj taki sami/ 'vi:robce/ no/ no/ jakoo 'v ruce vi:robce/ fšexno/ takle/ jo↑

A tohle je co? (F36)

co to je/ tak/ tadi vje-cii/ noo// jako 'drog(er)ie nějak/ jo↑/ papi:r/ ňa:ki: kvit'inkii/ jo↑ oňi maj prodaj/ protoo/ norma:ľni: každi: @ rodince každi: 'lid'i tak/// '(ob)čas takii// potrebuje takovi: tičinki/ potom bude zapo\ @ vspomně@/ rod'ince už umře da:vno/ jako ta'i:nek/ d'ed'ičňe ňa:k osobi

Tak zapálí tyčinky.

zapa:li no// oňi maji 'nejednou tičinki/ tičinki a nějaki: 'pa-pi:r/ vipada: pen\\(ize)/ jako oňi maj mislim/ ne něňi: pravda mislim jako// 'peňi:zee (ne opravdové peníze)/ jako// jak to tadi živi:/ tak/ lid'i umře taki maj potrebuje/ vi// jako/ ovoce/ taki budee/ ovoce/ 'pi'i:// jako tadi oňi maj taki// každi: mesi:ce@ každi: jim da:va:/ tadi (F28)// vi'di:te to dej/ tičinkii/ o-vocee/ ji:dlo jo a na/ a(l)kohool// taki ma:/ ciga'reti/ tak je a co da:l no 'co misli: tak da:// jako lid'i/ žije/ li:bi:/ co nejvi:c oňi maj da:t nebo nějak no/// (F33) tadi Ho Či Min 'histori/ tadi və Hanoje/

To je muzeum?

no/ mu'zium/ je tam velki: aa// fšexno vjeci: taam/ a/ (F32) tadi Hue asi// tadi Hue/ Hue/ jakoo @ Hue/ to je 'heski:/ sta/ stari:// stari:/ @ jakoo/// @ to biloo// jako 'presiden(t) jako/ už 'da:vno/ tam zu:stat tam Hue/ jako ted' stari: siti: (city) no/ je stari:// 'mňesto/ 'staari/ no oňi maj/ nexat takle fšexno/ vjeci/ stari:// už da:vno// už asi/ da:vno takle fšexno fšexno vjeci takle no/ a ted' tadi 'novi:/ tadi/ və Hanoje/// ja: moc neumim noo// d'ekuju

Kolik je vám let?

ja:↑? ja: mam třicet šest/

M 22 – 12:27

Komunikační situace: Další série rozhovorů proběhla dne 1.8.2005 v Chebu podle náhodného výběru. Jako první odpovídal muž v prodejně se smíšeným zbožím na náměstí Jiřího z Poděbrad, zákazníci nepřítomni.

Co na těch obrázcích je?

(F2) tento hra/ jako 'kuze (kuře)/ hraje/ kuzeci: jo/ jako kohou(t) jako/ řel (chtěl, ten?) něco vihrá:t/ něco vihra:t/ te(n) kohou(t)// (F1) tentoo/ to jako/ pro-d'e-ři/ ten/ jako/ jako tadi je/ jako u 'va:s je ted' stejňe// tadi Viet'nam něco jini:/

Nevíte, jak se tomu říká?

vietnamski↑? nebo/ nebo 'česki↑? jako na/ 'vza-du taki ma:// d'e'd'eři taki ma: nevim/ jako d'eři vi:te/ d'eři

Jako hřiště?... Houpačka?

no no no/ ta-kovi:// houpačka jo/ houpačka/ na vzadu bara:kem/ je tam/ houpačka// d'e-ři/ oňi d'elat sa:m jako hou'pačka/ tadi to/ noo

Tohle taky pro děti? (F4)

ne/ pro dos-pjeli: taki t(o)jee/// tenleto d'eři hraje kartii// (F3) tentoo jako/// @ kaž-di: jako/// d'et-ski:/ nevim/ jako 'sva:tek/ jako d'etski: oňi d'elaji: jakoo jako 'tigr/ jako/ 'maski/ maski/ jako na 'tigr// každi: pro d'eři jako/// patna:cte:ho os-mi:ho/ jenom/ no/ každi: rok každi: rok

Tady - jaká je to práce, co to dělá ta paní? (F7,8)

no/ to je jako/// @ jako d'elaj to je stejni: d'elát/ jako za:vítki// takovi:/ oňi na/namontovát/ na ziiize (rýže)/ namontovát/ to oňi d'elat jako/ za:'vitki/ za:vítki/

A co se dává do těch závitků?

jo/ da:vat za:za:\ za:-vitkum jo↑/ na/na namontovát namontovat takovi: montovát no no

A jak se to vaří?

na/ jako na olej/ pečení:/ peči:/ na 'olej/ na olej a peče

A uvnitř něco je?

je tam/ je je je ma-so a ješ'e něco uvnit(ř)/ eš'e maa-soo_sšpa\\(gety) 'nudle/ nebo něco/ jako ho/ hou-bii --- (k zákaznici) na sx(l)e(d)anou// (F9) to to je něco jako na 'sxu:zi/ pro 'd'eři nebo něco/ no/ jako na/ joo/ jak vipadat jako// na sxu:zi/// (F10) jako tentoo jako sva:tek/ večeri (večeři) nebo něco/ ne

Jako rodina?

no/ jakoo rod'ina// jako/ jako sva:tek/

To je taková velká rodina?

joo jo/ jo/ takovi:// jako/ 'hosti// jako/ něco/ jako/ to je 'sva:dki/ nebo/ (o)slavovat/ nebo něco jo/

A jaká jsou ta vietnamská jídla?

jo/ jo/ vietnamska:/// (nerozuměl)

A co se jí ve Vietnamu, jaká jsou tradiční jídla?

jo///

Co vaří?

ano///

Tady je například rýže...

joo/ ži:žel/ jako tentoo špageti/// jo/ et'e tendle co ud'elej/ 'ma-so// maso/ no ten/ špageti/// a tento jako zeleňina/

A pije se co?

joo/ pi'i:/ tento jako @ kozalka/ jako// kozalka (kořalka) jako/// alkoho(l)// eš'e něco jako na 'vodu/ jo holka// jako///

To je holka, to babička nebo?

babička/// jako bi:vala jako/ d'edeček/ babička/// tento vipada: jako vnu\\vnučka/ jo// soused/ nebo babička/ soused/ nevim jme:no/// při:buzný: nebo něco tadi/ asi/

A při té oslavě pije se čaj... nebo jenom alkohol?

ne/ jakoo// alkoho(l)/ tak/ něco

Čaj ne?

čaj// tak ji:me// gdi končit/ bude/ napije čaj///

Hm, nakonec čaj.

no/ nakone(c) čaj// (F12) tentoo jako na// ulice něco prodav:vat nebo///

Není vevnitř, tady je jako na ulici?

noo/ teně něco/// jako hrajete// jako hrii no/ pro 'd'eři (na počítači)

(F15) tentoo jako na 'trhu jako/ tržiš'e/ nebo něco/ prodavaj/

To je ovoce?

o-vo-ce↑/ ovoce

Poznáte, jaké to je ovoce?

ten/ jako man'goo// mangoo ta(d)i takle/ pomeranje (pomeranče)// tento// tenle
cit'ro:n/ asi↓/ okurki/ citroon/ asi/

To červené?

jo// červe'ni:/ tadi u va:s/ neňi↓/// jakoo// jahodi/ ne↓/ u va:s je neňi/ je to něco jini:↓
jenom vie\ Viet'namci// u va:s je neňi:/ takovi:↓

A tohle? Vůbec nevím, co je tohle. (F13)

oňi jakoo jako bambús ne/ do 'leesa↓ oňi/ stří:hat/ ne// bambút je něco ud'elat 'doma//
jako něco da:vát ja\jako ta-bu-lee nebo 'něco tak// jako ten bambút jo↓

Aha. A co s ním dělají?

/// ten jakoo// tam 'doma oňi/// šsekana: (v)šexnoo/ malinki: da:vát tam každi: tam// jako
postavít/ du:m nebo ně-co↓// noo// něco/// (F5) tentoo oňi vi'prat tam na\ do rekaa
(řeka) jako (F14) ten co toje// nevím česki/ česki ři:ct tam 'dole/ ten/// tam oo-ňi d'elat
jako/ u 'reka↓ ten/ ten 'dole ten 'malinki: takovi:↓

Písek?

ne/ neňi pi:sek↓/ on potom mu:že 'važit (vařit)/ jako polé:vku↓ neňi houska/ neňi/
tam 'dole/

Nějaké zvíře?

ne/ ten vipadat takovi: mali:/ kulati:/ tam dole u 'reka/ ten/

Škeble?

ne/ to ne/// nepamatuju///

Není to živý?

ten zivi:// je ten zivi: tam dole/ jo zivi: jo

Nějaké mušle?

musle// musle musle/ to je on/ noo/ no pamatuju no nepamatuju/ musle no

Mušle sbírá.

musle joo oňi sbi:rat/ jo/

Na hlavě má...?

jakoo// na sluní:čko↓ na klobou(k)/ oňi musí: nosit každi:/ každi: den/ ted'koo asi/
třicet/ sedum stupňu:↓/ šiset (třicet) pjet/ to je 'hodně/// pa:li:/ hodně pa:li:/ oňi musí:
'nosit/

Celý rok?

noo/ nee/ ten na ten le:to↓/ ted'ko asi/ třicet (č)tiri/ třicet sedum stupňu:↓/// to je moc/
'hodně pa:li:/ ted' bude 'rixle/ červení:/ červení:↓

Vám se líbí počasí tady?

(6:55) noo// to je u va:s je takovi: 'lepší:↓/ ted' ve Viet'namu 'hodně/ rixle/ pa:liť/ to//
červeni: / hodně // ted'ko úz/ třicet (č)tiri/ třicet sedum stupňu: / horko↓/// uz třicet (F17) to
je jakoo/// jako u vá:s je namňe (země?) 'česka: ale/ s\ slovenska:↓/ a viet'namski/
šedesat// na'rodi// šede'sa:t/ jo// 'hodně ten je každi: (j)ini:↓/ ten neňi no'nor(mální?)
jakoo oňi žije jako// na 'hori↓ ale je on s/ nebovene: (?) jako u 'le-sa↓/ tam do-lee
jako/ nevím/ jako// mňe/ tak/// jeden na:ród/ jaki:x šede-sát prosent'/// šedes\ sto
procent' šede'sat/ (7:41) na:rodi/ ale/// narod'ili jako/ ti/ jako u 'mňe: jako Hanojee/
třeba/ jako/ šedesát prosent' / a tento asi/ deset/ (7:55) dvacet procent toje 'mali: tadi/
to je oňi žije jako/ na-ho-ri/ u 'le-sa↓/ ten nahori ten

Jako menšina je to?

no/ menši:/ menši:// neňi 'xitri:↓

A to oblečení?

oblečeňi:/ oňi d'elaj 'sa:m/ tak každi: naród/ jini:↓/ šest/ ve vietnamski: asi// šedesát/
na:rodi↓/// oňi// mluvit/ něco (j)ini: jazik/ troxu↓

A nerozumí?

noo// mam jakoo/ jako/ ma:// mluvit jako vietnamski: jazýk/ to jako 'spolu↓ ale oňi
maj (j)ett'e něco (j)ini:↓/ ale ma:lo↓// rozumí: (?)

(F18) jako 'sva:tek něco 'masnii nebo//

Masky.

maski// maski/ jako/// hu-mor nebo něco/ jo↓ (F20) tentoo jako --- [spsi:bje] nebo
ten///

Tam hrajou... (F21)

jako d'ivádlo/ nebo něco/ jako/ jako vipada: d'i'vadlo tento// něco 'spi:va/ vipadat jo/
d'i'vadlo///

A v ruce, co to je?

no/ vim/ co to je/ jako/// ve vietnamcu: na/ 'slunce/ na 'slunce ale on je tak/ jako '(d)louho
'stari:/ noo joo vipadat/ jako d'elaji/ na mňe/ jenom na/ d'i'vadlo↓// ted'ko oňi nenosi:/
jenom/ jako/ moc 'stari:↓

Hm, ted' je ten špičatý (klobouk).

no no špičati: (F25) on pjes-tuji: ri:že/ jo ri:že (9:20)

To je všechno rýže?

ri:že/ ňegdo taki proda:vaj/ ri:že↓ na/ na tr\tr\tržišť'e

Jak se ta rýže pěstuje, můžete mi vyprávět ten postup?

noo oňi pjes-tuji: ri:že/ na'na'na/ u 'lesa/ no/ no/ tam dole/ na 'pole/ ten///

Ve vodě?

no/ ve vode↓ ten/ to je jakoo u-le-sa/ ten// taki musí:/ kaz-di: jako/ 'sxodi/ da\darovát
na 'vodi/ ten/// ten/ jako ku\kukuricee a/ ri:že

Hm, a tohle je taky rýže? (F22)

noo ri:že/ jako// obili// oňi njako na/ da:vát na 'suxi:↓/ --- oňi ne'maj/ mistoo tak/
da:vát ☺ na ulici// na ulici↓ tento/ bude čisti: rixlej

Takže tam nejezdí auta?

ne\nejezd'it auta// jenomə motor'kuu/ ma:lo mi:sto// joo/ to je oňi da:vát jako (k)teri:
budou/ jo suxi: ☺ ale už/ 'dlouho/ ted'ko už/ už neňi/// ted'koo maj/ (v)šex-no maj
stroj↓/ noo/ to doma ten/ ted'kon už ne// neňi takovi:/ (F28) taklee jako/ každi: jako
'sva:tek/ oňi něco o-slavovat/ každi: sva:tek jako/ u 'vaše/// každi: ro-ku/ je sva:tek↓

To je v kostele?... Kostel?

@ jako/ pa-goda/ nebo/ něco// pagoda nebo něco// no no no/ ma:lo kosteli:

A to oblečení?

tentoo jako/// ssmu-tečni:/ jako/ u va:s/ ssmutek

My máme černý.

no/ černi:// noo ten Viet'namci/ jako// musí 'bi:la// jako/// tento jako ma:ma nebo/ ta:ta
um'ři:t tak to je 'sin// jako// (11:05 odpovídá vietnamské kolegyni vietnamsky a loučí
se českým „Ahoj“) jakoo/ jako 'smutek oňi mislim joo// oňi nosit bi:la/ jako 'smutek/

vietnamski:// to je oňi nosit/ 'bi:la:// u:plne// neňi: čer-ni: u 'va:s ne// a to vipadaať jako 'sin nebo// 'dcera nebo/// bratra jo↓

A tohle nevíte, co je? (F27)

tento↑? jako/ jako/ jako tam jako/ s'vipadat jako/ svat-bu↓ na svatbu/// na 'svatbu oňi nosi/ něco nosit novi:/ da:rki jo

A proč mají...

deš(t)ník? protože tadi jako// bude 'heski↓/ proč ted'koo ho(l)'kaa takovi: oňi nenosit/ klobouk nebo nosit/ ale/// deš(t)-ník bude 'lepší/ bude hezčí:↓///

Proti sluníčku?

na na/ slu-ňi:čku

Tady jsou stavby... (F30-33)

noo jako/ pagodaa jako/// ten Hue/ asi/// na U'nesco [unesko:] vi:te/ jako// ted na:s namiu (?) jako u va:s je na 'kra:l/ žije/// 'pracuje/ jako u va:s je na Prag hrad/ Pražski: hrad jako vipadat/ s'ejně/ jako/ na kra:l// tentoo jako muzeum/ Ho Či Min// muzium jako prezident Ho Či Min/ jako vipadat Ha'noje

M 23 – 4:46

Komunikační situace: Cheb 1.8.2005, náměstí Jiřího z Poděbrad, prodejna oděvů. Mluvčí kontaktován poté, co obsloužil německé zákazníky. Během rozhovoru přišel vietnamský kamarád, zvědavě se vyptával a komentoval

Osobní údaje: muž 42/15, rodina v ČR. Česky se učil tři měsíce ve škole a poté sám.

Tady je hodně německých zákazníků?

M: noo/ oňi tadi xod'it/ koupit/ no↓

Vy mluvíte německy i česky?

M: no/

Česky mluvíte dobře.

M: (0:15)// ten u-čit jə 'ma:lo/ to naučit 'saami/ fšexno u něho učit sa:m↑/ ale// 'd'eťi umi: dobře/ líp

Jak jste tady dlouho?

M: už jsem tadi už/ dlouho/// patna:c(t) let↓

A kolik vám je let?

M: ///jsem jako/// (č)tiricet dva↓

Jste tady s celou rodinou?

M: ma:me celou rodinu tadi↓// gdee pracujete↑? (0:38, odpovídá německému zákazníkovi:) Guten Tag/ v Xebu↑?// f Praze/

Byla pro vás čeština těžká, naučit se?

M: (0:48) nee na-še/ joo/ jsem bilə/ učit ve školee jenom/ dva nebo tři mňesíc/ potom/ e(š)ťe doma jako se-šit/ učit 'sa:m nebo/ něco 'poslouxat↓

Vy jste tady už pracoval dřív, než jste měl tady obchod?

M: ne/ něco (j)ini:/ ja: sem tadi jenom/ jeden roku:/

A před tím?

M: jakoo něco/ jako// tr'žišťe/ jako 'Dragon↓ (1:10)

Dřív tady pracovali Vietnamci hodně v továrnách, jako pracovní skupiny.

noo dří:f// ano/ ano/ skupini↓/ ja: taki/ taki pracuju tadi/ jo

Tady byla nějaká továrna?

M: (1:22) ecka\ eska// fabrika/ na/ sklo @ na ciklo ciklo// na 'kolo/// a ted'koo/ šexni onik// domu e(š)ťe něco/ tadi zu:stát tadi/ ob-xo-di pro-da:-vát

Tohle je asi obchod? (F34)

M: noo/ ta(d)ik je oňi taki/ proda'vaj jako/ na tr'žišťe// tadi ri-baa/ jako rak↑// to je ri-ba/ todle/ na tr'žišťe jak (1:49)///

To tržiště je na vodě? (F35)

M: joo// ten/ jako na\ na 'ji-ho// na sever ne'ňi↑/ ale (j)iho/ tam/ oňi prodavat na trh(u) u 'reka// on je jako noosit jako/ lod'/ mali:/ nosňi: (?)// lod' joo/ oňi proda'vaj↓/ fšexno↓

A tohle - živá zvířata? (F37)

M: noo/ živa:/ proda:vaj// ně'negdo s (si, chce?) koupit/ bude doma// živi:↓

(2:15 přichází vietnamský kolega) K: ahoj „co chce?“

M: „je studentka VŠ, asi studuje vietnamistiku“

K: „to jsou tvoje fotky?“

M: „ne, to jsou její“

M (F38): jako tadi von na 'fotbal/ (F40) tadi jako na ulice jako/ obxodňi:

K: --- [whots is hi: viet nam]?

M: ne

K: vis\ viste bi\ bila Vietnam noo taam/ 'heski: počasi:/ no↓///

M: oňi zelaj (děljaj) hodně 'ho-tel nebo něco turicsko↓ (turistického?) to je dobrii no/ jakoo

K: aa vi stee/ studen(t)/ jo↑?

M: ma:te fotky už/ dlouho↓ ted' jako vipadat jako// pjet let/ nebo šest let stari:↓/ ted'kon jako/ život jako něco 'lepší:/ něco lepší:/ 'heski:-ho/ jo neňi takovi:/ je to 'heski:↓/ neňi jako 'sta-ri:/ 'starši:/ ted'ko jaki/ ži'vot a fšexno

K: „to jsou všechno fotky z cân“ (svatyně nebo místní název)/

M: heski: ba'ra:k hesko_ulice/ fšexnoo/ lepší:ho↓

A vy jezdíte do Vietnamu na návštěvu se podívat?

M: joo nek-di//

K: to de jenom/ velkuu/ velkuu cen'trum↓/ to je fšexno fšude venku cen'trum↓// jako 'na toto/ ves-ňice/ jako vi-padat jo↓// tadi ešče ne-matee və foto/ centrum↓/ foto centrum 'lepší:/ heski:

Tohle je jako vesnice?

M: jakoo vipadat ves-ňice↓/

K: a ma:// něcoo// mo-ře// aa vel-ki:// a eš'ťe tam ma:/// takovi: (kreslí)// počkej/// „jak se řekne česki želva?“ eš'ťe/ tam ma: centum ma: tak\tak\takovi:/ a tam ma:/ ja: nevím českii// ma:// čtíri krá:t jo/// (radí se vietnamsky)

M: žel'va

K: želva/ želva↓ česki želva↓/// a ma:/ tak tam ma:/ 'velki:/ tam/ ten ten 'velki:///

Veliká želva?

K: no/ už 'dlouho/ jo/ tam ma:// taki ulice 'lepší:/ heski:↑/ a něco/ i ste studen(t) musi:/ fotoo tam je/ se pod'i:vát lepší:

M: a tak mislime:/ doo/ Vietnamuu/ na na(v)š'ťeve Vietnamu/ 'lepší:↓/// jako hlavně/ mňe\ 'mestoo// jako Hanoje nebo// Ho Či Min siti: bude eš'ťe to jako/ 'mit↑ lepší:↓

K: a setee/ 'gdii xce-te/ do Viet'namu?

Za rok.

M: no/ mu:žete se po'd'i:vat

K: po\po'sledňi: tentoo// rok↑/

M: ja/ ja bil Vietnamu/

K: a tam ma:-tee/ kama'rad↑ tam↑? nebo...

Můj tchán má známé v Hanoji.

K: txan/ txa:n/ bra:xa vø:/ man'žel↑?

M: on je tam pracuje↑? tam↑/// můžete na/ na pod'i:vat/ na tu'rist

K: ted' on/ je tam↑? on biil tam dlouho↑?/// i on ma: 'ho↑dňe// fotoo/ fotoo vi↑?

M: na shledanou

M 24 - 18:48

Komunikační situace: Cheb 1.8.2005, hotel Hvězda. V obchodě se suvenýry byli přítomni mladí vietnamští manželé. Zatímco muž (M) choval v náručí dceru a věnoval se zákazníkům, žena poskytla rozhovor. Doporučila kontaktovat pána z protějšího obchodu (nezastižen).

Osobní údaje: žena 28/8, manžel 31/6, dvě děti (dcera 1 rok, syn 5,5 let). O syna se stará česka: „babička“, chtějí se vrátit do Vietnamu.

(prohlížejí si foto) Z: „hej, co to je?“

M: „to je kohoutí zápas“

Z: mluvit/ česki ne-boo/ viet'namski↓

Jestli to umíte česky...

M: česki ne↓

Z: oo česki/ neumí:/ takovi: ten// ma:m jenom troxuu// umi:š česki↑

M: ten hraje/ 'karta

Z: tam tu eš (tam pudeš?) pan↑

M: on umí:// dobře/

Z: umi: česki a/ nevím (d)neskaa (př)j:de nebo manžel/ nevím// tam pá:n umi: česki tam/ dobree a/ nevi:m/ onø//

M: heski: obraz// tr(ž)-ňice↓// tenø:@

Z: taki nevím jaki: česki: (česky, těžký?)

M: tenn @ po-le:vku jo/ vařit/ budee/ vařit

Z: tam pan/ umí:// umi: česki

Jak dlouho jste tady?

Z: už/ dlouho↓// kolik// osum/ roku:↓

A kolik je vám let?

dvacet osum

A manžel?

ten třicet jedna↓

A jste tady spolu osum let?

M: mi:ň/ ja:

Z: troxu mi:ň

M: šest// šest roku:/ tadi↓

A naučili jste se nikde česky?

M: ja: jenom/ troxu// (ro)zumím// neňi: mo(c)

A učíte se jenom tady v obchodě?

M: jenom tadi

Z: učít/ kamará:d tro-xu

A německy mluvíte? Tady je hodně německých zákazníků.

Z: ja taki troxu mluvit ☺ troxuu česki/ troxu německi↓

M: jenom prodava:me↓

Z: ja/ troxu rozumít tak prodava:vat jen tr(žnici?) jiňi: ne\ nerozumím ☺

Hm, jenom když prodáváte, jo? Nechodíte někam, třeba do kina nebo...?

Z: nee/ ne do ki\ kina nee ☺/ proto-ze ne\ nerozumím tak

M: tadi prodava'vat a do u:rád/ noo/ štači:↓

A jinak jste doma jenom?

Z: jo/ doma jednom

A vy se chcete potom vrátit do Vietnamu?

Z: jo potom// ale (j)e(š)t'e ne-vím//

Nebo spíš zůstat tady?

Z: nee/ asi podňi(k)/ heski: Vietnamu/

A co se vám tady nelíbí... počasí nebo...?

Z: jee počasí: heski:/ li:bi: počasí:/ ale// protoze/ i\ i sem\ i sme @ cizinec// je asi

nedobri: ten/ asi ve/ Vietnamu 'lepší: a (j)e(š)t'e nevím ňegdi/ raa (za, dva?) roku:/ nebo pjet roku: (j)e(š)t'e ne-vím/

Tady už je ale hodně cizinců... A pořád špatný?

Z: @

M: budee tak/ hodně/ konku-rence/

Mám taky holčičku, pět let, tady nakreslila obrázek.

Z: ahaa/ 'už takovi: ten// pjet let↑? jee lepší:/ moje kluk jo\ muj kluk/ ale on taki pjet/ pjet a pu:l/ tak doo// školki/ alee/ (j)e(š)t'e neumí: takovi: troxu jenom// domeček nebo autoo/ no/ neňi hez(ký)/ ne/ ne\ neumí: 'heski:↓

Víte, co to je?

ja nevím co to je (2:45-6:50 popisuje WL)

(otázka k tématu) A ve Vietnamu jaká jsou jídla? Co vaříte doma?

doma vaři:te ři:žee (rýže 6:56)/ a ma-so/ zeleňinaa/ no/

Guláš vám chutná? Znáte to?

no/ gula:š/ xutna:/ jak/ ja: jenom kou'pit a neumím/ vařit// gu-la:š/ ja: neumím ☺

A co vaříte doma?

to je doma tak/ vietnams\ski\ jenom/ vietnamski:/ ji:dlo↓ a ři:že 'každi: den↑// jo/ ten ma-soo hovezi: neboo// neboo// ku-ře/ nebo ri-bi/ neboo/ @ 'vepřove:// kazdi: den dobri:/ a do o\ ka\ kazdi: den/ 'jini:/ alee@ 'ri:že/ každi: den/ stejni:/ pořa:d fu(r)t↑

A jak se vaří rýže?

tak/ ne\nemu:žu mluvit česki/ protoze neumím// @ tak vařit @ do-to-ho takovi: ten// miska aa miska je vel-ka:/ aa troxu vo-daa// potom ma:m/ (pro sebe vietnamsky) nemu:žu mluvit česki ☺

Voda horká nebo studená?

to je jedno/ ho\holka: nebo/ studena: to je jedno/ ale 'lepší: studen-ni:↑

A jak dlouho se vaří?

asi// ma:ma:lo rixle/ hodně/ dlouho/ asi tak patná:(c)t// dvacet minut nebo třicet minut/ ale 'ma:lo rixle/ a hodně/ hodně ri:ži pa\ papat/ ale hodně va-ři: ři:že/ dlo\ dlouhoo// tak/ asi jednom deset/ deset// mmi-nuš↑ (minut) a/ kon\ končit neňi: voda tam/ tohoo/ a ečee (ještě) @ 'pjet nebo/ deset minut potom dobri: pořa:d/ (8:47-13:00 popis WL)

To jsou zvířata podle lunární kalendář. Je to vietnamsky?

Z: ne/ ten asi ten/ či:nški: nebo žambon-ški: (japonský)

A tohle datum, co to znamená?

(13:00) pas-na-cti:hoo/ tak vietnamski: a/ vietnamski: 'ma: den/ patna:cti:hoo// sr-pen/ ma: '(j)ini: neňi: (s)tejni:/ taki/ ma: tuto den a ešče ešče troxu jini: den/ a takovi: ten 'sva:tek// to je vietnamski: a češski: (s)tejni: sva:tek/ too tak/ nevím/ jaki: imenoo/ češski: ale vietnamski: (13:25) [čung hu]

A jak se to slaví?

den pro d'et'i/ takovi: sva:tek pro d'et'i/// (13:42-17:31 popis WL)

A pokoje nebo domy ve Vietnamu...

(17:31) to jee taki/ '(j)ini: troxu/ neňi: (s)tejni:// asii/ tak ve Vietnamu tak/ mají hodně peňi:ze asi taki (s)tejni:/ mají: hodně peňi:ze a/ ma:lo peňi:ze/ troxu jini:/ neňi: (s)tejni:

Znáte české pohádky?... To je Červená Karkulka a vlk...

vi nemluvit væk ja nevím co to je/ ten muj kluk taki// mal\@ malovat jo/ aa ja taki nevím co to je// ži'kaala (řikal)/ tak @ malovala// a/ slepise (slepice)// tak už/ tak ži'kaala aa/ nemluvit ja nevím/ co to je ☺ (18:12)

Ten váš syn zná český pohádky?

jo/ muj sin/ ten umi:

A vietnamský mu říkáte?

@ troxu// ale on dobri:/ mluvi: 'česki/ jo// a ted'@ babi hli:da

Babička, máte tady i babičku?

ne/ babička/ česki// domaa/ maminka aa ta:ta mluvi: čes-ki/ večer a ra:no// tak/ za den/ celi: den a/ u babička

M 25 – 6:06

Komunikační situace: Cheb 1.8.2005, venkovní tržiště u parkoviště v ulici Komenského. Stánky v obležení německých zákazníků. Němčina je slyšet i z úst Vietnamců: „Achtung!, Schönen Tag und Urlaub, ja. Auf Wiedersehen.“ Byl osloven obchodník, který momentálně neměl žádné zákazníky. Nebyl však příliš ochotný popisovat materiály. Odkazoval na svého kolegu, který přišel během rozhovoru s hrnkem čaje a v elegantním oblečení, ale nechtěl být nahráván.

Osobní údaje: muž 10 let v ČR, jeho žena a dítě ve Vietnamu. Za tři roky se chce vrátit k nim.

Je tady někdo, kdo mluví trochu česky?

asi zeptat ten/ naprot'i

Tady venku?

noo venku/ nebo tamto tadi/// ne-zna:m ti ☺

Neznáte Vietnamce, kteří jsou tady?

(0:21) ale ale/ neňi spolu mluví:-me/ tak ne// jednom vietnamski/ mluvi:me/ tadi// todle ne\nevím/ o\ona že že umi: česki/ nebo ne/ nevím// to/ ze (se?) můžete zeptat/ no lepší:

A tady někdo od vás?

ne// nevím/ oňi o\oňi umi:/ nebo ne\neumi:/ to nevím/ fakt/

Takže vy spolu vůbec nemluvíte česky?

ne/ něgdo a to mluvi:/ česki// mluvi:me česki/ to nevím oňi řekli jaki: to je

Ale máte tady hodně německých zákazníků, tak německy mluvíte?

za 'ma:lo/ no/ proto(že) jenom za živót/ t(oj)e fšexno/ ale// to/ ne\nemaji: ešče// němec-// jenom učits(e?) česki/ a něgdo/ mluvi:// německi a a to jednom sli-šet (1:11)

Jenom poslouchá, ale nemluví?

a mmluvi: ale/ za 'ma:lo

Máte tady televizi českou?

kouka:me/ jasně/ no/

A noviny?

taki// ale ale neňi: ri\rixle ne/ rixle ne/ ale jenom pomalu/ či:tat

Ale rozumíte.

asi padesa:t padesa:t

A vy tady máte celou rodinu?

ne/ todle jenom sa:m/ už řekli/ jo

A děti?

asi/ jedna

A vy se tam za nimi chcete vrátit?

asi/ asi tři/ tři roki --- ale to ba:n (pán - kolega)/ je/ on u-mi: česki/

(ke kolegovi) Mám tady obrázky z internetu, je to z Vietnamu. Kdybyste mi to mohl vysvětlit...

K: to co jee/ nať co? fšexno vietnamski:/ jo? na\na d'et'i učít/ jo?

M: ma-te/ da\do\ už/ dovo-lenou/ Vietnamu↑?

Chtěla bych jet.

M: gdi↑? kolik/ kolik↑? jak dlouho↑?

Měsíc.

M: a to ma: za ma:lo// jeden za mňesík je ma:lo/

Je málo, ale počasí je moc...

M: teplo-tu↑?// teplo-ta jo

K: ti fotky ve Vietnamu --- **Prosím?** ti fotky ve Viet'nam↑

Vy jste z Hanoje?

M: Hanoi// co xcete↑?// co to je tento↑?// tento vi:te to/ co to je to tento (F2)

To zvíře vím, ale co to znamená?

M: ☺ (F4) tadi vihra: ka\ vi-hra:t kar'ti/ jo↑// on// (F2) tento// kuře'ňi: (kuřecí?) jo↑// (F1) tento/ --- [spolu bu] ☺ (F3) todle ne-vím @ slovo tento/ todle ne\nevím/

To je nějaká hra?

M: asi/ alee/ tento/ to je tadi ta\tadi nema'ji:// a i to mají: ale// nejednom (?)// taki nevím/ to to je tadi ne\nemaj/

Ne není, ale co to je?

(přichází žena): dobri: den

M: ten// na dra'gon// dr\dr\

žena: /// dra-gon

M: dragøn// dragon/ tento/ „jak se nazývá kohoutí zápas (choi gà) v češtině?“ tadi Viet-nam jo↑?

To vypadá jako nějaká oslava... (F3)

M: ne/ do@ dra'dra'gon ja/ ale// todle/ ze/ to/ ta\tadi/ ne-mají:/ nemají:/ jednom Asia/ mají: tento/ jenom Asia/

A kdy je ta oslava?

mají: @ na 'sva:tek

Můžu já to vidět?

tuto mají: a to/ tamto// tamto@ a už/ a ne/ a už/ a a// --- [reto van// reto van še]// to mají: a/ no d\dvje n\nohu/ jo/

Tam prodává něco?

ne ne neňi prudu (prodávát)// tak to pru:tek (?) (F17) tadi m\maji česki: jo↑/ a ciganií jo↑// na ško-lu↓// ve Vietnam taki/ stejni:// no/ i i jinak a/ stejni: ši'gan (Cikán)// ano/ mate Če-xi/ a tento asi// že taki mají dru-zi:// Ně-mec/ neboo/ ciga:ni neboo// mu:že/ do/ zem-ski:/

Jako národ?

no/ no no

A to oblečení? To je moc hezké.

K: ti si učitelka↑?

Ještě nejsem...

K: gdi/ ma:te hotovo↑?

Asi za rok. Můžete mi k tomu oblečení něco povědět?

K: no/ asi tento oblečení:// a tadi/ je oblečení:// tadi/ ne'ni oblečení:// (F25) tadi pra:ce
M: (F23) ten tento na/ ři\ři:že/ ři:ži jo/ ri:ži// no/ (F25) a todle novi: a// ale na vodu/
tadi ne ne 'su-xi:/ noo

A tady?(F22)

K: taki↓// na ri:ži/ na suxi: potom// stejni: taklee// bude naa houskii a/ xle-baa/ tadi vi:š↑?

Jako na mouku?

K: na mouku// no no no/ to je stejne

Vy tady pijete čaj, to je vietnamský čaj?

K: čaj↑ tadi neňi čaj// tadi --- [doprabra] vi:š/ stejni: --- (dobrá voda)/ tadi↓/ tadi vo-mačkaa/ omačkaa omačkaa (omáčka)// neňi čaj tadi↓

Já se divím, protože ve Vietnamu se čaj pije hodně...

M: neňi čaj/ jenom omačka/ omačka

Ale proč?

M (5:03): ale ne on\on ne'ne'zna:/ gdi pa\ to mají: pa\papat/ jo// ma\maji: ři:cť/ ale/ 'ne-ňi:// spolu čaj/ jenom čaj sa:m// sama sama pi\piješ// ale ale/ neňi spolu/ na\na ži (žízeň?) ne↓ (5:22)

Tahle fotka se mi líbí...

K: hm/ tadi/ bude na\na nudna/ na nudna (nudle)/ na po'le:vku tadi↓

M: tento stejni:/ tento stejni:/ o-platki// ale tro-xu jinak// jinak troxu↓

K: gde učít↑?

M: f Praze/ visoka:/ škola

K: ma\mate/ dovolenou// Viet'nam?/// mate man-zelka↑?

Já mám manžela.

K: d'i:ře↑?

Dvě děti.

M: dvje kluk nebo↑?

M: to mate/ mate hodně/ za bra:-tu/ on\ oňi// na/ bidlim sa:m/ sa:m/ sama?

Ne, ale babička...

M: spolu ba-bič// ta-ko-vi/ mu:žete/ e(š)ťe na\naproťi// tam sou e(š)ťe paňi jo/ taki// mmluvi česki↓

M 26 – 17:59

Komunikační situace: Cheb 1.8.2005, dětský textil v ulici Šlikova. V obchodě byl za pokladnou muž a jeho dcera (české jméno), kterou předložené materiály zaujaly. Respondenta často doplňovala a vyptávala se. V případě potřeby mu vysvětlovala dotazy varietou, nesoucí rysy typické pro vietnamskou češtinu.

Osobní údaje: muž 40/13, smíšené manželství v ČR, dcera 7,5 let. Zbytek rodiny žije ve Vietnamu.

A vy jste tady dlouho už?

no/ ja už/ třina(ct) roku:

Kolik je vám let?

ja↑?// třice(t) šes(t)

D: „tati” (vitnamsky bó)/ je ta(d)i babi↑?/// „tati”// je ta(d)i ba↑? (babička vitnamsky bà)

Víte, co to je? (F2)

no/ vim/ vid'im takovi: @ oňi hra-(j,t?) aňi ňevim kteri: 'mistoo// jenom tadito// počkej

(Beze slov obsluhuje zákazníci, nakonec odpoví na pozdrav:) na shledanou

tadi/ oňi/ 'hrat/ ten ku-ře// aňi ňevim gde 'mistoo// asi taki Hanoi↓

Víte pravidla, jak se to hraje?

oňi gdee/ oňoňi pođi:vaj/ takovi:/ kr\li stejni: ten fo\otula (Fortuna?) neboo ňecoo/ kə-teri: vihra:(t)// (F4) tadi hraje karti// (F3) tadi ten// dra(k)// nateri: (některý?) oňi o/ stejni: @ Novi: roku/ neboo// gdi je/ gdi je// prvni:-ti:ho šest/ duben ted'ko d'eři sou// čexno (všechno) tam// sva:tek česki:// tak oňi/ hra:(t) takovi:/ no↓

D: „tati” Dragon↑? jak tam takovi:↑?

A to je tedy jenom určitý den, jenom někdy?

D: no/ jenom ňegdi↓

M: kteri: dňi too/ sou sva:tek/ neboo/ Novi: rok↑ nebo

D: no tak oňi v Dragounu to pak to/ tam slavi: tak// tak/ tam d'eři pudou tam na to↓/ tam vihra:vaj hrački d'eři

M: no/ tam ni'ni'bud' jo↓ mi-nuli: mňesi:c/ on\oňi u-d'elat takovi: todle// jakoo mňesi:c se'dum// no↓

A kdy se to slaví, když bych to chtěla vidět?

pr-vňi:-ho// a ted'ko takovi:/ musim čekat// asi// deva:ti:ho// mňesi:c devjet↓ ted'ko bude za mňesi:c jett'ee/ neboo/ Novi: rok/ tak oňi furt d'ela-(t, j?) takovi: pro-d'eři↓

Takže to jsou vietnamský svátky, který slavíte tady u nás?

jo taki↓ furt kaž\každi: rok↑// dva nebo tři-kra:t// mi/ tadi/ dzela(t, m?) pro d'e-t'i/ nebo/ pro/ Novi: rók/ nebo ňeco↓

A to je jenom tady v Chebu, protože je tu hodně Vietnamců, nebo i jinde?

v Xebu/ Plzen/ Praha/ Brno/ fšúde// fšúde takovi: gdi\gdi mam// 'hodně/ vietnamski:

A jenom velký města nebo i malý?

no/ stejni: tadi v Ax(Aš) nebo v Xebu nebo Maria:nske:// tak to je/ 'fšexnoo/ bude tadi/ do-XEbuu/ bude d'elat vel-ki:/ mi:s-to vel-ki:/ d'elat takovi:↓

A jak se to slaví, co se dělá?

(mluví oba dohromady, dcera je výraznější) D: noo/ tak/ tam/ ti d'eři takle// ted'ko to takhle drži:me a/ a xod'i:me/ po celi:m dragounu s řim

M: oňi jenom takovi:/ takle klubau stej klubau (?) a// hodně lid'i:

A co třeba jídlo?

D: ji:dlo tam taki jee a

M: pa:re(k) ji:/ nebo něcoo//

D: tam/ jsou i brambu:rki takle tam// to/ na stole

A vietnamský jídlu není?

M: je/ ten za:vítkii/ neboo/ oňi d'elat ten pra-sa:tkoo celi: prasa:tkoo da(t) na ohěň
(3:04)

Já jsem myslela, že vietnamský jídlu je rýže.

M: ti/ ži:ži (rýži) tak// hodně takovi:/ 'hodně d'e-ti// vi:te? hodně d'e-ti tak oňi
nemu:žu vařit hodně ži:ži tak///@ z domu xle-baa/ roh-lík a buxtaa aa ten za:vítki/
nebo ňa:kej// neboo masoo

A k pití?

M: pití:/ stejni:

D: tam džus/ džus

A čaj?

M: čaj vietnamski:↑?/ pro-d'e-ti ne↓ jenomm// mi↓/ ten ten čaj vietnamski:/ moc 'silni:/
pro-d'e-ti/ to neňi stejni: tadii/ mi ma:me nor-ma:lne čaj↓

A je to černý nebo...?

mii/ mi takovi: sta-rej/ tak furt/ beru ten 'čer-ni:↓

Můžet mi říct, jak se vaří?

mi/ mam jenom// vařit/ taki do-vodu a/ nexam ten čaj na ten mis'misu a/ naliju↓

A jídlu se jí přiborem nebo ne?

D: ne hu:lkama/ hu:lkama

Děti se učí ty vietnamský zvyky tady?

M: čexnoo (všechno) vietnamski:/ d'e-ti/ oňi umi: vi:c// nor-ma:lne mi/ gdo// proda:
nebo/ 'do 'ško'lki/ objed tak ta ško-la/ tam něco oňi 'večeri (večeři?)/ tak spolu/ čexno
rod'ina pa:pat/ ri:ži a ten// huškii (hůlky?)

A co třeba český pohádky, znáš je? A nebo radši vietnamský?

D: noo/ ti česki:↓// protože ja: vu:bec ještě/ vietnamski\ vietnamskou poha:dku sem
nevjed'ela (podle obrázku poznala Dlouhý, Široký a Bistrozráký, Perníková
chaloupka, Červená Karkulka)

M: --- [ona to je pu:l] vietnam pu:l čex tak ona neli:'bi: ne↓

Ještě jednou, prosím.

D: pu:l/ ja: sem napu:l Češka a napu:l// Vietnamka↓

A učíš se vietnamsky?

ta:ta nema: čas

A kolik ti je?

sedum/ a pu:l// teďkon du do druhi:

A tohle je vietnamská škola? (F9)

M: něco to je↓ tenn// oňi učít něco ven-ku↓ něco tam/ asi tadii// oňi// d'ela(t, m?) něco
(ja)ko noř-ma:lne a takii/ do-vňi(tř) ne/ du:m ne

U nás chodí děti oblečený normálně jako venku, ale tady jsou všichni stejný?

M: něco sku:zi: (schůze, schází?) ven-ku//

D: jakobi akademie tam

M: jenom takovi: mi:sto jenom čtirise(t) nebo čtirise pjet lid'i: tam ne/ a(o)ňi pod'i:vaj
to je tadi/ to je to-lík tak/ lid'i d'ela:te/ je too// sku:zii

D: to je jako akademie ale/ je tam možna: taki spi:va: „tati“ spi:va:↑?// (F10) „tati“ je
ta(d)ji ba-bi↑? a d'e-da↑?

To je nějaká oslava?... Jídlu?

M: jo// no © hodně ji:dlo

My děláme dort, když je oslava. Ve Vietnamu není?

kteri: @ narozeňini/ neboo svat-buu//

A co je tohle? (F7, 8)

M: tenn// vazi/ (vaří) ri:ži/ oňi/ d'elat/ ten/ za'vítkii

D: za:vítki

To je ten rýžový papír?

no// a potom takovi: su-xi:// takovi: suxi:↓

Ve Vietnamu se hodně jezdí na ulici tak na kole?(F6)

// teďkoo/ takovi:/ to je teďkon_nevozi: 'hod'ne↓ musi mi:st kteri:/ fir-ma a(o)ňi musi:
mi:t hez-ki: ten 'ko'lo// proo// lidzi/ tadi/ na na:(v)š'evu/ to neňi takovi: už/ teďko↓//
musim/ d'elat 'hez-ki://

Tohle oblečení?(F17)

oňi bidli: mot mót doleko (moc daleko)/ moc na-hoře// tam/ (hr)aňic(e) ňic (k)teri:/
kousek je Či:naa a/ kousek Lao(s) a nebo kousek jini:↓

Takže to není jenom Vietnam?

tadi Viet'nam↓// ta'tadi Vietnam a(o)ňi/// takovi: ne\neumi: 'ři:(c)t něco↓// ja:/ 'mi/
zase (j)ini:↓// oňi taki (j)ini:/ aňi tadi ma:lo ma:lo lidzi: (lidí)/ to neňi hod-ňe lidzi:↓

Jako menšina. A víte, co je tohle, co to nese?(F13)

M: ten/ bambút

D: bambus

A na co ho potřebuje?

D: to se ji:

M: nee tadito nee↓ tadi/// ňa:ki:/ d'ela(á, t?) bublovi: du:m/ tam/ jini:/ ten nahoru/ tadi
jinak↓ jenom takovi: nebo/ oňi traha: (trhá)/ tadi ten ven-ku/// dzelat (dělat) z'zavazat
takovi:-dle (gestikuluje)

Koše?

M: no/ nebo něco (j)ini:↓

D: no ale tam taki bambu

M: bambu zlu-ti:↓ a to je/ to je --- [ze si:-li:] už bambut/ ten ma: mót(c) ma-linki: ne-
mu:zu pa-pat↓

Takže ten mladý se jí. A tady z toho se... staví?

tadi to jsou pod'i:vej jo↓ takovi:-dle kul'eti: nebo ňa:kej↓

Viděla jsem na obrázku, jak ve Vietnamu je dům na vodě. Jak se to staví?

D: paňi nerozumi: „tati“ takovi: du:m/ jak voda/ tak on/ paňi ne'vi:/ tam jak sta'vi:/ na
vo-du (otec mlčí, ukazují F18)

M: tadi je/ to je/ 'čexno (všechno) takovi:-hle↓ oňi/ hrački/ ten//

D: maski

M: (7:49) nee↓// jenom mi/ ma:me a Austrálie ma:me ten/ d'elat ten/ --- (do 'vody
ne?)// čexnoo lidzi (všichni lidi) do 'vodi a d'elat takovi: ten/// to je noř-ma:lne
fi'gur↓// ten bil to je d'ivadlo ini:↓ jo// vii vi 'už/ vidzim to je d'ivadlo/ od viet'namski:
nebo --- [on stari edno]/ tadi ten figur jenom do 'vodi to neňi nor-ma:lne↓// (F21) tadi
ten/ jenom/ jednu mi:sto vietnamski: ma:m ja: takovi:/ stejni: čepice na hlavje↓ oňi/
noř-ma:lne mam ten/ ten/ ta-kovi:/ (gesta) rovňe takle jo↓ aňi tadi ten// bilo mi:sto
kousek Hanoi↓ dvacet 'pjet kilo-metru:↓ tak oňi/ spi:vat a bili jenom/ takovi: doo/
d'i'vadlo↓ to tadi noř-ma:lne tak ne↓ (8:35)

Tyhle klobouky se normálně nosí... jako na sluníčko.

mus\ 'musim --- [baj tak ňe: vi] ten/ oňi hod-ňe/ hol-koo (horko) ne

Kolik tam je tak stupňů?

(8:47) vāče-*raa* ja koukam/ tak/ to je teđkoo/ mám hodně vi:tr// a tam norma:lěe teđko minuli:ho rokuu ja: bil tam/ čtiricet dva nebo čtiricet či (tři)↓ aňi teđkoo// teđko roku/ ma:lo↓ třicet devjet nebo čtirice(t) (9:02)

Jezdíte do Vietnamu na návštěvu třeba? A dcera byla už?

minuli: ona --- (letěl/nechtěl?)

Nechce?

jenom ja:

Tam máte ještě rodinu?

no/ mam taťi nebo/ bra:xa a sestra

A doma se mluví u vás vietnamsky nebo česky?

česki↓/ aňi mi a// ma-loo// u\\umi: česki↓ ja// teđko mluvi(t?) teđko/ neňi a neňi starej u mňe aňi// učít taki teđkoo/ česki neboo/ anglicki neboo ruski/ to je 'těžki:↓

Těžký. A vy se učíte sám?

no sa:m/ jenom povi:dat

Nějaký knížky čtete... Televizi?

televizi jenom/ podzivat↓ (podívat) něcoo// nerozumim taki↓

A německy? Tady se hodně mluví německy.

no/ něco jo oňi potřebuji: něco zbo-zi:/ tak mi mi\\mi\\mi pro-dat tam na Dragon// tak něco taki u-čit jenom// tak/ že to ne-ňi doo školki↓ (10:03 - 13:35 popis WL) to je/ tadi troxu něco něco '(j)ini:ho// něcoo/ kokos nebo ko'kot ☺ tadi je to je moc tčeskii (těžký) takhle↓ ně-keri:/ mluv a ně-keri: asi zapomel nebo// troxu jini:ho a/ to je neňi heski: človjek že jo// tadi ta asi/ ja móc ma:lo pa-pat/ ja: vim tadita aňi/ ne\\ne ma:lo papat tak ja: ne ne//

D: kvjeta:k „tati“

M: kedlubna nebo řa:k/ kvjeta:k/ jee↓ ja: 'furt pa-paat↓ kedlubna spolu ka-rotka nebo tak brambori vařit po-li:fkú/ tak něco ja: zaji:mavi: nebo ja:// nevi:m tadita/ tak ja:

koupi ten/ 'od 'vietnamski:

A tohle dohromady? (sladkosti)

ja: ne/ ja: ne 'ňigdi pa-pat takovi: zlatki:↓

D: ta:ta to nepapa:/ řa:ki: Vietnamci jo ale/ ta:ta nema: ra:d sladki:↓

Doma vaříte vietnamsky? Paní se naučila nebo vaříte vy?

M: ja:

A můžete mi prozradit váš oblíbený recept?

ma-soo// nebo bu-livku (polívku) vietnamski↓

Jak se vaří vietnamská rýže, vaří se jinak?

česki:/ ne/ teđ koupit čexno (všechno) tadi zaa-balí jo↓ (zabalí) a potom/ do tohoo do vo-du/ a mii/ vařit/ (j)ini:ho/ vi:te? ži:ži/ mi/ taki/ (j)ini: koupi(t) teđko Thajškoo/ oňi tam prodat/ tam potravini ne↓// tam něcoo// řši miskaa ri:d'ii/ ži:že// tak/ da:t troxu vo-di takovi:/// vařit na ten// mi mi fúrt vařit/ řa:ki: (j)ini:ho/ to ji:dlo↓

Ta rýže je jiná nebo postup, jak se vaří?

teđko/ mi/ koupit/ ten/ ce-li: ten/ co to je// elektronik ne/ tak oňi sami auto-matik// jenom mačkat aa dva mačkat ne/ do motoru↓

(Ptám se na roční období. Otec neví, možná nerozumí otázce. Odpovídá D.) A české měsíce?

D: ta:ta moc neumi: česki↓ on// on vždicki on je/ on je zvikli: na Vietnamce↓

A s Vietnamci mluvíte jak?

D: vietnamski↓/// „tati“/ mluvit/ Vietnam(s Vietnamci)↓// ta-ki vietnam(sky) nebo čex(česky)?

M: spolu vietnamski↓ tak m-luvit vietnamski↓

Vy asi umíte...

něco zajimaavi:/ tak mi/ fú(r)t mlu-vit/ stejňi: a ona potřebuje řa:ki:↓/ ale něco (j)ini:ho/ neboo/ ja: ne-vim aa nebo/ něcoo// prodat tadii/ doma vařit nebo řa:ki: jako takle neňi: za xvilku/ spi:š/ ja: ne\\nexci u-čit českii/ to je teđko móc ne\\ nemu:žu hned do toho na-hra:vaš↓// neňi to// ne zajmavi: taki a taki ne\\nepotřebuju u-čit↓

A co vás zajímá?

zajma: něco/ jenom/ život aa 'heski:/ a teđkoo nejde too tak co mam d'elat↓

D: no/ tadito bo/ co to je? (15:56-17:13 M popisuje WL)

Já vám děkuju moc. A kudy se dostanu na to tržiště Dragon?

M: tadi/ rov-ňe tam jo↓// a/ potomø/// fúrt @ rov-ňe/ tadi seňise (silnice) tam jo↓ a potom// fúrt 'rovňe tak/ to je/ vidzim hned/ Dragon asi kolik↑ pjet'iset mee\\ pjetset metru:↓//

D: jak je park jak je/ „tati“ak/ bidli: ba-bi↑/ vi:š ne/ babič\\

M: kousek nemocnice

D: noo nemocnice// no tam je nemocnice a hned tam/ projdete řema/ vra:tkama/ tam sou takovi: vra:tka/ tam vid'i:\\ budete vid'et/ kameni/ tak pudete takhle doolu a tam už je to↓

M 27 – 9:02

Komunikační situace: Cheb 1.8.2005, velkotržnice Dragon. Byla oslovena respondentka ve stánku se suvenýry, umělými květinami a hudebninami, gde v době rozhovoru nebyli žádní zákazníci.

Osobní údaje: žena 46/10, manžel a 3 děti (18, 17, 10 let) v ČR, česky se učí sama.

(F7,8) paňi ja nevim↓/// je too// to je si-tloo ☺ (F6) to jee// jako/ tadii/ taxi ne↑// (F5) tadi vi'prat

A tady, to není dům...?(F5)

tějee// ten neňi du:m/ 'lod'↑ tuten/ jakoo// je\\ jenom Viet'nam nebo Či:na 'ma-ji↓/ ale/ 'česki/ ja:/ ja: taki ne'vim/ imenoo ☺ (F10) tadii/ to roo\\ a ro-di-čee// večeri nebo objed

Tam hodně lidí...

@ to jee @ 'rodini↓ to je// ə tšedaa (?)/ neboo// dzedeček nebo 'mamince nebo 'pra-tr (bratr)// noo to je ses-traa

A to jídlo?

no (j)i:dlo

To je vietnamské jídlo?

no / ji:dlo/ vietnams-

Vy vaříte vietnamské jídlo?

noo hm

A můžete mi prozradit, jak se vaří... co vaříte doma?

@ ri:že/ maa-soo/ 'hovjezi: nebo 'vepřove: nebo 'ku-ře/ jo↑ to je stejni: to je/ u na\\ u 'va:s ne↑

Ale není stejný.

noo/ (j)ini:/ '(j)inak vaříte↓/// to je ku-ře/ zeleňina// (F12) taa-dii// oňii// proda:-vej

i/// (F9) ten ten tendle jak/ jako o 'pra:zdňinax// to je jenom jenom papí:r/// tadii je//

ja-koo// je/// 'do 'skoli nexce

Ale to je venku.

no venku to je/ o\ oňii sku:-zi: (schůze, schází) neboo/// to je/ to je učitel

A to oblečení, oni jsou stejní?

tadi stejní↓ naa škola tak taki stejní:/// oňii/ oble:kát stejní: 'každi:@ stejní:/ každi:

(j)ini:// (F14) tadi ☺ ja: taki ne'vim jaki:// mluvit ☺

A na hlavě...

to je// klo-bou(k) ne↑ ja-koo ale// no/ klobouk vietnamski:

Tady taky, to je proti sluníčku?

hm// slu-ňi-čku neboo@ k(v)uli de(š)ťe ne↑// (F15) tadi prodát ovoce// oňii/ jako tr-(ž)ňici

Jaký to je ovoce?

o-vocee man-goo a/ a// no↑ man-goo a/// tadii/ ja ne-vid'im/ špatně vid'im↓

Hezké oblečení. A co to je, to není jako normálně. (F17)

tadi normalně↓ to je/ každi:// (j)ini: ne/// taki stejní:@ Čexi/ tii/@ jako na\ naho\ na hoo'rax// to je o-ble:-kat to je norma(l)ňi:↓

To oni sami šijou?

hm

... nebo kupují?

no↑/ oňii oňi sa sami dzelaji↓// oňi takii/ prodát tadi/ (v) tr(ž)ňici↓ (F20) to je spi:vas// (F18) jako tadii ma:-te/// na a za// ja nevim

Jako na divadlo?

jako tadii@ od @ dzeťi takii/ kaž-di:/// za'im (j)ini:

Masky?

no maski no↓ (F21, 3:21) to je taki/ stejní:/ klobou(k) ale '(j)ini:↓ kaž-di:// @ v Xe-bu

(j)ini: f Plze(ň) (j)ini: nebo// ňa:ki:-ho↑ (F25) oňii @ pracovat 'ri:zi

Hm, ryži pěstovat. Ale tohle je ve vodě a tady (F23) není voda.

MA:/ ma voda ale troxu je-nom↑ to je/ naa/// na ho'rax/ to je stejní: na horax↑ ne↑?/ (F22) tadi taki ri:ži/ taki oňi taki ri:ži ☺ (3:47)

Na cesta... silnici?

no↑ taki/ ri:ži↓ hm// tadii// ☺ to jee slunce se

Ale proč to na silnici?

ja taki ne'vim// fšude je ma:lo/ malo 'mis-too ☺ (F27) tadi svat-ba

Ale proč mají ty... (deštníky)?

to jee// slunce↓

Deštník?

hm deštník/ slunce ne

Tady deštník máme, když prší.

(4:12) noo/ ale to je slunce to je @ svat-ba/ ma: slunce svi:t'i: oňi taki// taki ne'vim jak/ mluvit pro te-be ☺ (F28, 29) tadii je// oňi 'ma-ji: maa\ matki nebo/ otéc mrtvi↓ (4:29)

A to oblečení?

u vo:\ u va\ u na\ u na:s// to jee/ bi:li (F37) ☺ pro-dat pras(e) ☺ oňi pro-daš ☺ tržnici pro-dat @ komu kobít (koupit) xce↑ ne↑? (F36) ja 'vim alee nevim českii/ jme:no↓/// jako jako/ jako ten-dle↓ (F26)// tadii tadi// no/ oňi taki dzelaj (gesta)

Svíčky?... Hoří?

no/ no/// hoři: neboo @ u 'na:s tadii/ kaž-di:// patna:c-te:ho neboo/// oňi/ dzelaji:/ tii//

tii ne'ne\neboo/ matka\ matkii nebo otce/ tento dobri: ňa:ki:/ tadi taki

Ale vy umíte dobře česky, učila jste se sama?

jo↓ ja sa-ma

Žádná knížka?

(5:32) kňi-haa neboo// ja mam/ dzeťi/ tři dzeťi to je u-či-/ oňi do školi tadi ne↑/ mluvit/ každi: den mlu-vi- tro-xu a ☺ prv-ňi: hol-kaa/ (d)cera/ to je osumná:(c)t let↑/ ale/ druhi: sedumná:(c)t/ ale tře-t'i: de\deset let↓/ oo\oňi/ učít na gymnaziu↓ (5:54)

A vám je kolik let?

ja↑?/ ha:dej ha:dej

Čtyřicet?

noo ja:/ čtiřice šet↓

A tady jste jak dlouho v Čechách?

deset let

A můžete mi vyprávět, jak jste se sem dostala, proč jste přijela?... Manžel je tady?

noo/ manžel// muj man-žel ta-di↓

Jak to bylo? Vy jste tady pracovala?... v továrně někde? (Směje se, neodpovídá.

Ukazuji WL) Umíte česky říct, co to je?

tčeškii ja↑?// ja tadi ne-vim/ ja ja ja ne-vim imeno ten/ (popis WL) muj/ (d)cera řekala mužu --- (popis WL) ja: vi:m/ ale mlu-vit// za/ to je u\ u na:s třežki: mluvit no↓ (popis WL)

A doma mluvíte jak, vietnamsky nebo česky?

viet\ takii viet'nam viet'nam↓// českii ma:lo↓ jenom de-t'i (děti)/ mlu-vit/ zbolu↓ (spolu)/ no českii↓// ja vim ale zabomně/ (zapomněla) to je dlouho neňi pro-dat↑ ☺ noo↓// ☺ no/ ja: vim ale mluvit

A čtete česky třeba něco, můžete číst?

// nemam/ čas

M 28 – 16:38

Komunikační situace: Cheb 1.8.2005, velkotržnice Dragon. Rozhovor byl proveden po předchozí domluvě ve stanoveném čase v kanceláři respondenta. Byl jednou přerušen příchodem vietnamského klienta.

Osobní údaje: muž 41/20, zaměstnání: tlumočník a ekonomický poradce. Česky se učil 3 roky ve škole.

aa/ odkud ste to zi:skala?

Internet.

z internetu↑? (listuje) tak tihle vjeci potrebujete ved'et jo↑? (F1) tak tohle to je jako takova: hra// to je hra jako/ too jak uu/ vas tadi ma:me jako zviki jako naa/ pi:ško-višťe jako jako houpačka↓// jo jak d'ecka/ d'ecka to oňi hrajou jako no(r)ma:ňi: (ja)ko houpat točit kolem dokoolaa jako jo↓ to p(r)ot(o)že/ (F2) to je takova: hra ale bež/ bez vi:hri jo↓ a jinak/ to je takova:// u na(s) řika: takovi ha'zard\ ha'zardňi: jako tadi takova: hra to je↓// jakoo// za:pas jakoo// kohouti↓

Ano. Takže oni jako sází na ty kohouty.

no// mu:žou// prost'e takle// (0:45) třebaa// vii ma:te kohouta jo tak/ pro(s)ťe musi:te jako// prost'e// musi:te to/ umňet jako vixova:vat a↑/ proťe: taki (k)diž/ u za:pasu tak↑/ vsađi:te/ to jasně↓ jo tak to jako za:pas/ kohouti↑ (F3) no a/ too jee takove:/ ři:ka:me// drači: tanec↓// to jako za:bava pro(s)ťe/ gdiž ňe(ja)ka: oslavnost/ jako ňe(j)ake: slavnost'i tak/ to je takova: 'maaska jo↓ tak oňi no(r)ma:(l)ňe ne to jako 'drak↑// a oňi to s t'i:m to/ tancujou a// jo to d'eťii/ naa/ luna:rňi: rok↑/ neboo nebo na prvňi:ho/ čer\června jo↓ takovi den d'eťi: jako jo↑/ vi:tee// třeba 'karneval jako v Braziliu tak u na:s/ neňi karneval ale// diť je takova: skupina↑/ a oňi to tancujou/ pro(s)ťe pro za:-

bavu no↑// a nebo kdiž// u na:s jako ti bohat'i sou/ otevrou třeba ň(ej)aki: 'ho-tel/ nebo restauraaci↑/ jako takovi: ti luxusni:↑/ tak oni taki pozvou (1:45 klepání na dveře) da:le// pozvou takovou skupinu a oni tam tancujou no(r)ma:(l)ne takovi:d(l)e↓ jo↑? to jako ma-skaa// a to musite d'elat jako/ xod'it a tancovat↑// a tam je/ takova:/ jako oosat (1:56) s t'im to jako drak\drači: (ja)ko tam je↓ (F4) no tak to je no(r)ma:(l)ni:/ hazar(d)ni:/ jo↑// to hrajou 'karti↓

Na ulici?

u na:s/ ted' už nesmneji:↓ jo↑ protože/ ted' jakoo/ u na:s to jakoo/ trestni: čin no(r)ma:(l)ne↓ to se nesmi: hra:t vu:bec jako ti jako karti za peňi:ze↓ pro(s)t'e u na:s// za\ jako za:kon zakoňuje fšexni/ hri/ ktere: se jakoo jakoo/ s vi:hrou↓// prost'e hrat cokoliv/ ale 'bez 'vi:hri↓ prost'e↑/ jak se de třeba 'herna u na(s)/ jako u na:s/ sou ti automatii↑/ ale mu:že tam da:vat peňi:ze↑/ a hra:t↓ to jakoo poči:tač/ poči:tačove: jako hri↓ alee/ abiste to z vihra:la něco/ tak to se nesmi:↓ too jako di(c)ki je uu\ ňejake:/ jak se luna:rni: rok↑/ tak d'e d'e'i hodne hrajou jako↓ tak oni zase mu:žou/ že jo↓ to je/ za:kon nemu:že nic d'elat↓ (F5) no a ta(d)i ja nevim/ to je pra:dlo nebo kuřata↑?

To vypadá jako prádlo, ale není to dům, spíš nějaká loď.

no/ u na:s// třeba/// na\ na vesnici// jo↑? na vesnici a neboo/ sou takove:/ t'i co maji takove:/ oni nemaji 'do-mi a oni žijou na 'lo-d'i nebo tak tak ja nevim to jee↑// ne to to neňi na loďi/ to je/ ňa:ki:/ takove: xude: čtvrti↓ jo tak oni nemaji:/ no(r)ma:(l)ne/ pračku a nemaji: třeba jak se říka:/ jako jako nemaji: třeba tii/ vo-di jo no(r)ma:(l)ne/ tak jenom/ oni zavedou no(r)ma:(l)ne vodi z řekii do toho// jo --- třeba ti špi:ni tak/ jako klesa: nahoru/ a dolu/ a pak/ nahoře --- [gdiž třeba maj] čiste:/ tak oni to taki perou↓ (F7, 8) a tadi/ mislim že/ d'ela: tadi tii/ rižove:// placki↓ // a z toho potom d'elat ti za:vitki nebo 'šulki jak se říka:// šulki a neboo// za:vitki no↓ (F6) a tadii// (vi:)te/ jak se říka:// čiška nebo? řiška↑?

U vás se hodně jezdí na kolech...

na kole// hodne/ to je jako na dopravu/ to je hodne na kole↑// to je// vid'i:te to je// ted' už je trošku lepší: jako to sou ti 'Hondi/ jako ti motorki/ jo↓ jinak to větší(na) PŘEDTÍ:M jo/ vjetšina// vjetšina to na jakoo dopravni:/ jako osobni:/ tak vjetši na kole↓ ale dneska už motor-kama↓ (F9) to je takove: @ jako pioniri: a oni maji: nejake:/ školeni: nebo slavnostni: něco jo pro(to)že// je to jak sxu:ze↓

A je to venku?

to je vi:te gdiž třeba u na:(s) je horko tak/ vevnitř jako/ jako jo↑// tak// horko tak oni sed'i: na na jakoo venku↓ jo↑? a tak mi ma:me takovi: budovi jako co/ postavi: cihli nebo tak ale třeba ňe(j)ake: ňegdi tak/ dřevjene: neboo nebo koko\ bambusove: jako jo↑ (F10) tak to je no(r)ma:(l)ne jako 'slavnost jako ňejaka:// rod'ina: host'inka ňejaka:↓

Taková velká rodina? U nás většinou není taková velká.

jo tak// u va:s/ pokud' je Va:noce tak kolik je va:s tam// vejdete? tak taki/ sedum/ osum// ale u na:s třeba// tak u na:s uu/ objeda nebo večer(i) tak to neňi/ protože to bude slavnost↓ u objeda nebo večer(i) tak vždí ma:me jenom/ dvje ji:dla↑// ri:že/ dvje ji:dla↓/ jo↑ a tadi už je vi:c/ tak to musi: (?) slavnost↓ o-slava↓ (F12) a tadii/ jako tržnice↓

To se prodává na zemi?

no/ na zemi ne/ ale se-d'i: na zemi a↑/ ovoce// oni vistavuš/ jako na ti/ takove: ti/ jo ti koši:ki nebo takove: ti/ jo↑? tak to jakoo/ tržnice↓ (F11) a tadii// co oni pro(da)vaj ti bam'busi

To jsou bambusy?

jo to sou ti bambusi oni už sekaj na to/ a bud' ši\ bud' tam je/ už jako ri:ži/ oni už maji:// jako pronajmuti:// bambusi a x'eli tam vařit/ ri:ži a neboo/ pra:zdne: bambusi↓ tak ja: nevim co tam je

Takže to jsou jedlé bambusy?

ne jedle:// to je/ takova: pra:zdna: bambus a vevnitř da:vaji: třeba ri:ži a oni to vaři:/ takovi:/ spu:sob co maj Indi'a:ni↓ maj specia:lňi: spu:sob↓

Ale někdo mi říkal, že je i jedlý bambus...

ne↓ jedli:/ to sou ti/// jak se ti/// pu-ho/ jak se říka: honki jak se říka: @ bambusove:

... výhonky?

vi:-honki/ tak to sou/ to sou (úpl)ne malinke:/ jo↑? to sou tii tii jak se říka:/ hodne/ mlade: čerstve:↓/ a to už sou 'stare:/ bambusi/ tak to se neji:↓/ tak/ ale z toho třeba d'ela:↑// vi:te/ 'taškii/ jo// vi:te jak maji: ti pletene: taški a tak↑ taški a neboo// klobouki a tak↓ třeba takove: ti klobouki/ a nebo takove: ti koši:ki↑ tak to je z toho/ vi:te↑? tadi ti koši:ki (F15)↓ jo↑? jinak tak to jee/ jako ovoce co tam prodava:↓

A jak se to menuje česky?

tak ja zna:m/ to je jenom// to jee// mango↑/ a to je/ čiši nebo jak se to menuje// a jinak to je/ hru-ški// to nez\ to zna:m/ ale nezna:m česki/ to (j)sou citro:ni

Já nevím, jestli to má české jméno.

ne/ to sou takove: tropicke: a/ vždí(c)ki musi:me přeložit do angličt'ini/ jako↓ ale tadi/ 'tihleti mislim že prodavaji: na to na// v Hipernovje nebo tak↓ (F14) tii sii/ vi:te co ti 'mušle// jo↑?// tak to je no(r)ma:(l)ne ti 'mušle co tam oni --- jako po/ 'bahne↓ jo v řece/ v bahne↓ jako oni z toho no(r)ma:(l)ne sbi:raji:/ jo↑ a to takle ti mušle/ vi:te co to je mušle jo↑? tak ti ma-so z toho ji:/ tak to oni jak se říka:/ lo-vi:↓ jo↑? (F16) no a tak// to vi:te co to je ne↑?

To je nějaké zemědělství?

ne↓ to je to je jenom kra:va/ ale (vietnamský dialog: radí s vyplněním formuláře) tak tadi no(r)ma:(l)ne ja nevim/ too jee/// to neňi zem'ed'elstvi: ale/ tak oni jako/ to jenom xova:/ xova-telka asi s s kra:vou/ to je kra:va ne↑? (F17) noo/ a tak tadi tohle ne-vim/ to asi jenom tak oble-čeňi

Mě říkali, že to každý národ má...

joo/ to je na:rod ale todle ne ne no/// jako každi: na:rod oni maj takove:/ oble-čeňi:// jo↑? a tak podle toho to poznaj ale/ ja: na/ na to nejsem expert↓/ jo↑?

Tam je těch národů hodně u vás...

no/ šedesa:t dva mislim na:-rodu:/ jo↓ tak podle/ oble-čeňi: to poznaji: něco no↓// a/ takii// i podle/ něco tak oni nebili/ vdana:/ nebo svobodna: a tak/ jo↑ tak to to to fakt to ňigdo nezna: jako jo↓ třeba/ jenom gdiž mluvi: nebo too// nebo si představujou gdi/ tak vi:me 'gde to je/ jakoo// ten na:rod jako bidli: nebo tak/ žijou ale

A nedomluví se?

no oni/ oni mluvi: třeba/ tak třicet procent svoje řeči↑/ a zbitek je vietnamski:/ vietnamšt'ina↓// no tak tohle sou takove: ti na:rodi jako no↓/// mjenšini↓

A oni si to oblečení vyrábí sami?

jo/ to oni/ sami// vira:bjeji:↓// jako// pros(t)ě gdiž/ vlezete doo/ obxodu no(r)ma:(l)ne: tak/ takovi: vjeci nekupujete↓ to musi:te naa něco/ ňejake: specia:lňi:

My tomu říkáme kroje.

kroje jo/ takove: ti Mora-vanki a takove: ti jo↓// jo ale podle toho na:rod tak ja: nevim↓ (F18) tak a tadii// tak tadi mislim ňegde --- takove: ti 'so-xi jo↑?// to je ňec\ňec\ňeco jako --- [boti] a něco jako no(r)ma:(l)ne protože za:(le)ži: na to(m)/ co co ma:tee jo/ co xcete/ jo/// tak too// koupi:te a/ domu da:te na za'hraďe a neboo///

třeba vi:te jako takove: to da:me sem (ukazuje na sošku buddhy na stole)/ a tam/ jo tam buddha --- (F19) a tak tadi vid'i:te muziks šop↓ (music shop) tam prodavaj takove: tii /// hudebni: na-strooje↓ jo↑?

To jsou takové národní nebo?

noo/ to sou něcoo/ to je spi:š takove: ti na:rodni: jo↑?/ takove: --- zə bambusi/// z bambusi no↓ a/ to sou taki// vi:te/ co je norma:l/ oňi/ nova je piano/ kitara a to jo↓ ale to už sou fšexni takove: ti/ ti/// (F20) a to je taki takove:// gdiž// takove: zpi:vaj takove: jakoo/// to jak u va:s tadi je jako Mora-vanka/ jo↑?/// (F21) to je taki takovi: klobouk// a to je/ klobou(k)// prost'e: ja: nevím proč↑ jo↑?/ třeba na/ gde sou ti/ rovnice (roviny)// jako na\ ve 'mňest'e/ na takovi: ti/ na/ ves-ňici jo↑? tak oňi maj/ takovi: klobouk ale/ to už sou/ pro takove: ti na:rodi/ jo vi:te --- tak oňi maj takove: za roven (rovné)/ a tadi sou do špički ja: nevím proč↓ to sem eš'te nedo\ nedozved'el (F25, 23) tadi jee// to jako jak je// to jako na// to neňi jo/ na 'horax to je↓ a stari: to je se rika: (se říká) no(r)ma:(l)ňe/ ri:žova: pole↓ ale too/ jee/ na ro'vin jako na too/ jak se d'ela: rovnice nebo↑?

... na rovině

na roviňe↓// (F22) a tadi oňi suši:// neoloupane: ri:že jo↑// nejsou odloupane:// jako po/ sklizni/ tak oňi musi: no(r)ma:(l)ňe 'sušit jo↑? tak oňi/// jako to je// maj hodně a/ ne\ nemužou/ mi:t jako na zahrad'e doma/ tak oňi// použi:vaji: to je zneuži:vaji no(r)ma:(l)ňe to se nesmi:↓/// helejte takove: to sou/ ti nehodí jo// to je cesta je mala:↑// a oňi/ oňi tam no(r)ma:(l)ňe dali tam 'ri:ži jako jo↑ a/ gdiž jako jedete/ na kole nebo na motorku/ tak to/ spadnete// je to jako pi:sek↓// (F24) a to je// na tržnice// gde prodava(ji): oxloupene: (oloupané) ri:že↓ (F26) tak// tadii// je pro(s)t'e nejaki:/ xra:m↑// jo↑// tak buddhisist'icki: jako xra:m// jo↑ a tam// pro(s)t'e:// lid'i tam při:dou a oňi to// kupujou takove: ti/ voňave: tičinki↑ aa/ pro(s)t'e// mužou něco 'pra:t/ nebo/ pro(s)t'e hlavně takovi: 'zdra-vi:/ š'es'ti: a takovi: vjeci jo↑ a tadi// mši za/ nejaka:/// (F27) svatba// ale/ nevjestu a žeňixa tam nevid'im// tak to ňegdi takova: svatba/ že u na:s// vi ste že-na/ a ja: sem muž// a gdiž ja:// prost'e xce svatbu jo tak vždi(c)ki// moje rod'ina/ pra:tele:/ pro(s)t'e/ z me: strani↑// jako žeňixa strani/ tak musi: tam// done:st/ jako ňekolik/ tali:řu:/ vjeci/ da:rki/ takove: vjeci/ jo↑ abi/ mohl va:s vizvednout domu↓// ja nevím/ to se říka:// vikoupit nevjestu prost'e ňa:k// tak↓ a u na:s sou ňe\ňegde eš'te takove: že// gdiž ja: xcu jakoo jo/ va:s vzi:t za manželku/ tak// vaše lid'i mu:žou mňe\ po mňe x'ti:t třeba// noo dobre: ale// jo/ sežeň třeba// tunu ri:ži/ jo↑ --- [do-bitkii] a nebo/ ňejake: peňi:ze a tak jako pro(s)t'e takove: vjeci mu:žou požadovat↓ ale to// zařim to teď už/ jako pomalu to/ 'zmizi: ale/ sou e(š)t'e ňegde↓ jo↑/ prost'e/ da:va:te za cení jako/ za ňejakou ženu↓ (F28) a to jee// 'pohřeb↓// jo↑ too jako ňegdo z roV tadi to sou jako/ při:buzni:/ jako sini nebo takle při:buzni:/ toho mrtvé:ho↓/ jo↑ tak tam (v)di(c)ki @ jakoo/ jo/ tam sou vdi(c)ki kitki↑// a oňi tam/ třebaa/ spi:va:/ jako to oňi/ prost'e jak se říka: oňi// to se to 'Bi-bli/ ale tak ja řeknu-uu/ buddhi(sti)cki:/ ja: nevím co to je/ to neňi Bible a to je/ prost'e takove:// že oňi tam furt/ celi: deen a/ celou nooc/ a oňi too// prost'e spi:va: a/ takove: abi// duše mrt've:ho/ mňel klid/ a abi pro(s)t'e:/ taki mňel lepší: 'život jako↓ // jako při:š'ti: život bude mi:t lepší:/ tak↓

Tady taky?

to už je u toho// tadi jako vevňitř↑/ a to už je venku↓ a to/ oňi ma: už/ maji: takove:// hrob↓ // a jaka: to je v hrobu↑/ jo↑ tak/ te:ž/ jako tam mu:že bi:t --- a oňi tam něco/// to je vevňitř↓ (F28)

To je doma.

to je/ ano/ doma↓ a too/ ňegde/ nebo ňegde třeba na/ na 'jihu Viet'namu nebo/ ňegdo je že oňi/ nexa: mrtve:ho doma ňejak tři dni jako/ jo// rodiče↑/ jako/ v domně/ a/// taki oslavonovali venku↓/ ti/ co nosi: tadi to to sou při:buzni: tak musi: nosit oňi podle/ podle toho/ poznaji: třeba @ jakoo// z rod'ini/ nebo při:buzni:↓/ aa/ takle↓ gdiž @ to vždicki ňejak ti tři dňi↑ tak mu:žou xod'it jako prost'e// na:fštevi/ jako na figuru xod'i: teďko joo jako --- jako sou-straxu (soustrast?) ale// venku oňi maji: takovou postavene: takovou host'in\ jako host'inske: to jako norma:lne na 'svatbu no(r)ma:(l)ňe↓ tam vid'i:te při:dou// 'xlastat jo// hrat kartii/ pobavit se --- ale jako/ neňi toho moc smutek jakoo/ jako jo jako/ nemusí:te/ se xovat/ nutně tak smutne: jako jo↑ a tak to už je/ venku u\ v hrobje↓ (F30-32) a tak tadi to je sou takove: ti 'xra:mi/// (F33) a tadi ňekt(er)i mislim že to je// joo tamle/ ne to neňi// to se de takle/ gde leži:/// to jako 'hrob// ale/ to neňi:/ nova: hroba takova: 'pala:c jo↑ tam co maj to ře-loo/ Ho Či Mina// jo↑ a tak tam/ xod'i: nařš'evovat↓ (F34) to je tržnice↓// (F37) tadi/ taki tržnice// gde se prodavaj/ prasata↓

Ale to je živý?

žive:↑/ no↑// žive: protože maji: tam v tom// 'past'i nebo --- [jak se to řekne] neňi past/ prost'e// gdiž xcete koupit tak bude hned odject s t'imhle/ jo↑ a a taki abi neu'tekli/ tak oňi/ do toho davaji↓

A tohle jsou tržnice na vodě? (F35)

to je/// vodni:/ jo na tii/ jak se říka:/ na na ti 'lod'ki jo↑

A tohle jsou takové ty tyčinky? (F36)

voňave: tičinki/ no↓

A tady už jsou jen lidi... (F38-41)

to už zna:te že↑? (F40) no to už sou ti moderňi:/ moderňi: holki

Přesně tak, mě zaujalo, že oni mají odbarvené vlasy...

ano ano/ to už// oňi něco už/ jo vi:te/// už/ x'teji: ži:t jako norma:l- Ko'rejcií neboo// no to je prost'e↓

To je všechno. A kde vy jste se tady naučil česky?

noo// tadi↓

A jak jste tu dlouho?

noo/ dvacet roku: už↓

Kolik vám je let?

čtiricet/ jedna↓

Vy jste se naučil sám nebo jste měl nějaký kurz nebo kdo vás naučil?

ja: sem/// ja: sem xodil 'do'školi/ tři roki↓

Umíte teda výborně.

noo © tak/ za každou xvi:lu taki// same: řežke: ale tak// to už/ zna:te trošku/ tak to už bude li:p/ potom↓// jako 'naslouxat a vislovit a tak/// a pak zase 'gramatiki/ že↓

A nejtěžší byla výslovnost nebo...

spi:š gramatiki↓/// řekněme takove: ti/// třeba jak se říka:/ do Prahi/ bidlet f Pra-ze// jo a na jakoo kousek u Prahi a takovi: ti gde dički musi: mňeňit tamtu

M 29 – 12:50

Komunikační situace: Cheb 1.8.2005, obchod s oděvy a obuví v ulici Svobody. Rozhovor byl často přerušován při obsluhování zákazníků, ale mluvčí pokaždé sám od sebe navázal. Popis předložených materiálůmu činil potíže, ale bez většího pobízení četl z učebnice, kterou ukrýval pod pultem, český text a snažil se ho interpretovat. Také iniciativně vysvětloval vietnamské horoskopy.

Osobní údaje: muž 36/7, česky se učí sám a od kamaráda.

(obsluhuje německého zákazníka)/ hiə(r) hiə(r) hiə(r) a-si// jə jə // sva:tki// sva:tki/
viet'nam↓ hiə(r) @ ix ix ix\ ja: ne\ne\ne-vim/ čes-ki↓ viet'nam/ tadi/ vietnamski: ---
[asi] @ kuu-ze (kuře) nebo sle-pi-ce/ tak↓ @ ta-dii/ ta-ki/ a-si/ loeewa/ leeva/ tak
leeva↓// tadii @ ja:/ ja ne\ nerozumim/ če(s)ki↓

Česky ne.

a-no↓ tak tak tak

To jsou asi karty.

(další německý zákazník) hiə(r) hiə(r) hiə(r)/ hiə(r) nik/ nik/ nik (nicht?)/ nik karti↓
hiə(r) hiə(r)/ ja a/ zi-qui-ka/ zi-qui-ka

To nerozumím.

tak zi-qui-ka/ tak↓ @ dva/ dva/ tři (č)tiri pjet šest sedum osum de'vjet 'deset↓/ zi-
qui-ka/ á

Počítají?

ano↓ zi-qui-ka/ á tak tak tak tak↓// tak// takovi:// to (j)sou takovi: @ čtiricet devjet/
čtiricet devjet/ 'kusu:↓// tak// dva/ tři/ čti-ri/ pjet/ šest/ sedum/ osum/ devjet/ zi-qui-
ka/ á (vietnamské názvy karet J, Q, K, ÁT - eso)

Jako nějaké sázení?

toto taak (gestikuluje)

A toto, tam jsou děti?

anoo / tak tak tak (gestikuluje – houpat, následuje rozhovor s německou zákaznicí:)

Vy možná mluvíte německy líp než česky, nebo ne?

německi// německii ja asii řeknu/ německi↓ jakoo// anglicki↓// troxuu/ ma:loo↓

A česky jste se učil?

@ česki @ taki @ ja// ja taki// ja// sem učil// ja/ taki 'sa:m↓ fšexno sa:m↓

Máte učebnice?

ja: ne\ne\nemam čas↓ a\ a-no/ ja\ ja nemam čat (čas)/ ja/ hod\hodně v// hodně:// hodně
p\pracovaat// anoo↓ @ --- [ediňi:] taki// jedii (jezdí)/ do Pra-hi kou'pit/ vje'ci↓/ ra:no/
duu/ odpoledne/ a du ve-čer↓ 'osum nebo de'vjet hod'in do-ma↓// hodně pra:c\ pra:c-
nemam čas↓ fšexnoo/ 'sa:m/ učit/ tak↓

Jak dlouho jste tady?

ja:// ja tadi/ asi/ šest/ sedum ro-ki↓

To není moc, ale umíte dobře.

ne-ňi umi:/ ja: nee-ma čas/ ja: ne-ma čas/ ja/ ja to něumi:/ ja nema čas↓ fšexno ja sam
tadi ja↓/ anoo/ fšexnoo// fšexno/ 'če(s)ki↓ 'neňi:/ neňi: viet'namski tadi↓// a-noo/ ja:/ ja
ne-vim↓

A máte slovník nějaký?

ne-ňi↓ ne-ma:m↓// potom/ a-si ja:/ ja zeptat naa/ ja: zeptat na// kamarád umi:/ umi:
takə// on\on\ on rikat tadii/ jak se/ potom/ ja/ et-tě/ učit↓

A umíte číst? Zkuste přečíst něco.

ano či:st↓

(3:30 čte článek z učebnice češtině a zároveň se snaží reprodukovat text vlastními slovy)

(6:39 obsluhuje zaákaznici) šes(t)set sedumset osumset padesa:t// d'ikujuu

(6:44 pokračuje ve čtení, 12:03 další zákaznice, 12:54 pokračuje ve čtení)

(14:08) Kolik vám je let?

/// ja: sem stari:↓ ja: třicet pjet třicet šest

(Ukazuje internetovou stránku vytištěnou ve vietnamštině a vysvětluje) tak// tak//

ja:/ ja:/ gdi(ž)/ umi: tak// asii// horo(sko)pki

Horosky?

hm// horo(sko)pki// a-sia↓// horo(sko)pki

Co to je? Nerozumím.

/// horo @ asii/ ten/ asii/ takii/// lidii_ ja lidi ma:/ tak// tak// tak i ja:/ nebo tii// ma: tak

@ maminkaa// tak/ tadii_ ja// moje↓/ moje↓/ a tadii/ tak tadi/ tadi moje↓ tadii/ maminka

a ta:ta tadi↓// ano↓ tadii_jə/ tadii_jə --- [turisje] a/ vsejno/ --- [turice:]// vel-ki:/ ja/

nahoruu/// babicka/ a a maminka a/ (v)sexno↓ potom tadii/ potom tadii_jə / bidli/

bi\bi\bidlim/ a a (v)sexno tak

Sousedí?

ano↓/ bidli: aa aa/ za// za-hra-ňice↓// ja: ne-vim↓// tak/ tak vi a/ aa (v)šexno

Cizinci?

(15:54) tadii a/ toto tadii/ pra-cová(t)/ tak pracovat/ tak↓ @ prodavačku/ prodavačku

neboo dokto-rovi/ ne-boo profesoo/// aa/ tak/ tak tak ano↓// tak/ tadii_je/ ti/ kamara:d//

kamara:d dobri: nebo ne↓ 'hodně kamara:d ne-bo ano kamara:d// tadii a tadi// moje/

ta↓ tadii_je/ tadii_je/ zə(d)ravi:/ zə(d)ravi:↓/ dob-ri: nebo 'sla-bi:// a-no/// aa ne-boo//

živót a-si// je/ dlou-ho// s\stara:/ neboo// mladi:↓/ potom umře↓/ ano↓ (16:54) a/ kolik

roki @ kolik rok↑ @ život/ ano↓// sedumdesa:t osumdesa:t neboo/ dvacet nebo třicet↓

ano↓// tadii// penize (peníze)// tadi penize 'hoodně peňize nebo ma:lo peňize↓// ano/

ano↓ @ tadii jo/ 'd'eťi// 'hod-ňe d'eťi: nebo 'ma:lo d'eťi: nebo ne-mam d'eťi↓/ ano↓

tadii_je// manželka/ aa/ manžel↓/ manžel 'do-bri: nebo 'špatně↓ ☹ neboo/ 'hodně

manželka neboo 'ma:lo/ no↓// tadii// bra:xa nebo se(s)-tra↓ @ moc @ moc/ bra:xa

neboo se(s)tra/ neboo 'ne-ma// ja: ja umi: tadii je/ tadii je// tadi internét/ ja napsa\

napiš internét// tadii/ tadi ja sam↓ (píše si mou internetovou adresu, aby mi mohl

poslat horoskop)

Vy teda hodně se učíte.

ja// 'ma:lo učit nebo ja/ ja

(k zákazníkovi) sto ku'run ja

narozenini/ ja/ ja pomoc tam// napsat tam (říkám datum narození) aa/ ja mam/

kamara:d// mam// on ma:/ ma: ted'ka/ če(s)ki:/ taki/ naro-dzeňini takovi:↓ ano↓ on/ on/

pracovat tam// bi(s)troo tam// pri-ooru↓// ko\ hod'in/ kolik ho\hod'in?

Večer, asi sedm hodin.

sedum hod'in večer↓// večer↓ asii/// devatená:(ct)? hod'in/ OK [ou kej] ↓// potom/ ja:

(k zákaznici) kolik či:slo?

Z: Já potřebuju pánský, čtyřicet jedna.

čtirice(t) jedna/// (ke mně) to na-psaat/ či:slo/ telefon

(k zákaznici) čtirice(t) jedna nebo čtirice(t) dva// ne-vađi:↓

(čte si telefonní číslo nahlas)

Kolik je hodin?

momeent jo↑/ pod'i:va-// tsi hodin/ deset minut

Už musím na vlak, do Prahy.

každi: ti:den ja/ do Prahi↓// vāčeraa/ ja taki/ tak↓/ a ja duu/ metroo↓// pod'ivam/ hod-
ně↓// vāčeraa/ asi/ dvana:(ct) hod'in večer ja du/ domu↓// du tam/ moc dlouho @
metroo/// vel-ki:/// při:š'i: ti:den taki↓ (představuje se jménem) a/ potom/ gdiž duu/
v Xebu tadi/ na na:-š'ěvu tak

M 30 – 5:12

Komunikační situace: Cheb 1.8.2005, ulice Svobody. V prodejně potravin byl kromě respondentky přítomen vietnamský prodáváč a posléze přišel její syn (S). Více než o předložených materiálech žena sdělovala problémy, se kterými se v současnosti vyrovnává.

Osobní údaje: žena 47/10, syn 17 let.

Z: co 'to je↑?

To je z internetu, fotky z Vietnamu...

M: ja to ne-vim↓/ fšexno↓ ja ně/ rozumi:m troxu česki

Z: co potřebujete↑?

(Vysvětluji, ukazují obrázky) ... jestli mi můžete říct, co to znamená?

M: ne/ nerozumim

(Znovu vysvětluji)... tak co to znamená ve Vietnamu?

Z: jak gde Vietnamu

To jsou obrázky z Vietnamu. Co to znamená? Můžete to vysvětlit?

Z: ja nev\ neumi:m// čes-ki_nee/ to je/ 'těžk-

Je to těžký?

je to težki: ano/ to je pravda↓// ja: umim troxu čes-ānski↓// tak nemu:žu

Umíte trošku česky?

trošku jed-nom

Učíte se sama?

ne ma:m kluk @ ale/ on je 'do 'školi// oňi/ rozumňet// hódňe česki ale// taki ma:lo/
rrozumi: česki↓// ja: nero-

A vy se neučíte česky?

ne↓/// jedom/ mluvit nor-ma:lňe gr\gramatika ne↓

A jak jste tady dlouho u nás?

deset roku: ale ☺ ne\ ne-naučit↓// nejde↓

Kolik vám je let?

čtiřicet se-dum↓

(prochází mladík) To byl syn?

ne↓ do (to) je muj sin taki ale ten// jeho kamará:d (1:09) ale on taki ne-umi: čes-↓

Česky neumí?

ne↓ troxu jednom↓// MUJ/ on umi:/ ale on neňi doma

A vy tady mluvíte jenom vietnamsky, češtinu nepotřebujete?

noo česki ja teđ' potřebujeme↓ protože muj/ kluk on/ taki potřebuje↓ gde bidli:te?

Já v Praze.

po(t)řebuje tadi/ vā Xe-bu↓// protože/ tento rók on končít na// doo školi/ po(t)řebujuu/
gdoo/ pomahát// on na gimnaziu↓ ale// tento rók on// musi: bi:t opaa-kovat// česki:
jazýk// česki: jazik on dostat pjetňičku↓// on musi:/ doo/ ta paňi/ taki hli:dala↓// ale
tentoo/ rok↑/ jenom↓/ při:š'i: ona nejde↓

To byla Češka, jo, ta pani?

nee/ takii// taa holka/ s'studen(t)ka↓// je to da-leko

A kolik je mu let?

(2:07) čtrna:ct↑/ a NE/ šestná:ct bude mi:t sedumná:cť// no/ teđ' ma:/ sedumná:cť/ on
ma: narozeňini dvacet osum// minuli: rok↑/ minuli: 'ti:den↓// minuli: mňesiks
(měsíc)// ja takii// potře-buju// učitelki nebo/ jak a// tadi všude --- [vā Xebu] oňi/ ři:kaj
ne-mu:žu bo\ nemu:že bo-ma:hát (pomáhat)/// protože/ na-gimna:zium/ oňi ne-
x'těji:↓// ten/ teđ' on nexce do-ško'li↓// on řika: že on xce tam ňekam prodavače d'elat
NE/ MU-si: do-ško'li↓ tak potom fšexno oňi vi-ho-d'it↓ tak co mam d'elat↑?/// on ři:ka:
že tak/ tadii drahi:/ na:-jem/ tak/ ňekam on d'elát on pro mňe peňi:ze↓ protože
potřebuju// peňi:ze ale// sem řikaala GDI(ž)/ --- [samorbrvi:]/ tak gdi(ž) ma: pra:ce
tak/ (s)pokojeni:↓// ale teđ' on neji:t xce do-školi tak// co mam d'elat↑? musi: sem řikala/
(3:07) mu-si: 'mu-si: každi: den// a tadi na:jem/ dra-hi:↓ a to je on/ takovi:// ha:dejte kolik
na:jem// tadi

Tady v obchodě? Nevím.

a bez plin/ bez ele(k)triki/ bez vodi↓ pod'i:vejté se// (ukazuje účet) dvacet sedum
t'isi:c/ každi: mňesi:c/// lid'i nejsou↓

Zákazníci jo, oni málo kupují?

(j)sou slabi:/ oňi nemaji: peňi:ze↓

Ale tady je hodně německých turistů...

(nesouhlas) taki ma:lo↓ tam/ tržňice JEDNOM (jenom) oňi xodít/ je tam tržňice↓/
protože tadi fšexno dra-hi:/ cigareti @ je tam oňi maji:/ špatni:↓ bez @ zna:mki ne-
boo/ oňi d'elař bapi:ā (papír)/ la-cini:↓// NA:HODOU oňi/ u 'na:s oňi musi: koubít
(koupit)/ devatena:cť euro/ (j)e tam oňi kobit jenom osum euroo/ a pak --- [otum bi:li:]
(osum?) to je\ to jsou stejni:/ ale oňi ři:kaj (j)e tam la-cini:// ale to je/ špatni:↓// ale oňi
nevi:↓ jenom lacini: a nevi:↓

Tady je hodně Vietnamců ve městě, víte kolik?

jee// Vietnamci taki (j)sou/ Či:ňanki taki (j)sou @ Mongolki/ taki (j)sou/// ale/ tak u
'va:s bi:va to je\ to jsou stejni:↓// Vietnamki a// Či:ňanki to jsou stejni:↓

Vy jste z Hanoje?

ne/ ja: jsem Haifong (Hai Phong) ↓ vi vi:te/ gde to je↑?

Hai Phong vím, trošku znám.

tak proč xcete// jak/// ale co potře-bu-jete? co\co budete d'elat↑?

Studuju... a taky bych se chtěla podívat do Vietnamu.

potom/ no on/ při:de↓ on vam --- [řekl:/ ři:ke] (přichází syn, mluví spolu vietnamsky,
syn chce jít na fotbal, matka ho napomíná)

S: todle/ to sou// s'slepiči: za:pasi↓ todle// to je/ ře\řek bich/ to je ten/ Novi: rok↑/ ve
Vietnamu↓// a todle/ todle hra\hrajou// tala:b bix řekl/ ňa:ňa:ki: karti hrajou↓ // no
hazard↓ a todle// to je houpačka nebo co↑?/// a proč↑?

Já to studuju.

S: d'ekuju

M 31 – 0:45

Komunikační situace: Poslední sekvence rozhovorů proběhla v Praze dne 4.8.2005. Nejprve byl kontaktován muž v obchodu s oděvy poblíž stanice metra Dejvická. Měl velmi odmítavý postoj a stále odkazoval na nedaleké vietnamské tržiště. Byl zaznamenán dialog se zákaznicí (Z).

noo tak/ tadi nevim↓ ☺ oňi --- [zaji: něvi] oňi d'elaji:// gde/ ja: nevim ☺ hm/ ze\zeptejte/ na\ 'na 'trhuu asi/ ně-gdoo/ vís jo↑? zeptejte na\ 'na trhu↓ // 'na trhuu

Nevíte, co to je?

ja něvim

A tohle?

taki něvim ☺

(k zákaznici) dobri: den/// xcete a a// velki: 'na vá:s?

Z: Na mě, tak já bych si ho zkusila. Velký nemáte?

velki: ne/ (j)sou 'ma-li:↓// jenom ma:m takhle

Z: Kolik to je číslo?

a vjetši: ma:me tadi

Z: Kolik to je číslo?

padesa:t čtíři ---

Ještě se vás zeptám, tady v obchodě nikdo jiný není?

ja nevim↓// jenom 'zna:m 'naa 'trhuu↓ ☺ jo

Dobře, na shledanou.

nashledanou

M 32 – 3:49

Komunikační situace: Tržiště Dejvická, Praha 4.8.2005, stánek s oděvy. Rozhovoru přítomna vietnamská kolegyně.

Osobní údaje: tržiště Dejvická: muž 40/17, dříve pracoval v Malešické továrně.

M: a tadi kade↑?

Tohle jsem našla na internetu.

internét? jo↓/ aha// nerozumim co to ři:kat↑?

(znovu vysvětluji) ...to je z Vietnamu.

noo↑/ tohleto Vietnamu↓

A můžete mi vysvětlit, co to znamená?(F3)

tudleti jo↑?// ja: to nevim/ tihle↓// a co to je na me:no/ me:no češki/ to nevim↓ (ke kolegyni) „je to studentka, chce věd'et víc o Vietnamu“ (F35)to jee//

To je nějaká tržnice?

tidle jo↑?// no/ to je/ tř(ž)-nice

Ale tady, že tu je voda?

ne// tadi taki/ taki tr(ž)nice naa/ doo/ vodu↓ viš↑?/ do vodu takle/ viš// rozumite↑?

Jako lodě?

no↑/ jako lodze↓// tam// moře nebo takle stej-ně V1-tavaa↓ rozumite↑? to je/ to je prodava vi:š↑? to je celi:/ tam/ fšexno↓ (radí se vietnamsky)

(0:40 ptám se jeho kolegyně) Můžete mi vysvětlit, co to znamená?

Z: neumi češki↓// ja neumi: češki

Učila jste se někdy česky?Nebo pán?

Z: umi: a umi: češki a ne\ nevi:m znaa-ji/ tadii/ (o)slava↓

M: (F3) to jee// takovi: jo↑?// takovi:// takovi: asii/ asi metr to nahóru/ viš↑? takle/ aa// co to je/ to jee//

Jako nějaký drak to vypadá.

(1:00) no/ a to je češki takle viš↑? takle/ tam/ a ta(m) dole tam (gestikuluje)

Had?

no had/ tadi neňi hrat↓ to (j)sou ti jini:/ jini:/ to je 'sami: takle vi(š) takle viš no// takle viš// (F1) no to sou d'et'i/ tamten/ nebo tentoo/ (F2) aa// tentoo/ s\s/ a tento/ kohou(t)↓/ no/ kohou(t)// kohou a\ a\ a\ asi je tam// ja: mam (j)ednu kohou/ a vi mate (j)ednu kohou/ rozumite↑?// a mu:ze taklee/ dva d'elat/ jo↑ dva tak pracuje jo↑ a gdo/ gdo prvňi:/ jo↑?/ a ten co (j)ede(n) co to lepši:/ rozumite↑?// (F7, 8) tentoo/ ne/ tadi 'ži:že (rýže) jo↑/ nə ži:že↓// oon/ taklee/ co ten/ automatik jo↑ a potom/ rozumite↑? automatik takle

Vařit?

vaři: jo/ to jee// no stejni:/ to je @ moučka/ rozumite↑?// a potom// a zela_tam (dělá tam)// a/ teplo ted' voda↓ jo/ a potom on to zelať taklee/ tadi tadi jo↑ a zelať takovi:/ a potom takle↓/ (2:00) aa tadito 'venku↓ 'na 'slunce↓// a potom ten//

Na jídlo?

noo↑/ tadi mu:-žete↓ nebo/ neboo neboo trokuu trokuu (trochu) taklee/ troku naa/ stejni: moučka jo↑/ takle rozumite↑? a potom takle (gestikulace)

Zabalit?

ne/ neňi zabalit↓/ a potom takle (gestikulace) rozumite↑?

Řezat.

no řezat↓ nebo stejňi:/ stejňi:/ asii// stejňi:je// špageta rozumite↑ to stejňi: to je špageta/// to jee tadi// to jee a\ asi tak/ stejni: všexno/ aa// (F6) to je to taxi/ rozumite↑?

Taxi?

neňi auto/ na kola jo↑ na kolo

Vietnam má hodně kolo.

nee/ ten ted' ted'koo/ ted'ko ma:lo↓/ ted'ko (j)sou// asii// asi lid'i mu:žete 'turi(s)t/ nebo co jo↑ on/ ma:te/ on ma:te taklee/ zalohem (za rohem) to jee/ malinki: takle u\ na auto najde (nejde?) rozumite↑? a// a mu:žete tak viš↑// (F10) a tento jilaa (jídla) dohromadi/ no↑/

Taková velká rodina?

no no no/ velka: takhle/ do-hromadi/ no↓

A to je nějaká oslava nebo svátek, že je tolik lidí?

no no no/ no no no/ no/ sva:-tek/ to je ta\ ta\ ta/ ba\ babička nebo 'ze-t'i (děťi) nebo 'bratr nebo 'se(s)tra tak/ t(oj)e do-hromadi tak↓ (F9) a tadi to je to/// tadi je ško-la

Ale to je jako venku. Tady sluníčko svítí...

no/ tadi tadi sviťi tadi asi VENKU no↓ tadi venku↓

A to je normálně venku?

nee/ tento vevňitř' tadi je↓ 'do 'škola vevňitř'↓/ a tod(l)e venkuu// nevim co to je 'na 'venku tak no↓// ne tadi asi du:m// dum/ domaa jo

A tady prodávají... (F12)

ne/ no↑ domaa doma/ jo rozumněj↓/ nebo takhle// bidli: tadi/ --- [hrají se] tadi/ jo↑?/ a potom ta(d)i prodava:va↓

A tady taky prodává? Co to je? (F11)

to jee// to je/// to ja něvim

M 33 – 12:53

Komunikační situace: Tržiště Dejvická, Praha 4.8.2005. Ve stánku s oděvy byli přítomni vietnamští manželé, oba se zapojili do rozhovoru, žena aktivněji.

Osobní údaje: žena 42/5, manžel 47 let a děti školou povinné v ČR. Český se učí na tržišti.

... *Můžete mi to podle obrázků vysvětlit?*

Z: ja: taki ne-vim ☺ ja: taki ne-

Jenom do školy...

Z: do školii

Já studuju o Vietnamu.

Z: ano↓ jo roz-\ a rozumí:te ahaa „já to vím jenom vietnamsky“ ja vim vietnamski/ ja ne\ne\ne\ne-vim/ nevím 'čes-kii/ ja nevím čes-ki/ mluvit vi:te noo „můžu jí to říct vietnamsky“ viet'nam/ vietnamski: (j)me:no jo↑?

No, česky vysvětlit.

Z: česki↑ ja ne'vim/ nerozumím česki ja ne\neumím/ visvjetlit

Co dělají? (F2)

Z: ahaa// lid'i/ lid'i koukaj kohou(t)/ dva kohou/ bude (vietnamsky vysvětluje, že česky zná jenom slovo kohout, ale neví jaký je celý český název pro kohoutí zápasy) no no tenhle// no no no tak kohou(t)

A oni se dívají?

Z: kouka koukat/ (0:50) lid'i a koukat dvaa kohou/ dva kohou jenom bum bum

Proč se perou kohouti?

Z: proč↑? ☺ ja nevím proč/ nevím proč/ ve Viet'nam to fšexno maj takhle/ no takle↓ noo noo

Tady není.

Z: *tadi ne'ni:*/ a dva ko-hou aa/ fšexno li-d'i koukaj/ tadanten a tadanten --- [vi'zňikli] ňejaki: lepší: a budou vra-t'im (vrátim/brát jim?) pe-ňi:ze↓ a rozumí:te↑? no no no/ no ňejaki: lepší:/ a/ vrat'im pe-ňi:ze↓ no to pro lid'i/ vra:t'im pe-ňi:ze↓

M (1:20): on todlee/ @ hrej dobri: dobri:/ (j)enom todle↓ --- (j)enom todle↓ to stejni: je/ peníze↓ todle je↓

Z: rozumí:te↑? --- [dije] tadanten/ mo-je/ tadanten tadanten 'na vás jo↑? bu(d)je dobri:/ vra:t'im peňi:ze na mňe↓// a mla-di: tək fšexnoo lii-dzii a d'e-t'i/ ud'elam↓ hrajee a taki vra:t'im pe-ňi:ze↓

(F1) A to pro děti?

Z: taki *pro-d'e't'i*/ taki *pro-d'e't'i*/ ud'ela: takle↓@ no/ stejni: to/ ja taki ne ne\ne\ne neumi 'česki↓ neumi mluvit česki ud'ela: takle↓ (gesta) tak nahóru a takle na dolu: u vá:s no no no/ ano

Houpá.

M: *houpat houpat* ano ano↓/ hraje todle ano↓ (F3) (v)šixnaa/ vietnamski:/ stejni:/

Tam říkal pán, že nějaký drak?

M: noo/ todlee/// je-nom je do-zaduu// v ňem/ dvaa lid'i/ tadi/ asii ano takle (ukazuje jako ocas) asii asi↓

Je tam člověk?

M: no↑ *človek* tadi↓// to(h)le ta(d)ii// je-nom/ vepředu/ človjek↓ vzaa-duu a/ hraje tak tak tak (předvádí specifický pohyb hlavy do stran)

A to je nějaká slavnost? Tady je taky?

M: *tadik tadi ma:*/ ano/ tržnice vel-ki:↓/// ano velki:↓

Nějaký svátek?

M: noo *sva:tek* „to vypadá na svátek“ *sva:tek vid'i:te*///

Z: *sva:tek*/// *sva:tek* (j)enom vietnamski: a či:nski:/ noo a/

M: „asi je to dětský den jako v Česku 1.6.“

Z+M: osumna: (osmý měsíc – podle lunárního kalendáře připadá svátek d'etí na osmý měsíc)

Z:/// *sva:tek*/ d'et-ski: *sva:tek*/ rozumí:š↑? d'etski: *sva:tek* a @ *patna:cti:ho*/// *za:ři:*↓

Bude teď?

Z: ano/ *patnacti:ho* *za:ři:*↓

A kde bude? (oba odpovídají zároveň)

M: asi bude// bude --- neboo/// *tadi ma:*/ *velkoo\velkooobxod*/ *tržnicee*/ *Libuš*↓

// ano *Libuš*// ano *SAPA*↓

Z: *tadi vel'ki:*/// *velkou tržnice* *Libuš*/// *SAPA*/ *SAPA*

Tam ale já asi nemůžu, to je jenom pro Vietnamce.

Z: ne/ *mu:že fšexnoo*/ d'e't'i/ d'e't'i či:nski: *taki*/ a *česki:* *taki* (j)dou tak *nevad'i:*↓/// *taki* *zadarmo* '(j)i:st ---

M: *fšexno*/ *fšexnoo*/ *na koukat*↓ *jo česki:*/ *česki:* *taki fšexno*/ *tohle*/// *zaa*/// *zaa*/// *čə-trna:(c)t*/// *č-tiricét*/ *pet*/ *dəňi:*↓/// *ano*/ *ano*↓// (v) *so-botu* nebo *nedeli* asi↓

Z: aa @ *za:ři:* *za:ři:* *vietnams'ki:*/ *ne'ni* 'česki:/ *česki:* *mislím* „jak se řekne v češtině *záři*?“ (muž radí)

Lunární... je jinak.

Z: *jinak jinak jinak*↓

M: no a *jina(k)* *jina*/ *kalenda(ř)*/ *jina kalenda* ano↓/// *noo*// *kalenda:(ř)*// *vietnamski:*// *mi:nuš* ↓ *ano minuš* *česki:* *sedum* ano --- (za měsíc?)↓

Z: „nevím, co to je, to může věd'et jenom něgdo, gdo chodí do školi nebo pracuje v české firmě“ (F5, 4:05) *tadi je fšexno*/ *hodně*/ *vodaa* tak *tadi*// *tadii* *tadi bra:ce*↓ (*práce*) a *bra:t brački*↓// *prački* (v) *ruce*

Nemá pračku.

ne *nemaj* *nemaj* --- [tro 'bratki]↓ *to je v ruce*/ *vi:š↑?*/ *Viet'nam* (F7, 8) *ta\ta\tadanten*

ud'ela @ *ud'elam*/ *ne'vim*/ *troxu* *u'vaři* *tadenataden*↓ *potom*/ *troxu*/ *ud'ela:m*/*za:vítek*↓// *no za:'vitek* *do tohoto* *do to-ho* *tahleten*/ *ma-so* nebo '(j)ini:/ *tak fšexno* *doo*/ *doo* *tedenten*/ *za:v\za:vítek*/ *ud'elam*/ *za:vitek* *noo*↑ (4:35)

M (přizvukuje): *za:vitek*

Rýžový?

Z: *jo*↓ *no ri:že* (k muži) „ona je asi učitelka, gdyby to věd'ela ve vietnamštině, líp by se domluvila“

M: *ri:že* ano/ *ri:že*↓ (F9) *jo jo jo*/ *todlee*/ *d'e-t'i* *do-školi*/ *tadi*/ *jo*↓

Z: *tadi je u'čitel*↓ *učitel* *d'e't'i* *d'e't'i* 'do 'školi// 'do školi↓

Ale to je venku?

Z: *venku*/ *venku*/ *tak*@ *tedenten* *ven'ku* --- [ventibul]/ (j)enom *zepta-* *ne-ňi* nebo *špatni:*↓/// (j)enom// (pro sebe) *nerozumí:* @ *pondeli:*/ *pondeli:*// *pr\@* *prvəňi:* *ti:den*/ a *fšexnoo*/ *d'e-t'ii* 'na 'ven/ *učit*/ *ten* *zeptat* a *pak* *potom* *duu* --- [nu *bít eš'e* na *ptát*] (*do* *byt* *eš'e* na *spát* ? – *d'eti* *po* *oběd'e* *ve* *škole* *spi*)

A to oblečení?

Z: *on* *ten* *ten* *bi:li:*/ 'svetr nebo/ *bi:li:* *sago* (*sako*)/ *košilee*/ *kluk*↑ *jo*↑?// a *mod-ri:* *kal-* *hoti* nebo// *hol-ka*/ *sukňi*/ *mod-ri:*/ *fšexno* stejni:

Musí mít?

Z: *musi*: stejni:↓/ stejni:↓/ oblečení:

A to je oslava, nějaký svátek? (F10)

Z: tadanten/ ne/ neňi *sva:tek/* nor-malňi:/ no\normalňi:/ večeri neboo objed↓ (věnuje se zákaznici)

M: to je ro\rodina↓ jenom rod'ina↓

Taková veliká rodina?

M: noo no/ no no rod'ina↓// n\nebo/ narozeňini nebo// to jédno// to nebo sobot\\/ nebo sobotu nebo nedeli tadle/ rod'ina↓// ano↓

Z: no no/ nebo ne ne/ neňi narozeňini↓ nor-malňi:/ *sva:tek*↓ nor-malňi:/ *sva:tek*↓ sobotuu neđeli nebo nor-ma:lňe↓

Rodina všichni...

Z: do-hromadi// fšexno dohromadi↓

M: aano aano fšexno do(hro)mađi aano

A to jídlo, hodně jídla...

'*hodně* 'hodně no no// Viet'nam hodně *ji:dlo*↓ každi: (j)ini: no↓ ma-so a zeleňin- a/ fšexnoo hodně↓ (F12) tadii// tadi je @ prodavát/ prod- ovocee/ zeleňinee/ (F34) tedleten su-xi: @ su-xi: @

M: ri:že

Z: ri:že/ ne ne

M: ri-ba

Z: ri-ba/ ri-ba su-xi:/ vi:šť?

Na zemi, na ulici?

Z: na ulice↓ na u-lice/ no na zemi/ na u-lice↓ ☺ (F11) talenten/ uđelam tak// talenten/ suxi: bambús/ bambus suxi: a do-to-ho tadenten// ri:ze↓ taki ri:z\ri:ze uđelam↓

Bambus se jí? Není tvrdý?

Z (6:46): ne ne ne/ dobri:↓ dobri:/ suxi:/ uđelam suxi: a bambús a eš'e to do toho tedenten ri:že/ a uđelam to fšexnoo/ bude dobri:↓ (F13) taki/ no taki bambús bambús

Ale ten se nedá jíst.

Z: ne/ tenhleten nene tedenten// no\no\no'novi:↓ tedlenten @ m\mla-di:↓ mla- bambús/ no\novi:↓ tendle uđelam/ potom use'kam// poto(m)// uđelam jo/ stejni:/ mali:/ fšexno// to neňi:@ uđelam tak/ bude stejni: tohle↓ bude zava:V/ zava:- (7:16)

Zavázat?

Z: ano/ *zava:zat* no↓

Tady ve vodě (F14)...

Z: tohle// ja: nevim// (j)me:no// ja: ne-vim českii

M: „co chcete vědět, rybník?“

Z: tahleten/ uu// oňi/ tam// no no no// ne\nerozumi: česki/ nevi:/ nevi: česki tak/ (j)me:no/ tak↓

Tam sbírají nějaké jídlo?

no no no tak// nevim// „jak je česky mušle?“ --- jedloo no

M: jídlo --- to re-ka no↓

Ale ryby ne.

Z: ne/ neňi *ribi*↓

M: to je to k tomu

Z: uđelam tak tam maj

M: kra

Z: kra\kra\kra\kraab/ no no taklee↓ krab takle jo↑?

A ty klobouky...

Z: no *klobouki* ☺// fšexnoo/ slunce/ vi:šť? ne klo- no o'ňi boji: sluncee tak vemou --- Vietnam fšexno da:mšk(ý)

M: klobou(k) // da:mški:↓ holka nebo/ paňi↓ neňi pa:n// jenom 'da:mški

Z: pa:nški: (j)ini:↓// pa:nški:/ pa:nški: jenom kloboučki↓ (F21) tadenten minuli: hodně dloho rok↑ minuli: hodně

Starý?

stari:↓ *stari:* dlouho/ dvest'e roki nebo tři-sta roki/ no

(F17) Tohle taky starý?

Z: ten/ neňi/ nor'malňi:.

M: todlee// to je fšexno/ todlee// na ho-'ri↓

Z: na hori

M: na hori↓ neňi:/ neňi:// mňesto/ nema:↓ mňesto nema: jen na 'hori↓ (8:37) dalekoo// na 'hori/ na 'hori↓

To se kupuje?

Z: uđelat sa-ma/ fšexno↓

A tady, co to je? To je na obličej? (F18)

M: ne ne „to je socha buddhy, to je maska, tohle nedokážu říct, sakra, to patří jen do svatyně“ [za kon za kon]

Dragon?

M: *dragoon* ano

Z: ja ně\ ně'vevim/ českii/ (v)šexnoo jenom// takle↓ naa//

M: f kostele (gesto modlení)

Modlit?

Z: *modlit*/ a vietnamski: a či:nški: takle/ rozumi:te↑?

M (F20): todle je d'ivadlo↓

Z: *d'ivadlo*↓// tadenten/ gdoo// d'iváčka

(F22-25) M: noo/ tadi ri:že↓/ ulice

Z: tak ri:že/ tadi prodavát ri:že↓ tadi uđelam ri:že//

Žlutá?

Z://d'ela: su-xi:↓ no žlut\ *žluta* no-vi: a potom/ na/ automatík/ bude// bi:li↓// rozumi:šť?

žluti:/ tak/ no\no-vi:↓ a potom uđelam taklee/ (gesta) žluti: vindej rozumi:(š)?

Loupat. A tady je pole?

Z: tadi no-vi: takle↓ (seřazuje F22-25 chronologicky, komentuje slovy „takle“)

Tady není ve vodě? (F23)

Z: tadi na-ho-ru↓ tak/ nahoru uđelam↓

M: todlee// nahoře/ na\ nahoře↓

Z: to ma:loo vo-da↓ to suxi:↓ „hory, lesy“ noo taklee (F27): tadanten uzelam (uđelá?)/ svatbu↓// budou/ uđela tadi@/

M: (F28) teleten 'mr-tvi↓

Z: tadanten/ živi: 'mr-təvi↓// mr-təvi↓ „podařilo se jí sehnat i pohřeb“ tadi takovi: naa (F26) „to je výzdoba na pohřeb, jak se řekne česky svatyně?“

M: „svatyně“ ja nevim

Oblečení bílý? (F28)

Z: *oblečení:* --- tadi mislim tadanten @ ta\ta\ta'ii nebo mam\mamii/ umri: (umřeli)↓ tak to je d'e'i/ tak uđelam/ takle↓// fšexno bi:li:// nebo manželaa/ i manželka/ taki uđelam takle↓// no/ takovi: bi:li:↓

A tyhle žlutý?

Z: *žluti:* ne ne/ neňi:/ neňi:/ rod'ina/ (j)ini:↓ tadlenten mislim//

V kostele?

M: ne stejni: ko-stele↓

Z: fšecki/ fšexno/ oble-čeňi tadenten --- [čer-ni:] a pak potom taklee// bi:li: takle rozumi:~ takle↓// Vietnam bi:la↓ a nebo/ mo-dri:/ svjetli: modri:↓ nebo/ nebo/ hñedi:↓ no// oranžovi:/ modri:/ a hñedi:↓ každi: a (j)ini:↓ rozumi:š ano↑? (F37) prodava: tadanten/// (radí se vietnamsky, jak popsát nádobu)// pra-se

Živý?

Z: mali:/ malinki:/ po-tom budee/ koubít (10:47) do-ma/ domaa/ potom vel-ki:/ rozumi:š↑?

Vyrostete, budou krmit.

Z: no no no/ ano/ takle↓ no/ (F34) tadi prodavát/ ri-baa/ ra-kə/ --- a tak co je todle to tržnice a todle ri:že↓ noo/ (F36) tadleten --- [taiti] tedeten tič'ki↓

M: naa too pro-dat tadii eš'e takleen (gesto modlení) jo↑

Vy ale dobře mluvíte česky. A pán taky.

Z: no/ ja nerozumi:m/// ma:lo mlu-vi↓/ ma:lo↓ no/ troxuu mlu-vit vi:š↑? rozumi: a// troxu ma:lo

Vy jste se sama učila?

Z: no sama/ tadi tržnice ☺

Tady celá rodina vaše?

Z: ta'ki↓

Děti?

M: --- doo školi↓

Z: d'ě'i 'do 'školi// česki:↓

Vy doma mluvíte česky nebo vietnamsky?

Z: doma/ vietnamskii// a/ ona koukaj televize česki:↓

Vy taky?

Z: noo ja taki/ nor'malňi:↓ vietnamski:/ televize a video nebo česki:/ tak to je// stejni:↓

A číst... třeba noviny?

nevim/ ti/ ti ma:lo↓ ja ma:lo↓ (dávám přečíst článek z učebnice) no ja:// no// 'či:st umi:/ ja nerozumi://// težki:↓

Máte nějaké učebnice?

jenom tadi/ ja nemam čas↑

A chodíte třeba někam do společnosti?

--- ma:lo// tadi ra:no/ br-zo/ tadii/ a odpo-ledne tak/ domaa// osum hod'in a/ uvařit a spinka: hotovo↓ unavena:↓ ///

Žádné kino, divadlo?

/// ne nemam čas↓ /// jenom d'ě'i↓// jenom d'ě'i do d'i'vadlo// do školii viš↑? no/// tii/ uči-telka↑?

Ted' studuju.

ahaa a jo/ budou fšexnoo @ mluvit/ česki↑// tak/ a bude d'ě'i: česki: vi:c než vietnamski: jo↑

M 34 – 0:57

Komunikační situace: Tržiště Palmovka, Praha 4.8.2005. Mezi stánky postávalo několik vietnamských prodavačů. Muž oslovený jako první spolupráci odmítl. Společně s ním do materiálů přihlížela žena – M35 (pravděpodobně manželka), která byla sdílnější.

ne/ českii/ moc/ neu-mi:me↓ no↓ něco jo_ale// vječněmu (většinou?) ne↓ to je// fšemu nerozumím ted' stejne/ nemu:žu/ vi-svjetlit↓ vi 'vi:te rozumi:te ne\ nepořa:dne s\s\seba (třeba) zasee// znamena: jinak↓

Ale aspoň trošku, kdybyste mohl.

trošku/ stejne ne-stači:/ STEJNE ne\nevím/ jak/ mam/ vi-svjetlit↓/ každi:/ zemne/// no proš'i (prostě?) ted'ka/ maji: jako/ kancela:ř// jako// maji: s\stam jaki:/ tlumočník gde/ umi: jako/ pořa:dne tak/ to je/ visvjetlit↓ a u/ amba'sa:da taki maj kancela:ř↓ no↑ poxopte/

Chápu. A vy se tady neučíte česky?

no/ za-kladňi:/ jenom/ tři mñesi:č/ ten zača:tek↓// d'ekuji mi stači:↓ (odchází, oslovují kolegyni M 35)

M 35 – 6:08

Komunikační situace: Tržiště Palmovka, Praha 4.8.2005. Žena (Z) ve stánku s oděvy byla doplňována mladší kolegyní (K). Obě odkazují na další kolegyni zběhlejší v české komunikaci. Pasivně přihlíží manžel (M).

Osobní údaje: žena 41/5, manžel a dcera (7let) v ČR, kterou hlídá česká „babička“. Česky se učí na tržišti, doma mluví vietnamsky i česky.

Jak dlouho tady, paní?

Z: dva tři mñi(síce)\ tři roki↓

Taky mi nemůžete poradit?

Z: ja taki ne'vim/ co to je↓ (F3)

To je nějaká oslava nebo...?

Z: nevím 'česki↓/ viš↑?// nevím co to je↓

A jiný?

Z: ne↓ tadi NE/ ja: ne-bidlim tadi ja ne-vim 'nič co to je↓☺

A tohle, jako nějaká hra? (F2)

Z (0:27): no/ hra/ skuze (s kuřetem?) hra↓// zeptej/ gdoo/ u-mi:/ 'hod'ne/ 'českii/// tam nahoře jeden paňi:/ 'mala: vona umi: 'hod'ne 'česki/ voňi prodavaj@ 'kalhótkii a podpr-senki tam↓ ona umi: 'hod'ne (0:41)

Tady na tržnici?

Z: jo/ tr(ž)nice (k manželovi) „ona studuje na VŠ a chce se zeptat na něco o Vietnamu“

M: noo noo/ ñe-co

K: ja pod'ivat↑?

Podívejte se.

K: ne ja jenom pod'ivam je ne ☺ jenom pod'i:vam

Z: ti u-čit vietnamskii?// u-mí:š něco?/ tadi u-či:te?

Učím, ano (říkám vietnamské pozdravy). „dokonce fotila“ *Můžete mi poradit česky, co to znamená?*

K/ © ja neumi:m/ mluvit
(F20) To je jako divadlo?
obje ženii „co to je za obrázek? tady zpívají a tancují“
Z (F22): ri:zee (není si jistá, ženy se radí s mužem) „jak se to říká česky? co to je?“
M: „sůl“
K: su:l su:l ©
Taková žlutá?
Z: jo jo jo↓ jo
M: „to nebude rýže“
Z: „mohla by to být buď sůl nebo“ ri:že (ženy se dohadují)// jo žluta:/ potom
bi:li(bílá) © (F25) tadi/ tadii/// (gesta)
Sází?
Z (opakuje:) --- [čagn čagn] ja/ ri:žee/
K: a potom/ ri:žee/ takle ri:žee (gesta)
Roste. A tohle?(F27)
Z: tuhle nee @ svat-buu/ svat-buu
Tady deštníky...na svatbu?
K: ne/ na slu'ni:čko/ na slu'ni:čko
Z: pr-ši: „to je jako úkryt před sluncem“
(F28, 29) Tady umřel...
K: um'žee u'mňe: --- (Z k muži) „jak se říká česky mrtvý?“
M: „vypadá to jako pohřeb“
Z: um'žea
(F28) To kostel?
K: no/ du:m/ jenom du:m/ a potom @
Z: „tato postava je oblečená jako na pohřeb a potom jdou do chrámu“
Můžete česky?
českii/ potomm// „nevíš jak se řekne chrám?“ um'že a potom/ „pohřeb“ (gesto
modlení) ©
(F26) Tady taky? Venku?
Z: ne↓ kostel/ jako kostel/ venəkuu
M: „nevím, jak to říct“
Z: „chtěla to“ česki „ale nevím co to je“
(F34) To tržiště jako tady?
Z: prodava:vat/ tr(ž)-ňi-ce↓// kra// kra-veti↓ no
Ryby ne?
Z: ne/ ne ribi
K: neňi ribi/ ribi tadi
Z: tadi k\krevetii tadi ri-bii (ryby) prodava:-vala „tržnice, že?“ © (F37) no prase/
pra'sa:tko/ pra-sa:tko mali:↓
A to je živý?
Z: no živi:// voňi prodavaj/ ňegdo/ kou'pit domaa (gesta, jak roste)
Aby bylo veliký?
Z: noo jo jo potom veliký:/ potom ma-so © potom zabít ©
(F3) A tohle?
K: pro de-tii
Z: pro de-tii /// (j)eden/ sešt↑ (1.6. den dětí)
K: proo de-ťi
Z (F4): to je na hraaňi (hraní)// třeba

Karty?
Z: no hraj
K: hraje
To je normálně ve Vietnamu?
K: no/ ňek-dii/ teđ teđ nee ale/ ňek\ňegdii/ jenom
A to hra taky? (F3)
K: taki hraj/ ale jako// neňi: fú(r)t/ jenom/// neňi: fú(r)t jenom ňegdi jenom
Z: gdii// kolik@ školii//?
Já? Ještě jeden rok a bude konec.
Z: kole(c) ahaa↓ potom 'do/ 'Viet'nam učít nebo ne↑?
Tady učít.
Z: učít tadii// potom do 'Viet'nam
K vietnamskii „ona se chce jenom podívat do Vietnamu“
Z: koukam/ jo jo/// koukam/ dəlouhoo dəlouhoo/ do-Viet'nam dəlouho?
Ne, počasi... horko.
Z: holko jo jo// hod-ňe hol-ko↓
K: (3:36) vi@ ten↑ mesíc a potom dobri: neňi 'holko mo(c) ale/// tak bude za mňesi:ku
(za mesíc) dobri: počasi: (3:45)
Mám holčičku, tohle kreslila (WL).
K: už mam d'et'í↓
Taky?... a víte, co to je?
Z: ja neumi© česki
K: pta:(k)// (p)ta:(k) ne/// koškaa
Z: kočka/// ka ka ka
Pták.
Z: kaa ©
A to? „vietnamsky je to kytka, ale česky nevím“ A česky?
Z: čes-kii ja: nevii © neumi: mluvit'
K: onaa/ sta:nek vietnamski: ona tam nahoře on hódňe mluvit/ no↓
Z: troxu nahoře 'MOC umi:
Paní nebo pán?
Z: pa'ňi:
K: prodavat/ kal-hotki
Z: kal'hotki 'hodňe/ ta'kovi:
K: uplňe uplňe nahoře
Z: ona// umi: čes-kii
A vy se učíte česky?
K: (j)enom tadi venə-ku © nemam čas↑
Je to těžký se naučit?
Z (4:46): ja:/ fšexno/ 'venəku↓/ neumi:// troxu/ nemam čas↑// učít// nemam čas učít
(4:53)
A jak dlouho jste tady?
Z: ja↑? pjet let↑
To není moc.
Z: neňi mooč↑
Kolik vám je let?
Z: ja↑? ne-vi:m↑/ teđ pjet let
Ale vy kolik let?

Z: ja↑? čtřicet jedna

A děti?

Z: d'et'i jednu ☺

Holčička?

Z: jo

K: holčička/ už/ sedum let↑

Do školy?

Z: jo/// školi

K: pude

Z: „jestli teprve pjet let, tak“ u'mi:(m)↓ (česky) jo ☺

Ta umí česky?

Z: ja↑? holka umi:

K: holčička hodně umi:/ babička hli:da

Prosím?

Z: ted' mne ba-bička hne-da (hlídá?)

Babička?

Z: češki

K: češki:

Takže ji učí česky?

Z (5:36): jo/ holki umi: ☺ ja: ne-umi: potom// d'et'i moje/ mluvit/ viet'nam\ češki:↓
(5:45)

A doma mluvíte vietnamsky nebo česky?

Z: do-ma/ do/ viet'nam

K: oboji:/ mluvit oboji:/ vietnamski i češki

Z: viet'nam(ski)/ Čes-ki ja ne-umi: „já neumím, ale moje děti“ umi:/ rov-ni:/ potom on
'hodně u'mi:/ Čes-ki↓/ jo↑?

Dobře, děkuju. Na shledanou.

rov-ni: ja↑? na 'shledanou

M 36 – 4:30

Komunikační situace: Tržiště Palmovka, Praha 4.8.2005. Respondent byl kontaktován prostřednictvím jeho kolegyně (K), která byla oslovena dříve. Nebyla sice ochotná k rozhovoru, ale společně s dalším vietnamským prodejcem (P) přihlížela a radila respondentovi vietnamsky. Během rozhovoru přišla jedna zákaznice (Z). Respondent M36 nakonec dovedl tazatele až k hledané osobě M37.

Osobní údaje: muž 20/3, sourozenci v ČR, matka ve Vietnamu. Nemluví správně vietnamsky – zkracuje věty, nedokáže říct celou větu ani česky ani vietnamsky, ve vietnamštině dělá gramatické chyby.

noo joo/ eš'e 'moc nerozumim/ mislim gde

Tak ještě jednou - já studuju...

jo jo takle rozumim

potřebovala bych vysvětlit...

joo (j)enom// nevim co mam říct(t)↑

(F2) Třeba tady, to je kohout...

joo to je kohout(t)

... ale co to znamená?

joo// to je ňake: 'hrački/ to jako// noo @ gdoo tadi/ neumi:/ musi:↓//

Nějaká paní prý tady mluví dobře česky.

joo// ona dneska ma: vol'no↓

Tak zkuste aspoň něco, trochu.

(0:41) aa-le/ češki/ moc/ nerozumim↓ alee jenom --- [naňi ona kriki harak]/ nevim/ co mam říct(t)↑/ Čes'kii (ke kolegyni) „co to dělají?“

K: „dělají kulaté rýžové placky, buď jsou to rýžové papíry nebo čerstvé placky“

M: noo/ jako Čes\ češki nemate (F3)/ to na toho jako/ ne'nevim co mam říct↑/ žejoo↓

„je to studentka vietnamská“ (vietnamistiky) „chce to vědět v češtině“

K: „musí najít někoho, gdo umí, já neumím... řekni jí o těch plackách“

M: „ale v češtině není takové slovo“ (F5) to jee/ vi:tee co to je/ žejo↑?

To jako pere, ale to nemá pračku?

(1:04) maji:/ ale jakoo/ neňi fšexno že jo/ tře\ třebaa/ v mňest'e: jo/ maji/ prački ale (ja)koo ves\ vesnice/ nemaji↓ (1:12)

(F6) A tam jezdí tak hodně na kole?

joo↑/ to je// v mňest'e↓ to je// „jak je to anglicky?“ češki/ to u vás/ nemaji: taki @ nevim co mam ří:c(t)/ ne/ vietnamski to jee/ --- šednoo (všechno)/ vietnamski: šedno a češki nemaji↓ ne tadi↓ šedno je to/ francouzsko// šedno

Jak jste tady dlouho?

no asii// tři roki↓ ale jenom// pracuju ale///

Zákaznice: Měl byste elko?

el už nejsou↓

Zákaznice: A nebudou?

noo/ tidleti ne↓

(1:48) (ja)ko/ třeba tadi češka tadii/ bila fčera ale dneska/ ma: vol'no/ tagže// jako/ nevim/ co mam ří:c(t)↑/ joo↑/ umi- vietnamski jedna/ u vas nemaji↓ (1:59)

A něco jiné, třeba tohle (F10)

(přichází P) K: ahoj --- (oslovení)

M36: „je to studentka vietnamistiky“

P: „to je rodina“

M36: rodina „já vím, že je to rodina, ale co dělají?“

Taková velká rodina?

(2:05) jo/ to je/ vel-ka: ro\ro-d'i-na↓// to je jakoo/ jakoo/ třebaa/ Novi: rok↑// třeba Novi: rok↑ nebo// to je to jako/ sva-tek/ no(r)ma(1)ňi: svatek↓ (2:15)

A to jídlo? (snaží se říct něco vietnamsky) (F17) A oblečení?

to je/ „co to znamená? jak se řekne česky národ?“ to jee/// (2:22) ja taki/ joo↑/ vim co to je ale (ja)ko/ nevim říct českii↓ (F24) to je/ prodat ri:ži↓ prodat ri:ži a/ (F23, 25) tidenti viet'nam/ „jak se řekne pěstovat nebo přesadit rýži?“ tento ostoo (rostou?) rý:ži vietnam↑/ z toho a// no třeba/ tadi ňegdo rozumí: žejo ale/ rozumí:me ale/ nevim co mam říct↑ (2:41)

Kolik vám je let?

mňe// to je asi/ dvaset

A tady jste tři roky, jste říkal?

noo/ sem tu/ tři rokii↓

(K druhému prodejci) Vy taky?

noo/ on tadi no'vi:↓

M: ja (j)sem no-vi:↓

Kolik let?

no/ stejně sem tu ja:

M: dvana:(ct)/ dvana:(ct)↓

id'etee (jedete)// do Vietnamu/ naučit --- [namu]?

Asi za rok...

joo// kam id'etee/ ve Vietnamu/ naa\ na mňestoo Hanoj↑ nebo tak Ho Či Min?

A jak se vám líbí tady?

noo/ to jakoo/ celi den/ do 'brace (práce, 3:18) žejo (ja)ko --- [ňisi ňisou 'klid] jako↓ to je hodně práce↓

Máte čas jít třeba někam do hospody?

za'im nee↓// too je/ d'elame od/ ra: no/ pjet hod'in/ a/ vječer/ do devjet hod'in večer↓

A víkendy?

asi nee↓ mi musi: me tak ňekam jinam// a tak/ příš'ťi rok id'ete tam↑?

No, a vy tam jezdíte jak často, do Vietnamu?

no/ jakoo// ro-ku// (j)sem tam bil/ jeno (jenom, jednou?)/ do Viet'namu/ jako na na(v)š'ťevuu/ z mamu (za mámou)// tam eš'ťe:/ mami(n)kaa// a// už/ už/ je (v)š'exno tadii/ bratr a --- [i ta ta:tri]

Takže jenom maminka tam zůstala.

no už/ už stara: žejo/ tak/// nemusi: ňikam/ pra-covat žejo

A ta paní, co mluví dobře, je pryč, přijde zase někdy?

tak/ při:de/ pond'eli:// ale ona taki nerozumi:/ co tam je/ dit' ona/ je Češ/kaa// viš'ť? nerozumi:

A není tady někdo jiný, kdo by uměl česky?

joo/ tam eš'ťe: --- (české jméno kolegyně M37)/ po\ pod'ťe se mnou/// joo ta slečna bude// víc rozumňet↓

M 37 – 12:00

Komunikační situace: Tržiště Palmovka, Praha 4.8.2005. Respondentka byla vyhledána na doporučení několika prodejců. Nehledě na obchod, ochotně se věnovala předloženým materiálům. Rozhovoru přihlíželi vietnamští kolegové (K1, K2).

Osobní údaje: žena 35/20, dříve pracovala 2 roky v české továrně, kde se učila 6 měsíců česky. Má i české jméno.

dobri: den

Dobrý den.

co potřebu-?

Studuju o Vietnamu... (vysvětluji)

aaha☺ todlee (F1)// jako// kaz-di:/ to je 'hrački↓/// to jenom stači: je to 'hrač-ki↓ to neňi: ňi-

K1: „to je dračí tanec, jak se to řekne?“

K2: „vzdávám se, to neumím“

M37: „tyhle věci dokážou říct jenom ti, kdo“ umi: (česky) noo// no nejlepší: je to ňek-doo// tlu-močňik jako/ 'hodně/ umi: Čes\@ umi: vietnamski a česki on umi:

A vy jste se učila česky?

ne/ i (j)sem se učila ale to neňi uplňe:// přesně takovi↓ jenom mam/ trošku jenom/

(F1) jako hrač-ki todlee tadi taki u 'vas

(F4) Karty?

no kartii (F2) a todle jako// ☺ ko-hou(t)// ja-ko/// ja nevim co to je↓ ☺ hrački

A vy jste češtinu nestudovala?

ne ne vu:bec ne jenom/ jakoo/ mezi takovi: se/ uči-

Ale jste tady už dlouho? Jak dlouho?

bude dvacet/ let/ už (j)sem tadi↓

A kolik vám je?

(M žertem) noo padesa:t

☺ třicet pjet↑

Mluvíte teda dobře.

no_ale/ u:plňe/ takovi: ne-umim↓ ale jenom jako mezi tak mi povi:da:me to jo ale/ domluvi:me tak/ alee todle NE ☺

A vy jste tady dřív pracovala někde v továrně, jak byly ty pracovní skupiny?

noo

V jakým podniku?

noo jenom takovi: podňika:ňi:

Já myslím před těmi 20 lety, pracovala jste v nějaké továrně?

ne ne/ i s\ i (j)sem bila ve tova:rňe:_alee @ jenom asi/ za/ dva roki/ a tak potom tadi

Tam jste se neučila česky?

jenom šest mňesi:(cù)/// kra:tki: doba↓/ vi ste↑?

Ještě jeden rok budu studovat.

aha/// škoda/ ja bi x'ťela vam vi-svjetlila ale/ neumim to/ co to jee jako 'přesně:

Mám tady ještě jiný... (F7)

noo/ todlee ja-ko specia:lňi: ěi:dloo// jako za/va'vitek↓ jako ale/ š masem to neňi/ sladki:↓ (F6) joo↑ todle jako kolo ši(tři) koli ☺ ja: nevim tadi co to jee ale/ kolo a tři koli/ (tříkolka) to neňi obi-čejni:/ nor-malňe/// (F5) aa todle/ co to je? a to jee jako pra:dlo na/ v ruce↓

(F5) A to je nějaká loď?

loď/ no↑ no↑ je to loď↑ je to loď↑ ano↓ loď/ ale to neňi/ naa// moře↓ jenom na/ jako menši:///

Řeka?

řeka no↑ no↑ řeka je to↓ (F8) aa todle/ to jee @ to d'ela: todle (F7)// vaři: a tak potom to je/ naa/ xvi:le slu-ňičkoo/ a to bude 'suxi:

A pak se z toho dělá ten závit.

no↑ no↑ no↑/ to tadi u va:s taki prodavaj

Já to viděla v restauraci.

je to vonoo↓ takle oňi/ d'elaj/ takovi: teprve a pak potom/ @ nexaj jako sluní:čko na su-xi:/ a pak potom/ jako vi (j)ste vid'ela↓ (F9) no↑ to je jakoo// ve škoo\ ve škole// ve škole/ že jo↑

A to oblečení?

no no musi:te šedňi (všichni) stejni:↓ (F10) a todle// to je/ celoroď'ini:/ naa objed nebo na večeři↓

Velká rodina?

no no no jako/ do-hromadi jako no/ ba'bička a je

Jako svátek nějaký?

no ňe/ to neňi mmusi: sva:tek/ jako i na sobota ned'eli a na --- (F12) a tadi jako/ prodejna a tadi jako hrački na poči:-tače

(F11) A co to prodává?

co to je todle to ☺

K1: „co to je?“

M37: „možná ohňostroj nebo petardy, možná“/ ja: taki nevim co to je↓ vi:te co tohle jako neňi uplňe ve/ 'mňest'e/ jako venku uplňe jako/ něco jini: a něgdo ne-rozumi: co to je↓ jako uplňe na-rodňi: u nas ja ale to nevi: co to je↓ taki

Tohle vypadá jako bambus?

noo↑ jako to vipada: bambús// no tedle nee/ tohle// mislim že ne „to jako naplnili nebo zabalili...“ je to bambus↓ ale/ vi:te co bambus tohle/ to neňi jako na va-ři(t)/ jo↑? vařit je too/ jako mi'mino bambús

Jako mladý?

no mladi:↓ no/ a tohle jako už sta-ri: tak oňi jako na// pardon (obsluhuje zákaznici) nexcete sá:ček?

Z: Ne, ne, už to mam.

hodna: d'e-kuju

Není na jídlo - a co se dělá s tím?

(4:26) tohle @ ahaa/ ja/ ja to ne'vi:m co to je přesně řečňi ale něk\ňek\ ňegdi ja (j)sem sli-šela/ oňi tam/ jako davaj voda// proo/ 'na 'pit'i: nebo na/ protože tam nahore oňi nemaj vodu↓ tagže oňi musi: jako o xozeňi: a pak potom nahoru to je naa/ jinak tadii (ja)ko (F14) „jak se říká vodní šnek?“ ja nevim/ tadi/ u vás ja nevim co to je/ ale to j'i:dlo

Hledá jídlo?

no no no je to vono↓ ale to neňi// ka-pr

Není ryba.

ne riba neňi↓ to jee/ něco takovi: kulati: oňi taki u vas prodavaji↓ ja nevi- co to je// krevetii anebo takovi: co to je//

Krab?

no možna: jo↓ ☺ (F16) tohle// jako @ ho-vjedži: (hovězí) ale to neňi/ jako krava to neňi↓

Jako na jídlo nebo... na práci?

na pra:ci ano↓ na pra:ci jako na/ 'ri:ži/ ud'ela:/ anebo//

Pomáhá.

pomaha: no/ jako hlavňi: no/ (F15) tohle on// prodavaji: 'venku a na zemi// velki: vi:běr/ maj// (F17) ale to je holkii/ vi:te co to neňi/ jaa-ko hlavňi:// ja-ko u:plňe:// ja nevim co to je „a co národ, jak se říká?“ (domlouvají se vietnamsky na významu slov národ – menšina) na:rodna „je člověk člověk... nějaké země nebo člověk člověk...“ (vietnamsky: là nguóí nguóí...nuóc no hay là nguóí nguóí...)

Národy?

na:rodi no oňi bidlejii jak uplňe nahore// @ ho-raa/ na hori no/ na hori↓

A to jsou...

uplňe jakoo/ inňi: lid'i a/ něco mluvi-(i, t?) taki u:plňe jini:↓

Ve Vietnamu je hodně takových...

hodně šedesa:t// jakoo/ na:rod-nost'i dohromadi

A to oblečení má každý...

každi: jine:// u:plňe jine:↓

A to koupí?

ne oňi sami d'elaji↓ jako v r\ na ruku to d'elajii // jako 'ba'revni:/ noo oňi sami d'elaji ale neňi straje(strojem?)/ to je//

Rukou.

rukou no (F18) kara'van to vipada: jako tadi// vite co to je kar'//@ „jak se říká ten svátek?“ jako tadi takii mňeli jako uplňe@ jako uplňe jini: na čelo takovi://

Masky?... Jako na divadlo?

no mas-kii ale/ noo jako maski ale/ kteri: den/ jako proč '(v)šixňi takovi:/ tadi u vás taki

Aha, karneval.

no kar-neval no kar-neval no no↓ (F19) a ted' proda'vač-kaa a prodejnaa a/ jako vi:te co je to ta(d)itoo „národní hudební nástroje, umnění... otevři slovník“ tohle/ ja nevim co to je// jako zvuk ale to je neňi// mo'derňi:↓ to neňi moderňi: to je uplňe// (ja)ko uplňe dři:f// a neboo/ jakoo/ neňi hlavňi: mňesto hraňi:↓ je jenom jako na ho'ra:x/ ve mňest'e ne'neňi to todleto↓/ jenom jako na hora:x/ oňi/ bidlejii: a/ je to/ hraji: takovi: zvuk↓ (F22-25) a// a tadi oňi/ d'elaji:/ jako ri:že

To je rýže ve vodě, roste...

tohle ve vod'e tohle jako 'suxi:↓// jako maji: jako dvje://

Jako dvě rýže?

no no no jakoo// dva ja něvi druh\drui↓ no/ tod(le) na\v ve vod'e: a tohle jako na zemi// (F23) **A tahle je jako na hory?**

ano ano↓ jako takovi: to d'ela: poxo\ @ jako xodňi:-čki takovi:↓

Schody?

(s)xodi ano ano je to sxodii// (F22) tohle jako mu-si:// je to (8:12) 'ri:že/ ale oňi musi: tohle na slu'ňi:čko na 'suxi:/ jako/ uplňe su-xi:

A je žlutá?

žlutá: / ano/ vi:te co// oňi musi: d'elat nejživ (nejdřív) to'dleto↓// ano/ a pak potom/ to d'ela:/ jako// po dost ča-su/ to budee/ žluti:↓/ to d'elat žluti:↓// a// ri:že je to bi:li:↓/ takovi: bi:li:↓ uvňitř bi:li: a 'venku je to žluti:↓/ ale/ oňi d'elaji suxi: žluti: a pak potom/ fšexno žluti: prič↑ a to bude d'elat takovi:/ ale uplňe ne-rozumim ja ne'ne-mluvim ☺ (8:52)

Ale jo, dobře mluvíte... (F27) Tohle, takový průvod?

tohle co to je// ja ne'vim// ja nevim co to je (9:02-9:08 vietnamsky) ja nevim 'česki možna: česki neňi ☺ (F32) vi:te co to je tohle↑?

Pagoda?

no no aa/ ale u na\ u 'va:s jakoo//

U nás kostel...

kos'tel no no je to vono ale u 'na:s/ pagoda/ (j)sou tohle vevňitř↓ jakoo/ fšixňii/ tak to je oňi/ xod'i: jako/ ně-kteri: de (den/jde?) fšixňi/ jako do/ do pa\ vi:te coo// (F30) tohle// ve Hanoji/ (F26) jenom --- oňi da:vaji tohle 'sem uplňe nahoru/ jenom jeden 'kus// na/ jako/ hlavňi: mi:sto↓

Aha, a tohle teda jako kostel?

(F28) ne ne// ve\ vee rod'ini jako mr-təvi:/ jako um-ře/ jo aa oňi d'elaj a pak potom/ (j)dou za ňi:/ oňi to d'ela: takovi:// a to taki

Tady nějaký ovoce...

no ovoce jako proo @ oňi/ nexaj/ todleto/ vi:te co to je/ aa// a tadi ma:// fotki @ lid'i: a človjek jako um-že aa/ co tohle rod'ini/ (j)sou rod'ini/ a oňi koukali šem tadi aa/ tak/ jako/ ja nevim co to je

Modlí.

modli: no↓ ale/ u 'va:s to je/ və kos'tel/ a fšixňi takii @ xod'i: jako okoloo// ten človjek/ co umřeel

Jako smutek.

no jako smutek↓

A to oblečení?

oblečni: musi: mi:t uplne bi:li:↓

A ty žlutý?

žluti: jako// „jak je česky svatyně, chrám?“ (F34) tadi jako pro-da-vaji:/ venku/ jako

na zem ale/ todle jako @ ri-bii kre'vetii

(F35) A tady že je voda?

ano/ prodavaji: na// „jak se říká loď?“ todle co to je/ i (j)sem zapomněla

Lod'?

lod' lod' lod'

(F37) A tohle?

pra-se↓/ prodavaji↓ vi:te co todlee jako 'mladši:↓ oňi prodavaji: a něgdo koupi:/ domaa/ aa/ bude vje\ vjetši:↓ a pak zabiji:

A proč je tak zabalený?

protože neutika ☺ jinak to nejdee// někam nexa: a nějaki: taašku takov(ý) stači takový

aa/ proo ne\ neut'i:kař (F36) aha/ todle prodavaji// ja nevím/ česki co to je todle

Vonný tyčinky?

ja nevím co to je/ ja vu:bec nee

Tak jo, děkuju.

neňi zaač/ omlouvam se ja: ne-znam

Ale mluvíte moc dobře. Nějaký učebnice máte?

ma:m/ mam domaa ale/ ma:lo času// a vi teď studovaa?

Respondent R 1

Komunikační situace: Rozhovor proběhl dopoledne dne 4. 4. 2002 v jihlavské tržnici. Respondentka nebyla příliš ochotná odpovídat a rozhovor předčasně ukončila. Mimo zvukový záznam uvedla ještě další informace: V Jihlavě je hodně smíšených manželství, v porovnání s Třebíčskem, kde bydlela dříve. Vždy je muž Vietnamec a žena Češka. V poslední době se vztahy mezi Vietnamci zhoršují, často si dělají naschvály. Respondentka má v Jihlavě kamarádku, která si také vzala Vietnamce. V obou případech je muž doma na mateřské dovolené a žena pracuje v tržnici.

Osobní údaje: česká žena z vietnamsko-českého manželství, 32 let, manžel tady 12 let, 2 děti 7 let, 7 měsíců), zaměstnání: soukromé podnikání – prodej oděvů.

Vy tady pracujete sama? Manžel nepomáhá?

On je na mateřský.

Jak dlouho jste spolu?

My dlouho, už osm roků.

Manžel je tady asi ještě dýl?

Asi dvanáct. On pracoval na Slovensku v nějaký fabrice a potom tady.

Nedávno byly Velikonoce. Udržujete v rodině české zvyky?

On se řídí podle mě. Vánoce my máme v prosinci a oni až ten lunární Nový rok. Takže my slavíme jak náš, tak potom aj jeho Novej rok. Takže udržuje zvyky český, aby děti si to taky zapamatovaly. I když kolikrát říká, že nemusí být Vánoce, stromeček. Já mu povídám jako že ne, musíme koupit, aby děti věděly, co jsou ty Vánoce a svátky. Teď jsme taky malovali vajíčka. Všechno jako normální česká rodina.

A on přináší do rodiny také nějaké vietnamské prvky?

Taky, no.

Tet jste slavili?

No.

To slavila vaše rodina nebo se scházíte s ostatními?

Českej svátek slavíme sami a když mají oni svátek, tak slavěj pohromadě. Bud' u někoho doma, tam je třeba deset, dvacet lidí. Jak kdo. Někdo sám, ale většinou spíš pohromadě.

Takže jsou opravdu takoví družní, jak se zdá?

Je to tak

Ale vůči Čechům jsou uzavřenější.

Já myslím, že ne. Ono se to jenom zdá. Myslím, že ne.

Připadá mi, že se dost bojí.

Oni se neznaj, ale já myslím, že ne.

Žádné vzájemné konflikty nejsou?

Ne, zatím ne, myslím, že ne.

Umíte vietnamsky?

Ne, je to moc těžký. On taky učil holku první, vůbec nechtěla. A teď jak učí tu malou mluvit vietnamsky, tak ona to slyší a už taky opakuje to, když on třeba počítá a cvičí s holkou. Tak snad něco chytne. Jinak nechtěla. Prý na co, nepotřebuju. Radši se učí anglicky.

Má váš manžel české jméno?

Ne, svoje. Děti maj po mně jméno český.

A křestní jméno?

On nemá český. A děti jako vietnamský maj taky.

Jezdíte do Vietnamu, třeba za příbuznými?

Ne, on už nemá. On byl jako dítě jedináček. Otce mu zabili ve válce, když jeho maminka byla těhotná asi tři týdny.

Takže našel rodinu tady?

Kdyby se vrátil zpátky, tak tam nemá vůbec nikoho.

Nic ho tam netáhne?

Povídal, že už tam nechce. Chce zůstat tady.

Jak tady vychází s Čechy?

Dobře, řekla bych, že jo.

Chodí třeba do hospody?

Jo, jeho znaj všude. Je takovej oblíbenej.

Respondent R 2

Komunikační situace: Rozhovor se konal dne 25. 4. 2002 dopoledne na respondentově pracovišti na základě náhodného výběru při běžném provozu bez přítomnosti dalších osob. Respondent nesouhlasil se zvukovým záznamem rozhovoru.

Osobní údaje: muž 40/12, rodina v ČR (žena a dvě děti:1 a 2,5 roku), vzdělání: vyučený automechanik – praxe v jihlavském podniku Motorpal, zaměstnání: soukromý podnikatel – prodej oděvů v jihlavské Nové tržnici. Má české jméno.

Jste tady s celou rodinou?

moje rodina tady... žena, děti dvě

Žena tady také pracuje?

ne, ona nepracuje, doma... tady na tržnici pomáhá, jenom někdy

Je doma s dětmi?

hm když ona tady pomáhá, doma pani hlídá děti

Máte českou paní na hlídání?

no

Takže vaše děti mají i českou výchovu?

česky, ale musí učit vietnamsky taky, musí... jestli já celý den tady, moje žena tady, oni doma s paní česky, to těžký... málo času vietnamský.

Jaké tady udržujete vietnamské zvyky, tradice?

...

Slavíte například vietnamský Nový rok?

to oslavujeme, a váš Nový rok taky, oslavujeme taky

Ještě nějaké jiné svátky?

tak já nevím moc.

Jak vypadá vaše oslava? Pálíte podle vietnamského zvyku voňavé tyčinky, vaříte vietnamská jídla...?

tyčinky tak to pálíme, jídlo málo, málo vietnamský, málo čas...vaří málo

Jste spokojený se svou prací nebo byste chtěl pracovat někde jinde?

práce dobrá, jenom málo času... a tak lepší, jestli nějaký obchod normální. když čas,

taky pracovat pro kamarád, on servis... sobota, neděle opravujem auto

Máte českého kamaráda, pro kterého pracujete v autoservisu?

no, auto opravujeme.

Domluvíte se s ním dobře?

no, domluvit dobrý.

Máte tady víc českých kamarádů?

tak moc ne, vietnamský víc asi.

Nemáte problémy česky komunikovat, například se zákazníky nebo někde na úřadě?

ne, co potřebuju, to domluvit dobrý, vysvětlit všechno, jestli někdo zeptá, já vysvětlit... a jinak taky dobrý.

Zatím jste žádný konflikt nebo nedorozumění neměl?

neměl, to nemůžu říct.

Kde jste se učil česky?

učil sám... a taky kamarádka česká, pomáhá hodně... tam na tržišti, ona manžel taky vietnamský

Ano, vedle na tržišti už jsem mluvila s jednou Češkou, která si vzala Vietnamce.

(respondent uvedl její jméno)

Co si myslíte o takovém smíšeném manželství? Ženy ve Vietnamu mají asi jiné postavení než tady. Jak to jde dohromady?

...

Jaký je rozdíl mezi českou a vietnamskou ženou?

je rozdíl.

Vy byste si vzal za ženu češku?

moje žena Vietnamka

Kdyby jste neměl vietnamskou ženu, vzal byste si Češku, nevadilo by vám to?

... (respondent nepochopil konjunktiv) zeptejte paní vedoucí

Respondent R 3

Komunikační situace: Rozhovor proběhl na pracovišti v supermarketu U Edity na jihlavském náměstí dne 25. 4. 2002 po zprostředkování českou prodavačkou, která se však poté rozhovoru neúčastnila.

Osobní údaje: Muž 25/3, sourozenci v ČR, prarodiče ve Vietnamu, vzdělání: vyučný, má i české jméno.

Jste dost mladý, žijete tady sám nebo s vaší rodinou?

mám bratra a sestru, ale ne v Jihlavě

Jsou v jiném městě?

ano, já jsem tady v Jihlavě dva roky, předtím jsme byli spolu tam

A vaši rodiče nebo příbuzní zůstali ve Vietnamu?

babička a děda ve Vietnamu

Jste svobodný?

no

Vzal byste si Češku za ženu?

ano

Nevadilo by vám to? Třeba že má jiné zvyky?

nevadilo

Vidíte v tom spíš výhody nebo problémy?

česká žena tady lepší

Chcete zůstat v ČR natrvalo?

to ještě nevím, možná ano

A jestli ano, budete tu dodržovat vaše vietnamské zvyky?

to ano

Jaké svátky tady slavíte?

Nový rok, vietnamský Nový rok

Český Nový rok ne?

taky, to oba

Jak je slavíte?

oba stejně.

Vzpomenete si na nějaké jiné vietnamské svátky?

ne.

Jak se domluvíte česky?

špatně, učím se (ukazuje vietnamsko-českou konverzaci)

Je pro vás těžké se naučit česky? Máte nějaké problémy při komunikaci?

česky to je hodně těžký.

Máte tady české kamarády, kteří by vám pomohli s češtinou?

kamarády moc nemám, jenom tady paní prodavačka mi pomáhá, když potřebuju něco vysvětlit

Chodíte někdy na zábavu nebo do hospody?

do hospody někdy ano, někdy ne.

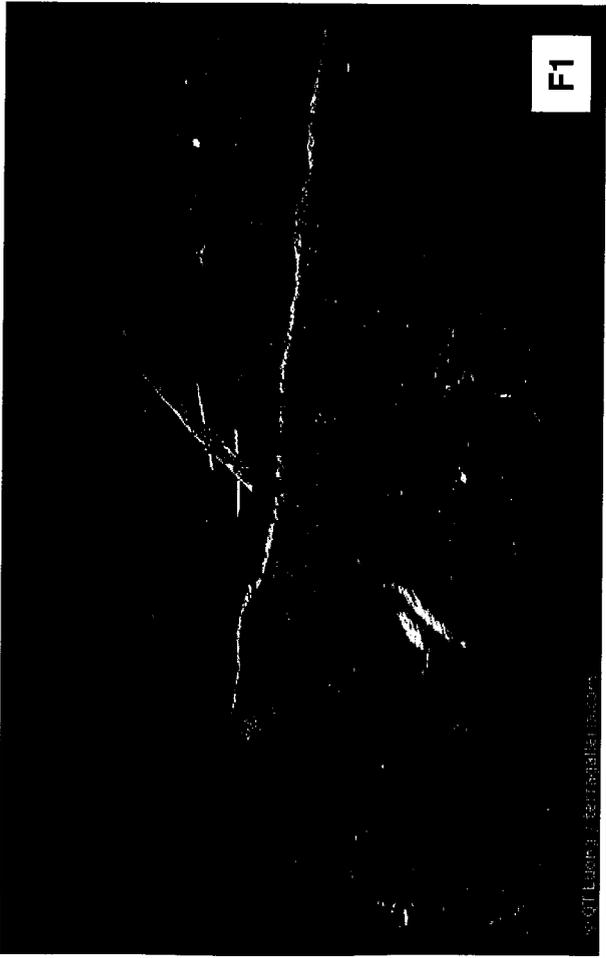
A vietnamské kamarády tu máte? Udržujete spolu styky?

vietnamský trochu mám

Seznam vyobrazení

(většinu fotografií je možno nalézt na internetové adrese
<http://www.terrageria.com/vietnam>)

- F1: Dětská hra na vietnamském venkově
- F2: Kohoutí zápas (đá gà nebo gà chọi) – oblíbená hazardní hra (oblast delty)
- F3: Dračí tanec – tanec s maskou draka obvyklý při slavnostech ve Vietnamu a Číně; na příklad při oslavách lunárního Nového roku nebo při podzimním festivalu, připadajícím na polovinu září (15.8. podle lunárního kalendáře).
- F4: Život v ulicích Ho Či Minova města – děti hrající karty
- F5: Žena peroucí prádlo na palubě lodi, kde žije, v deltě řeky Mekong (Can Tho)
- F6: Doprava v ulicích Ho Či Minova města
- F7, F8: Ruční výroba rýžového papíru
- F9: Uniformovaní školáci
- F10: Rodinné jídlo
- F11: Obchodníci nabízejí sladkou rýži
- F12: Staré a nové: venkovní prodej a děti v obchodě hrající videohry
- F13: Ženy národnosti Montagnard nesoucí bambus (poblíž Lai Chau)
- F14: Sběr jedlých škeblí (Long Xuyen)
- F15: Exotické ovoce na prodej (Ho Či Minovo město)
- F16: Chovatel s krávou na pastvě
- F17: Dvě generace žen (Mai Chau) před jejich domem
- F18: Vodní loutky
- F19: Prodej tradičních hudebních nástrojů
- F20: Hudební představní - zpěv lidových písní na lodi
- F21: Tradiční hudebníci v Chrámu literatury (Hanoi)
- F22: Sušení rýže po stranách silnice
- F23: Terasovitá rýžová pole (oblast Cao Bang)
- F24: Velký výběr základní vietnamské potravin – rýže
- F25: Rýžové pole v nížinné oblasti
- F26: Vstup do jeskyně Phong Nha - návštěvnice se modlí u urny s vonnými tyčinkami
- F27: Svatební průvod
- F28: Buddhistický pohřební rituál – smuteční barvou je bílá
- F29: Projevy smutku nad hrobem
- F30: Chrám v centrální oblasti (Da Nang)
- F31: Brána Ngo Mon ve starobylém městě Hue
- F32: Pagoda Thein Mu (Hue)
- F33: Ho Či Minovo muzeum
- F34: Prodej ryb na tržišti
- F35: Plovoucí tržiště – prodej látek
- F36: Stánek s vonnými tyčinkami
- F37: Živá prasata připravená k prodeji na tržišti That Khe
- F38: Fotbalový zápas národnostních menšin v Praze
- F39: Starý muž
- F40: Mladá Vietnamka v západním stylu

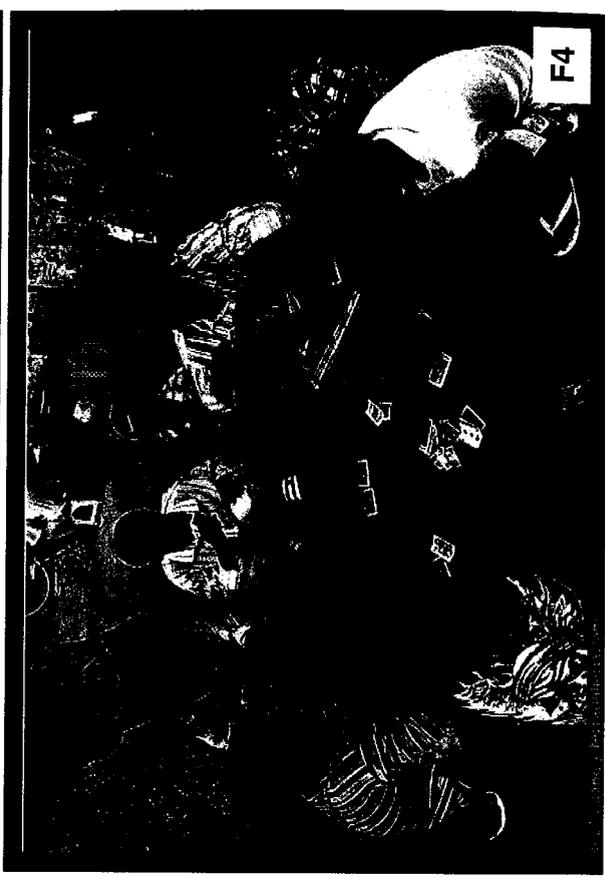
F1

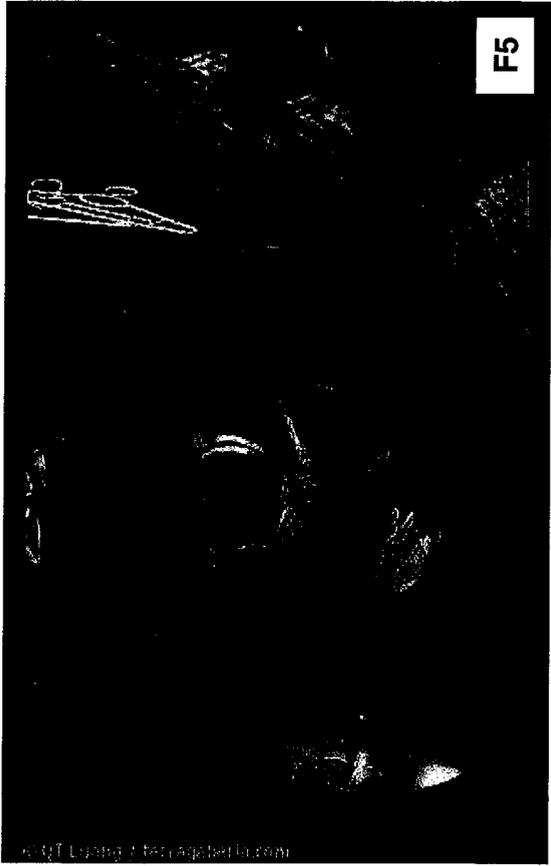
F3

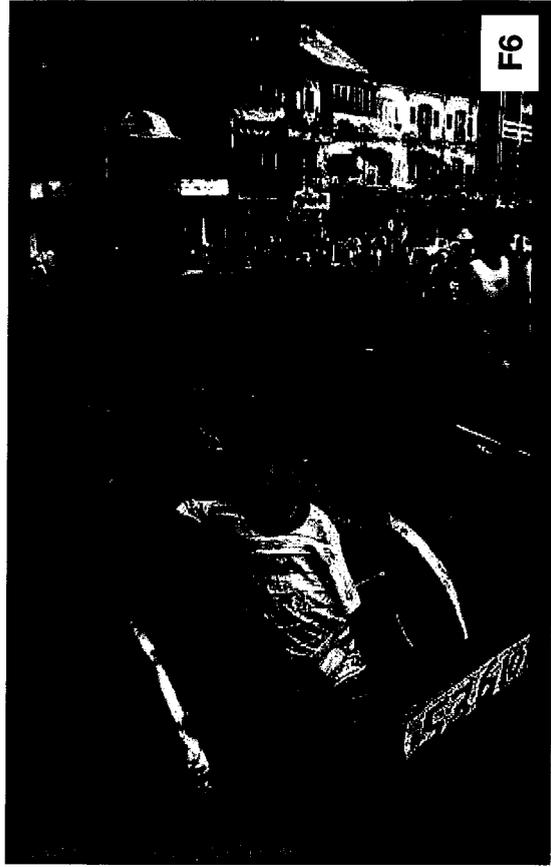
F2

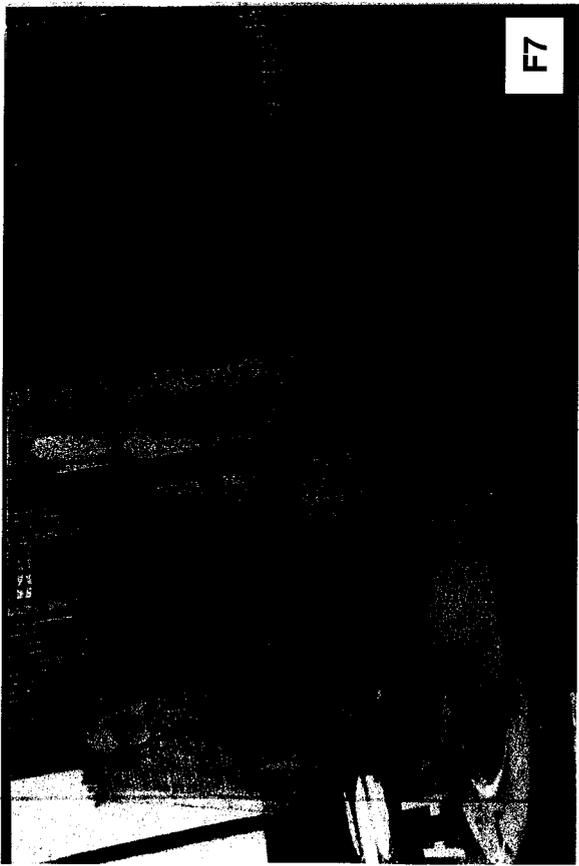
F4

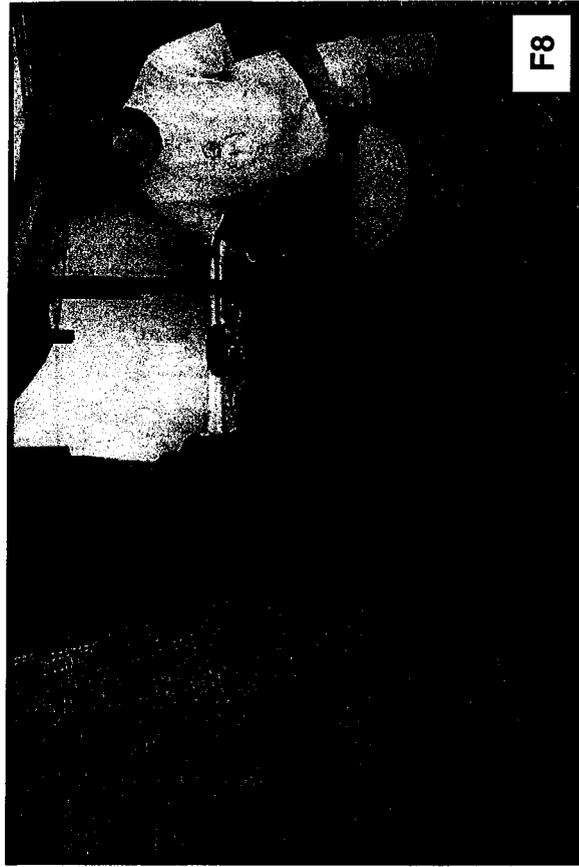
F5

F6

F7

F8

F9

F10

F11

F12

F13

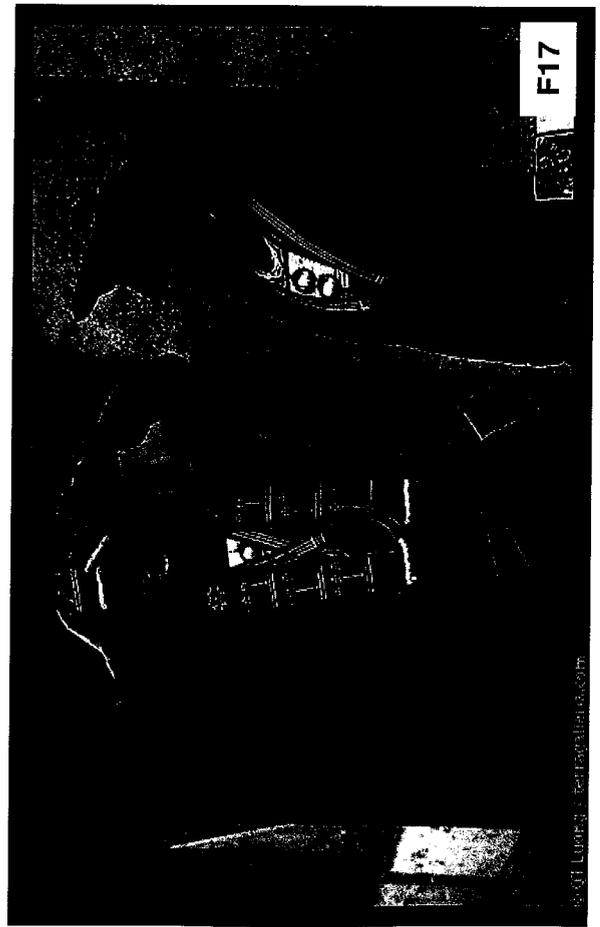
F14

F15

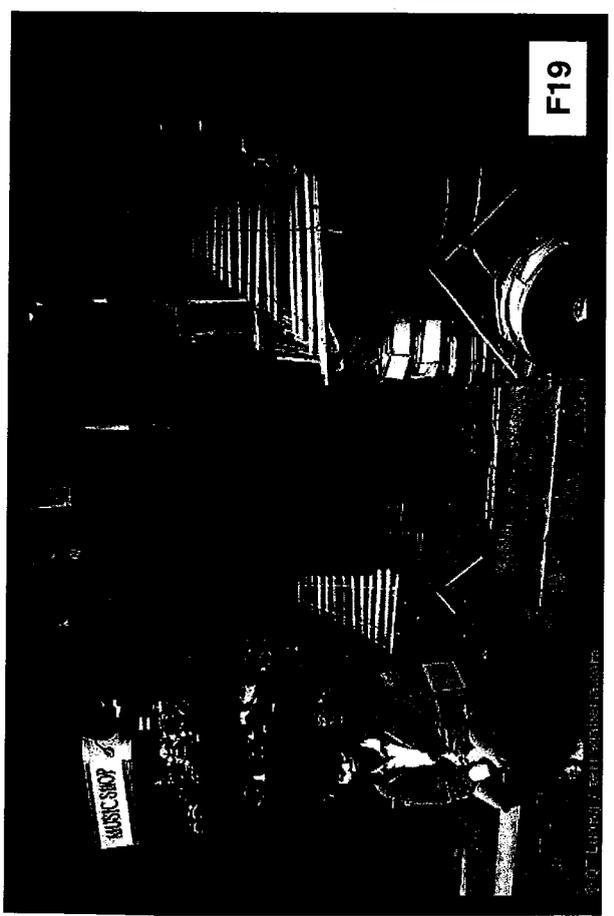
F16

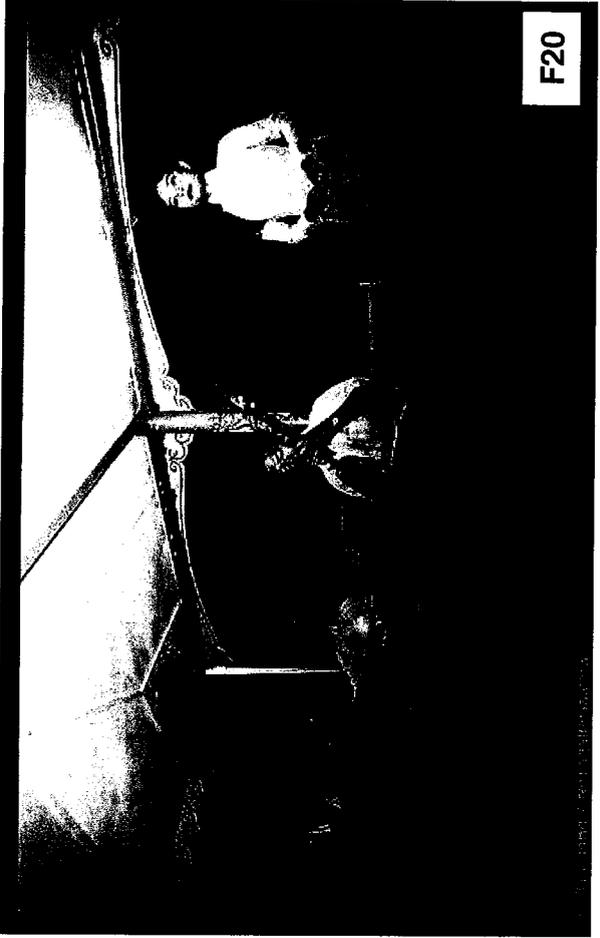
F17

F18

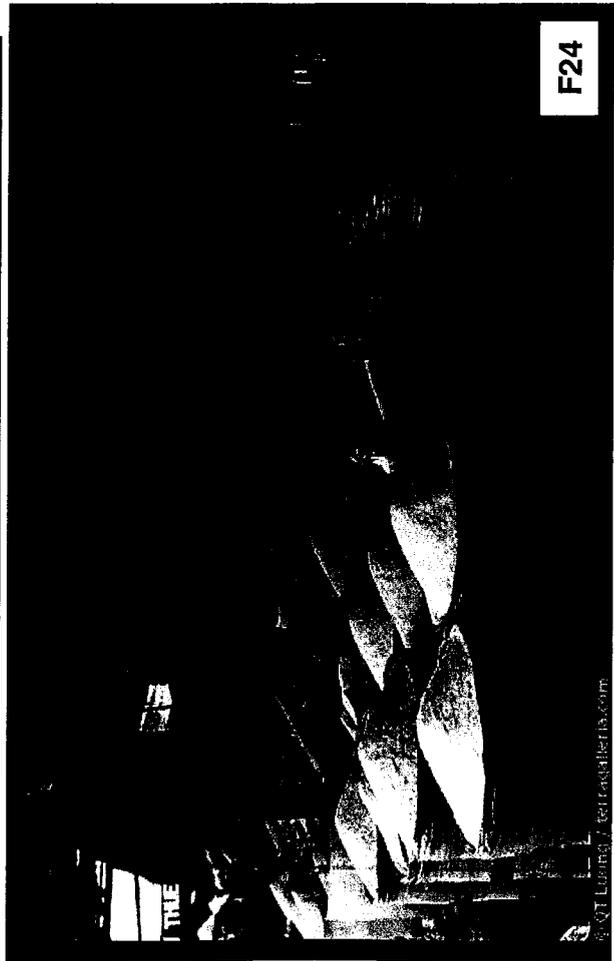
F19

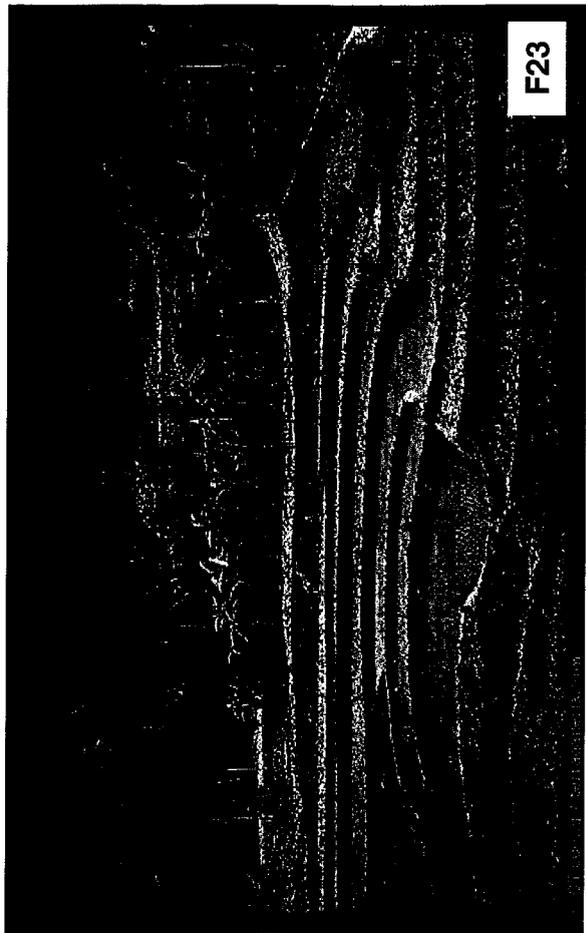
F20

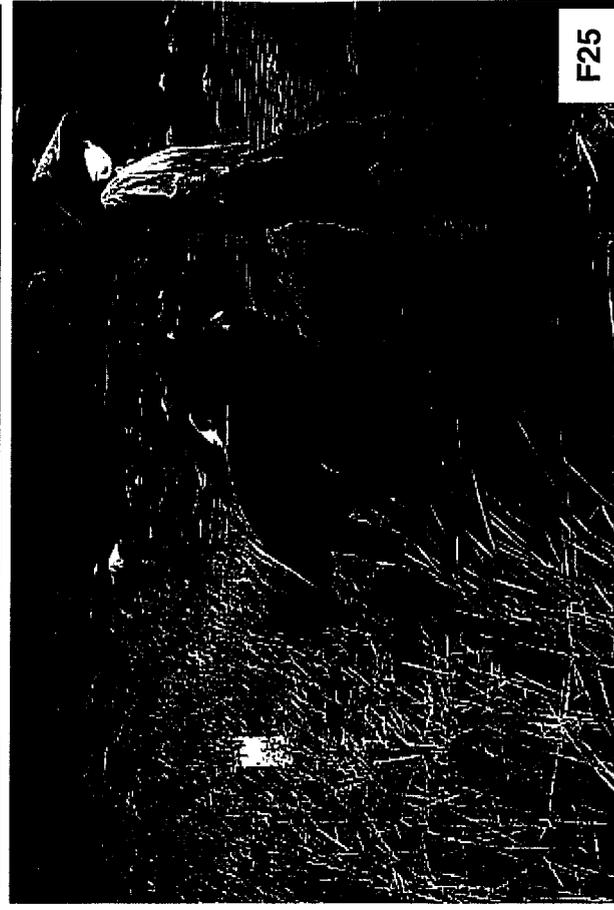
F22

F24

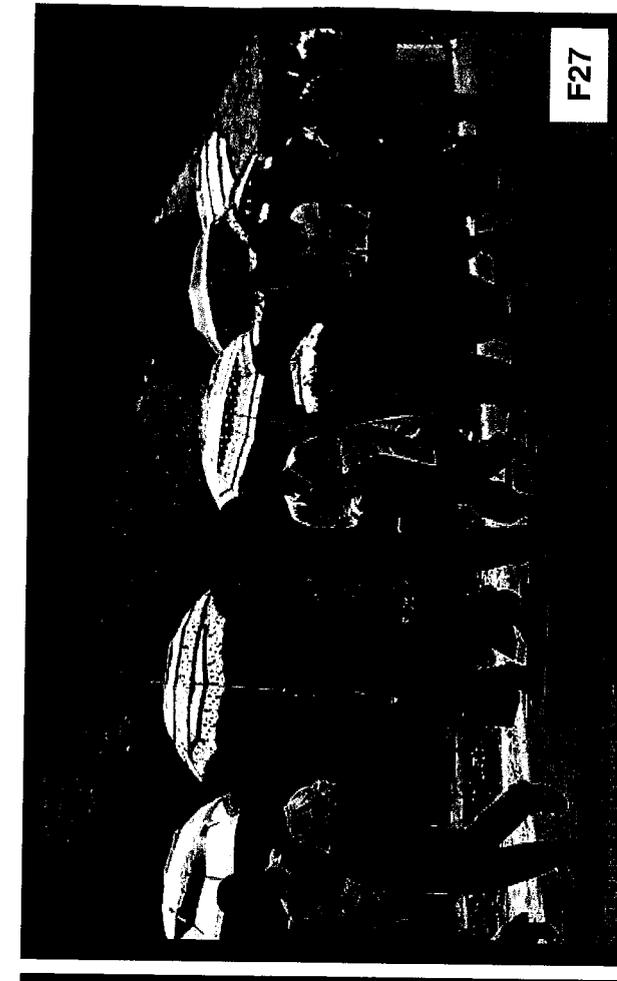
F23

F25

F26

F27

F28

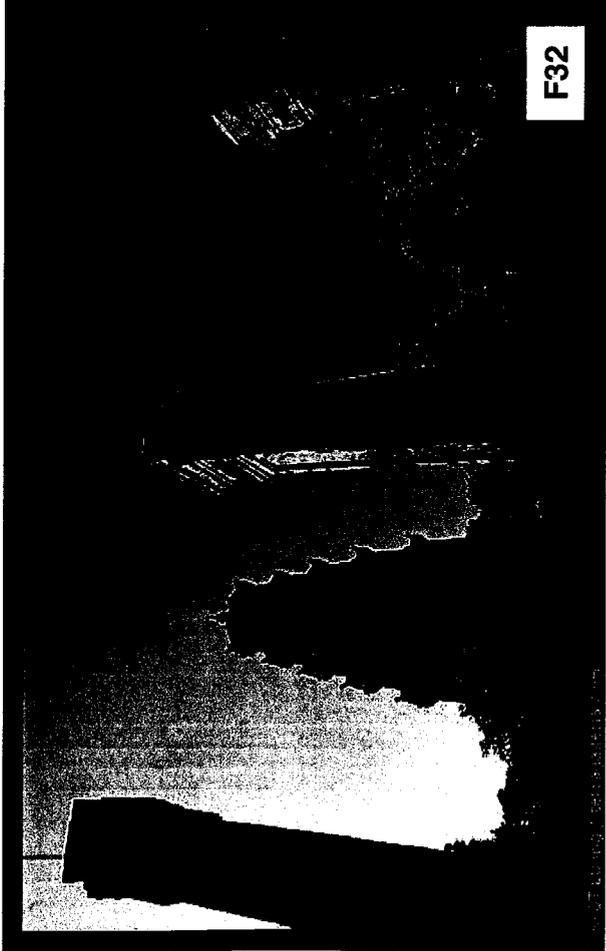
F29

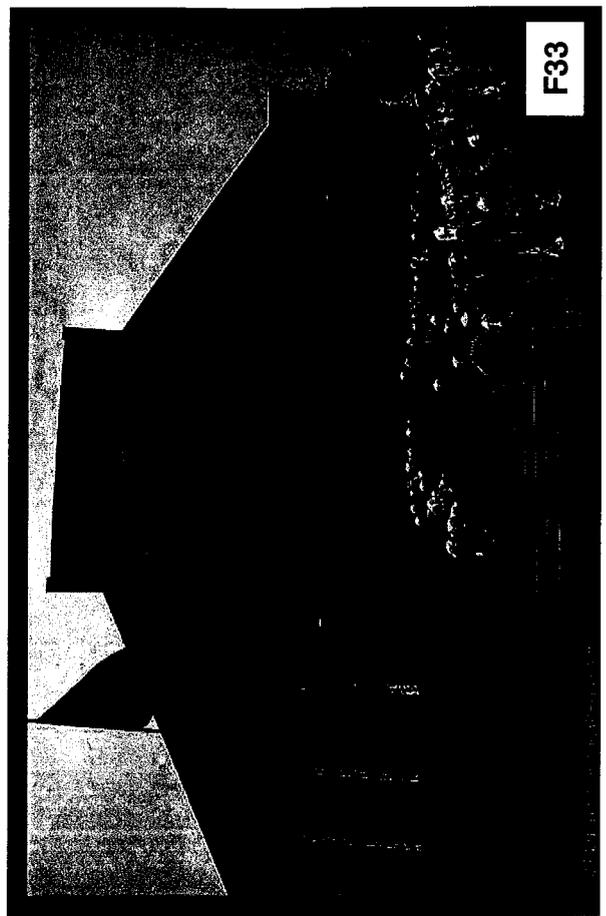
F30

F31

F32

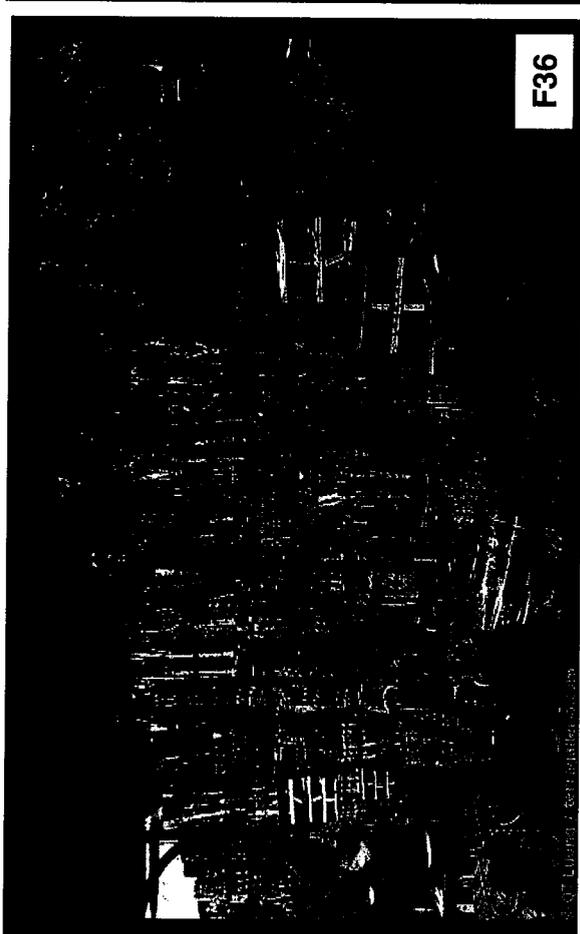
F33

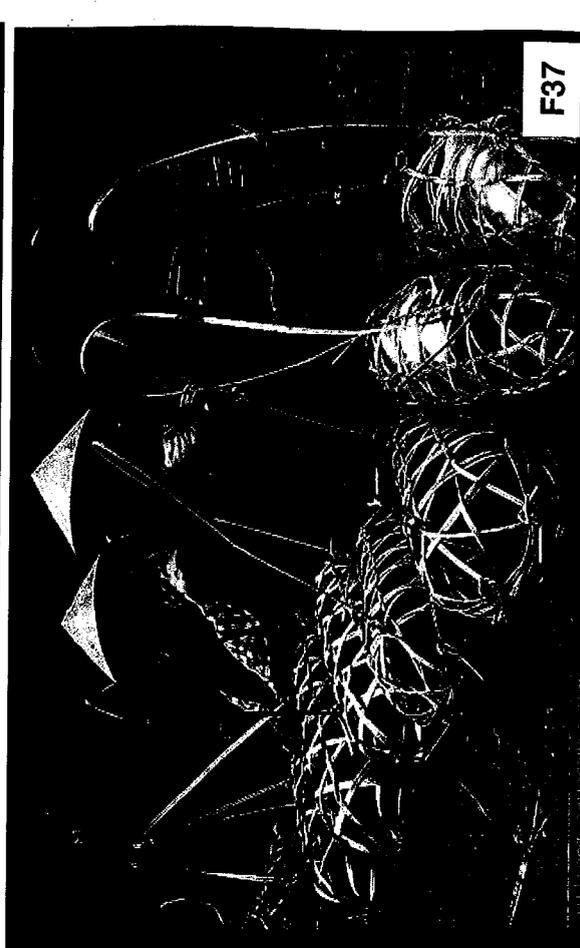
F34

F35

F36

F37

